

895.913

จ ๒๔๖๗

การวิเคราะห์นวนิยาย ของ มาลา คำจันทร์

ปริญญาโท

ของ

จันทนา อินทร์รัตน์

๒๗ ก.ย. ๒๕๖๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

185427

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(อาจารย์สมเกียรติ คัทวิกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์นิตยา บุญสิงห์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(อาจารย์สมเกียรติ คัทวิกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์นิตยา บุญสิงห์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์สุภา ปานเจริญ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ 5 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์สมเกียรติ
คู่ทวีกุล และอาจารย์นิตยา บุณยสิงห์ ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ซึ่งได้ให้
คำปรึกษาแนะนำ เอาใจใส่ และแก้ไขข้อบกพร่องโดยใกล้ชิดตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สุภา ปานเจริญ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม
ให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ดร.มานิตย์ ไชยิตตระกูล ซึ่งกรุณาตรวจทานบทคัดย่อฉบับภาษาอังกฤษ

ขอขอบพระคุณ พันโทกระสินธุ์ อินทร์ตัน ที่ให้ทุนสนับสนุนและส่งเสริมในการท้าววิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี คุณเจลา ปรัชญกุล และคุณไทรศิริ สมสกุล ที่กรุณาให้
คำแนะนำในการวิจัย ขอขอบคุณ คุณวิทยา ลัทธิธีระสุวรรณ คุณเครือวัลย์ พงศ์พิชิตเจต

คุณขวัญใจ รามสูต คุณเจลิยา อ่างทอง คุณณพวงษ์ สมิตเวช และคุณยุทภูมิ สุวรรณเวช
ที่คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คุณพนาวรรณ กล้าแข็ง ที่ช่วยพิมพ์ต้นฉบับเค้าโครง ขอขอบคุณ คุณวิชัย แซ่ก้วย

คุณสมจิตร เจริญดำรงเกียรติ ที่ช่วยตรวจพิสูจน์อักษรต้นฉบับให้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณครอบครัว

คุณวิไลดา เทพธานี คุณวิลาวรรณ จันทร์หอม คุณสุภาวดี ความตะศิลา ที่เอาใจใส่ ห่วงใย
สนับสนุนทั้งกำลังใจ กำลังใจ และขอขอบใจ เด็กหญิงกรณิศา อินทร์ตัน ที่คอยให้กำลังใจ
มาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา
ตลอดจน ครู อาจารย์ ผู้ซึ่งวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในการศึกษา

จันทนา อินทร์ตัน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	6
ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้า	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	7
2 วิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์	17
โครงเรื่อง	21
ตัวละคร	42
ฉาก	67
แก่นเรื่อง	81
3 ศึกษากลวิธีการแต่งนวนิยายของ มาลา คำจันทร์	84
กลวิธีการวางโครงเรื่อง	84
กลวิธีการสร้างตัวละคร	94
กลวิธีการสร้างฉาก	120
กลวิธีการใช้ภาษา	151

4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบท

ภาคเหนือ	264
ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคม	
ชนบทภาคเหนือ	265
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	268
ภาษา	269
สภาพที่อยู่อาศัย	271
อาหาร	277
พืชที่มีในท้องถิ่น	282
เครื่องใช้	284
อาชีพ	290
วรรณกรรม	295
การละเล่น	300
ปัญหาสังคมของชนบทภาคเหนือ	301
ประเพณี	309
ความเชื่อ และค่านิยมของชาวชนบทภาคเหนือที่สะท้อนไว้ในนวนิยายของ	
มาลา คำจันทร์	314
ความเชื่อ	314
ความเชื่อและประเพณีการนับถือผี	314
ความเชื่อทางพุทธศาสนา	324
ความเชื่อเรื่องขี้ด	329
ความเชื่อเรื่องขวัญ	330
ความเชื่อเรื่องความฝัน	332

ความเชื่อทางไสยศาสตร์	333
ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง	338
ความเชื่อเรื่องโชคลาง	339
ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน	341
ความเชื่อเกี่ยวกับคำสอน	341
คำนิยม	342
คำนิยมเรื่องการทาบอุ	342
คำนิยมการจัดงานพิธี	343
คำนิยมในการแต่งกาย	343
คำนิยมในการประกวดเทพี	344
คำนิยมเล่นการพนัน	345
คำนิยมความสนุกสนาน	345
คำนิยมสนใจเรื่องราวของผู้อื่น	347
คำนิยมในการประพาศิตนให้สัมผัสกับเพศ	347
คำนิยมยกย่องผู้ชาย	348
คำนิยมเรื่องความกตัญญู	349
คำนิยมในการบริโภคนิสัย	350
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	351
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	351
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	351
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	352
อภิปรายผล	355
ข้อเสนอแนะ	355

บทที่

หน้า

บรรณานุกรม 356

ภาคผนวก 362

ประวัติย่อผู้วิจัย 366

บทนำ

วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผู้เขียนวรรณกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับอยู่ วรรณกรรมนอกจากจะให้ความเพลิดเพลินเหมือนเป็นอาหารทางใจแล้วยังสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัยอีกด้วย สมชาย พุ่มสะอาด (2531 : ๑๖๖) ได้พูดถึงวรรณกรรมว่า เราไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการรับประทานอาหารให้อิ่มท้องเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว จำเป็นจะต้องหาอาหารหรือสิ่งบำรุงสมองเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันลงบ้าง นั่นคือการบันเทิงหรือนันทนาการ วรรณกรรมเป็นสิ่งหนึ่งที่จะอำนวยความสะดวกและความเพลิดเพลินเจริญใจแก่มนุษย์ ในด้านการสะท้อนสภาพของสังคม สุวีย์ มกรพันธ์ (2525 : 140) ได้กล่าวว่าวรรณกรรมย่อมหนียุคสมัยไปไม่พ้น เพราะนักเขียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในสังคม สภาพของยุคสมัยจะปรากฏในวรรณกรรมเหล่านั้น วรรณกรรมจึงเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

นวนิยายเป็นรูปแบบหนึ่งของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี เป็นงานเขียนที่ผู้เขียนใช้อักษรเป็นสื่อกลางระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยที่ผู้เขียนได้นำสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง การดำเนินชีวิตค่านิยมของผู้คนในสังคมยุคนั้น ๆ มาเป็นวัตถุดิบสำหรับการเขียนนวนิยาย นวนิยายจึงเป็นเรื่องแต่งที่มีความสมจริง เป็นศูนย์รวมของแบบอย่างชีวิตมนุษย์โดยทั่วไป ตัวละครที่ปรากฏในนวนิยาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ต่างก็ได้รับบทบาทที่แตกต่างกันออกไป แต่จะรับบทอะไรก็ตาม ที่แท้ก็คือบทบาทชีวิตมนุษย์นั่นเอง มีการแสดงออกตามธรรมชาติธาตุแท้ของคน โดยเฉพาะการแสดงด้านอารมณ์ คุณสมบัติของนวนิยายดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้อ่านจะได้รับคุณค่าในด้านต่าง ๆ หลายประการนอกเหนือจากความบันเทิงดังเช่น ผู้อ่านสามารถที่จะนำบทบาทของตัวละครต่าง ๆ มาเป็นเครื่องช่วยให้รู้จักตนเอง รู้จักการปรับปรุงตน และรู้จักการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะได้ศึกษาแบบอย่างของชีวิตที่ผู้เขียนได้หยิบยกมาเสนอไว้แล้ว

ในด้านการสะท้อนภาพสังคม วรรณกรรมจะสะท้อนภาพของสังคม ได้แจ่มชัดแค่ไหนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นตัวอักษรของผู้เขียน นักเขียนนวนิยายในปัจจุบันที่มีความสามารถมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและรู้จักกันดีของคนทั่วไปมีเป็นจำนวนมาก เช่น กฤษณา อโศกสิน ทมยันตี ไบตัน ม.มธุการี ประภัสสร เสวิกุล สุวัฒน์ วรดิลก ขรรค์ชัย บุนปาน และ นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียนร่วมสมัยผู้หนึ่งที่มีความสามารถมีผลงานที่มีได้มุ่งเสนอแต่ความบันเทิงเท่านั้น แต่มีผลงานสะท้อนภาพชีวิตและเสนอปัญหาสังคมไว้อย่างเด่นชัด โดยมุ่งจะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น นักวิจารณ์วรรณกรรมหลายคนได้แสดงทัศนะถึงผลงานของ มาลา คำจันทร์ ไว้หลายประเด็นเช่น บรรจง บรรเจิดศิลป์ (2528 : 38 - 39) ได้กล่าวว่างานเขียนของ มาลา คำจันทร์ นอกจากจะสะท้อนชีวิตของชาวนาแล้ว ยังสะท้อนชีวิตของวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคเหนือเหมือนกับที่ ลาว คำหอม ได้สะท้อนภาพชาวนาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วย

สำหรับไพสิน รุ่งรัตน์ (2530 : 18) ได้ให้ทัศนะว่าวรรณกรรมของมาลา คำจันทร์ สะท้อนชีวิตของคนภาคเหนือทั้งที่เป็นคนไทยและเชื้อชาติอื่น ๆ ที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้อย่างละเอียดและได้บรรยากาศ โดยให้เหตุผลว่าทั้งนี้เพราะ มาลา คำจันทร์ เป็นคนภาคเหนือ ส่วนลักษณะเด่นในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ก็คือ อารมณ์และบรรยากาศของเรื่องนั้นได้สะท้อนภาพชีวิตและตัวตนของคนภาคเหนือได้อย่างชัดเจน สำหรับ นายสองขวัญ (2526 : 87 - 92) วิจารณ์ผลงานของ มาลา คำจันทร์ ว่า แม้จะมีผลงานออกมาเพียง 4 เรื่อง แต่ 2 เรื่องในจำนวนนี้ได้รับรางวัลระดับชาติ เพราะมาลา คำจันทร์ สร้างเงื่อนไขที่ปรากฏในสังคมด้วยแง่มุมที่แปลก มีการสั่งสอนศีลธรรม จรรยา ความเชื่อ โดยผู้เขียนสามารถแทรกไว้ตามพฤติกรรมของตัวละครได้อย่างเหมาะสมและที่น่าสนใจคือ การเปรียบเทียบความเชื่อตามไสยศาสตร์กับความจริงในแง่วิทยาศาสตร์

ในด้านภาษา อาจันต์ บัญพรรค์ (2529 : 25) ได้ให้ทัศนะว่า มาลา คำจันทร์ สามารถใช้สำนวนบรรยายธรรมชาติได้อย่างอ่อนโยน ลึกซึ้ง และละเอียด ส่วนมากมักเป็นธรรมชาติทางภาคเหนือ เพราะมาลา คำจันทร์ มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือจึงมีความรอบรู้ที่จะบรรยายภูมิลำเนาของตนเองและอาจันต์ บัญพรรค์ ยังยกย่องให้มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียน

ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาบรรยายธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับ วิจักษ์ ประกายแสน (2524 : 32) ที่ได้ให้เหตุผลว่าการทำงานเขียนของ มาลา คำจันทร์ ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากหลายสถาบัน เนื่องจากมาลา คำจันทร์ ใช้เหตุการณ์ธรรมชาติเป็นตัวดำเนินเรื่อง และมีความสามารถสูงในการใช้ภาษาให้ผู้อ่านมองเห็นความงดงามของธรรมชาติทั้งในด้านที่เป็นภาพสีสันและเสียง นอกจากนี้ เวชวัน ทองลา (2524 : 33) ได้ให้ทัศนะว่า มาลา คำจันทร์ ให้ความสำคัญกับการเล่นคำ โดยการเล่นคำนั้นมีทั้งลักษณะที่เสริมเป็นสร้อยคำและการเล่นคำคล้ายบทกวี นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ยังมีความสามารถในการนำคำมาเรียงต่อกันให้เป็นประโยคหรือเป็นข้อความที่แปลกและงดงามได้อีกด้วย

จากคำกล่าวของนักวิจารณ์ข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่า มาลา คำจันทร์ เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในการเขียนนวนิยาย สามารถที่จะนำภาษามาสื่อสารกับผู้อ่าน สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมภาคเหนือได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้ในการบรรยายหรือพรรณนาถึงธรรมชาติ มาลา คำจันทร์ ก็บรรยายได้อย่างอ่อนโยนเล็กซึ้งละเอียดอย่างมีเสน่ห์ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั่ว ๆ ไปของภูมิประเทศและ ไม่ผิดจากความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะ มาลา คำจันทร์ ได้พบเห็นสิ่งเหล่านั้นด้วยตาตนเอง จึงถ่ายทอดประสบการณ์ตรง จนได้งานเขียนที่มีคุณค่าไม่ใช่นำคำบอกเล่ามาเขียน

วรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์ ได้รับการยกย่องในระดับชาติ โดยได้รับรางวัลถึง 9 รางวัล เป็นวรรณกรรมประเภทนวนิยาย 5 เรื่อง และเรื่องสั้น 3 เรื่อง คือ

ประเภทนวนิยาย

1. "หมู่บ้านอาบจันทร์" ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเยาวชน (หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี 2524

2. "ลูน่า" ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเยาวชน (หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี 2526 และรางวัลดีเด่นในการผลิตผลงานเพื่อเยาวชนประจำปี 2525 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี

3. "เขี้ยวเสือไฟ" ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเยาวชน (หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี 2532

4. "หุบเขากินคน" ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเยาวชน (หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติประจำปี 2533

5. "เจ้าจันทน์หอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน" ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทยประจำปี 2534

ประเภทเรื่องสั้น

1. "เจ้าที่" ได้รับรางวัลช่อการะเกด จากนิตยสารโลกหนังสือปี 2521

2. "วันนั้นแม่ไม่มา" ได้รับคัดเลือกเป็นเรื่องสั้นสร้างสรรค์ประจำปี 2522

จากกลุ่มวรรณกรรมพื้นบ้าน

3. "ไปไม่ถึงสี่เหลียง" ได้รับรางวัลรองชนะเลิศจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ปี 2523

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากการที่มีการตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้งดังนี้

ลูกป่า	พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ.	2532
หมู่บ้านอาบจันทร์	พิมพ์ครั้งที่ 5 พ.ศ.	2531
เขี้ยวเสือไฟ	พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.	2531
ไอ้ค่อม	พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.	2527
เด็กบ้านคอย	พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.	2527
วิถีคนกล้า	พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.	2533

ชื่อเสียงของ มาลา คำจันทร์ ในวงวรรณกรรมไทยปัจจุบัน ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า วรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์ น่าจะมีคุณค่า สมควรที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดได้นำนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มาศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจัง จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษานวนิยายของ มาลา คำจันทร์ อย่างละเอียด เพื่อประโยชน์ในการศึกษา วรรณกรรมปัจจุบันต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์
2. เพื่อศึกษากลวิธีในการแต่งนวนิยายของ มาลา คำจันทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะทั้งด้านองค์ประกอบและกลวิธีการแต่งที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ อย่างถ่องแท้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานวนิยายไทยปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ที่ตีพิมพ์รวมเล่มแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 - 2533 จำนวน 9 เรื่อง คือ

1. หมูบ้านอาบจันทร์ (พ.ศ. 2523)
2. เด็กบ้านดอย (พ.ศ. 2524)
3. ไอ้ค่อม (พ.ศ. 2525)
4. ลูกป่า (พ.ศ. 2525)
5. นกแอ่นฟ้า (พ.ศ. 2526)
6. วิถีคนกล้า (พ.ศ. 2527)
7. บ้านไร่ชาวดง (พ.ศ. 2528)
8. เขี้ยวเสือไฟ (พ.ศ. 2531)
9. หุบเขาकिनคน (พ.ศ. 2532)

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์ประกอบ หมายถึง โครงสร้างของนวนิยายอันได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร จาก แก่นเรื่อง
2. กลวิธีการแต่ง หมายถึง วิธีการที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสร้างเพื่อเสนองานประพันธ์ของตนและเพื่อถ่ายทอดความนึกคิดหรือความสะเทือนใจ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ หมายถึง ความเกี่ยวข้องระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ และค่านิยม ของชาวชนบทภาคเหนือ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิประกอบกันเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้า

1. รวบรวมนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 9 เรื่อง ตามรายชื่อที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษาประวัติของ มาลา คำจันทร์ จากเอกสารและการสัมภาษณ์ มาลา คำจันทร์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษา
3. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์นวนิยาย
4. รวบรวมหลักเกณฑ์การวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงสังคม
5. รวบรวมหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบ กลวิธีการแต่ง และความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ
6. วิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ในหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 6.1 โครงเรื่อง
 - 6.2 ตัวละคร

6.3 จาก

6.4 แก่นเรื่อง

7. ศึกษากลวิธีการแต่งนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ตามหัวข้อต่อไปนี้

7.1 การวางโครงเรื่อง

7.2 การสร้างตัวละคร

7.3 การสร้างฉาก

7.4 การใช้ภาษา

8. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ ในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ และค่านิยม

9. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ครั้งนี้ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษา คือ ทฤษฎีการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม และเอกสารจากที่ต่าง ๆ มาประกอบการศึกษาดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์นวนิยาย

การวิเคราะห์นวนิยายนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้อย่างแน่นอนตายตัวลงไปแต่ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้เสนอแนวทางไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการและวิธีการเหล่านั้นมาใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์

กลวิธีในการศึกษานวนิยาย

สำหรับกลวิธีในการศึกษานวนิยายนี้ผู้ให้คำแนะนำให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาด้านวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมหลายท่านซึ่งมีกลวิธีและความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป เช่น

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 13 - 20) ได้กล่าวถึงกลวิธี
การวิเคราะห์นวนิยาย โดยคำนึงตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นขั้นตอนเทคนิคดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ หมายถึงการแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถนัดที่สุด
2. วินิจฉัย หมายถึงการตีความ
3. วิจักษ์ หมายถึงการพิจารณาผลวิธีของผู้เขียน
4. วิพากษ์ หมายถึงการหาข้อเท็จจริง เหตุผล วินิจฉัยในหลายแง่หลายมุม

กุหลาบ มลลิกะมาส (2528 : 11) ได้กล่าวสรุปว่า การวินิจฉัยคุณค่านั้น ขึ้นอยู่
กับความคิดเห็นส่วนบุคคล เพราะการตัดสินคุณค่าว่าดีหรือไม่ดีนั้น เป็นธรรมชาติธรรมคาสของมนุษย์
และเป็นการวินิจฉัยที่เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกและรสนิยม ส่วนการอธิบายลักษณะทั้งสี่นั้น
เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหา เหตุผล เหตุการณ์ และเรื่องราวที่เป็นหลักฐานจริง ๆ ฉะนั้นจึงต้องมี
เกณฑ์ (Criteria) หรือแนวทาง (Approach) ที่มีระบบการวิจารณ์จึงมีกลวิธีสองขั้นตอนคือ

1. การอธิบาย ลักษณะ(วิเคราะห์) วรรณกรรมนั้น
2. การประเมินคุณค่า หรือ ตัดสินคุณค่า

ม.ล.ต๋อย ชุมสาย (2524 : 158 - 159) ได้แบ่งแนววิจารณ์วรรณคดีออกเป็น

5 แนวคือ

1. แนวพินิจเชิงชีววรรณ (Biographical Approach) วรรณคดีคือสิ่งที่
สะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพของผู้ประพันธ์ การที่จะเข้าใจวรรณคดีเรื่องใด จะต้องรู้ชีวประวัติ
ความคิด และบุคลิกของผู้ประพันธ์
2. แนวพินิจเชิงสังคม วัฒนธรรม (Sociocultural Approach) ผู้วิจารณ์
แนวนี้ จะต้องวิเคราะห์ตรวจสอบสภาวะสังคมที่ทำให้เกิดวรรณคดี และวรรณคดีเรื่องนั้น สะท้อน
ให้เห็นสภาพของสังคมได้อย่างไร
3. แนวพินิจเชิงมานุษยวิทยา (Anthropological Approach) นักวิจารณ์
แนวนี้ยึดเอาหลักวิชามานุษยวิทยาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และพยายามค้นหาว่า ในวรรณคดี
นั้นมีอะไรบ้างที่เป็นหลักสากลของจิตใจคน และสะท้อนออกมาให้เห็นจากวรรณคดี

4. แนวพินิจเชิงจิตวิทยา (Psychological Approach) นักวิจารณ์แนวนี้วิเคราะห์โดยยึดหลักจิตวิทยา

5. แนวพินิจ (Impressionistic) หรือจิตวิจารณ์ หมายถึงการวิเคราะห์วรรณกรรมตามใจผู้วิจารณ์ โดยอาศัยความรู้สึกส่วนตัว

สำหรับการศึกษากลวิธีการแต่งนิยายของ มาลา คำจันทร์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาจากโครงเรื่อง ตัวละคร จาก โดยอาศัยหลักเกณฑ์จากเอกสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 112 - 118) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์และวิจารณ์นิยายว่า นิยายนั้นผู้วิเคราะห์หรือวิจารณ์ควรยึดธรรมชาติของนิยายเป็นหลัก และอาจพิจารณาหลักเกณฑ์ของประเทศทางตะวันตกบางประการมาใช้เป็นหลักได้บ้างตามที่เห็นว่าเหมาะสม การวิเคราะห์เป็นงานเบื้องต้นของการวิจารณ์ ดังนั้นการวิจารณ์และวิเคราะห์ จึงไม่ควรแยกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะขั้นตอนในการวิจารณ์นิยายควรมี 3 ขั้น คือ ขั้นที่หนึ่ง การวิเคราะห์ทุกส่วนทุกด้านของนิยาย ขั้นที่สอง ตีความหมายว่าผู้เขียนส่งสารอะไรมาให้ผู้อ่าน และขั้นที่สาม วิเคราะห์กลวิธีของผู้แต่ง ทั้งนี้ ม.ล.บุญเหลือ ได้แนะนำแนวทางไว้ว่าการวิเคราะห์ควรพิจารณาสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหา

- 1.1 แนวคิด
- 1.2 โครงเรื่อง
- 1.3 เนื้อเรื่อง
- 1.4 ตัวละครในเรื่อง
- 1.5 ทศนะหรือปรัชญาชีวิตของผู้แต่ง หรือจะเรียกว่าความคิดเห็นของผู้แต่งก็ได้ในแง่การเมือง สังคม จิตวิทยาหรือด้านอื่น ๆ ของชีวิต
- 1.6 จาก ซึ่งไม่แน่ว่าจะส่งเคราะห์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาหรือกลวิธี

2. กลวิธี กลวิธีย่อมเกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาแยกออกจากกันยาก แต่เราอาจพิจารณาด้วยวิธีการต่อไปนี้

2.1 แนวคิด แนวคิดนี้เราอาจพิจารณาที่หลังสุดเพราะเราจะพิจารณาแนวคิดหรือแนวเรื่องได้ก็ต่อเมื่อได้อ่านหนังสือเล่มหนึ่ง ๆ จบแล้ว และนักวิจารณ์ หรือนักศึกษาวรรณคดีคนหนึ่งอาจวินิจฉัยว่า แนวคิดของเรื่องหนึ่งคืออย่างหนึ่งและนักวิจารณ์คนหนึ่งก็วินิจฉัยว่าแนวคิดของเรื่องนั้นคืออย่างนั้นอย่างนั้นไปอีกอย่างหนึ่ง

3. โครงเรื่อง

4. เนื้อเรื่อง กลวิธีที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องมีดังนี้

4.1 เกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง ซึ่งอาจเป็นดังนี้

4.1.1 ดำเนินตามปฏิทินธรรมชาติ เริ่มด้วยตัวเอกเกิดมาเป็นเด็กหนุ่มสาวแล้วแก่

4.1.2 เริ่มกล่าวถึงปัจจุณัยของตัวละครแล้วย้อนกลับไปเล่าถึงปฐมวัย

4.1.3 ดำเนินเรื่องสลับไปมา คืออาจกล่าวถึงเหตุการณ์ในปัจจุบันก่อนย้อนกลับ ไปกล่าวถึงอดีตแล้วย้อนกลับมาปัจจุบัน

4.1.4 กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่ เช่น เกิดในเมืองสองเมืองสลับกันไป

4.2 ผู้แต่งบรรยายเรื่องเอง หรือให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งบรรยายให้อีกตัวหนึ่งฟัง หรือให้ตัวหนึ่งเขียนจดหมายถึงอีกตัวหนึ่งหรืออาศัยกลวิธีทั้งสามปนกัน

5. ตัวละคร

ผู้ประพันธ์อาจใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการแสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร เช่น แสดงโดยอาศัยคำพูดของตัวละครเอง แสดงโดยอาศัยตัวละครอื่นพรรณาลักษณะ แสดงโดยทางจดหมายของตัวละครตัวนั้นเขียนถึงตัวละครอีกตัวหนึ่ง หรือกล่าวถึงกิริยาอาการ โดยไม่บอกให้ชัดเจนว่าที่ทำเช่นนั้น เพราะมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร และยังมีกลวิธีอื่น ๆ อีกหลายประการ

6. ทักษะ หรือปรัชญาของผู้ประพันธ์ สิ่งนี้มิใช่สิ่งที่แลเห็นง่ายนัก ยิ่งถ้าหากผู้ประพันธ์ไม่ค่อยมีความคิดเห็นของตนแน่แน มีแต่พร่า ๆ หรือมีไปตามความนึกคิดของผู้อื่น ยิ่งทำให้แลเห็นทักษะในนวนิยายของนักประพันธ์นั้นยากขึ้นอีก ในการพิจารณาทักษะของนักประพันธ์เรา

อาจพิจารณาจากคำพูดของตัวละคร จากวิธีการที่นักประพันธ์บรรยายแสดงความคิดของตนเอง ออกมาตรง ๆ หรืออาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งถ้าเป็นลักษณะแอบแฝง ต้องเพ่งพิศกันมาก จึงจะจับได้ว่าผู้ประพันธ์มีความคิดเห็นอย่างใดกันแน่ หรืออาจต้องอ่านหนังสือที่นักประพันธ์คนหนึ่ง คนใดแต่งหลายเรื่องแล้วจึงจะจับได้ก็มี

7. จาก อาจรวมอยู่ในข้อเนื้อเรื่องก็ได้ บางครั้งนักประพันธ์จะกล่าวถึงสถานที่ เช่น จะทำให้เหตุการณ์เกิดขึ้นในจังหวัดหนึ่ง ด้วยความสนใจจะดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน โดยไม่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องเลยก็ได้ หรือกล่าวถึงภูมิประเทศที่ใดที่หนึ่งเพียงเพื่อพรรณนา ความงดงามของธรรมชาติหรือใช้จังหวัดนั้นหรือตำบลนี้ ด้วยความจำเป็นที่จะแสดงลักษณะนิสัยของ ตัวละคร นวนิยายบางเรื่องอาศัยฉากนั้นเองเป็นเนื้อเรื่อง

8. สำนวนภาษา เป็นกลวิธีที่สำคัญมากอันหนึ่งในการแต่งหนังสือ สิ่งที่ควรสังเกต ก็คือผู้อ่านชอบสำนวนภาษาหรือไม่ เพราะเหตุใด โดยมากคนอ่านจะชอบหรือไม่ชอบจากความเคยชินในนวนิยาย ผู้แต่งไม่ควรทำตัวปะปนกับตัวละคร สำนวนภาษาของนักประพันธ์ควรยึด ในวัยหนึ่ง สมัยหนึ่ง ได้รับการอบรมอย่างหนึ่ง ควรใช้สำนวนภาษาอย่างใด ผู้มีฝีมือทางการ ประพันธ์มักจะสามารทำให้ตัวละครนั้นแสดงบุคลิกลักษณะ ได้จากสำนวนที่ตัวละครนั้นใช้

ลิตธา พินิจวุฒล (2520 : 21 - 22) ได้เสนอแนะว่า การศึกษานวนิยาย เรื่องใดก็ตามควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่องกล่าวถึงอะไร เป็นไปแนวใด มีสาระสำคัญอย่างไร สมเหตุสมผลหรือไม่
2. การลำดับเรื่องเป็นอย่างไร สืบสานหรือไม่ สัมพันธ์กับสถานที่และเวลาหรือไม่
3. ความคิดเห็นของผู้แต่งเป็นความคิดเห็นในแนวใด สอดแทรกอยู่ในตัวละคร ตอนไหนบ้าง สาเหตุของความคิดเห็นเกิดจากอะไร มีพัฒนาการอย่างไร
4. การสร้างตัวละคร เป็นตัวละครแบบ Idealism หรือ Realism หรือ Symbolism

ส่วนรัฐจวน อินทรกำแหง (2515 : 49) ได้เสนอรายละเอียดในการศึกษานวนิยายแตกต่างจากที่ ลิตธา พินิจวุฒล กล่าวไว้ข้างต้นบางประการ กล่าวคือ รัฐจวน อินทรกำแหง ได้เสนอแนะว่า ในการศึกษานวนิยายนั้นควรพิจารณาถึง

1. แก่นของเรื่อง คือพิจารณาว่าความคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านคิดหรือหัวใจของเรื่องหรือความคิด ความเชื่อของผู้เขียน ซึ่งแฝงไว้ในนวนิยายเรื่องนั้นคืออะไร
2. การวางเค้าโครงเรื่อง พิจารณาว่าติดต่อสัมพันธ์กันหรือไม่
3. ตัวละคร พิจารณาว่าตัวละครนั้นมีความสมจริงหรือไม่
4. ฉาก จากที่ประกอบท้องเรื่องชัดเจนหรือถูกต้องตามความเป็นจริง สมจริงกับเนื้อเรื่องหรือไม่

5. สีสานในการเขียนชวนอ่านและน่าสนใจเพียงใด
6. เจตนาและความจริงใจของผู้เขียน หมายความว่า ผู้เขียนควรจะได้ให้แง่คิดบางอย่างอันช่วยให้เกิดวิจรรณาณอันดีและประสบการณ์ใหม่ในชีวิตบ้างหรือไม่

นอกจากนี้แล้ว กุหลาบ มลลิกะมาส (2520 : 78 - 107) ได้กล่าวถึงวิธีการในการวิเคราะห์โครงเรื่อง จาก ตัวละคร บทสนทนา และกลวิธีในการแต่งว่าควรจะมีวิธีการดังต่อไปนี้

โครงเรื่อง ควรพิจารณาตามขั้นตอนดังนี้

1. อธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง
2. ปัญหาเริ่มปรากฏ
3. การขยายตัวคลี่คลายของปัญหา
4. ปัญหาที่ได้รับการแก้ไข
5. การคลี่คลายเข้าสู่จุดจบ
6. จุดจบของปัญหา

จาก ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาว่าจากมีความถูกต้องชัดเจนหรือไม่ และมีการใช้ฉากเป็นส่วนประกอบในการดำเนินเรื่องหรือไม่

ตัวละครและบทสนทนา ผู้วิจารณ์ควรพิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละครว่า เป็นตัวละครประเภทใด ผู้แต่งเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ได้ดีเพียงใด เมื่อผู้แต่งสร้างตัวละครให้มีนิสัยอย่างไรแล้ว ก็คงไว้เช่นนั้น หรือเปลี่ยนแปลงนิสัยไปตามเหตุการณ์ ประสบการณ์ และกาลเวลา การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่

กลวิธีในการแต่ง ผู้วิจารณ์อาจสังเกตกลวิธีในการแต่งของนักเขียนแต่ละคนได้จากการเลือกใช้คำ สำนวนโวหาร ลักษณะโครงสร้างของประโยคตลอดจนท่วงทำนองในการบรรยายและพรรณนาความ

2. ทฤษฎีวรรณคดีกับสังคม

เวลเลค และวอเรน (Wellek and Warren. 1970 - 374) ได้กล่าวว่า วิชาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมนั้นเป็นการศึกษาผลงานวรรณกรรมในฐานะที่เป็นเอกสารทางสังคม โดยคิดถึงสภาพความเป็นจริงของสังคม เพราะวรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และอีกประการหนึ่ง สิ่งที่ทำให้เกิดผลงานทางวรรณคดีนั้น อาจจะเกี่ยวกับภาษา หลักภาษา หรือขนบประเพณี อย่างน้อยวรรณคดีต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ การเมือง และสถาบันทางสังคม และในความเป็นจริงวรรณคดีต้องสัมพันธ์กับกิจกรรมของมนุษย์ด้วย เพราะโดยทั่วไปวรรณคดีจะต้องกล่าวถึงการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ของครอบครัว และบทบาทของครอบครัวรวมทั้งเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมของไทยได้รับการเสนออย่างเป็นหลักฐานครั้งแรกในงานเขียน "วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์" ของวิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518 : 140) ซึ่งเสนอความคิดว่า กวีถึงจะเป็นคน ๆ เดียวก็เปรียบเหมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็นผู้แต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น สมัยนั้น และเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม นับเป็นข้อความที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมได้เป็นอย่างดี

3. เอกสารเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อ

ค่านิยมและความเชื่อเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาค ซึ่งดิเรก ฤกษ์ห่วย (2522 : 27) ได้กล่าวถึงค่านิยมว่าเป็นแนวคิดในการตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลในสังคมว่าอะไรเป็นสิ่งที่ปรารถนา อะไรไม่เป็นสิ่งที่ปรารถนาในชีวิตส่วน สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2524 : 53) ได้ให้ทัศนะว่า ค่านิยมมีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ ลักษณะนิสัย ฯลฯ ค่านิยมของบุคคลมีพื้นฐานมาจากการรับรู้ มาจากความเข้าใจ

ความเชื่อของบุคคล ฉะนั้นเมื่อเราเข้าใจความเชื่อของบุคคล รู้จักทัศนะของบุคคล ก็ทำให้เราพอจะทำนายค่านิยมของเขาได้

สำหรับค่านิยมของสังคมชนบทไทย สุพัตรา สุภาพ (2518 : 20) ได้กล่าวไว้ในสังคมและวัฒนธรรมไทย สรุปได้ดังนี้

1. ยอมรับบุญกรรมไม่ได้แย้ง
2. ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ
3. เชื่อถือโชคกลาง
4. ชอบเสี่ยงโชค
5. นิยมเครื่องประดับ
6. นิยมคุณความดี
7. นิยมพิธีการและทำบุญเกินกำลัง
8. ชอบเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายรุก
9. ทำงานเป็นเล่น ทำเล่นเป็นงาน
10. พึ่งพาอาศัยกัน
11. มีความเป็นส่วนตัวมากเกินไป
12. รักญาติพี่น้อง
13. มีความสันโดษ
14. หวังสุข

สำหรับความเชื่อของชาวชนบท วีระ บำรุงรักษ์ (2520 : 35) ได้ให้ทัศนะว่าชาวบ้านจะเชื่อในเรื่องกรรม ชาติหน้า นอกจากนี้แล้วพุทธศาสนาในความเชื่อของชาวบ้านจะมีคติพราหมณ์ ลัทธินับถือผีส้างเทวดาแฝงอยู่ และได้แบ่งความเชื่อออกเป็นประเภท ได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับการทำบุญ แรงกระตุ้นที่ทำให้คนทำบุญคือ ความเชื่อในเรื่องกรรม และชาติหน้า ชาวบ้านถือว่าการทำบุญเปรียบเสมือนการลงทุนชาติหน้า และยังเชื่อว่า หากดีแล้วตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเชื่อว่า โลกแบ่งออกเป็นสวรรค์ โลกมนุษย์และนรก ปัจจุบันยังมีชาวบ้านไม่น้อย ที่ยังเชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ และการทำบุญนั้น

นอกจากจะทำให้ตนเองแล้ว ยังแผ่ไปให้คนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญสามารถแผ่ส่วนบุญไปถึงคนตายได้ แต่ถ้าไม่มีการกรวดน้ำ ผู้ตายจะ ไม่ได้รับส่วนบุญ

2. เกี่ยวกับบุญวาสนาและกฎแห่งกรรม คนไทยเชื่อว่าบุญวาสนาของคนเรา ไม่เท่ากันคนเราก่อกรรมเอาไว้วันหนึ่งกรรมนั้นจะตามสนอง

3. ความเชื่อและพฤติกรรมทางไสยศาสตร์ เกี่ยวกับเรื่องภูติผีนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อเรื่องผีสา่งอยู่มาก และเชื่อว่าพระเครื่อง และคาถาอาคม จะช่วยคุ้มกันอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ และภูติผี และอาจทำร้ายผู้อื่นได้

4. การขนานานาสถกกล่าว การสะเดาะเคราะห์ และการศุหมอดูดวง

ปิฎกไทย จิตต์ธรรม (2518 : 54 - 72) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า

คือสิ่งที่มนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้ และเข้าใจโลกมาเป็นเวลาหลายพันปี และเชื่อว่ามีความลึกลับที่ จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี ผลร้าย มนุษย์จึงเกิดความกลัว และเพื่อเป็นการเอาใจสำหรับอำนาจ ลึกลับนั้น จึงเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อบูชา เช่น สรวงพระผู้เป็นเจ้า นอกจากนี้ยังได้แยก ความเชื่อออกเป็นประเภทได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อที่เกิดจากความกลัว ความเชื่อส่วนใหญ่ที่เกิดจากความกลัวนี้ ก่อให้เกิดประเพณีต่าง ๆ เช่น พิธีขอฝนเมื่อฝนไม่ตก

2. ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสังเกตรธรรมชาติ ความเชื่อชนิดนี้เป็นความเชื่อที่ได้จากการสังเกต จดจำมาหลายชั่วคน เช่น ถ้าเห็นดาวหาง เชื่อว่าจะเกิดสงครามหรือข้าวยากหมากแพง

3. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน เกิดจากการลองผิดลองถูก จนสามารถนำ สิ่งต่าง ๆ มารักษาโรคได้ เช่น เมื่อถูกแมงกระพรุน จะนอนคลุกทรายร้อน ๆ ให้ทรายร้อน ๆ คูดแผล ทำให้ทุเลาอาการปวดได้

4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การเสกเป่า การลงนะหน้าทอง ความเชื่อ ประเภทนี้ เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เป็นทั้งทางใจ

5. ความเชื่อถือโชคลาง เช่น ไม่เห็นเงาหัวเมื่อออกจากบ้าน เชื่อว่าจะ ไปตายความเชื่อชนิดนี้ได้จากการสังเกต และจดจำไว้แต่ก็ไม่เป็นความจริงเสมอไป

6. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง นิमितน์อันเนื่องมาจากการสังสมประสบการณ์
และสถิติ เช่น การหาฤกษ์ยามเดินทาง

แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่สามารถ
ที่จะนำมาประกอบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทั้งหมด เนื่องจากนวนิยายของ มาลา ศำจันทร์
มิได้แสดงค่านิยม และความเชื่อไว้ทุกประการ ดังนั้นในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมดังกล่าว
ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะค่านิยมและความเชื่อของชาวชนบทภาคเหนือที่ปรากฏในนวนิยาย
ของมาลา ศำจันทร์ เท่านั้น

วิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์

ในการศึกษานวนิยาย มีวิธีการศึกษาหลายแนวทางด้วยกัน ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ก็ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ไว้อย่างกว้างขวาง เช่น

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 13 - 20) ได้กล่าวถึงกลวิธีการวิเคราะห์นวนิยายไว้ว่า ควรมีหลักเกณฑ์ 4 อย่างคือ วิเคราะห์ วินิจฉัย วิจารณ์ และวิพากษ์

วิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถนัดถื่นที่สุด

วินิจฉัย หมายถึง การตีความ

วิจารณ์ หมายถึง พิจารณาถว้ของผู้เขียน

วิพากษ์ หมายถึง การหาข้อเท็จจริง เหตุผล วินิจฉัยในหลายแง่หลายมุม

สิทธา พินิจภูวนล (2520 : 21 - 22) ได้เสนอแนะว่า การศึกษานวนิยายเรื่องใดก็ตามควรคำนึงถึงเนื้อเรื่อง การลำดับเรื่อง ความคิดเห็นของผู้แต่ง และการสร้างตัวละคร

นอกจากนี้ รัชจวน อินทรกำแหง (2515 : 49) ได้เสนอรายละเอียดในการพิจารณานวนิยายที่แตกต่างไปจากที่สิทธา พินิจภูวนล กล่าวไว้ข้างต้นบางประการ กล่าวคือ ในการพิจารณานวนิยายนั้นควรพิจารณาถึง แก่นของเรื่อง การวางโครงเรื่อง สลีลาในการเขียน เจตนา และความจริงใจของผู้เขียน

สำหรับองค์ประกอบนวนิยายนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้แบ่งองค์ประกอบของนวนิยายไว้ดังต่อไปนี้

กระแสร้ มัลยาภรณ์ (2512: 64) ได้แบ่งองค์ประกอบของนวนิยายว่ามี

4 ประการ คือ

1. โครงเรื่อง
2. ตัวละคร
3. บทสนทนา
4. ฉาก

เจือ สตะเวทิน (ม.ป.ป. : 74 - 89) แบ่งองค์ประกอบของนวนิยายไว้ดังนี้

1. ข้อคิดสำคัญของเรื่อง
2. โครงเรื่อง
3. ตัวละคร
4. บทสนทนา
5. ฉาก

ประทีป เหมือนนิล (2519 : 81 - 86) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายไว้ดังนี้

1. โครงเรื่อง คือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เป็นเหตุผลต่อกัน โดยมีความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการต่อสู้ ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจ นำติดตามโครงเรื่องแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1.1 โครงเรื่องใหญ่ (Main Plot) หมายถึง การดำเนินเรื่องที่เกี่ยวกับ ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเป็นจุดสำคัญของเรื่อง

- 1.2 โครงเรื่องย่อย (Sub Plot) หมายถึง ความขัดแย้งย่อย ๆ ที่แทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ และมีผลกระทบต่อตัวละคร และเนื้อเรื่องสำคัญให้ดำเนินต่อเนื่องไปตามโครงเรื่องใหญ่ที่วางไว้

2. ตัวละคร

3. ฉาก การบรรยาย มีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เรื่องนั้นเกิดขึ้นอย่างละเอียด

- 3.2 การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคมที่ตัวละคร มีชีวิตอยู่

- 3.3 ระยะเวลาที่เกิดขึ้น โดยอ้างอิงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ฤดูกาลประจำปี

- 3.4 สภาพแวดล้อมทางสังคมเกี่ยวกับการนับถือศาสนา ศีลธรรมจรรยา ระดับสติปัญญา และสภาพทางอารมณ์โดยทั่วไป ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัย และดำรงชีวิตของตัวละครด้วย

4. บทสนทนา หมายถึง ถ้อยคำในการพูดคุยกันระหว่างตัวละคร ลักษณะของบทสนทนาที่ดี มีดังนี้

4.1 มีความเป็นธรรมชาติ หมายถึง ถ้อยคำที่เขียนในการโต้ตอบของตัวละคร ต้องมีลักษณะสมจริงกับชีวิตจริงมากที่สุด

4.2 มีการเลือกสรร หมายถึง การที่นักเขียนจะต้องพิจารณาว่า สมควรจะมีบทสนทนาโต้ตอบตอนใดบ้าง

4.3 มีความคงที่ หมายถึง บทสนทนาต้องมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกับลักษณะการเขียนส่วนอื่น ๆ ของเรื่องด้วย เพื่อให้การเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นสม่ำเสมอ

4.4 มีความเหมาะสม หมายถึง การใช้บทสนทนาจะต้องสอดคล้องกับตัวละคร
อุดม หนูทอง (2522 : 111 - 114) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายว่ามีดังนี้

1. โครงเรื่อง คือ เหตุการณ์ทั้งหลายที่ผู้ประพันธ์กำหนดขึ้นเพื่อทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ โดยทั่วไปแล้ว โครงเรื่องจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 อย่างคือ ความต้องการของตัวละครอย่างหนึ่ง และอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้ตัวละครบรรลุความต้องการนั้นอีกอย่างหนึ่ง องค์ประกอบสองอย่างนี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ตัวละครจึงจะหาทางต่อสู้ดิ้นรน จึงเกิดเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ขั้วซ้อนต่อเนื่องกันเป็นเรื่องราวยืดยาว ในตอนปลายของเรื่อง บทเรื่องซึ่งซับซ้อนก็ค่อยคลี่คลายสู่จุดจบ

โครงเรื่องของนวนิยายมี 2 ชนิด คือ โครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย

2. ตัวละคร คือ ผู้รับบทบาทแสดงพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง หรือผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่องที่กำหนดไว้ ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของก็ได้

3. บทสนทนา คือ คำพูดที่ตัวละครใช้โต้ตอบกัน ทำให้เรื่องดำเนินไปคล้ายความจริง บทสนทนาที่ดีต้องมีลักษณะเป็นธรรมชาติ คือ ใกล้เคียงกับคำพูดของคนในสังคมจริง ๆ มากที่สุด นอกจากนี้บทสนทนาที่ดีจะต้อง ไม่ยาวเยิ่นเย้อ ใช้ภาษาง่าย ๆ เข้าใจง่าย ส่อแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอ ทักษะคติหรือโลกทรรศน์ของตัวละคร และมีส่วนในการดำเนินเรื่องด้วยอีกทางหนึ่ง

4. จาก คือ สถานที่บรรยายหรือสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ที่ตัวละครใช้แสดงนาฏการหรือปรากฏอยู่ในสถานการณ์นั้น จากมีความสำคัญต่อเรื่องในแง่ที่จะทำให้ผู้อ่านมองเห็นตัวละครได้ดียิ่งขึ้น เกิดอารมณ์ หรือมีภาพต่อนาฏการที่ปรากฏ การสร้างจากทำให้เกิดผลดังกล่าว จึงต้องอาศัยเทคนิคหลายอย่าง คือ ต้องเลือกจากหรือบรรยายภาาให้เข้ากับท้องเรื่อง มีผลต่อการดำเนินเรื่องและการบรรยายต้องละเอียดละไม เห็นภาพ และให้ความรู้สึก

5. แนวคิดของเรื่อง เป็นสาระหรือสัจจะที่ผู้ประพันธ์ยังเห็น เชื่อถือหรือยึดถือและประสงค์จะสื่อสารไปยังคนอ่าน นวนิยายทุกเรื่องย่อมมีแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งเสมอ แนวคิดสำคัญจะปรากฏในลักษณะที่เป็นข้อสรุปของเรื่องต้องอ่านเรื่องนั้น ๆ ทั้งหมดแล้วประมวลสรุปความคิดออกมา ความคิดที่ปรากฏโดยส่วนรวมเรียกว่า "แนวคิดหลัก" หนึ่ง ในองค์ประกอบย่อยของเรื่อง ผู้ประพันธ์อาจแฝงแนวคิดเอาไว้ด้วย เช่นกัน ในเรื่องหนึ่ง ๆ อาจแฝงแนวคิดไว้หลายแนวคิด ทราบได้จากการสรุปในส่วนย่อยของเรื่อง เรียกว่า "แนวคิดย่อย"

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ โดยในขั้นแรก ผู้วิจัยได้แยกแยะองค์ประกอบในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงเรื่อง
2. ตัวละคร
3. จาก
4. แก่นเรื่อง

เมื่อจำแนกออกเป็น โครงเรื่อง ตัวละคร จาก และแก่นเรื่องแล้ว วิเคราะห์ต่อไปว่า โครงเรื่อง ตัวละคร จากและแก่นเรื่อง ในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะอย่างไร โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นหลัก

โครงเรื่อง

โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของนวนิยาย โครงเรื่องเป็นส่วนที่ทำให้นวนิยายเป็นเรื่องราวที่หนาแน่น โดยโครงเรื่องจะเป็นตัวกำหนดขอบข่ายของเรื่องว่าจะดำเนินไปอย่างไร

กุหลาบ มลลิกะมาส (ม.ป.ป. : 101) กล่าวถึงโครงเรื่องว่า โครงเรื่องมีลักษณะใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง แต่สั้นและสังเขปความกว่าเนื้อเรื่อง โครงเรื่องอาจบอกเราว่าตัวละครคิดอย่างไร พูดอะไร แต่จะไม่บรรยายหรือวิเคราะห์ตัวละครเหล่านั้นเหมือนในเนื้อเรื่อง และนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง การวิเคราะห์โครงเรื่องว่าอาจทำได้ดังนี้

1. อธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง (Exposition)
2. ปัญหาเริ่มปรากฏ (Inciting Moments)
3. การขยายตัวคลี่คลายของปัญหานั้นหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การดำเนินเรื่องหรือการพัฒนาเรื่อง (Development)
4. ปัญหาที่ได้รับการแก้ไขและเป็นระยะที่เรื่องเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่ง (Climax)
5. การคลี่คลายเข้าสู่จุดจบช่วงเวลาของการแก้ปัญหา (Denouement and Final Suspense)
6. จุดจบของปัญหา (Conclusion)

เนื่องจากโครงเรื่องและเนื้อเรื่องมีส่วนสัมพันธ์กันมาก เพราะเมื่อผนวกโครงเรื่องเข้ากับเหตุการณ์หรือรายละเอียดก็จะกลายเป็นเนื้อเรื่อง ดังนั้น เพื่อให้การวิเคราะห์โครงเรื่องนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จำต่อการลำดับความคิดและความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนวนิยายทั้ง 9 เล่ม ไว้พอเป็นสังเขปด้วย

1. เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

1.1 โครงเรื่อง

เป็นเรื่องราวของเด็กชายชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสองคน อาศัยอยู่บนดอยทางภาคเหนือของประเทศไทย เด็กทั้งสองมีสัมพันธ์ภาพทางใจที่แน่นแฟ้นต่อกัน คนหนึ่งมาจาก

ครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะในหมู่บ้าน อีกคนมาจากครอบครัวที่ยากจน แต่เด็กชายทั้งสองคนก็มีความรักใคร่สนิทสนม เอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เวลาว่างไปเด็กทั้งสองแยกย้ายไปมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันตามฐานะ คนหนึ่งมีโอกาสไปศึกษาต่อที่ในเมือง ส่วนอีกคนหนึ่งต้องรับภาระเลี้ยงดูน้อง ๆ

1.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

นุโผและหม่อเงฟอเป็นกะเหรี่ยงเผ่า "ปาเกะยอ" อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเกาคี พวกเขามีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ทั้งนี้เพราะพ่อเผ่าในหมู่บ้านจะเล่าเรื่องราวในอดีตให้เด็ก ๆ ฟัง เรื่องที่แสดงความยิ่งใหญ่ ความมีศักดิ์ศรีของปาเกะยอในอดีต สาเหตุของการอพยพอันเร่งรีบ และความโศกเศร้าที่จะกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมของปาเกะยอ เด็ก ๆ ชาวเขาในหมู่บ้านมีชีวิตที่สนุกสนานและเป็นสุขตามสภาพของสังคม แต่อย่างไรก็ดีทุกคนเรียนรู้การต่อสู้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการต่อสู้เพื่อปากท้อง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปยังแร้นแค้น ชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติและดินฟ้าอากาศ นุโผเป็นลูกชายคนเล็กของเปเลโผและพ้อแปะเซอ ครอบครัวของนุโผค่อนข้างจะมีฐานะดี พี่ของนุโผแต่งงานไปหมดแล้ว ชีวิตของนุโผอบอุ่น มีพ่อแม่ให้ความรักใคร่อบรมสั่งสอนเรื่องราวต่าง ๆ นุโผจึงมีชีวิตที่สนุกสนานและซุกซนสมวัย ส่วนหม่อเงฟอเป็นลูกของบือกาและนางพ้อที่ฐานะทางครอบครัวของหม่อเงฟอยากจนมาก หม่อเงฟอมีน้องอีกห้าคน บือกาตายตั้งแต่ยังเป็นเด็กของหม่อเงฟอ ยังไม่ดนมและนางพ้อก็ยึดมั่นในประเพณีของชาวปาเกะยอ ไม่ยอมแต่งงานใหม่ เมื่อไม่มีพ้อซึ่งเป็นภักดิ์สำคัญของบ้านประกอบกับฐานะทางครอบครัวยากจน ชีวิตของหม่อเงฟอจึงต้องต่อสู้เพื่อชนะความอดอยาก ต้องรับภาระต่าง ๆ ในฐานะพี่คนโต บางครั้งจำเป็นต้องสละอาหารให้แม่และน้อง

นุโผและหม่อเงฟอ เป็นเพื่อนสนิทที่รักกันมาก นุโผคอยจุนเจือเรื่องอาหารการกินและเอื้ออาทรในความเป็นอยู่ของหม่อเงฟอเสมอ ถึงกับมีความคิดว่า ถ้าสามารถแบ่งพ่อได้ก็จะแบ่งให้กับหม่อเงฟอ ส่วนหม่อเงฟอก็รักนุโผมาก เคยปกป้องชีวิตนุโผจากหมาป่า จนตัวเองได้รับบาดเจ็บ ความสัมพันธ์ระหว่างนุโผและหม่อเงฟอ เป็นความสัมพันธ์อันบริสุทธิ์ใจ โดยมีความผูกพันห่วงใยซึ่งกันและกัน ต่อมาแม่ของหม่อเงฟอเสียชีวิต หม่อเงฟอต้องรับภาระหนักยิ่งขึ้น ส่วนนุโผได้มีโอกาสไปเรียนหนังสือที่ในเมือง ทั้งสองจึงต้องจากกันด้วยความรักและอาลัย

2. เรื่อง เด็กบ้านดอย

2.1 โครงเรื่อง

เด็กชายคนหนึ่งอาศัยอยู่บนดอยทางภาคเหนือ เติบโตท่ามกลางความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ต่อมาความเจริญได้แผ่ขยายมาถึงดอย มีถนนตัดผ่านดอย ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น แต่ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและวัตถุต่าง ๆ ได้ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นอันมาก นอกจากนั้นยังส่งผลให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น กลุ่มนายทุนเข้ามาใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ที่ดิน เช่น ชื้อจากชาวนาในราคาถูก บังคับซื้อเลิกสัญญาเช่าการทำนาของชาวนา เป็นต้น ในที่สุดก็สามารถครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ในหมู่บ้านได้ ความเป็นอยู่ของชาวนาและสภาพเดิมของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เด็กชายคนนั้นเกิดความรู้สึกหวงแหนและเสียสละธรรมชาติที่ถูกทำลาย

2.2 เนื้อเรื่อง โดยสังเขป

มงคลเป็นลูกคนเล็กของชาวนาทางภาคเหนือ พ่อของมงคลมีที่นาเป็นของตนเองแต่ผลผลิตที่ได้จากนาก็ไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เนื่องจากพ่อได้ส่งพี่ชายของมงคลไปเรียนที่กรุงเทพฯ เพราะไม่ต้องการให้ลูกทั้งสองมีอาชีพเป็นชาวนาที่ลำบากเหมือนตน พี่ชายของมงคลใช้จ่ายเงินมาก ทำให้พ่อแม่ต้องทำงานหนักมากขึ้น แม่จำเป็นต้องขายส่งเงินกับถาดรองซึ่งเป็นสมบัติมีค่าชิ้นเดียวที่ได้รับมรดกมา เพื่อนำเงินมาให้พี่ชายของมงคล ไปทัศนศึกษาที่สิงคโปร์

ผู้คนบนดอย มีความเชื่อเรื่องภูตผี และไสยศาสตร์กันมาก แม่ของอ๊อฟถูกกล่าวหาว่าเป็นผีกระ อ๊อฟจึงถูกเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนรังเกียจ คนทั้งสองอดอยากและมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น มงคลส่งสารอ๊อฟจึงมักแบ่งอาหารให้เธอบ่อย ๆ อ๊อฟถูกเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนกลั่นแกล้งอยู่เสมอและไม่มีใครเล่นด้วย เธอเรียนเก่งมากสอบได้ที่หนึ่ง แต่เมื่อจบการศึกษามาดังคับแล้ว อ๊อฟก็ไม่มีโอกาสจะได้ศึกษาต่อเนื่องจากฐานะยากจนมาก อ๊อฟผิดหวังในการชิงทุนการศึกษา เพราะคู่แข่งเป็นบุตรของคหบดี

ขณะที่มงคลเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ พ่อแม่ยากจนลง มงคลไม่มีเงิน ชำระค่าเล่าเรียน มงคลต้องค้างค่าเล่าเรียนถึงสองเทอม จึงคิดหาทางช่วยเหลือครอบครัวด้วยการรับจ้างส่งมะก่องดี ซึ่งเป็นการพนันชนิดหนึ่ง แล้วนำเงินไปให้พ่อโดยโกหกว่าเป็นเงินที่เก็บได้กลางทาง มงคลมีรายได้ดีพอสมควร ในตอนหลังเขาอยากได้เงินมากขึ้น จึงขายมะก่องดีเอง แต่ขายได้ไม่นานก็ถูกตำรวจจับ พ่อของมงคลโกรธมากจึงลงโทษมงคล พ่อเกลียดการพนันมาก เพราะน้องชายชื่อเมือง เคยเล่นการพนันจนมีหนี้สินรุงรัง บู่และย่าต้องขายนา ขายแพวเขาให้หนี้ให้สูญเสียใจมาก ต่อมาปู่ก็ตรอมใจตาย นายเมืองเอานาของแม่ไปจำนำ นาแปลงนี้ย่าตั้งใจไว้ว่าเมื่อตัวย่าตายจะให้พ่อของมงคลเอาไปขายนำเงินมาใช้จ่ายในการทำศพของย่า นายเมืองเอานาไปจำนำแล้วไม่ได้ชำระดอกเบี้ย พ่อของมงคลจึงต้องรับชำระดอกเบี้ยแทน ครั้นพ่อไม่มีเงินพอที่จะชำระดอกเบี้ย เจ้าหนี้มายึดที่นา เมื่อย่าเสียชีวิตพ่อต้องกู้เงินมาทำศพ

ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน มีถนนตัดผ่าน ต้นไม้ถูกโค่นลงมากมาย สัตว์ป่าก็ไม่มีที่อยู่อาศัย ความเจริญทางด้านวัตถุ ตลอดจนเศรษฐกิจต่าง ๆ ในหมู่บ้านดีขึ้น การเงินเฟ้อสะพัด สภาพความเป็นอยู่มีความสะดวกสบาย มีเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน ชาวนาชาวไร่ทั้งนาไปรับจ้างเป็นแรงงาน รวมทั้งพ่อของมงคลด้วย ที่ดินบนเคยมีราคาสูงเพราะนายทุนให้ราคาดี ชาวบ้านหลายคนถูกยึดที่นา บางคนถูกบังคับให้ขายที่นา นาไร่เปลี่ยนเจ้าของมากหน้าหลายตา สภาพหมู่บ้านบนเคยเปลี่ยนแปลงไปมาก มีความเจริญทางด้านวัตถุและมีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นขณะที่ ธรรมชาติอันงดงาม ป่าไม้ และวัฒนธรรมพื้นบ้านถูกทำลายไป นอกจากนี้จิตใจของชาวบ้านก็เริ่มเสื่อมทรามลง

3. เรื่อง ไอ้ค่อม

3.1 โครงเรื่อง

เด็กชายพิการหลังค่อมเป็นที่จึงเกลียดชังของผู้เป็นตา เพราะแม่พินตามพระเอกลิเกไป โดยไม่ยอมแต่งงานกับชายฐานะดีตามความต้องการของผู้เป็นตา เมื่อตั้งท้องก็ถูกฝ่ายชายทอดทิ้งต้องชมชานกลับบ้าน และไปหาหมอเถื่อนเพื่อทานแท้งถึงสองครั้งแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ผลของการทานแท้ง เป็นสาเหตุให้เด็กที่คลอดออกมามีร่างกายพิการหลังค่อม

เมื่อคลอดลูกแล้ว แม่ก็หนีไปทิ้งเด็กไว้ เด็กชายพิการหลังค่อมถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจจากผู้เป็นตาและคนอื่น ๆ อยู่เสมอ จึงทำให้มีอาการทางประสาท มีเพียงยายคนเดียวเท่านั้นที่รักและเข้าใจ เมื่อยายเสียชีวิต เขาจึงขาดที่พึ่งและว่าเหว่ ต่อมาเด็กชายคนนั้นได้รู้จักกับครูสาวคนหนึ่ง ซึ่งให้ความรักและความเมตตาแก่เขา เด็กชายจึงหลงรักและมีความผูกพันกับครู ภายหลังรู้ว่าครูที่ตนเองหลงรักนั้นไม่ได้รักตนจึงฆ่าตัวตาย

3.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

แสงคำและแสงหล้า เป็นลูกสาวลูกคู่กับนางลา ทั้งแสงคำและแสงหล้าสวยมากจนเป็นที่เลื่องลือของชาวบ้านทั่วทั้งดง ทำให้ลูกคู่พากันหมั่นใจในตัวของลูกสาวทั้งสองคนมาก แกว่งไว้ว่าลูกสาวทั้งสอง จะทำให้ฐานะของแกร่ำรวยมากขึ้น ต่อมาแสงคำที่สาวได้แต่งงานกับชายหนุ่มในหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งมีอาชีพทำนา ไม่ใช่นายร้อย ปลัดอำเภอหรือลูกชายกษัตริย์อย่างที่ลูกคู่เคยคาดคิดเอาไว้ การเลือกคู่ครองของแสงคำ ทำให้ลูกคู่ผิดหวังมาก แต่ลูกคู่ก็ยังมีความหวังต่อไปอีกว่าแสงหล้าลูกสาวคนเล็กคงจะไม่สร้างความผิดหวังให้แก่เป็นครั้งที่สองอีกประกอบกับบุญทา ลูกชายพ่อเลี้ยงซึ่งมีฐานะร่ำรวยที่สุดในหมู่บ้านห้วยดง มาขอพอสองหล้า ลูกคู่หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้เงินทองมากมาย และเป็นที่เคารพนับถือในฐานะพ่อตาของคนที่มีฐานะร่ำรวยที่สุดในหมู่บ้าน ลูกคู่พยายามเปิดโอกาสให้บุญทาได้ใกล้ชิดกับแสงหล้า การกระทำของลูกคู่สร้างความไม่พอใจกับแสงหล้าเป็นอย่างยิ่ง แสงหล้าไม่ชอบบุญทา เนื่องจากบุญทาหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่ ผิวคล้ำและยังติดสุรา ประการสำคัญก็คือแสงหล้าไม่อยากจะมัวชีพทำนาที่ต้องตากแดดตากฝน เพราะจะทำให้ความสวยของเธอสูญสิ้นไป แสงหล้าใฝ่ฝันที่จะเป็นนางงามที่ต้องการที่จะได้ไปอยู่ในที่ซึ่งมีความเจริญมากกว่าหมู่บ้านห้วยดง ดังนั้นเธอจึงพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพบกับบุญทาอยู่เสมอ

เมื่องานพอมาถึงมีการฉลองในวัด มีลิเกมาแสดง แสงหล้าเกิดความพึงพอใจในรูปร่าง และบุคลิกของพรชัยซึ่งแสดงเป็นพระเอก ส่วนพรชัยก็ใช้คำพูดและแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หลอกล่อให้แสงหล้าเข้าใจว่า รักใคร่แสงหล้าอย่างจริงจัง แสงหล้าพอใจพรชัยอยู่แล้ว จึงตัดสินใจหันตามเขาไป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสร้างความเคียดแค้นและนำความอับอายมาสู่

ลุงต๋นเป็นอย่างยิ่ง ลุงต๋นหาทางออกด้วยการดื่มเหล้าอย่างหนักและเก็บตัวอยู่ในบ้าน ต่อมาไม่นาน แสงหล้าก็ตั้งท้องกลับมาบ้านเนื่องจากถูกพรชัยทอดทิ้ง บុตทาเมื่อรู้ว่าแสงหล้ากลับมาบ้านจึงไปพบ ลุงต๋นและบอกกับลุงต๋นว่าถ้าแสงหล้าตั้งครรภ์ก็ไม่ควรเอาเด็กไว้ โดยอ้างคำโบราณว่าเอาลูกเขามาเลี้ยง เอาเมียงเขามาอมมักเสียใจภายหลัง ลุงต๋นจึงพาแสงหล้าไปบ้านสันคอกข้าง เพื่อให้ ย่านางตาไหลซึ่งเป็นหมอบริเวณนั้นทั้งให้แสงหล้า หลังจากนั้นลุงต๋นจะ ได้ยกแสงหล้าให้บุดทา โดยขอค่าเลี้ยงดูเป็นสร้อยคอทองคำหนักสองบาท บุดทาต่อรองให้ลดลงเหลือน้ำหนักหนึ่งบาท ลุงต๋นจำใจต้องตกลง

ลุงต๋นพาแสงหล้าไปทานทั้งครั้งแรกไม่ได้ผล จึงไปอีกครั้งแต่ก็ไม่ประสบผล สำเร็จ ลุงต๋นโกรธแค้นแสงหล้ามาก และมีความรู้สึกชิงชังเด็กในครรภ์แสงหล้าว่าเป็นผู้ทำลาย สิ่งที่แกคาดหวังไว้ ตามแผนพ่อตาของผู้ที่มีฐานะร่ำรวยที่สุดในหมู่บ้านได้สูญสิ้นไปเพราะแสงหล้า และเด็กในครรภ์ ตั้งแต่นั้นมาลุงต๋นก็หาเรื่องทุบตีแสงหล้าทั้ง ๆ ที่แสงหล้าตั้งครรภ์

เมื่อครบกำหนดคลอดแสงหล้าคลอดลูกเป็นเด็กชายพิการหลังค่อม หลังจาก คลอดลูกแล้ว แสงหล้าก็หนีออกจากบ้านทิ้งลูกเอาไว้ ค่อมเด็กชายพิการนอกจากจะ ไม่ได้รับ ความรักจากลุงต๋นผู้เป็นตาแล้ว ลุงต๋นยังได้แสดงความรู้สึกเกลียดชังออกมาอย่างนอกหน้าตั้งแต่ วันแรกที่ค่อมเกิด ค่อมเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความชิงชังและโกรธแค้นของลุงต๋น ซึ่งมักจะระบาย อารมณ์ด้วยการทุบตีและแกล้งใช้ให้ค่อมทำงานหนักอยู่เสมอ ค่อมมีเพียงยาย คือ นางลาที่รักและ สงสารค่อม นางลาคอยปกป้องและขัดขวางเมื่อลุงต๋นทุบตี จนบางครั้งนางลาที่ถูกลุงต๋นทารุณด้วย

วันหนึ่ง ค่อม ยัง แอ และด้วง แข่งขันขว้างไห้ ค่อมชนะแต่ถูกไกองและ ไคนรมชกต้อย ค่อมทนไม่ไหวจึงต่อสู้โดยเอามือบิดขึงพันถูกหัวยัง นางมีแม่ของยังมาฟ้องลุงต๋น ซึ่งกำลังอารมณ์ไม่ดีเนื่องจากเสียการพนันที่บ่อนและเพิ่งจะกลับมาถึงบ้าน ประกอบกับฤทธิ์ของสุรา หลายชนิดที่ดื่มมาจากบ่อน ทำให้ลุงต๋น ไม่สามารถควบคุมสติได้ เมื่อนางมีมาฟ้องลุงต๋นจึงลงโทษ ค่อม โดยการใช้น้ำพายคนชั่วหุ้มตีหัวค่อมจนค่อมล้มลงดินพรวด นางลายุ่งเหี่ยวราวบันได เห็น เหตุการณ์ขณะที่ค่อมตีหัวค่อม นางลาคตกใจและสงสารค่อม จนเป็นลมพลัดตกบันไดลงมา หลังจากนั้น ไม่กี่วันนางก็เสียชีวิต ค่อมจึงมีชีวิตที่ว่างเหวจนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่น ค่อมมีพฤติกรรมเผลวขี้มและชอบ อยู่คนเดียว เมื่อนางลาเสียชีวิตไปแล้วลุงต๋นก็เริ่มสำนึกผิดจึง เลิกทุบตีค่อม ต่อมาลุงต๋นเสียชีวิต

แสงคำจึงมารับคอมพิวเตอร์ด้วย ซึ่งคอมพิวเตอร์ได้แบ่งเบาภาระของแสงคำไว้มาก คอมพิวเตอร์ที่ไปเกี่ยวพันทำให้ควายกิน ได้ไปเกี่ยวพันที่ใกล้โรงเรียนทำให้ได้รู้จักครูสุพร ครูลดา และครูชัย ต่อมาได้รับความเมตตาและความสงสารจากครูลดา ทำให้คอมพิวเตอร์ซึ่งมีความว่าเหวมาตั้งแต่นางลาได้เสียชีวิตไปแล้วเริ่มมีความอบอุ่นและเกิดความรู้สึกบางอย่างที่ผูกพันต่อครูลดา ตอนท้ายของเรื่องคอมพิวเตอร์เห็นภาพของครูลดาและครูชัยแสดงความรักต่อกัน จึงรู้ว่าครูลดาไม่ได้รักตน คอมพิวเตอร์เศร้าโศกเสียใจมาก จึงตัดสินใจฆ่าตัวตายด้วยการเดินลงไปในบึง

4. เรื่องลูกป่า

4.1 โครงเรื่อง

เป็นเรื่องของเด็กชายสามคนในชนบทภาคเหนือ หนึ่งในสามคนเป็นชาวป่าพื้นที่ราบ ส่วนอีกสองคนเป็นเด็กกะเหรี่ยง เด็กกะเหรี่ยงทั้งสองมีฐานะแตกต่างกันมาก เด็กชายชาวป่าพื้นที่ราบเป็นเพื่อนกับเด็กกะเหรี่ยงคนที่มีฐานะยากจน ทั้งสองมีน้ำใจไมตรี เอื้ออาทร เสียสละให้กัน เมื่อเด็กชายทั้งสามคนได้เข้ามาเรียนหนังสือในโรงเรียนเดียวกัน เด็กกะเหรี่ยงคนที่มีฐานะยากจน ถูกเด็กกะเหรี่ยงคนที่มีฐานะดีรังแกอยู่เสมอเพราะความเข้าใจผิด เด็กกะเหรี่ยงที่มีฐานะยากจนมีความใฝ่ฝันว่าเมื่อโตขึ้นจะเป็นครู สอนพวกชาวเขาด้วยกันให้มีความรู้จึงตั้งใจเรียนและเรียนได้คะแนนดี แต่แล้วความใฝ่ฝัน ก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อพ่อของเขาประสบอุบัติเหตุไม่สามารถจะหาเงินมาส่งเสียให้เรียนได้ เขาต้องลาออกจากโรงเรียนกลางคันทั้ง ๆ ที่ชอบเรียนหนังสือมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กชายชาวป่าในพื้นที่ราบที่ไม่ค่อยสนใจเรื่องการเรียนแต่ต้องเรียนเพราะถูกพ่อบังคับให้เรียน เมื่อเด็กชายกะเหรี่ยงที่มีฐานะยากจนต้องออกจากโรงเรียนไป เด็กชายชาวกะเหรี่ยงที่มีฐานะร่ำรวยก็เข้าใจและเห็นใจเพื่อนกะเหรี่ยงด้วยกัน เด็กชายกะเหรี่ยงที่มีฐานะร่ำรวยและเด็กชายชาวป่าพื้นที่ราบ ก็ตั้งใจจะเป็นครูแทนเพื่อนที่อยากเป็นครูมาก แต่ไม่มีโอกาส

4.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

เมืองคำเป็นลูกชายคนเดียวของผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีฐานะดี วันหนึ่งเมืองคำไปตอนนกในป่า ขณะที่นกป่าจะเข้ากรงอยู่แล้ว ยายีเด็กชายกะเหรี่ยงใช้ปืนยิงอีเห็น เสียงปืนทำให้นกป่าตกใจบินหนีไปได้ เมืองคำโกรธมากตรงเข้าทาร้ายยายีทันที ยายีไม่สู้เมืองคำ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้ตั้งใจทำให้นกป่าตกใจหนีไป เมื่อยายีไม่สู้เมืองคำก็ได้ใจทาร้ายร่างกายของยายีมากยิ่งขึ้น อันแก้วเห็นเหตุการณ์จึงเข้ามาห้ามและตักเตือนผู้ที่ทำร้ายคนที่ไม่สู้ วันต่อมาเมืองคำออกมาล่าสัตว์ ขณะที่กำลังจะยิงไก่ป่า เสียงปืนของยายีก็ดังขึ้น ไก่ป่าหนีไปได้ เมืองคำโกรธยายีมาก แต่เมื่อรู้ว่ายายียิงงูที่กำลังจะจกหัวเขา เมืองคำก็สำนึกในใจของยายีและขอโทษที่เคยทาร้ายยายี ตั้งแต่นั้นมาทั้งสองคนจึงเป็นเพื่อนรักกัน

เมื่อยายีและเมืองคำเรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่หก เมืองคำไม่อยากจะเรียนต่อแต่ถูกพ่อบังคับให้ไปเรียน ส่วนพ่อของยายีภูมิใจที่ลูกชายเป็นเด็กคนแรกของหมู่บ้านที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่หกและผลการสอบได้ทั้งหมดมาตลอดตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่หก เขาอยากจะให้ลูกชายได้ศึกษาต่อ จึงมาขอคำปรึกษาจากอันแก้ว ซึ่งอันแก้วได้แนะนำให้สอบชิงทุนเด็กชาวเขา ครูของยายีก็สนับสนุนโดยสอนพิเศษให้ยายี เนื่องจากยายีเรียนเก่งและมีความปรารถนาย៉องยั้งที่จะเป็นครู ในจำนวนเด็กชาวเขาที่มาสอบชิงทุนนั้น มีเด็กคนหนึ่งชื่อช่อทอ เป็นกะเหรี่ยงเช่นเดียวกับยายีได้มาสอบด้วย ช่อทอเป็นเด็กกะเหรี่ยงที่ฐานะทางบ้านร่ำรวย และช่อทอไม่ชอบที่จะให้ใครรู้ว่าเขาเป็นกะเหรี่ยง เมื่อประกาศคะแนน ผลปรากฏว่า ยายีแพ้ช่อทอ แต่อันแก้วพ่อของเมืองคำซึ่งเป็นคนหนึ่งคณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมการศึกษาของสภาตำบลได้ส่งรายละเอียดให้เจ้าของทุนพิจารณาซึ่งผลการพิจารณาเจ้าของทุนได้มอบทุนให้ยายีแทนช่อทอเพราะช่อทอมีฐานะดีแล้ว และยายีมีความจำเป็นมาก ถ้าไม่ได้ทุนก็ไม่มีโอกาสจะได้ศึกษาต่อ การที่ยายีได้ทุนเด็กชาวเขาทำให้ช่อทอโกรธแค้นมาก เข้าใจว่าพ่อของเมืองคำและยายีโกงทุนที่ช่อทอควรจะได้รับ เพราะผลการสอบนั้นช่อทอทำคะแนนได้มากกว่า เมื่อยายี เมืองคำ และช่อทอ มาอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ช่อทอซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นสุนทรได้สั่งให้ยายีเลิกพูดภาษากะเหรี่ยงกับเขา เพราะเขาไม่อยากให้คนอื่นรู้ว่าเขาเป็นกะเหรี่ยง นอกจากนี้ช่อทอหรือสุนทร หาโอกาสกลั่นแกล้งยายีอยู่เสมอ ครึ่งสุดท้ายเขาได้แอบเอานาฬิกา

ไปซ่อนไว้ใต้ที่นอนของยาชิ ทำให้ยาชิถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย ยาชิปฏิเสธ ครูให้เวลายาชิ
หนึ่งเดือนสำหรับการพิสูจน์ข้อกล่าวหา ในระหว่างนั้น ยาชิก็ล้มใจมากเพราะพ่อไม่ได้ส่งเงินมา
เลยแล้วยังถูกกล่าวหาเป็นขโมยอีก วันหนึ่งชุตอไม่สบายยาชิได้ไปห่มผ้าให้ เพราะยาชิถือว่าชุตอ
เป็นญาติคนหนึ่งตามประเพณีชาวกะเหรี่ยง ที่ถือว่าคนในเผ่าเป็นพี่น้องกันทั้งหมด ชุตอเกิดความ
ละอายใจจึง ไปสารภาพผิดกับอาจารย์ว่าตนกลั่นแกล้งยาชิ

ในช่วงโรงเรียนเปิดเทอมนักเรียนต่างแยกย้ายกลับบ้าน ยาชิจึงกลับ
มาช่วยพ่อทำงานเพื่อเก็บเงินเป็นทุนการศึกษา ขณะกำลังขนพื้นพ่อของยาชิประสบอุบัติเหตุล้ม
ทำงานหนักไม่ได้อีกต่อไป ยาชิจึงต้องออกจากโรงเรียน เมืองคำและชุตอเสียใจมาก เมืองคำ
ตั้งใจเรียนมากขึ้นชุตอก็เห็นใจยาชิ ทั้งสองคนตั้งใจว่าจะเรียนให้เก่ง เพื่อว่าเมื่อจบจะ ไปเป็นครู
แทนยาชิที่มีความไม่ผันที่จะเป็นครูแต่ไม่สมหวัง

5. เรื่องนกแอ่นฟ้า

5.1 โครงเรื่อง

ชาวนายากจนสองครอบครัวไม่มีที่นาเป็นของตนเอง จึงต้องเช่าที่นา
ของคนอื่น โดยมีข้อตกลงว่าผลผลิตที่ได้จากการทำนาต้องแบ่งให้เจ้าของนาครึ่งหนึ่ง ต่อมา
ศัตรูพืชกัดกินต้นข้าว และฝนตกผิดฤดูจึงทำให้ได้ผลผลิตน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจของสองครอบครัว
ตกต่ำ ทำงานหนักแต่ได้ผลผลิตน้อยรายได้ไม่เพียงพอ เจ้าของนาจึงจะยึดที่นาคืน สองครอบครัวจึง
ต้องค้นหานาที่หากินใหม่ในป่า และหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น

5.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

หนานแก้วและนางอันคำเป็นชาวบ้านหนองหล่ม ทั้งสองมีลูกสามคน คนโต
เป็นผู้หญิงชื่อจันดี อีกสองคนเป็นผู้ชายชื่ออินทร หล้า บรรพบุรุษของหนานแก้วเป็นทหารชื่อ
ปู่หนานใจย ได้ต่อสู้กับพวกม่านเพื่อช่วยเหลือเจ้าอุปฮาด จึงได้รับรางวัลเป็นดาบ ซึ่งดาบนี้เป็น
มรดกตกทอดมาถึงหนานแก้ว แต่ฐานะความเป็นอยู่ของหนานใจยมิได้ตกทอดมาด้วย หนานแก้ว
เป็นเพียงชาวนาที่ยากจน นาที่เช่าเป็นของลุงทา หนานแก้วต้องแบ่งผลผลิตจากการทำนาให้ลุงทา

ครึ่งหนึ่งครอบครัวของหนานแก้วดำรงชีวิตด้วยการอาศัยธรรมชาติ เก็บผักในสวน หากบ
หาเห็ด และหาปลา ตามฤดูกาล ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกันทำมาหากิน หนานแก้วมีความ
สามารถในการหาปลา จนชาวบ้านตั้งชื่อให้ว่าแก้วจับปลา และแก้วปลาเน่า ปลาที่หาได้นำมากิน
บ้างขายบ้างแจกเพื่อนบ้านบ้าง ส่วนที่เหลือมักเป็นปลาร้า ปลาจ่อม หรือใช้วิธีการตากให้แห้ง
เป็นการถนอมอาหารเพื่อเก็บเอาไว้กินได้นาน ๆ และยังได้ใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร ได้อีก
อินทรมีเพื่อนชื่อเมืองอินทร์และอ่อน เมืองอินทร์เป็นลูกลุงดีซึ่งมีฐานะร่ำรวย
จึงมักจะมีสิ่งของมาให้อวด ทำให้อินทรหมั่นไส้และอิจฉาบ่อย ๆ ส่วนอ่อนเป็นลูกของหนานแก้วกับ
นางแสงเอ๋ย ซึ่งฐานะยากจนยิ่งกว่าครอบครัวของอินทร ต่อมาอ่อนล้มป่วยหนานแก้วและ
นางแสงเอ๋ย ไม่มีเงินที่จะพาลูกไปรักษาที่โรงพยาบาล จึงรักษากันเองด้วยวิธีการต่าง ๆ จน
ในที่สุดอ่อนก็เสียชีวิต

วันหนึ่งพ่อของหนานแก้วไปปราบวัชพืชในนาข้าว ขณะที่ลุยโคลนถูกหนามตำ
ที่เท้า เขารักษาด้วยยากลางบ้านและวิธีการทางไสยศาสตร์ แต่แผลไม่หายกลับอักเสบอย่าง
รุนแรง จนเขาเสียชีวิต หนานแก้วต้องเป็นหนี้สินเนื่องจากการจัดงานศพให้พ่อ

เมื่อมีงานสลากภัตหนานแก้วมีความศรัทธาในพุทธศาสนาต้องการถวาย
เครื่องไทยทาน จึงไปขายข้าวเขียวให้ลูกทา สิ่งของที่หนานแก้วซื้อเป็นเครื่อง ไทยทานล้วนเป็น
ของดี ๆ ที่หนานแก้วไม่เคยซื้อให้ลูก ๆ กินเลย และยังมีราคามากกว่าเงินที่หนานแก้วขาย
ข้าวเขียว หนานแก้วจึงต้องนำเงินที่เก็บเอาไว้มาใช้จ่าย การถวายเครื่องไทยทานครั้งนี้ทำให้
ครอบครัวของหนานแก้วไม่มีเงิน แต่คนในครอบครัวก็มีความสุขทางใจที่ได้ทำบุญในวันสลากภัต

คืนหนึ่ง ขณะที่อินทร ไปหาจิ้งหรีดเพื่อนำมาคั่วเป็นอาหาร พบว่า มีแมลง
ศัตรูพืชที่ชาวบ้านเรียกว่าควายพระอินทร์อยู่ในแปลงข้าวของลุงอินแล้วกระจายไปในนาใกล้เคียง
เมื่อพ่อหลวงรู้เรื่องว่ามีแมลงศัตรูพืชระบาด จึงเดินทางไปอำเภอเพื่อขอความช่วยเหลือ พ่อหลวง
ไปอำเภอถึงสองครั้งแต่ก็ไม่พบเกษตรอำเภอ ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องให้เจ๊กโกจี้ดยาฆ่าแมลง
ไปก่อน เมื่อขายข้าวแล้วจึงจะนำเงินมาชำระค่ายา เจ๊กโกขอค่าดอกเบี้ยร้อยละสิบบาท
ห้าสิบสตางค์ คนสูงอายุในหมู่บ้านหลายคนคัดค้านการฉีดยาฆ่าแมลง เนื่องจากที่ผ่านมาไม่เคย
แก้ไขด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ ที่เรียกว่าพิธีส่งอุบาทว์ขอมมาพระอินทร์ การฉีดยาฆ่าแมลงได้ผล

เพียงระยะสั้นเท่านั้น ต่อมาควายพระอินทร์ก็ยังระบดในนาอีกหลายแห่ง ชาวบ้านจึงพากันส่ง
อุบาทว์พระอินทร์ตามความเชื่อที่สืบต่อกันมาแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ พ่อหลวงจึงไปอาเภอเป็น
ครั้งที่สาม คราวนี้เจ้าหน้าที่ของอาเภอหลายคนได้มาฉวยฆ่าแมลง พ่อหลวงจึงเรียไรเงิน
ชาวบ้านครอบครัวละห้าบาท เพื่อนำมาใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร เลี้ยงคณะเจ้าหน้าที่จากอาเภอ

เดือนสิบสองกึ่งนางจะไหลตามน้ำออกจากนา ตอนกลางคืนหนานแก้วและ
อินทรีจึงเอาโซ่ไปคล้อง บางวันถูกคนมาลอบทุบโซ่ไปก่อนและเช้าวันหนึ่งหนานแก้วพบว่ามีคนเอาโซ่
มาคล้องในที่ของตน ด้วยความโกรธหนานแก้วจึงเอามีดฟันโซ่ลูกนั้น โซ่ที่โดนฟันร้อยด้วยเชือก
สีเขียวเหมือนกับโซ่ของหนานมาหลังจากที่ฟันโซ่ไม่กี่เดือนหมของหนานแก้วก็ถูกขโมย นางอินคำ
เข้าใจว่าคนขโมยคือหนานมา การที่หมู่หายไ้พาให้ครอบครัวของหนานแก้วขาดรายได้
เมื่อข่าวสารหมด หนานแก้วไม่มีเงินซื้อข้าวสาร จึงต้องจัดไม้ที่เป็นผ้านานไปแลกเปลี่ยนเป็น
ข้าวสาร

เมื่อถึงฤดูเกี่ยวข้าวชาวบ้านต่างช่วยกันเกี่ยวข้าว ข้าวในนาของหนานแก้ว
ถูกเกี่ยวและนํามากองตากแดดไว้เพื่อจะนวด บังเอิญมีฝนตกตกลงมาทำให้ข้าวที่กองไว้เสียหาย
นอกจากนี้เจ้าของนาที่หนานแก้วทำอยู่ต้องการที่นาถั่วคืนไปให้ลูกเขย หนานแก้วได้รับความ
เดือดร้อนไม่มีนาปลูกข้าวจึงต้องชวนขวายหาที่นาแห่งใหม่

ส่วนหนานมาทำนาแบบแบ่งผลผลิตคนละครึ่งกับพ่อหลวง ก็ได้รับความ
เดือดร้อนเพราะได้ผลผลิตน้อย ความแค้นแค้นและอคติอยากทำให้หนานมาต้องการมีที่ดินเป็นของ
ตนเอง เพื่อจะได้ไม่แบ่งผลผลิตให้แก่เจ้าของนา ดังนั้นหนานแก้วและหนานมาจึงชวนกันไปหา
ที่นาหากิน จนในที่สุดก็พบสถานที่ซึ่งเหมาะสมกับการเพาะปลูกแต่อยู่ในป่าลึกมากและห่างไกล
ผู้คน ถ้าไปอยู่ก็จะมีเพียงสองครอบครัวเท่านั้น แต่ด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิต หนานแก้ว
และหนานมาจึงต้องตัดสินใจอพยพครอบครัวออกจากหมู่บ้านไปยังป่าลึกแห่งนั้น สองครอบครัว
ช่วยกันบุกเบิกถางป่า ปรับพื้นที่เป็นนาปลูกข้าวโดยมีความหวังว่า เมื่อมีที่นาเป็นของตนเองแล้ว
ครอบครัวจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

6. เรื่องวิศคนกล้า

6.1 โครงเรื่อง

ชนกลุ่มน้อย ห้างไกลความเจริญกลุ่มหนึ่ง ชายคนหนึ่งในกลุ่มเป็นคนกล้าหาญ มีความสามารถในการสู้รบ จนทำให้หญิงสาวคนหนึ่ง ไม่ต้องการตำแหน่งอันมีเกียรติสูงสุดในหมู่บ้าน เนื่องจากความรักที่มีต่อชายหนุ่ม แต่เธอก็ต้องผิดหวังเพราะชายหนุ่มตัดสินใจแต่งงานกับหญิงสาวที่มีเกียรติสูงสุดในหมู่บ้านแทนเธอ ชายหนุ่มคนนี้มีความต้องการที่จะเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในหมู่บ้าน และต่อมา เขาก็ได้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านสมความปรารถนา

6.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

จอบาเป็นพี่ชายของจ่อมุ เขาเป็นชายหนุ่มที่มีความสามารถในการต่อสู้ มีความกล้าหาญ และไม่เกรงกลัวใคร ความสามารถประกอบกับบุคลิกที่ดีของจอบา ทำให้หญิงสาวในหมู่บ้านปรารถนาที่จะเป็นภรรยาของจอบา ส่วนจ่อมุผู้เป็นน้องชายนั้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อ่อนแอ ไม่ชอบทำงานที่ต้องใช้กำลังจึงมีผลให้รูปร่างไม่สมบูรณ์แข็งแรง หญิงสาวในหมู่บ้านไม่มีใครสนใจและยอมรับจ่อมุ

เมื่อหมู่บ้านทำพิธีเลือกเมีย ทะมีและทะแอ เป็นหญิงสาวที่มีคุณสมบัติในการเป็นเมีย ทะแอไม่ต้องการจะเป็นเมีย สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากจอบาผู้ซึ่งทะแอหลงรัก สัญญาว่าจะซื้อทะแอไปเป็นภรรยา และบอกว่าถ้าทะแอได้เป็นเมียจอบา ไม่สามารถหาห่วงคอ และแพะมาสู่ขอทะแอได้ อีกสาเหตุหนึ่งคือในคืนแรกที่รับตำแหน่งเมีย ปู่เถนหัวหน้าของหมู่บ้าน และผู้ชายหลายคนจะทยอยกันมามีเพศสัมพันธ์กับเมีย และปรากฏว่าเคยมีเมียบางคนทนความเจ็บปวดไม่ได้ถึงกับเสียชีวิต ทะแอจึงหวาดกลัวว่าตนจะเป็นเช่นนั้น และในส่วนลึกของจิตใจ ทะแอต้องกบฏเป็นภรรยาของจอบาเพียงคนเดียว สำหรับทะมีตำแหน่งเมียเป็นสิ่งที่ทะมีปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติสูงสุดของผู้หญิงสาวในหมู่บ้าน ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งเมียเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น เมียจะมีสถานภาพเหนือผู้ชายทุกคนในหมู่บ้านยกเว้นปู่เถน ผู้ชายคนใดต้องการจะมีเพศสัมพันธ์กับเมีย จะต้องนำสิ่งของมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน ถ้าเมียไม่พอใจสิ่งแลกเปลี่ยนก็สามารถจะปฏิเสธได้ ทะมีจึงตกลงกับทะแอว่าให้ทะแอเลือก

กระดองเต่าที่ใส่หอยเบี้ยอันเล็ก พระมัจฉาได้เป็นแม่ย่า พระจำผู้เป็นแม่ของพระแอไกรทพระแอมาก เนื่องจากพระจำรู้ว่าการที่พระแอตัดสินใจเลือกกระดองเต่าอันเล็ก เนื่องมาจากความรักที่พระแอมีต่อจ๋อปา ยิ่งเมื่อเห็นคนในหมู่บ้านพากันนำสิ่งของมาให้จ๋อเกลีและพระปลือซึ่งเป็นพ่อและแม่ของพระมัจฉา พระจำเกิดความอิจฉาจึงลงโทษพระแอด้วยการใช้ให้ทำงานหนักและจำกัดอาหารให้กิน พระแอก่อไฟต้มน้ำตามประเพณีของหมู่บ้านเรียกว่าการอยู่ไฟ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสาวได้มีเพศสัมพันธ์กันก่อนแต่งงาน พระแออยู่ไฟรอจ๋อปา ระหว่างที่รอนี้ผู้ชายหลายคนมาหาแต่พระแอก็ปฏิเสธ บางคนโกรธและสาปแช่งพระแอด้วย พระแออยู่ไฟรอจ๋อปาถึง 4 คืน จ๋อปาจึงได้มาหา และเมื่อรู้เรื่องที่พระแอปฏิเสธผู้ชายคนอื่น จ๋อปาเข้าใจว่าพระแอใจที่รอตน จ๋อปาต้องการจะไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอีกหลายคน จึงได้แนะนำให้พระแอมีความสัมพันธ์กับผู้ชายคนอื่นด้วย เมื่อพระแอตั้งครรภ์กับจ๋อปา พระแอจึงจำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์กับจ๋อเกลี เพื่อให้จ๋อเกลีเป็นพ่อของลูก

ส่วนจ๋อมูน้องชายของจ๋อปาเมื่อไม่เป็นที่ต้องการของหญิงสาวในหมู่บ้าน จ๋อมูจึงไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับพระคะ ซึ่งเป็นหญิงปัญญาอ่อนและมีอายุมากกว่าจ๋อมูหลายปี จนพระคะตั้งครรภ์ จ๋อปาพ่อของพระคะขอร้องให้จ๋อมูยอมรับพระคะเป็นภรรยา จ๋อมูกระอักกระอ่วนใจเนื่องจากพระคะเป็นที่รังเกียจของคนในหมู่บ้าน จ๋อมูจึงตัดความสัมพันธ์ที่มีกับพระคะ เมื่อจ๋อมูเกิดความต้องการทางเพศ จ๋อมูจึงไประบายความใคร่กับพระ จ๋อปาและจ๋ออุรู้เข้าจึงลงโทษด้วยการพาจ๋อมูไปถ้ำคนตาย แล้วทิ้งจ๋อมูไว้คนเดียว ตอนเช้าเมื่อจ๋อปาและจ๋ออุไปรับก็พบว่าจ๋อมูถูกเสือกัดตาย

ต่อมาตำแหน่งแสนหาญว่างลง จ๋อปาได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งนั้น ปู่เถินให้โอกาสจ๋อปาขอสิ่งที่ต้องการ เขาจึงขอพระมัจฉาไปเป็นภรรยา ซึ่งตามกฎหมายของหมู่บ้าน พระมัจฉาได้ตำแหน่งแม่ย่าปู่เถินมีสิทธิ์ที่จะเป็นสามีของพระมัจฉา ปู่เถินเกิดความรู้สึกว่าถูกจ๋อปาทำร้าย แต่ปู่เถินก็เข้าใจเนื่องจากปู่เถินรู้ว่าจ๋อปาเป็นลูกชายปู่เถิน แต่จ๋อปาไม่รู้ว่ปู่เถินเป็นพ่อเพราะตามประเพณีของหมู่บ้านหญิงสาวในวัยเจริญพันธุ์มีสิทธิ์จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายหนุ่มทุกคน แต่เมื่อตั้งครรภ์เธอจะต้องเลือกผู้ชายคนหนึ่งในหมู่บ้านเป็นสามี และหมดสิทธิ์ที่จะไปมีเพศสัมพันธ์กับชายคนอื่น พระเคตั้งครรภ์กับปู่เถินแล้วจึงเลือกจ๋ออุเป็นสามี จ๋อปาได้พระมัจฉาเป็นภรรยา พระมัจ

ภูมิใจมากที่ได้เป็นทั้งแม่ย่า และยังเป็นภรรยาของจ๋อปาอีกด้วย แต่แล้วพระมเหสีก็รู้ว่าการเป็นภรรยาของจ๋อปาไม่ได้มีความสุขเหมือนที่ได้คาดฝันเอาไว้ เพราะสามีเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ เป็นที่เลื่องลือในหมู่บ้าน หญิงสาวส่วนมากจึงต้องการจะมีเพศสัมพันธ์กับจ๋อปา เพื่อให้ได้ลูกที่ถ่ายทอดกรรมพันธุ์มาจากจ๋อปา และตามประเพณีชายที่มีภรรยาแล้วก็มีสิทธิ์ที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นอีกและสามารถที่จะรับมาเป็นภรรยาอีกได้ ถือว่าเป็นการแบ่งภาระของภรรยาคนแรก จ๋อปาทั้งให้พระมเหสีว่าแห้วอยู่ที่บ้าน จนบางเวลาพระมเหสีอยากจะให้จ๋อปาตาย เพื่อพระมเหสีจะได้แต่งงานใหม่ พระมเหสีได้มีโอกาสแกล้งแค้นจ๋อปาที่ทว่าร้ายจิตใจเธอในวันที่หมู่บ้านมีพิธีรีตองเรื่องกินข้าวใหม่ ในวันที่ผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านมีสิทธิ์จะ ไปเลือกผู้ชายมามีเพศสัมพันธ์ด้วย ได้ พระมเหสีจึงแนะนำพระมเหสีให้ไปเลือกจ๋อปา พระมเหสีปฏิบัติตามคำแนะนำของพระมเหสี จ๋อปาโกรธมากแต่ก็ต้องจำใจมีเพศสัมพันธ์กับพระมเหสี

ปู่เถนพยายามจะถ่ายทอดวิชาไสยศาสตร์ให้กับจ๋อปา แต่เขาปฏิเสธ จ๋อปาต้องการเป็นคนที่มีความสามารถในการต่อสู้เหมือนบรรพบุรุษคือจอมเอ สำหรับด้านการปกครอง จ๋อปามีความเชื่อว่าจะต้องทำให้คนอื่นกลัว และไม่กลัวคนอื่น การจะมีอำนาจจะต้องได้มาจากความสามารถของตนเอง ไม่ใช่ได้มาโดยวิธีการทางไสยศาสตร์

เมื่อลูกบ้านคนหนึ่งถูกปล้นพระ คนร้ายได้ทั้งอาวุธเอาไว้ อาวุธนั้นเป็นที่รู้จักกันว่า เป็นอาวุธที่พวกลาฮูไบวี่ใช้ ปู่เถนและจ๋อปาจึงเดินทางไปยังหมู่บ้านของลาฮูไบวี่ แต่หัวหน้าพวกลาฮูไบวี่ปฏิเสธและข้ายเบี่ยง ไม่ยอมให้ตรวจค้นหาของกลาง จ๋อปาโกรธมากจะต่อสู้กับพวกลาฮูไบวี่ แต่ปู่เถนห้ามเอาไว้โดยบอกว่าจะใช้วิธีการทางไสยศาสตร์ฆ่าหัวหน้าลาฮูไบวี่ให้ตายภายในสัปดาห์ จ๋อปาไม่เชื่อวิธีการทางไสยศาสตร์แต่ก็ให้เวลาปู่เถนพิสูจน์ เมื่อครบสัปดาห์หัวหน้าลาฮูไบวี่ไม่ตาย จ๋อปาและคนในหมู่บ้านจึงเสื่อมศรัทธาในตัวปู่เถน จะเปลี่ยนหัวหน้าหมู่บ้านคนใหม่ ปู่เถนรู้ว่าผู้ที่คิดจะกำจัดปู่เถนคือจ๋อปา จึงเอายาพิษผสมในเหล้าเพื่อจะให้จ๋อปาดื่ม แต่ความผูกพันในฐานะเป็นพ่อทำให้ปู่เถนเปลี่ยนใจแย่งจอกเหล้าผสมยาพิษจากจ๋อปามาเททิ้ง และปู่เถนก็ถูกจ๋อปาแทงตาย จ๋อปาได้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านสมความตั้งใจที่คิดมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก สิ่งต่อไปที่จ๋อปาจะทำก็คือ จะฆ่าพวกลาฮูไบวี่

7. เรื่องบ้านไร่ชาวดง

7.1 โครงเรื่อง

เป็นเรื่องที่มีเรื่องราวต่อเนื่องจากเรื่องนกแอ่นฟ้า ชาวนาสองครอบครัวทางภาคเหนืออพยพเข้าไปบุกเบิกถางป่าทำไร่ โดยหวังว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อเข้าไปอยู่ในป่าต้องเผชิญกับความแห้งแล้งกันดารของธรรมชาติ และภัยจากสัตว์ร้ายตลอดจนความน่าสยดสยองจากป่า พวกเขาต้องทำงานหนักแต่ผลตอบแทนน้อย ไม่คุ้มกับที่เหน็ดเหนื่อย บางครั้งยังถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เมื่อเจ็บป่วยต้องรักษาด้วยยากลางบ้านและวิธีการทางไสยศาสตร์ เพราะอยู่ห่างไกลโรงพยาบาลชีวิตต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติแต่พวกเขาก็อดทน และไม่สิ้นหวังในชีวิต

7.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

หนานแก้วกับหนานมาเป็นชาวนาอยู่หมู่บ้านหล่มน้ำลัด หนานแก้วมีบรรพบุรุษชื่อหนานใจ เป็นทหารของเจ้าอุปราช ปู่หนานใจได้ช่วยเจ้าอุปราชฝ่าวงล้อมของข้าศึกออกมาได้ พระเจ้าอุปราชจึงพระราชทานรางวัลเป็นดาบอุปราชา ดาบนี้เป็นมรดกตกทอดมาถึงหนานแก้ว แต่ความเจริญด้วยยศฐาบรรดาศักดิ์และชื่อเสียง ไม่ได้ตกทอดมาด้วย หนานแก้วเป็นเพียงชาวนาที่ทำนาแบบแบ่งผลผลิตครึ่งต่อครึ่งกับเจ้าของนา ทำให้ได้ข้าวไม่พอกิน หนานแก้วมีภรรยาชื่ออ้นคำ มีลูก 3 คน คนโตเป็นผู้หญิงชื่อจันดี อีกสองคนเป็นผู้ชายชื่ออินทรและหล้า ความมอดอยากทำให้ครอบครัวหนานแก้วและหนานมาต้องอพยพจากหมู่บ้านหนองหล่มน้ำลัดเข้าไปบุกเบิกถางป่าเพื่อต้องการที่นาเป็นของตัวเอง ในป่าที่น่าสยดสยองมีเพียงสองครอบครัวเท่านั้น แต่พวกเขาก็ไม่ย่อท้อต่อสู้กับจิตใจของตัวเองและธรรมชาติที่แวดล้อม อินทรถูกงูกัด หนานแก้วปฐมพยาบาลด้วยวิธีการไสยศาสตร์ เมื่ออาการไม่ทุเลาจึงแบกอินทรเดินไปหาหมอที่แม่น้ำแะซึ่งมีระยะทางไกลถึงห้ากิโล เมื่อไปถึงหมอไม่อยู่ ต้องเดินทางต่อไปที่บางหินเพื่อพบหมอสุขซึ่งเป็นหมอเถื่อน หมอสุขก็ไม่อยู่เช่นกันพ่อตาของหมอสุขให้หนานแก้วพาอินทร กลับบ้านไปก่อน แล้วจะบอกหมอสุขให้ตามไป หมอสุขก็ตามไปรักษาอินทรจนหายป่วย แต่ก็คิดค่ายาแพงมาก เมื่อหนานแก้วและหนานมาเอาของที่ได้จากป่าและกระบุงที่सानเองมาขายให้ลุงอ้ายซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านแม่น้ำแะให้ความนับถือ ลุงอ้ายก็ให้ราคาต่ำและยัง โกงเงินอีกด้วย

นางอินคาทำงานหนักและ ไม่ได้บำรุงร่างกายจึงแท้งลูก ทนทานแก้วรักษานาง ด้วยวิธีทางไสยศาสตร์และความเชื่อต่าง ๆ ทำให้อาการของนางอินคาทรุดหนักเกือบเสียชีวิต ทนทานแก้วจึงตัดสินใจนางไปรักษาที่โรงพยาบาล เมื่อนางอินคาหายป่วยทนทานแก้ว ได้ไป ลอบตัดไม้ในป่าเพื่อนำมาปลูกบ้าน ทนทานแก้วจึงถูกตำรวจจับ เสียค่าปรับและถูกยึดเลื่อยทนทานแก้ว สงสัยว่าเมื่อโรงเลื่อยตัดไม้ทำไมจึงไม่ผิดกฎหมาย แต่เมื่อนางแก้วตัดไม้เพื่อนำมาปลูกเป็นบ้าน เนื่องจากฐานะยากจนมาก ไม่สามารถจะหาเงินซื้อ ไม้ได้ทนทานแก้วกลับถูกจับ

เมื่อทนทานแก้วมาถึงครอบครัวของทนทานแก้วและทนทานมาต้องขุดอยู่ เพราะ อุ่นกว่าอยู่ในบ้านเวลาเข้าออก ก็ต้องมุดเข้ามุดออกคล้ายสุนัข วันหนึ่งมีครูมาขอแรงคนทั้งสอง ให้นำไปช่วยกันสร้างโรงเรียน ทนทานแก้วดีใจมากเนื่องจากทนทานแก้วมีความใฝ่ฝันจะได้บ้านที่ สร้างด้วยไม้ อยากมีไร่นาที่เป็นของตนเอง และต้องการให้ลูก ๆ ได้เรียนหนังสือ ซึ่งขณะนั้น ทนทานแก้ว ได้ในสิ่งที่ต้องการแล้วสองอย่างยังขาดแต่บ้านที่สร้างด้วย ไม้เท่านั้น นางอินคาได้บอก กับทนทานแก้วว่านางตั้งครรภ์ ทนทานแก้วดีใจแต่ก็กังวลใจเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่นางอินคาแท้งลูก

8. เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

8.1 โครงเรื่อง

ครอบครัวหนึ่งมีอาชีพทำนาและหาของป่าขาย ลูกสาวคนโตพิการ ลูกสาว คนที่สองมีนิสัยกล้าหาญ มีความสามารถเหมือนผู้ชาย ลูกชายคนเล็กอ่อนแอและไม่กล้าต่อสู้กับผู้อื่น ทุกคนในครอบครัว มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลูกสาวคนกลางได้เขี้ยวเสือไฟมาและเชื่อว่า จะคุ้มครองให้พ้นจากภัยต่าง ๆ ได้ ในขณะที่แม่คิดว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงครอบครัวจึง จะนำเขี้ยวเสือไฟไปให้พ่อเลี้ยง โดยแลกเปลี่ยนกับพื้นดินและค่ายาแต่ลูกสาวคนกลางไม่ยอม และต่อมาเธอ ได้ต่อสู้กับเสือ โดยคิดว่าตัวเองยังสวมเขี้ยวเสือไฟอยู่แต่ความจริงเขี้ยวเสือไฟ ได้ขาดหลุดจากคอไปแล้ว เธอสามารถต่อสู้กับเสือจนได้ชัยชนะ ต่อมาเขี้ยวเสือไฟต้องตกเป็น ของลูกพ่อเลี้ยงและเมื่อลูกพ่อเลี้ยงมาต่อสู้กับน้องชายของเธอเขาก็พ่ายแพ้ทั้ง ๆ ที่มีเขี้ยวเสือไฟ ห้อยคออยู่

8.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

ทุนะและบัวจันเป็นชาวบ้านทางภาคเหนือ นาทที่ทำงานอยู่เป็นของพ่อเลี้ยง คานหลง ซึ่งแบ่งให้ทำโดยแบ่งผลประโยชน์กัน ทุนะและบัวจันมีลูก 3 คน คนโตเป็นผู้หญิงชื่อ คานแก้ว ซึ่งขาดการมาตั้งแต่เด็ก คนที่สองเป็นผู้หญิงชื่อแก้วเอือน ชอบการผจญภัยล่ำส่ว ไม่กลัว คน ไม่ชอบทำงานบ้านอันเป็นงานที่ผู้หญิงส่วนมากทำกัน คนสุดท้องเป็นชายชื่อคาคง มีนิสัยอ่อนแอ ไม่สู้คน ชอบใช้ชีวิตการหลีกหนีเมื่อมีปัญหา โดยเฉพาะเมื่อมีเรื่องกับสมศักดิ์ลูกชายของพ่อเลี้ยง คานหลง คาคงมักจะใช้ชีวิตการหลีกเลี้ยง ไม่พบด้วย ถ้าหลีก ไม่ได้คาคงก็จะยอมให้สมศักดิ์รังแกโดยไม่โต้ตอบ คาคงชอบเรียนหนังสือและชอบเล่นกับสุนัขตัว ไบรด์ชื่อเจ้าหางตั้ง

วันหนึ่งแก้วเอือนไปหลบฝนในถ้ำกับทุนะผู้เป็นพ่อ และอาชือ มังคละ แก้วเอือนพบโครงกระดูกเสือไฟ ทุนะให้แก้วเอือนอธิษฐานขอชิ้นส่วนของ โครงกระดูกเสือไฟ แก้วเอือนก็ขอเขี้ยวที่ยาวและใหญ่ที่สุดของเสือไฟ ขณะที่แก้วเอือนหยิบเขี้ยวเสือไฟ ก็เกิดฟ้าผ่าขึ้น ที่นอกถ้ำ แรงสั่นสะเทือนทำให้ทุนะหกล้มจนขาเจ็บเดินไม่ได้ เวลาเดียวกับที่ทุนะหกล้ม บัวจัน แม่ของแก้วเอือนซึ่งอยู่ในบ้านหันเห็นเสือตัวใหญ่และเห็นไฟลุกท่วมบ้าน เมื่อแก้วเอือนกับมังคละ พยุงทุนะเข้าบ้านบัวจันซึ่งมีร่างกายอ่อนแออยู่แล้วเห็นเข้าก็ตกใจล้มป่วย บัวจันจึงมีความรู้สึก ไม่ดีต่อเขี้ยวเสือไฟ เมื่อพ่อเลี้ยงคานหลงรู้ว่าแก้วเอือนได้ เขี้ยวเสือไฟซึ่งเป็นของหายากมา พ่อเลี้ยงประสงค้จะได้เขี้ยวเสือไฟไปให้สมศักดิ์ลูกชาย จึงยื่นข้อเสนอว่าจะจัดการรักษาขาของ ทุนะ และจะยกที่ดินต่าง ๆ ที่ทุนะและบัวจันไปขอยืมมาให้อีกด้วย แต่แก้วเอือนไม่ตกลง เธอมีความเชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถคุ้มครองตัวเธอให้ปลอดภัยจากปีศาจและอันตรายทั้งปวง ทุนะก็ไม่เห็นด้วย ที่จะนำเขี้ยวเสือไฟไปให้สมศักดิ์ เพราะคิดว่าเขี้ยวเสือไฟ เป็นสิ่งที่หายากและไม่สมควรที่สมศักดิ์จะได้ไป ส่วนบัวจันต้องการให้แก้วเอือนนำเขี้ยวเสือไฟให้ พ่อเลี้ยงคานหลง เพื่อพ่อเลี้ยงจะได้ช่วยรักษาขาให้ทุนะและจะได้หมดหนี้ นางบัวจันมีความเชื่อว่า เขี้ยวเสือไฟเป็นสื่อชักนำความเดือดร้อนต่าง ๆ มาสู่ครอบครัวของนาง ถ้าเขี้ยวเสือไฟยังอยู่ใน บ้านนาง ไม่มีความสุข บัวจันเชื่อว่าทุนะขาเจ็บเพราะเขี้ยวเสือไฟ นอกจากนั้นนางยังเชื่อว่า เขี้ยวเสือไฟปลงจิตใจให้แก้วเอือนมีพฤติกรรมเหมือนผู้ชายชอบเข้าป่าล่าสัตว์ บัวจันกลัวว่า แก้วเอือนจะเหมือนกับแสงคำ ที่ได้ขังหนูมาจากพรานป่าชาวตะนุแล้วตั้งแต่นั้นมาแสงคำก็มี

พฤติกรรมเป็นผู้ชาย มีรักร่วมเพศและอยู่ด้วยกันในฐานะสามีภรรยาอย่างเปิดเผย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวคนในหมู่บ้านถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดริศและเมื่อมีเสือเข้ามาในหมู่บ้าน พ่อเลี้ยงคำหลงตั้งราคาค่าหนังเสือ 200 บาท แสงคำเป็นคนแรกที่เข้าป่าล่าเสือเพื่อต้องการเงินรางวัล แสงคำจึงถูกเสือขบหัวจนตาย ซึ่งคนในหมู่บ้านก็เชื่อกันว่า แสงคำตายเพราะผีดจารีตของบ้านเมือง

ทนายรักษาบาโดยใช้น้ำมันเยืองญวดและมีความมั่นใจว่าเมื่อครบ 120 วันแล้วขาของตนจะใช้งานได้เหมือนเดิม บัวจันขอร้องทนายให้สัญญาว่าถ้าครบ 120 วันแล้วทนายยังไม่สามารถเดินได้ ทนายจะต้องยอมให้พ่อเลี้ยงคำหลงฉีดยาโดยมีเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน มังคละช่วยหาน้ำมันเยืองมาให้ทนายรักษา มังคละเป็นบุคคลที่แก้วเหือนยกย่องและชื่นชมในความสามารถแก้วเหือนอยากเป็นพรานป่าที่เก่งอย่างมังคละ สำหรับคำคงก็ต้องการให้มังคละส่งเสียให้เรียนหนังสือ มังคละจึงถือโอกาสสั่งสอนและฝึกฝนให้แก้วเหือนและคำคงมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตนให้แก้วเหือนลดความแค้นกร้าว รู้จักใจเย็นลงบ้าง สอนคำคงให้เป็นคนเข้มแข็ง มังคละพาแก้วเหือนและคำคง ไปนั่งห้างล่าสัตว์ มังคละได้มอบลูกดอกอาบยาพิษให้คำคงแต่มีข้อแม้ว่าจะต้องให้ทนายเป็นคนเก็บรักษาไว้ก่อน ต่อมาแก้วเหือนและคำคงขโมยลูกดอกอาบยาพิษและหนีเข้าป่าไปหาอมังคละเนื่องจากสมศักดิ์มารังแกคำคง ไอ้ทางตั้งจึงกระโดดกัดสมศักดิ์ พ่อเลี้ยงคำหลงโกรธมากมาฟ้องทนาย และจะตัดหัวไอ้ทางตั้งไปฆ่าเพื่อพิสูจน์แก้วเหือนและคำคงจึงต้องพาไอ้ทางตั้งหนีไปหาอมังคละ เมื่อแก้วเหือนและคำคงออกจากบ้านไปได้ไม่นานนัก มังคละก็มาบ้านของทนายบอกข่าวว่า มีเสือแก่ตัวหนึ่งถูกพวกกะเหรี่ยงยิงที่ขาหนีมาทางหมู่บ้านเมื่อทนายขึ้นบนบ้านพบว่า ลูกดอกอาบยาพิษหายไประจักษ์ว่าคำคงและแก้วเหือนหนีไปแล้ว ความตกใจที่ลูกหนีออกจากบ้านขณะที่เสือบาดเจ็บเข้ามาใกล้หมู่บ้าน ทำให้ทนายล้มตัวถ่วงพรวดพรวด ซึ่งมีผลให้ทนายสามารถเดินได้เหมือนคนปกติ ทนายและมังคละจึงออกตามหาแก้วเหือน และคำคง

แก้วเหือนและคำคงหนีเสือขึ้นบนต้นไม้ ไอ้ทางตั้งต่อสู้กับเสือเพื่อปกป้องแก้วเหือนและคำคงจนถูกเสือขบตาย แก้วเหือนลงมาคบหลางสุดของต้นไม้เพื่อเก็บลูกดอกอาบยาพิษที่หล่นอยู่โดยไม่กลัวเสือ เพราะเชื่อมั่นว่าตนห้อยเขี้ยวเสือไฟอยู่ เสือไม่สามารถทำร้ายได้ แต่ความจริงแล้วเขี้ยวเสือไฟหลุดจากคอกของแก้วเหือนไปแล้ว เนื่องจากเสือถูกยิง ไม้ในป่า

เกี่ยวจน เชือกที่ห้อย เขี้ยวเสือไฟขาดหลุดไปกับเสื่อด้วย แก้วเหียนใช้ลูกดอกอาบยาพิษยิงถูกชอกคอ เสื่อ ทุนนะและมังคละก็มาถึงพอดี จากการที่เจ้าหางตั้งต่อสู้กับเสือจนถูกเสือบตาย ประกอบกับการสั่งสอนของมังคละทำให้คาหัง ไม่กลัวสมศักดิ์อีกต่อไป ต่อมาสมศักดิ์ได้เขี้ยวเสือไฟมาจาก คาเหียน คาหังทำสมศักดิ์ด้วย โดย ไม่กลัวอำนาจของเขี้ยวเสือไฟที่สมศักดิ์ห้อยคออยู่ และคาหังก็ชนะสมศักดิ์ ส่วนแก้วเหียนถึงแม้จะต้องเสีย เขี้ยวเสือไฟไปแต่เธอก็ยังมีจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคง เช่นเดิม นอกจากนี้แก้วเหียนยังเชื่อมั่นว่าเธอมีหัวใจของเสือไฟอยู่ในตัวเธออีกด้วย

9. เรื่องพบเขากินคน

9.1 โครงเรื่อง

เด็กชายห้าคนไปฝึกกิจกรรมพักรบในป่า แล้วพลัดหลงเข้าไปในมิติของเวลาในอดีตโดยถอยหลังอยู่ในปี พ.ศ. 1057 ในราชอาณาจักรพูนัน เด็กชายทั้งห้าคนพลัดหลงไปอยู่กับฝ่ายที่ถูกตามสังหาร เด็กชายหนึ่งในห้าคนกลายเป็นอนุชาขององค์รัชทายาทที่ถูกลักพาตัวไปตั้งแต่ยังเด็ก ระหว่างที่ตกอยู่ในมิติของเวลาในอดีตพวกเขาต้องต่อสู้กับธรรมชาติ เวทมนตร์ คาถา และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ มากมาย แต่ด้วยคุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ ของแต่ละคนรวมกับความสามัคคีเป็นจุดร่วมทำให้เด็กชายทั้งห้าคนสามารถต่อสู้กับอุปสรรคและสามารถสู้รบกับฝ่ายขบถจนได้รับชัยชนะ เมื่อองค์รัชทายาทได้ครองราชย์แล้วก็ช่วยส่งเด็กชายทั้งสี่คนกลับสู่มิติของเวลาในปัจจุบัน

9.2 เนื้อเรื่องโดยสังเขป

บุณชู บดินทร์ วิษุ วิทยา และอัชฌา เป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ครูพาพวกเขาและเพื่อน ๆ มาปฏิบัติกิจกรรมพักรบในป่า เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์อันเป็นกิจกรรมหนึ่งในวิชาลูกเสือ ทั้งห้าคนเป็นลูกเสือกองธงเสือด่า ขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมสะกดรอย เด็กชายทั้งห้าคน ได้ข้ามเกราะเขาหลงทำให้หลุดเข้าสู่อีกมิติหนึ่งซึ่งเป็นมิติของเวลาในอดีต พ.ศ. 1057 ในราชอาณาจักรขอมโบราณยุคหนึ่ง ปีที่พระเจ้าชัยวรมันขึ้นครองราชย์ เมื่อเข้ามาอยู่ในมิติของเวลาในอดีต ความสามารถพิเศษต่าง ๆ ของพวกเขาก็เพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า อัชฌา

หนึ่งในจำนวนเด็กชายห้าคน เป็นเด็กวัดซึ่งพระเลี่ยมดูมาตั้งแต่ยังเล็กและไม่รู้ว่าพ่อแม่ของเขา
คือใคร พระที่เลี่ยมอัธมา เป็นพระนักวิปัสณากรรมฐาน จึงได้สอนให้อัธมานั่งทำสมาธิทุกวัน
เมื่อหลงเข้าไปในมิติของเวลาในอดีตขณะที่นั่งทำสมาธิ อัธมาก็จะได้ยินเสียงขอความช่วยเหลือ
จากชายผู้หนึ่งอยู่เสมอ เด็กชายทั้งห้าคนพยายามทุกทางที่จะกลับไปแต่ก็ไม่ได้พบทางเดินป่า
เปลี่ยนไปหมด พวกเขาจึงหยุดพัก เมื่อกินข้าวเสร็จก็พากันนอนหลับไป บุษยู บดินทร์ วิชชุ
และอัธมา ได้ยินเสียงนกพญาลอร้อง บุษยูผู้มีพ่อแม่เป็นพรานรู้ว่าเป็นเสียงนกที่กำลังได้รับบาดเจ็บ
และอยู่ไม่ไกลนัก ทั้งสี่คนจึงตามเสียงร้องนั้นไปและได้พบนกพญาลอบาดเจ็บที่ปีกข้างหนึ่งมีลูกศร
เสียบจนทะลุ อัธมารักษานกพญาลด้วยพลังจิตจนหายเป็นปกติ เมื่อทั้งสี่คนกลับมาหาวิทยาที่
นอนหลับอยู่ปรากฏว่าวิทยาหายไป ทั้งหมดจึงออกตามหาจนคำก็ยังไม่พบ จึงไปพักแรมในถ้ำ ขณะที่
ทุกคนกำลังหลับอยู่และบดินทร์ทำหน้าที่เฝ้าเวรนั้น ศิขรารับคำสั่งจากความพราหมณ์ให้มาจับเด็กชาย
ทั้งห้าคน ได้เข้ามาในถ้ำและใช้อำนาจสายตาสะกดจิตให้บดินทร์ก้าวตามออกมา แต่อัธมาตื่นขึ้นมา
เห็นเหตุการณ์จึงใช้อำนาจจิตช่วยเหลือบดินทร์ และทำร้ายศิขราจนบาดเจ็บหนีไป

รุ่งขึ้นทั้งสี่คนจึงเดินทางติดตามหาวิทยาต่อไป จนคำก็เข้าไปนอนในถ้ำ
สมิตราได้เข้ามาขอความช่วยเหลือและเล่าให้ฟังว่ามีคำพยากรณ์ทำนายว่า เมื่อพระเจ้าชัยวรมัน
สิ้นพระชนม์เมษมอญจะห่อหุ้มแผ่นดินวยาธปุระ บ้านเมืองจะระส่ำระสายพี่น้องจะฆ่าฟันกันเอง
และจะมีผู้มาจากดวงดาวแห่งอูตรทิศห้าคนมาช่วยกันแก้ไขสถานการณ์ของวยาธปุระ ขณะนี้
พระเจ้าชัยวรมันสิ้นพระชนม์แล้ว รุทรวรมันราชบุตรองค์โตที่ประสูติจากนางสนมชื่อนักนิยาต้องการ
ครองราชย์ จึงได้ลักพาองค์รัชทายาทคือ คุณวรมันไปกักขังไว้ สมิตราบอกว่าพวกเขาเชื่อกันว่า
ผู้มาจากดวงดาวทั้งห้าคือ บุษยู บดินทร์ วิชชุ วิทยา และอัธมา ดังนั้น พระนางกุลประภาวดีมเหสี
ของพระเจ้าชัยวรมันจึงมีรับสั่งให้สมิตรามารับตัวเด็กชายทั้งห้าคน แต่ความพราหมณ์ซึ่งเป็นพวกของ
รุทรวรมันให้ศิขราไปจับเด็กชายห้าคนไปเป็นเครื่องสังเวยทูลดา ขณะนี้ศิขราจับวิทยาไปได้
คนหนึ่งแล้วสมิตราเข้าช่วยเหลือวิทยาจึงถูกศิขราทำร้ายบาดเจ็บ จนต้องขมขานมาขอความ
ช่วยเหลือจากอัธมา ขณะที่อัธมากำลังรักษาสุมิตราด้วยพลังจิตอยู่ศิขราก็เข้ามาในถ้ำศิขราต่อสู้
กับอัธมา ศังกรพิชายของสมิตราซึ่งตัววิทยามาจากลูกน้องของศิขรา และเข้ามาพบศิขรากำลัง
ต่อสู้กับอัธมาอยู่จึงเข้าช่วยเหลืออัธมา ศิขราตัวว่าสู้ไม่ได้จึงหนีไป อัธมาได้รับบาดเจ็บสาหัส

สังกรจึงพาเด็กชายทั้งห้า ไปยังหุบเขาร้อยศพ อันเป็นที่ตั้งพระราชฐานส่วนพระองค์ของสุวรรณมณ และนางกุลประภาวดี เมื่อพระนางกุลประภาวดีและอัชฌาได้พบกันทั้งสองต่างมีความรู้สึกผูกพันต่อกันเหมือนแม่กับลูก จนในที่สุดพระนางกุลประภาวดีก็แนพระทัยว่าอัชฌา คือ พระราชโอรสองค์เล็กพระนามว่า ภัทรวรมัน ซึ่งถูกอสูรมุขลักพาตัวไปตั้งแต่ยังเล็ก ๆ

อัชฌาและเพื่อน ๆ ช่วยกันค้นหาวงศ์รัชทายาทสุวรรณมณ ซึ่งถูกความพราหมณ์กักขังไว้ด้วยอาคม ร่างถูกกักขังไว้ในโลงแก้ว สุวรรณมณจึงถอดดวงจิตใส่ในร่างพญาลอ เมื่อความพราหมณ์รู้ว่า สุวรรณมณถอดดวงจิตใส่ร่างพญาลอก็ทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บ และกักขังเอาไว้ ร่างในโลงแก้วจึงไม่สามารถใช้จิตติดต่อกับอัชฌาได้ ต่อมาพญาลอหนีออกมาได้จึงบินมาหาอัชฌา รุทรวรมันรู้ว่าพญาลอหนีออกมาได้จึงยกทัพโจมตีหุบเขาร้อยศพ บดินทร์ที่มีความสามารถในการใช้พลอง ได้ฝึกทหารของหุบเขาร้อยศพจนมีความสามารถบนหะฝ่ายรุทรวรมัน และจับรุทรวรมันขังไว้ พญาลอเมื่อหายเจ็บก็บินนำเด็กชายทั้งห้าคนไปยังหุบเขากินคน แต่ยังไม่ถึงพญาลอก็ถูกเหยี่ยวใหญ่โฉบเอา ไป ทั้งห้าคนก็ไม่ย่อท้อเดินทางต่อไปพบกับดักกลไก ผีกองกอง ไบเมตดงและอันตรายต่าง ๆ อีกมากมาย แต่ความชำนาญทางของบุญชูผู้มีบรรพบุรุษเป็นพรานก็พาพวกเขาไปถึงที่กักขังองค์รัชทายาท พวกเขาได้แสดงความสามารถพิเศษของแต่ละคนเข้าต่อสู้กับความพราหมณ์ ทำให้เด็กชายทั้ง 5 คน สามารถฆ่าความพราหมณ์ และช่วยองค์รัชทายาทมาได้ เมื่อสุวรรณมณได้ขึ้นครองราชย์จึงแต่งตั้งอัชฌาเป็นอุปราช นามว่ามหาภัทรวรมัน และตั้งองค์รัชพิเศษชื่อว่ามหาปัจจุตรศารานัน ไดแก่ บุญชู บดินทร์ วิชชุ วิทยา และอัชฌา

อัชฌามีความอบอุ่นและมีความสุขมากเพราะมีทั้งแม่และพี่ชายซึ่งในชีวิตที่ผ่านมาอัชฌาว่าเหวามาตลอดและพระซึ่งเลี้ยงดูอัชฌาก็มรณภาพไปแล้ว ขณะที่อัชฌามีความสุขแต่เพื่อนอีกสี่คนกลับมีความทุกข์เนื่องจากต้องการกลับมายังโลกปัจจุบัน พระเจ้าชัยวรมันทรงใช้ความรู้ที่ได้จากคัมภีร์กาลจักรและภูมิสถานส่งบุญชู บดินทร์ วิชชุ และวิทยา กลับมายังโลกปัจจุบัน เมื่อกลับมาถึงโลกปัจจุบันเด็กชายทั้งสี่คนได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้พ่อ แม่ ครู ตำรวจ แพทย์ นักจิตวิทยา แต่ก็ไม่มีใครเชื่อ คิดว่าเป็นเพราะอุปทานหมู่ ผลสุดท้ายตำรวจสรุปผลการสอบสวนว่าทั้งหมดหลงป่าและเกิดอาการประสาทหลอน ส่วนอัชฌาที่พลัดหลงไปคงเสียชีวิตแล้ว

วิเคราะห์ตัวละคร

ตัวละครคือผู้แสดงบทบาทในเรื่องนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของนวนิยาย ตัวละครที่ดีต้องมีลักษณะสมจริง วิภา กงกะนันทน์ (2523 : 99) ให้ความเห็นว่า ตัวละครจะดูสมจริงก็ต่อเมื่อแสดงธรรมชาติของบุคลิกคือเป็นที่อาศัยของกิเลส และอวิชชาคือ ความโลภ โกรธ หลง อิจฉา ใจเขลา ฯลฯ ในสัดส่วนที่ต่างกันในแต่ละคนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญสองประการคือ พันธกรรมกับสิ่งแวดล้อม ตัวละครในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มี 3 ประเภทได้แก่

1. ตัวละครที่เป็นมนุษย์ทั่วไป

1.1 ตัวละครฝ่ายดี

1.1.1 ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวสำคัญ

1.1.2 ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวประกอบ

1.2 ตัวละครฝ่ายร้าย

1.2.1 ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญ

1.2.2 ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวประกอบ

2. ตัวละครเป็นมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติ

3. ตัวละครอมมนุษย์

1. ตัวละครที่เป็นมนุษย์ทั่วไป มีทั้งตัวละครที่มีบทบาทที่ดีและในทางที่เลวร้าย บางตัวก็มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง แต่บางตัวก็มีบทบาทเพียงเพื่อเสริมให้เรื่องราว มีความสมจริงตามสภาพและเหตุการณ์ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งตัวละครมนุษย์ทั่วไปออกเป็นตัวละครฝ่ายดีและตัวละครฝ่ายร้าย และจะกล่าวรายละเอียดเฉพาะตัวละครสำคัญเท่านั้น

1.1 ตัวละครฝ่ายดี ได้แก่ ตัวละครที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไม่ทำให้ใครเดือดร้อนและอาจหาประโยชน์ให้คนอื่นได้เมื่อมีโอกาส ตัวละครประเภทนี้ บางตัวก็มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง บางตัวก็มีบทบาทเพียงช่วยให้เรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่อง หรือทำให้เรื่องสมจริง ดังนั้นตัวละครฝ่ายดียังแบ่งออกเป็นตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวละครสำคัญ และตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวประกอบ

1.1.1 ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวสำคัญ คือ ตัวละครที่เป็นคนดีและมีบทบาทสำคัญทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล ถ้าขาดคนใดคนหนึ่ง เหตุการณ์ก็จะไม่เชื่อมโยงกัน ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้

หมู่บ้านอาบจันทร์

นุไฟ เด็กชายชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอายุ 11 ปี อยู่ในหมู่บ้านเกวटी รูปร่างเล็กและผอมบาง ดวงตาฉายแววว่าเป็นเด็กฉลาด นุไฟเป็นเด็กชายที่เติบโตอย่างอบอุ่นท่ามกลางความรักของพ่อแม่ที่ค่อนข้างมีฐานะในหมู่บ้าน การดำเนินชีวิตจึงเป็นไปอย่างสนุกสนาน ชุกชอน มีความร่าเริงสมวัย จิตใจอ่อนโยน และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ดังจะเห็นได้จากตอนที่เปเละไฟกับหน่อแปะขอ ผู้เป็นพ่อและแม่สนิทสนมกันเรื่องอากาศหนาวจัด ซึ่งจะทำให้ดอกกระหล่ำงาม นุไฟได้ฟังก็นึกเป็นห่วงเพื่อนว่าคงจะหนาวเพราะ ไม่มีผ้าห่ม นอกจากนี้ นุไฟยังแบ่งปันอาหารให้ครอบครัวของเพื่อนอีกด้วย เมื่อเพื่อนมีทุกข์ ก็ช่วยบอบใจ และมีความคิดว่าถ้าพ่อสามารถแบ่งได้ก็จะแบ่งให้เพื่อน การที่นุไฟมีอุปนิสัยดังกล่าว ทำให้หน่อแปะและนุไฟมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน

หน่อแปะ เด็กชายชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อายุ 15 ปี ฐานะทางบ้านยากจนมากเป็นลูกคนโต ภายหลังพ่อแม่และพี่น้องหลายคน หน่อแปะมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตที่ลำบาก ต้องต่อสู้เพื่อปากท้องของครอบครัวหน่อแปะ เป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่ง ที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องควบคู่ไปกับตัวละครชื่อนุไฟ หน่อแปะเป็นเด็กชายที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น รูปร่างผอมเกร็งแต่แข็งแรงกร้าน เพราะต้องทำงานหนัก ผอมแห้งและยาวเป็นกระเซิง สุกยาเส้น เขาเป็นเด็กที่มีความสามารถในการรับผิดชอบต่อครอบครัวสูงมาก หน่อแปะเติบโตทั้งขงความคิดและการกระทำ เห็นได้จากการต่อสู้กับชีวิตเพื่อเอาชนะความอดอยากของครอบครัว สามารถเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อแม่และน้อง ๆ แม้กระทั่งการจะมีครอบครัว หน่อแปะก็คิดจะมีภรรยาเพื่อเอาไว้อุ้มแม่ซึ่งเจ็บป่วยบ่อย ๆ เท่านั้น

การที่นุไฟเอื้ออาทร ห่วงใย และช่วยเหลือหน่อแปะอยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสนุไฟก็รับตอบแทนทันที เช่น ตอนที่หนูป่าพุง เข้าใส่ นุไฟ หน่อแปะก็เอาร่างกาย

ปกป้องชีวิตนุโพให้รอดพ้นจากเขี้ยวเล็บของงูป่าจนตัวเองได้รับบาดเจ็บ หม่อมเงงพอต้องรับผิดชอบ
ต่อครอบครัวมาตั้งแต่เด็กจึงทำให้หม่อมเงงพอมีความรู้สึกนึกคิดเกินกว่าวัย จะเห็นได้จากคำพูดของ
หม่อมเงงพอที่ได้ตอบกับนุโพว่า "ช่างเถอะ แก่มีความเป็นเพื่อนให้ข้า ข้าพอใจแล้ว" หรือมีความคิด
จะตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ แก่แม่ และนุโพที่ยืนเคียงข้างมาจนเจือครอบครัวของเขาเสมอ

เด็กบ้านคอย

มงคล เป็นตัวละครสำคัญที่สุดในเรื่องเด็กบ้านคอย เพราะเป็น
ตัวละครที่เกี่ยวข้องพัวพันกับโครงเรื่องมากที่สุด มงคลเกิดในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจน
และอยู่ในชนบทภาคเหนือ พ่อและแม่ของมงคลมีอาชีพทำนา มงคลเป็นลูกคนเล็ก มีพี่ชาย 1 คน
มงคลชอบให้ย่าเล่านิทานให้ฟัง ย่าเล่านิทานจากคำวมาเล่าทำให้มงคลได้รับความรู้ต่าง ๆ
เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคเหนือ มงคลมีเพื่อนสนิทชื่อไจยา ซึ่งเรียนอยู่โรงเรียน
เดียวกัน มงคลเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่ออายุ 16 ปี ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี
สามารถสอบเรียนต่อได้ถึงสองแห่งคือ ที่วิทยาลัยครูและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มงคลมีรูปร่าง
ผอมบาง ตัวเล็กกว่าเด็กในวัยเดียวกัน เมื่อเข้าโรงเรียนมงคลก็ตัวเล็กที่สุดในห้อง ทางด้าน
สุขภาพนั้น มงคลมีร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงมักจะเจ็บป่วยอยู่เสมอและการที่มงคลตัวเล็กและ
แบบบาง มงคลจึงมักจะหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ต้องใช้กำลัง เช่น ฟุตบอล เป็นต้น เพราะกลัวว่า
จะได้อันตรายจากการแข่งขัน

การที่มงคลเกิดและเติบโตในชนบททำให้มงคลได้สัมผัสกับ
ธรรมชาติจนมีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง มงคลสามารถมองเห็นความงดงามของ
ธรรมชาติได้อย่างละเอียด จะเห็นได้จากการที่มงคลขอแม่มดพระอาทิตย์ขึ้น เนื่องจากมงคล
เห็นว่าเป็นภาพที่งามมาก

นอกจากนี้มงคลยังเป็นคนช่างสังเกต มีจิตใจอ่อนโยน มีน้ำใจต่อ
เพื่อนตลอดจนมีความเห็นใจผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งที่เป็นคนและสัตว์ เช่น มีความรู้สึกสงสารและ
เห็นใจผู้อื่นเมื่อผู้อื่นถูกเพื่อนข่มขู่และรังแก บางครั้งมงคลก็แบ่งอาหารให้อู่น้ำด้วยเมื่ออู่น้ำ
สอบได้ที่หนึ่งมงคลสอบได้ที่สอง มงคลดีใจมากเพราะผู้ที่สอบได้ที่หนึ่งครูใหญ่ให้รางวัลเป็นชุด

นักเรียนหนึ่งชุด ถ้ามงคลสอบได้ที่หนึ่งอีกก็จะไม่มีคนนักเรียนใส่ใบโรงเรียน เนื่องจากฐานะทางครอบครัวของอ้วนนั้นยากจนกว่ามงคลมาก

ความมีเมตตาต่อสัตว์ของมงคลเห็นได้จากตอนที่ลุงเดชพาไปมงคลก็เป็นห่วงสัตว์ต่าง ๆ ในป่าและเดือดร้อนแทนสัตว์เหล่านั้นด้วย เมื่อเพื่อน ๆ ของมงคลพากันยิงนก มงคลสงสารนกไม่กล้ายิงมัน จนถูกกล่าวหาว่าเป็น "หน้าตัวเมีย" และเมื่อมงคลได้ขึ้นมีการไต่ต้อนไม้รับพื้นที่ป่าเขาเพื่อสร้างถนนสายเอเชีย มงคลเกิดความรู้สึกว่าธรรมชาติต่าง ๆ กำลังล่มสลาย สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย มนุษย์จะไม่มีที่พักผ่อนจิตใจ และคนรุ่นหลังจะไม่มีโอกาสได้เห็นและรับรู้ถึงความงามตลอดจนคุณค่าต่าง ๆ ของป่าเขาอีกต่อไป ซึ่งมงคลมีความรู้สึกเสียสละธรรมชาติที่ถูกทำลายไปเป็นอย่างยิ่ง มงคลคิดว่าการสร้างความเจริญ โดยการทำลายธรรมชาตินั้นเป็นการไม่สมควร ถนนและตึกสร้างได้ในเวลารวดเร็ว แต่การสร้างของธรรมชาติที่สวยงามนั้นต้องใช้เวลานานแสนนาน

ไอ้ค่อม

ค่อม เป็นตัวละครที่มีชะตากรรมที่ทำให้ผู้อ่านสะเทือนอารมณ์มากที่สุด เพราะตลอดชีวิตของค่อมมีแต่ความซอกแซกได้รับความเจ็บปวดและขมขื่น ค่อมเป็นตัวแทนของมนุษย์ผู้ประสบชะตากรรมที่ตนเองมิได้เป็นผู้ก่อ ค่อมต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของแรงผลักดันภายนอกต่าง ๆ จนทำให้ต้องจบชีวิตลงอย่างน่าสงสาร ค่อมเป็นลูกชายของแสงหล้ากับพรชัย เมื่อแสงหล้าคลอดค่อมแล้ว แสงหล้าก็หนีไป ทิ้งค่อมเอาไว้กับตาและยาย ค่อมจึงขาดความอบอุ่นเพราะตาเกลียดค่อมมากทำร้ายร่างกายและจิตใจของค่อมอยู่เสมอ ค่อมกลัวตามากถึงกับหวาดผวาเมื่อได้ยินเสียงของตา นอกจากนี้เมื่อถึงวัยที่ควรจะได้รับการศึกษา ค่อมก็ไม่ได้เรียนหนังสือ ครั้นยายเสียชีวิตลงค่อมว่าเหว่มากจนกระทั่งได้รู้จักกับครูลดา ชีวิตของค่อมเริ่มมีความสุขขึ้นบ้าง แต่เมื่อค่อมรู้ว่าครูลดา ไม่ได้รักตนเหมือนที่ตนรักครูลดา ค่อมจึงเดินลงไปยังยายแห้งและเสียชีวิตไปในที่สุด

เมื่อแรกเกิดค่อมตัวเล็กมาก สูงประมาณ 32 เซนติเมตรเท่านั้น นอกจากนั้นผิวหนังยังเหี่ยวแห้งและหน้าตาคล้ายลิง เนื่องจากการขาดน้ำในร่างกาย

ตั้งครบกั และผลจากการทำแท้งทำให้คอมเกิดมามีหลังพิการอีกด้วย เมื่อโตขึ้นคอมมีรูปร่างผอมบาง ผิวขาวหน้าตาดี นัยน์ตามีแววเศร้าอยู่เป็นนิจ และมีไฟอยู่ใต้ตา

คอมถูกตาตื้นทารุณร่างกายและจิตใจ จนทำให้บุคลิกที่เคยร่าเริงขำพูด เปลี่ยนเป็นมีลักษณะขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง เจ็บขริบ ขี้กลัวและหวาดผวาง่าย เมื่อขยายของคอมเสียชีวิต คอมเสียใจมาก ความกระเทือนใจครั้งนี้มีผลทำให้บุคลิกของคอมเปลี่ยนไปเริ่มมีอาการของโรคจิตคือ ไม่สนใจสิ่งรอบตัว ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างครูลดากับครูสุพร ดังต่อไปนี้

"คาคุณเด็กคนนี้ไม่ออกเลย ดูลอย ๆ เลื่อน ๆ เหมือนไม่สัมผัสเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม บางคำพูดบางคำตอบก็เหมือนคนที่สมองชะงัก"

"เด็กคอมมีความทรงจำของพี่คือเด็กว่าเหว่ ขาดความอบอุ่น ไม่ถึงกับเลอะเลือนเลือนลอยอย่างนี้ เหมือนแถมจะกลายเป็นคนว่างเปล่า ไปเสียแล้ว"

"คนบ้าหรือพี่?"

"คนบ้า คนว่างเปล่า คนสูญเสียบุคลิกภาพดั้งเดิม คนเจ็บป่วยทางจิต หรือคนสมองชะงักจะเรียกว่าอย่างไรดี "

(ไอ้คอม : 144)

ลูกปา

ยาชิ เป็นบุคคลสำคัญในนวนิยายเรื่องลูกปาที่มีบทบาทต่อการดำเนินเรื่องอย่างยิ่ง ผู้เขียนได้กำหนดให้ยาชิเป็นเด็กชายชาวเขาเผ่าบาเกะยอครอบครัวของยาชิมีฐานะยากจน เขาอายุ 14 ปี ตัวเล็ก รูปร่างผอมบางแต่ดูแกร่ง กล้ามเนื้อขาแข็งแรงเพราะการดำขำทุกวัน หน้าตาชื่อ ๆ ดวงตาของยาชิดำโตมีแววขำฉั่น ผมน้อยขำยาว ร่างกายไม่ค่อยสะอาด ชอบอ่านหนังสือมากกว่าชอบเล่น เมื่อคนอื่นโกรธและทำร้ายยาชิจะใช้วิธีไม่โต้ตอบหรือหลีกเลี่ยง และวิธีนี้สามารถชนะใจคู่ต่อสู้ได้ นอกจากนี้ยาชิยังเป็นผู้ที่

เคารพกฎเกณฑ์ของโรงเรียนจะเห็นได้จากตอนที่ เมืองคำชวนให้หน่ออาจารย์กลับบ้านด้วยกัน
ยาชิได้ตอบว่า

ข้าไม่เอาหรอก ท้าอะไรนอกหล่นนอกรอยมันไม่สบายใจ

(ลูกป่า : 93)

หมู่บ้านที่ยาชิอยู่เรียกว่าหมู่บ้านห้วยขมั้น ยาชิเป็นเด็กคนแรก
ในหมู่บ้านที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่หก ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก สอบได้ลำดับที่หนึ่ง
ทุกครั้ง ยาชิมีความใฝ่ฝันและความพยายามที่จะเรียนให้สำเร็จเพื่อจะได้เป็นครูสอนพวกชาวเขา
ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของยาชิที่กล่าวกับเมืองคำ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทคนหนึ่งดังนี้

"ข้าอยากเรียน อยากมาก ข้าอยากเป็นครู...ถ้าข้าเป็นครูข้าไม่ตีหรือก ข้าจะสอนเด็ก
ให้เป็นคนดี ให้มีความรู้เยอะ ๆ อย่างครูชัยสอนข้า"

(ลูกป่า : 43)

ยาชิมีความใฝ่ฝันที่จะเป็นครูแต่สถานการณ์ทางบ้านก็บีบคั้นให้เขา
ต้องพบกับความผิดหวัง โดยพ่อของยาชิประสบอุบัติเหตุทำงานไม่ได้ ยาชิจึงต้องลาออกจาก
โรงเรียนกลับมาช่วยครอบครัวทำมาหากิน ยาชิเป็นคนที่รู้จักกาลเทศะ ไม่ตีตนเสมอผู้ใหญ่
ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ยาชิไม่ตีตนเสมอผู้ใหญ่คือตอนที่ครูให้ยาชินอนเตียงเดียวกับครู
ยาชิปฏิเสธเนื่องจากมีความคิดว่า "ระหว่างครูกับศิษย์แม้จะสนิทสนมกันเพียงไร แต่ก็เป็นการ
ไม่สมควรที่ศิษย์จะตีตัวเสมอกับครู" ยาชิจึงนอนที่พื้น ยาชิมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว
ดังจะเห็นได้จากการที่ยาชิตีค่าเล่าเรียนของตนออกมาเป็นข่าวสารแล้วคิดว่าตนเองใช้มากที่สุด
ในบ้าน ยาชิจึงเกิดความไม่สบายใจ อันเป็นผลมาจากความสากนึ้รับผิดชอบต่อครอบครัว
บุคลิกเด่นอีกประการหนึ่งของยาชิคือ เป็นคนที่ต่อสู้กับชีวิต มีจิตใจที่เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว เช่น
ตอนที่ยาชิต้องลาออกจากโรงเรียน ยาชิก็ยอมรับความจริงและไม่เศร้าโศกมากนัก

เมืองคำ ตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่งในเรื่องลูกป่า

มาลา คำจันทร์ กำหนดให้เมืองคำเป็นเด็กชายชาวเขานบนทางภาคเหนือ เป็นลูกคนสุดท้าย
 ที่ ๑ ของเมืองคำมีครอบครัวไปหมดแล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวค่อนข้างดีในหมู่บ้าน
 เมืองคำมีชีวิตที่อบอุ่น การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสนุกสนานและสนุกสนานวัย เมืองคำได้รับการ
 เลี้ยงดูอย่างอิสระจึงมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยพ่อเป็นผู้คอยแนะนำตลอดจนสอนให้เมืองคำ
 รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตท่ามกลางธรรมชาติของป่าเขา เมืองคำชอบเล่น ค่อไก่ และล่าสัตว์
 แต่ไม่สนใจการเรียน

เมืองคำอายุ 14 ปี มีรูปร่างกำยำล่ำสัน แข็งแรง ร่าเริง

แจ่มใส ขำพูด ชอบทำอะไรด้วยตนเอง และมักจะคิดว่าตัวเองโตแล้ว มีความมั่นใจในตนเองสูง
 มีความอดทนไม่มากนัก และทำให้พ่อใจในสิ่งที่ตนไม่พอใจได้ยาก เมืองคำมีนิสัยใจร้อน บ่มบ่าม
 ไม่กลัวคน มักจะแสดงออกทันทีเมื่อโกรธ เช่น เมื่อยายขี้ยังป็นแล้วเสียงปืนทำให้ยกปืนไปได้
 เมืองคำก็ตะโกนคำหยาบคายแล้วทำร้ายยายด้วย ต่อมายายและเมืองคำกลายเป็นเพื่อนสนิทกัน
 ซึ่งเมืองคำเป็นคนที่มีน้ำใจต่อยาย คอยปกป้องให้กำลังใจแก่ยายเมื่อยายประสบปัญหาต่าง ๆ ใน
 โรงเรียน เช่น วิชัยและชุดอรั้งแกลยาศิเมืองคำก็เข้าช่วยเหลือ ดังข้อความต่อไปนี้

"ดู เป็นยางเห็บมีสาบ เลือกกระโหลกกลางคอยมาได้"

เมืองคำสังเกตกริยาอาการของเพื่อน เขาอดปากไม่ได้จึงตอบโต้ไป

"แล้วมันเห็นกระโหลกอะไรของแก วิชัย"

"อย่าเลือกเมืองคำ ไม่ใช่เรื่องของมึง"

"แต่ยายเป็นเพื่อนกู"

(ลูกป่า : 87)

เมื่อยายต้องการเงินเมืองคำก็ให้ยืม และตอนที่ยายขี้ค้างชำระ

คำอาหารยายขี้ยายไม่กล้าเข้าไปโรงอาหาร เมืองคำก็แก้ปัญหาให้โดยการให้บัตรของตนแก่ยาย
 ครั้งหลังสุดยายต้องออกจากโรงเรียน เมืองคำก็ตั้งใจว่าจะไปเป็นครูสอนชาวเขาแทนยาย

นกแอ่นฟ้า

อินทร เป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่งในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า เป็นผู้เล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผู้อ่านได้ทราบ อินทรเป็นเด็กชายชาวชนบทภาคเหนือ ซึ่งเป็นลูกคนกลางของหนานแก้วและนางอินคำ อินทรมีพี่หญิงหนึ่งคนชื่อจันดี และน้องชายหนึ่งคนชื่อหล้า ฐานะทางครอบครัวของอินทรค่อนข้างยากจน พ่อแม่มีอาชีพทำนา ทุกคนในบ้านต้องช่วยกันทำมาหากิน ครอบครัวของอินทรเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีความสุขตามอัตภาพ อินทรมีความตั้งใจว่าเมื่อโตขึ้นจะเป็นครู เขาไม่อยากเป็นชาวนาเพราะคิดว่าเป็นอาชีพที่ต้องเห็นเดเห็นอย อินทรเป็นเด็กที่มีความฉลาด จิตใจอ่อนโยน ร่าเริง ขุกขน มองโลกในแง่ดี ขี้เล่นและชอบเข้าหาผู้อื่น ข้างสังเกตและจะซักถามเมื่อเกิดความสงสัย ดังข้อความต่อไปนี้

"ไม่จุคไฟแล้วปลาเข้าจับพ่อจะเห็นหรือ"

"ไม่เห็นแต่พ่อรู้ฝีมือ"

"ฝีมือยัง ใจ"

"ปลาเข้ามันก็กระทบจับ กระทบผลุบเรายกกลับ"

"กิ้ง ไม้กระทบเหมือนกันแล้วพ่อรู้ได้ใจ ไ้ไหนปลา ไ้ไหนกิ้ง ไม้"

"รู้ซัมนี่ไม่เหมือนกัน กิ้ง ไม้กระทบทื่อ ๆ แต่ปลากระทบแล้วมันคืน"

(นกแอ่นฟ้า : 87)

วิถีคนกล้า

จ๋อปา เป็นตัวละครผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องหรือในเหตุการณ์ต่าง ๆ เกือบทุกตอน จ๋อปาเป็นลูกชายของปู่เถนและนางทะเล แต่จ๋อปาเข้าใจว่าตนเป็นลูกของจ๋ออุ จ๋อปามีน้องชายหนึ่งคนชื่อจ๋อมู จ๋อปามีความตั้งใจว่าจะเป็นนักรบเหมือนบรรพบุรุษ และจ๋อปาก็ตได้เป็นเสนหาญ ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญของนักรบในหมู่บ้าน ต่อมาจ๋อปาได้ฆ่าปู่เถนซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน เพราะจ๋อปาเห็นว่าปู่เถนเป็นผู้นำที่อ่อนแอ และจ๋อปาก็ตเป็นหัวหน้าหมู่บ้านแทนปู่เถน ในด้านบุคลิกภาพจ๋อปามีลักษณะที่สมกับเป็นชาวเขา ที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในป่า

ต้องเผชิญกับสัตว์ร้าย ดังนั้นจ๋อปาจึงเป็นชายหนุ่มที่แข็งแกร่งรูปร่างใหญ่โต บึกบึนหน้าตาคลุ
 สายาคมและมีอำนาจ กล้าเผชิญกับสัตว์ร้ายและมนุษย์ ตลอดจนอำนาจลับที่ไม่สามารถ
 พิสูจน์ได้อย่างไม่หวั่นเกรง จ๋อปามีลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีฝีมือในการใช้อาวุธ
 บุคลิกภาพประการหนึ่งของจ๋อปาที่เห็นเด่นชัดคือ ความมีเสน่ห์ ดึงดูดใจสตรี ทำให้มีหญิงสาว
 ลุ่มหลงจ๋อปาหลายคน เช่น หนะแหว หนะมี และหนะแอ เป็นต้น จ๋อปามีบุคลิกที่ดีกว่าชายหนุ่มใน
 หมู่บ้าน เนื่องจากจ๋อปาไม่สู้ฝุ่นเหมือนชายหนุ่มทั้งหลาย และจ๋อปาออกกําลังกายอยู่เสมอด้วย

จ๋อปามีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ
 ด้วยตนเอง ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมมากนัก เห็นได้จากการที่จ๋อปาพยายามจะมีเพศสัมพันธ์
 กับหนะมี ซึ่งขณะนั้นหนะมียังไม่มีการแต่งงาน โดยไม่คำนึงถึงจารีตของหมู่บ้านที่ห้ามชายหนุ่มมี
 เพศสัมพันธ์กับหญิงที่ยังไม่มีการแต่งงาน จ๋อปาก็พยายามจะฝ่าจารีตนั้น และอีกตอนหนึ่งที่แสดงว่า
 จ๋อปาไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมคือ การขอแม่യാมาเป็นภรรยาของตน เพราะกฎของหมู่บ้าน
 กำหนดไว้ว่า แม่യാต้องเป็นภรรยาของปู่เณ แต่เมื่อปู่เณให้โอกาสจ๋อปาเลือกขอรางวัล
 จ๋อปาก็ขอแม่യാไปเป็นภรรยา จ๋อปาแบ่งเวลาให้คู่ครองน้อยเกินไป ไม่สนใจทุกข์สุขของภรรยา
 มากไปกว่าความต้องการของตนเองทำให้ภรรยาต้องทนอยู่ด้วยความทุกข์ทรมานและเคียดแค้น

หนะแอ ลูกสาวนางหนะจา เป็นหญิงสาวชาวเขาที่บูชาความรัก
 เหนือสิ่งใด เธอเกิดมาเพื่อที่จะรักจ๋อปา รักอย่างที่รู้ว่าไม่มีความหวัง เพราะจ๋อปาเลือกหนะมี
 เป็นภรรยา หนะแอเป็นหญิงสาวชาวเขาที่มีจิตใจงดงาม สวย และอ่อนโยน มีสุขภาพแข็งแรง
 หน้าท้องกว้าง และมีทรวงอกใหญ่ ซึ่งชาวเขาในหมู่บ้านเชื่อกันว่าผู้หญิงที่หน้าท้องกว้างและมี
 ทรวงอกใหญ่สามารถจะมีบุตรได้หลายคน หนะแอเป็นหญิงสาวชาวเขาที่มีรักเดียวใจเดียว ไม่ชอบ
 มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายหลายคนซึ่งเป็นการทำตนขัดกับระเบียบประเพณีของสังคมชาวเขา หนะแอ
 รักจ๋อปา แต่เมื่อความรักไม่สมหวัง เธอก็สามารถเอาชนะใจตัวเองได้ โดยคำนึงถึงหน้าที่ของแม่
 ซึ่งจะต้องหาพ่อให้ลูกในท้อง หนะแอจึงตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์กับจ๋อเกลี๊ เพื่อให้จ๋อเกลี๊รับเป็นพ่อ
 ให้ลูกในท้องของตน แม้หนะแอจะไม่สามารถลืมรักครั้งแรกได้ แต่หนะแอก็ปฏิบัติเป็นภรรยาที่ดีของ
 สามี

บ้านไร่ชาวดง

หนานแก้ว หนานแก้วเกิดในครอบครัวที่ยากจน ชีวิตในวัยเด็กต้องอดมื้อกินมื้อ ต่อมาได้บวชเป็นพระนักเทศน์ที่ชาวบ้านศรัทธามาก แต่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวทำให้หนานแก้วจำต้องสึกมาช่วยครอบครัวทำมาหากิน จนอายุยี่สิบห้าจึงได้แต่งงานกับนางอ้นคำ มีลูกด้วยกันสามคน คนโตเป็นผู้หญิงชื่อจันดี อีกสองคนชื่อ อินทรและหล้า หนานแก้วประกอบอาชีพทำนา ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน นาที่ทำไม่ใช้ของตนเองต้องแบ่งผลผลิตให้เจ้าของนาครึ่งหนึ่ง ต่อมาเจ้าของนาต้องการที่ดินคืน หนานแก้วจึงอพยพครอบครัวเข้าป่าบุกเบิกพื้นที่ป่าทำนาปลูกข้าว ความขยัน อดทนต่อความยากลำบากและต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ โดยไม่ท้อถอยทำให้หนานแก้วมีที่นาเป็นของตนเองและมีความสุขตามอัธยาศัย หนานแก้วมีร่างกายแข็งแรง บึกบึนสามารถทำงานที่ต้องใช้กำลังมาก ๆ ได้ เป็นผู้นำครอบครัวที่มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในตนเองและเข้มแข็ง ในช่วงที่มีสถานการณ์คับขันเกิดขึ้น หนานแก้วสามารถจะควบคุมสติ แก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทุกครั้ง หนานแก้วศรัทธาในศาสนาพุทธจนมีปากคำเกรี้ยว หนานแก้วเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวสูงเป็นสามีที่ดีของภรรยาและเป็นพ่อที่ดีของลูก ๆ ขยันและอดทน ต่อสู้กับงานหนักเพื่อต้องการให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนบ้านอีกด้วย

นางอ้นคำ เป็นภรรยาของหนานแก้ว อายุยี่สิบปี มีลูกสามคน อาชีพหลักคือทำนา อาชีพรองคือจักสานและทอผ้า นางอ้นคำมีร่างกายแข็งแรง มีความอดทนดีมาก ใบหน้าร่าเริงและเกรี้ยว มือสากเพราะทำงานหนัก เป็นภรรยาที่มีลักษณะเป็นผู้ตามที่ดี เชื่อฟังและเคารพสามี เป็นแม่ที่ดีของลูก เป็นคนซื่อ มีจิตใจอ่อนโยน พุศฺตรงไปตรงมา ขยันทำงาน มีความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่ท้อแท้เมื่อมีอุปสรรค ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

นอนเสีย-อ้นคำ

บ้านนอนหลับแล้ว

สุกแล้วหรือ

ข้ากลัวอยู่ นางพยักหน้า แล้วสูละกลัวไหม

ข้ากลัวบ่ได้อ้นคำ ข้าเซเสียคนสู้กับลูกก็ล้ม

ถ้าสูเข้เข้าจะจั้ง นางกำมื่อผัวไว้ หนานแก้ว ข้าเป็นผู้หญิงแต่สูอย่าดูถูกข้า สูหันไม้
ต้นทิ้งข้าก็หันต้นทิ้ง สูถางไร่ถึงไหนข้าก็ถางถึงนั้น ข้ารู้ว่าสูกลัว สูไม่อยากอยู่ที่นี้
แล้วแต่สูเถอะหนานแก้ว สูอยู่ข้าอยู่ สูไปข้าไป

สูคืนีก่อนค่า

หนานแก้วบีบมือเมีย นางอินคำกับตอบ อาจไม่มีค่าหวาน ไม่มีการปลุกปลอบประโลมใจ
แต่รอยยิ้มกับสิ่งที่ให้แก่กันยิ่งกว่าค่าหวานหรือการปลุกปลอบใด ๆ

(บ้านไร่ชายดง : 95)

อินทร เป็นลูกคนกลางของหนานแก้วและนางอินคำ อินทรมีพี่
ผู้หญิงหนึ่งคนชื่อ จันดี และน้องชายหนึ่งคนชื่อ หล้า ฐานะทางครอบครัวของอินทรค่อนข้างยากจน
พ่อแม่มีอาชีพทำนา ทุกคนในบ้านต้องช่วยกันทำมาหากิน ครอบครัวของอินทรเป็นครอบครัวที่อบอุ่น
มีความสุขตามอัธยาศัย อินทรเป็นเด็กที่มีความฉลาด จิตใจอ่อนโยน ร่าเริงซุกซน มองโลกในแง่ดี
ช่างฝัน ช่างสังเกต ช่างพูด ชอบฟังพ่ออ่านโคลง กลอน คำวและกาพย์ นอกจากนั้นอุปนิสัยที่เด่นชัด
ของอินทรคือ มีความสนใจในการศึกษา เพราะไม่อยากมีอาชีพทำนา ทำไร่ อินทรเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น
แล้วจึงมีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียน

เขี้ยวเสือไฟ

แก้วเอือน เด็กหญิงอายุ 13 ปี เป็นลูกสาวของพรานชื่อทุนะ
มารดาชื่อนางบัวจัน แก้วเอือนมีพี่สาวคนหนึ่งชื่อคำแก้ว และน้องชายหนึ่งคนชื่อคำคง ครอบครัว
ของแก้วเอือนมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อาชีพหลักของครอบครัวคือการทำนา นาที่ทำไม่ใช่ของ
ตนเอง ดังนั้นผลผลิตครึ่งหนึ่งจึงต้องมอบให้เจ้าของนา แก้วเอือนผูกพันและเชื่อมั่นอยู่กับ
เขี้ยวเสือไฟ โดยเชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟมีอำนาจสามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ และยังสามารถ
คุ้มครองเธอให้ปลอดภัยจากอำนาจลึกลับที่ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้อีกด้วย แก้วเอือนจึงหวงแหน
เขี้ยวเสือไฟมาก แต่ในตอนท้ายแก้วเอือนก็ได้พบว่าจิตใจที่ได้รับการฝึกฝนนั้นเสมือนหัวใจเสือไฟ
ดังนั้น เมื่อแก้วเอือน ต้องมอบเขี้ยวเสือไฟให้แก่พ่อเลี้ยงคำเหลงไป แก้วเอือนก็ไม่เสียดาย

เขี้ยวเสือ ใหม่มากนัก เนื่องจากเชื่อว่า เธอมีหัวใจเสือ ใฝ่อยู่กับตัวแล้ว แก้ว เอือนเป็นเด็กผู้หญิง
ที่มีอารมณ์ร้อน จมเจียวง่ายหากมีผู้ใดทำให้เธอขัดเคืองใจ ต่อมา นิสัย เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม
มีเหตุผลขึ้นและมีความอดกลั้นในสิ่งที่ไม่พอใจ โดยสามารถทำให้ใจให้เยือกเย็นอดทนต่อภาวะบีบคั้น
ได้ แต่อุปนิสัย ที่เด่นชัดและไม่เปลี่ยนแปลงคือ ความเชื่อมั่นในตนเองและปากกล้าไม่เกรงกลัว
ใคร แก้วเอือนไม่ชอบทำงานบ้านแต่ชอบเข้าป่าล่าสัตว์ เนื่องจากมีความภูมิใจที่บรรพบุรุษมีอาชีพ
เป็นพราน ดังนั้นแก้วเอือนจึงอยากเป็นพรานเหมือนบรรพบุรุษ แก้วเอือนไม่สนใจการเรียนจบ
การศึกษาศึกษาบังคับชั้นประถม-ศึกษาปีที่ 4 แต่แก้วเอือนก็อ่านหนังสือ ไม่ออก

คำคง น้องชายของแก้วเอือน อายุสิบปี เกิดวันพุธเป็นเด็ก
ที่มีรูปร่างผอมบาง ตัวเล็ก ผิวขาว คิ้วเข้ม ปากแดง คำคงเป็นเด็กฉลาด การศึกษาอยู่ในเกณฑ์
ดีมาก คำคงชอบเรียนหนังสือเขามีความฝันที่จะเป็นครู ตอนแรกคำคงอ่อนแอทั้งร่างกาย
และจิตใจ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมให้สมศักดิ์รังแกจนล้มป่วยแต่ภายหลังอุปนิสัย
เปลี่ยนแปลง ไป โดยหลังจากที่สมศักดิ์ก่อเหตุการณ์อันเป็นสาเหตุให้สุนัขของเขาจะถูกตัดหัว
คำคงก็มีความเข้มแข็ง กล้าตัดสินใจหนีออกจากบ้าน พาสุนัขไปบ้านอาเพื่อขอความช่วยเหลือ
และเมื่อสุนัขถูกเลื่อยขบตาย คำคงก็มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และทำสมศักดิ์ค่อยๆ เพื่อแก้แค้น
ให้สุนัขของตน

ทุนะ มีเชื้อสายไต-ไทยใหญ่ เป็นพ่อของแก้วเอือน คำแก้ว
คำคง เป็นสามีของบัวจัน ทุนะมีความเชื่อมั่นว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถปกป้อง
คุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ได้จึงแนะนำแก้วเอือนให้เก็บรักษาไว้ แม้ว่าพ่อเลี้ยงคำหลงจะยื่น
ข้อเสนอให้แลกเขี้ยวเสือไฟกับการบวชรักษาวาของทุนะ แต่ทุนะก็ไม่ตกลง ทุนะเป็นทั้งพราน
และชาวนาแต่ฐานะเศรษฐกิจทางบ้านก็ต่ำมาก ทุนะต้องต่อสู้กับชีวิตเพื่อเอาชนะความอดอยาก
ของครอบครัว ทุนะมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ รูปร่างสูงใหญ่ผิวคล้ำ มีฝีมือในการใช้อาวุธ
การแกะรอยสัตว์มีความอดทนจนได้ชื่อว่าทุนะกระดุกเหล็ก ทุนะมีบุคลิกเป็นผู้นำ เช่น ความ
เชื่อมั่นในตัวเอง มีการตัดสินใจที่เด็ดขาด มีความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความยากลำบาก แม้ว่าจะ
ได้รับบาดเจ็บก็ไม่ย่อท้อ พยายามช่วยครอบครัวทำงานเท่าที่จะสามารถทำได้ ทุนะเป็นสามีที่ดี
ของภรรยาและเป็นพ่อที่ดีของลูก ๆ

บัวจัน เป็นภรรยาของ ทุนะ และเป็นแม่ของ แก้วเฮือน คาง และ คานแก้ว บัวจันมีความเชื่อว่า เขี้ยวเสือไฟเป็นสื่อชักนำสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ เข้าบ้านดังนั้นเมื่อพ่อเลี้ยงคานหลงต้องการเขี้ยวเสือไฟและยื่นคำเสนอว่าจะรักษาเขาให้ ทุนะ เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับเขี้ยวเสือไฟ บัวจันจึงต้องการที่จะให้แก้วเฮือนมอบเขี้ยวเสือไฟให้พ่อเลี้ยง แต่แก้วเฮือนและ ทุนะ ไม่เห็นด้วย เมื่อครั้งที่บัวจันยังไม่ได้แต่งงานบัวจันเป็นหญิงสาวที่ค่อนข้างสวย รูปร่างแบบบาง แข็งแรง ผิวขาว แต่เมื่อแต่งงานแล้วต้องทำงานหนักจนสุขภาพไม่ดี แท้งลูกหลายคนทำให้ร่างกายอ่อนแอ เจ็บไข้บ่อย ๆ อุปนิสัยที่เด่นชัดของบัวจันคือ เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อบุคคลที่พ่อเลี้ยงคานหลงเป็นผู้ที่มีบุญคุณต่อบัวจัน เมื่อมีโอกาสบัวจันก็ตอบแทนทันที เช่น พ่อเลี้ยงอยากกินแกงบลาโหลเมื่อลูกจับปลาโหลได้ นางก็สั่งให้ลูกเอาไปให้พ่อเลี้ยง เมื่อภรรยาพ่อเลี้ยงว่าจ้างนางเย็บนม นางก็ตั้งใจทำอย่างดี ดังข้อความต่อไปนี้

บัวจันยังคงเย็บสอยผ่านนมเป็นตา ๆ นางยิ่งประณีตมากขึ้น ด้วยฝีมือแม่เลี้ยงบัวผัดเมี่ยงพ่อเลี้ยงเป็นผู้จ้าง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงมีบุญคุณคุ้มหัว ข้าวตกท้องอยู่ทุกวันกินนมมันนางเองอยู่รอดเป็นคนบัดนี้ก็มีเงินมัน

(เขี้ยวเสือไฟ : 69)

หุบเขาकिनคน

ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นคนสำคัญมีบทบาทต่อการดำเนินเรื่องของนวนิยายเรื่อง หุบเขาकिनคน ได้แก่ ตัวละครซึ่งเป็นเด็กชายห้าคน ได้แก่ อัชฌา วิชชุ บดินทร์ บุญชู และ วิทยา ทั้งห้าคนเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพลัดหลงกับครูและเพื่อนขณะที่ไปฝึกกิจกรรมในวิชาลูกเสือ โดยพลัดหลงเข้าไปอยู่ในมิติของเวลาในอดีต และในตอนท้ายเด็กชายสี่คนได้กลับมาถึงโลกปัจจุบัน ยกเว้นเด็กชายที่ชื่อ อัชฌา ที่พอใจจะอยู่ในโลกของอดีตไม่ยอมกลับมาด้วย

วิชชุ ลูกชายของพ่อค้าไม้ชาวจีน ที่มีฐานะดี วิชชุเรียนหนังสือเก่งมาก เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า วิชชุได้ย้ายจากโรงเรียนในเมืองมาอยู่โรงเรียนเดียวกับ บดินทร์ อัชฌา บุญชู วิทยา และได้เป็นหัวหน้าชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในจำนวน

เด็กชายทำคนวิซุฉลาดที่สุด เวลาว่างจะอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เมื่อวิซุและเพื่อน ๆ พลัดพลาดเข้าไปอยู่มิติของเวลาในอดีต วิซุวางแผนเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น วิซุเปรียบเสมือนเป็นนักสมองของกลุ่ม เนื่องจากวิซุเป็นเด็กชายที่มีเชื้อสายคนจีน ดังนั้นผิวจึงค่อนข้างขาว และหน้าตามีลักษณะแสดงให้เห็นว่าเป็นคนจีน รูปร่างของวิซุค่อนข้างโปร่งบางผอมสูง ดวงตาเป็นสีฟ้าตาล เข้มมีประกายแจ่มใสและมีแววตาบ่งบอกว่า เป็นเด็กที่ฉลาดมาก นอกจากนี้วิซุเป็นคนช่างสังเกต จะเห็นได้จากตอนที่ พญาลอบาดเจ็บ อัสมาช่วยรักษาบาดแผลให้ วิซุก็สังเกตเห็นว่าพญาลอบาดเจ็บไม่ยอมให้ว่าศึกราชครูอุ้มและเมื่อเข้าห้องสมุด วิซุก็สังเกตเห็นว่าว่าศึกราชครูไม่พอใจ จะสอนหนังสือให้แต่มีข้อแม้ว่าถ้าวิซุเข้าห้องสมุดแล้ว พบคัมภีร์ต้นตระกูลมหายานต์ จะต้องนำมาให้ว่าศึกราชครูเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน จึงเกิดความสงสัย วิซุรักการอ่านหนังสือและสนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติต่าง ๆ เมื่อพลัดหลงเข้าไปอยู่ในมิติเวลาในอดีต วิซุจึงรู้ว่าพวกตนถอยหลังมาอยู่ในปี พ.ศ. 1057 ในราชอาณาจักรขอมโบราณ วิซุเป็นผู้นำของกลุ่มในด้านความฉลาดและความรอบรู้

บดินทร์ เป็นลูกชายของพ่อค้าขุดทราย ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดี บดินทร์มีผลการเรียนดีเคยสอนได้ที 1 ของชั้น ครั้นวิซุย้ายโรงเรียนมาอยู่ห้องเดียวกับบดินทร์ วิซุก็เรียนเก่งกว่าบดินทร์ แต่วิซุก็แพ้ บดินทร์ในด้านการใช้พลองและความสามารถด้านกีฬา กล่าวคือบดินทร์มีความสามารถมากในการใช้พลอง ดีมากจนได้เป็นแชมป์พลองของลูกเสือติดต่อกันถึงสองปี นอกจากนี้ยังเป็นนักกีฬาดีเด่นของอำเภอในการแข่งขันกีฬาทุกประเภท เป็นกับตันทีมฟุตบอลจนได้รับเสื้อสามารถ เมื่อไปปฏิบัติกิจกรรมพักรบในป่า บดินทร์ได้เป็นหัวหน้ากองธงเสือด่า ซึ่งมีลูกน้องคือ วิซุ อัสมา บุญชู และวิทยา จุดเด่นของบดินทร์ ก็คือเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญและเป็นผู้นำที่มีความสามารถ ขณะที่พลัดหลงเข้าไปในมิติของเวลาในอดีต บดินทร์รับหน้าที่เป็นผู้นำผู้มีการต่อสู้ให้กับนักรบของฝ่ายคุณธรรม โดยฝึกคนสองร้อยคนให้มีความสามารถรบได้เท่ากับคนห้าร้อยคน บดินทร์ มีรูปร่างสมบูรณ์ แข็งแรง มีลักษณะเป็นผู้นำ ล่ำสัน บึกบึน ผิวสองสีค่อนข้างคล้ำ ใบหน้าคมเข้ม ดวงตาและเค้าหน้าบ่งบอกว่า เป็นคนกล้าหาญ ไม่กลัวใคร มีความรู้ลึกซึ้งอย่างไรก็แสดงออกทางท่าทางและคำพูดอย่างเปิดเผย อุปนิสัยอีกอย่างของบดินทร์คือชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับสงครามและอวกาศ เขามีความใฝ่ฝันจะเป็นนักบินสำรวจอวกาศหรือไม่ก็เป็นทหาร

อชฌา

อชฌาเป็นเด็กที่ว้าเหว่ ขาดความอบอุ่น ไม่รู้ว่าพ่อและแม่ของตน คือใคร รู้เพียงแต่ว่าพระภิกษุชราซึ่งอชฌาเรียกว่าหลวงปู่เป็นผู้เลี้ยงดูให้การศึกษาและอบรมสั่งสอน หลวงปู่สอนให้อชฌานั่งสมาธิ จนเป็นผู้ที่มีพลังลึกลับในตัวเองหรือที่เรียกกันว่าเป็นผู้มีพลังจิต และอชฌาก็ได้ใช้พลังจิตช่วยเหลือคนและสัตว์ ตลอดจนใช้พลังจิตต่อสู้กับศัตรูและสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ขณะที่อชฌาและเพื่อน ๆ พลัดหลงเข้ามาอยู่ในมิติของเวลาในอดีต อชฌาได้พบกับพระนางกุลประภาวดี ซึ่งพระนางกุลประภาวดีเชื่อว่าอชฌาคือโอรสของพระนางที่ถูกอสูรมนุษย์ลักพาตัวไป ตั้งแต่ยังเล็ก ๆ อชฌาก็มีความอบอุ่นมาก จนในตอนท้ายของเรื่อง เมื่อช่วยเหลือนุศวรรมันให้ขึ้นครองราชย์แล้ว อชฌาตัดสินใจ อยู่ในมิติของเวลาในอดีตในฐานะพระอนุชาของนุศวรรมัน อชฌา เป็นตัวละครที่มีรูปร่างผอมบาง ตัวเล็ก ผิวคล้ำ บุคลิกที่ดึงดูดความสนใจคือดวงหน้าสงบเยือกเย็น คำพูดและพฤติกรรมที่ไม่เคยส่งผลร้ายต่อใคร เมื่อเพื่อนทะเลาะกัน อชฌาเป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ยอยู่เสมอ อชฌามีใบหน้าที่รูปเหลี่ยม คิ้วโค้งยาว เปลือกตาหนุมุกค่อนข้างใหญ่ ไม่โต่งมากนักแต่ตั้งมั่นเห็นชัด ริมฝีปากค่อนข้างหนา มีรอยหยักคล้ายเทารูปของขอมโบราณบุคลิกภาพ ที่พิเศษของอชฌาคือหน้าตาและร่างกายดูสะอาดและสดใสเหมือนกับเพิ่งอาบน้ำมาใหม่ ๆ อยู่เสมอ คำหน้าและการวางตัว ตลอดจนความสุ่มเยือกเย็น ทำให้เพื่อน ๆ เกรงใจ อชฌา มีอุปนิสัยค่อนข้างเงียบเฉย เก็บความรู้สึกเก่ง มีจิตใจที่เยือกเย็นอ่อนโยน โอบอ้อมอารี และสุ่มที่สุดในกลุ่ม ชอบช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ อชฌาเป็นบุคคลที่มีนิสัยเสมอต้นเสมอปลายไม่เย่อหยิ่งถือตัวเมื่อมีฐานะและบรรดาศักดิ์สูงกว่าเพื่อน ๆ

บุญชู เป็นเด็กชายชาวเขา บรรพบุรุษของนายบุญชู เป็นพราน

คล้องช้างที่มีฝีมือ บุญชูจึงได้รับอิทธิพลจวบบรรพบุรุษทำให้มีความชำนาญป่า เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตในป่า บุญชูเดิมเรียนอยู่ที่โรงเรียนในหุบเขา ต่อมาได้ย้ายมาอยู่โรงเรียนเดียวกับวิชชุ บดินทร์ อชฌา และวิทยา ในช่วงแรกบุญชูไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ กลับถูกเพื่อนเหยียดหยามและรังเกียจจนถึงกับเรียกว่า "ไอ้ส่วย" ซึ่งหมายถึงคนรับใช้ ต่อมาครูได้พาไปปฏิบัติกิจกรรมเข้าค่ายพักแรมในป่า บุญชูและเพื่อนพลัดหลงเข้าไปสู่มิติของเวลาในอดีต ความคุ้นเคยกับ

ปามาตั้งแต่เกิดและการที่มีสายเลือดพราวน บุษยู ได้แสดงความสามารถของตนพาพรรคพวกฝ่ากับดัก
และอันตรายต่าง ๆ มาได้โดยปลอดภัย ทำให้ได้รับการยอมรับและความชื่นชมจากเพื่อน
บุษยู เป็นผู้มีประสาทสัมผัสไวมากเนื่องจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม การที่บุษยูมีวิธีการดำเนิน
ชีวิตค่อนข้างเสี่ยงเพราะอยู่ห่างไกลความเจริญและเต็มไปด้วยอันตรายจากภัยธรรมชาติและ
สัตว์ร้าย ทำให้บุษยูยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิตได้ดีกว่าเพื่อน ๆ เมื่อสถานการณ์คับขัน
บุษยูก็มีจิตใจที่มั่นคงและคอยปกป้องไม่ให้เพื่อน ๆ ตกใจ บุษยูเป็นผู้ที่มีลักษณะท่าทางคล่องแคล่ว
ผิวก่อนข้างคล้ำ มีความถนัดในการใช้มีดเดินป่าและการแกะรอย บุษยูเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยเยือกเย็น
ใจคอหนักแน่น เก็บความรู้สึกเก่ง เมื่อเพื่อน ๆ แสดงการรังเกียจก็มีความอดกลั้นไม่ได้ตอบ
บุษยูมีความฝันว่าจะเป็นพราวนเหมือนบรรพบุรุษ

วิทยา เป็นเด็กชายที่สมองไม่ปกติคือ เกือบจะกลายเป็น
คนปัญญาอ่อน สอบตกซ้ำชั้นหลายครั้ง จนอายุสิบห้าปีแล้วยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่หกเท่านั้น
ทางโรงเรียนอนุญาตให้ลาออกได้ แต่พ่อของวิทยาซึ่งมีฐานะดีต้องการให้วิทยาเรียนอยู่กับเพื่อน ๆ
ถึงแม้ว่าสมองจะทึบเรียนหนังสือได้ไม่คืบหน้าแต่วิทยาก็มีความสามารถในด้านพลกำลัง
โดยเป็นแชมป์ทุ่มน้ำหนักถึงสองรุ่น และเมื่อหลงเข้าไปในมิติของเวลาในอดีต วิทยาก็ได้ใช้
ความสามารถพิเศษของตน ช่วยเหลือเพื่อนได้

วิทยามีรูปร่างสูงใหญ่ ตัวอ้วนกลม ใบหน้าอวบวมและมีรูปหน้ากลม
ตาเล็กหยี แก้มย้อย ช่วงคอสั้นจนแทบไม่มีช่องว่างระหว่างคอกับคาง วิทยามีลักษณะของคนที่มีสมอง
ไม่ปกติ ดวงตาเลื่อนลอย ไม่มีแววฉลาด เจ็บแสบแต่่น้อย วิทยาชอบกินและนอนมาก มักจะหงุดหงิด
เมื่อหิว เมื่อจะให้วิทยาทาสั่งใดเพื่อน ๆ มักจะเอาของกินมาเป็นเครื่องล่อหรือสิ่งแลกเปลี่ยน
วิทยาร่าเริงเยือกเย็นมากและไม่เคยโกรธเพื่อน ๆ เลย เพื่อนที่วิทยาสนิทสนมและรักมากคือวิชชุ

ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์
ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ซึ่งมีอายุระหว่าง 10 - 15 ปี มีเยาวชนเพศหญิงมีเพียงคนเดียวคือ
แก้วเอือน นอกนั้นเป็นชายหนุ่มหญิงสาว ชายและหญิงสูงอายุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เด็กชาย มีจำนวน 13 คน ได้แก่

นุโพ และ หม่อเงพอ ในเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์
 มงคล ในเรื่อง เด็กบ้านดอย
 ค่อม ในเรื่อง ไอ้ค่อม
 ยายและเมืองคำ ในเรื่อง ลูกป่า
 อินทร ในเรื่อง นกแอ่นฟ้า และบ้านไร่
 ชายคง
 คำคง ในเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ
 บุญชู วิชชุ บดินทร์ อชฌา และวิทยา
 ในเรื่อง พบเขากินคน

เด็กหญิง มีเพียงคนเดียวคือ

แก้วเหือน ในเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ

ชายหนุ่ม มีจำนวน 2 คน ได้แก่

จ๋อป่า ในเรื่อง วิถีคนกล้า
 ทุนทะ ในเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ

หญิงสาว มีเพียง 1 คน คือ

ทนะแอ ในเรื่อง วิถีคนกล้า

ชายและหญิงวัยกลางคน

ตัวละครที่เป็นชายและหญิงวัยกลางคนมีเพียง 3 ตัวคือ ทนทานแก้ว

ในนวนิยายเรื่อง บ้านไร่ชายคง และนกแอ่นฟ้า นางอินคาในนิยายเรื่องเดียวกัน นางบัวจัน
 ในเรื่องเขี้ยวเสือไฟ

ตัวละครส่วนมากจะยากจน และมีอาชีพทำนา ทำไร่ ตัวละคร

ที่มีอาชีพและฐานะดังกล่าว ได้แก่ ตัวละครในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ เด็กบ้านดอย
 ไอ้ค่อม ลูกป่า นกแอ่นฟ้า วิถีคนกล้า บ้านไร่ชายคง และเขี้ยวเสือไฟ มีนวนิยายเรื่องพบเขา

กินคนเพียงเรื่องเดียวที่ตัวละครมาจากครอบครัวที่มีอาชีพต่าง ๆ และมีฐานะทางครอบครัวดี เช่น วิชชุ เป็นลูกชายชาวจีนที่มีฐานะดี พ่อของวิชชุประกอบอาชีพค้าขายไม้ บดินทร์ ลูกชายพ่อค้าบุตรชาย ซึ่งครอบครัวมีฐานะดี บุดุช ลูกชายหัวหน้าหมู่บ้าน พ่อของบุดุชมีอาชีพเป็นพรานคล้องช้างที่มีความชำนาญมาก

1.1.2 ตัวละคร ฝ่ายดีที่เป็นตัวประกอบ ได้แก่ ตัวละครที่เป็นคนดี ซึ่งไม่สู้จะมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่องมากนัก ตัวละครประเภทนี้เป็นเพียงตัวละครที่มีส่วนช่วยให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผลเท่านั้น ตัวละครฝ่ายดีที่เป็นตัวประกอบในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้ เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ได้แก่ เปละไพ ท่อแปเชอ ท่อทีคา พ่อเผ่ากาขาว พระ เรื่องเด็กบ้านคอย ได้แก่ โจยา อี้น ย่าของมงคล พ่อของมงคลและนางแสงมา เรื่องไอ้ค่อม ได้แก่ นางลา แสงคำ ครูลดา ครูชัย เรื่องลูกป่า ได้แก่ อี้นแก้ว พ่อของยาชิ เรื่องนกแอ่นฟ้า ได้แก่ หนานแก้ว อี้นคำ ปู่ จันดี หล้า หนานมา เมืองอินทร์เรื่องวิศคนกล้า ได้แก่ จ่ออุ ทะเด จ่อมุ ทะคะ เรื่องบ้านไร่ชายดง ได้แก่ หล้าจันดี เรื่องเขี้ยวเสือไฟ ได้แก่ ตัวละครต่อไปนี้ มังคละ คานแก้ว เรื่อง หุบเขากินคน ได้แก่ มหาเทวีกุลประภาวดี คุณวรมัน คังกร และสมิตรา

1.2 ตัวละครฝ่ายร้าย ได้แก่ ตัวละครที่มีพฤติกรรมไปในทางร้าย ทำความเดือดร้อน ให้แก่ผู้อื่น เช่น เอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า ต้องการทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของตน ไม่รับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองก่อขึ้น ฆ่าบุคคลที่ขัดขวางความต้องการของตน ตัวละครประเภทนี้บางตัวมีบทบาทในการดำเนินเรื่อง บางตัวก็มีบทบาทเพียงช่วยให้เรื่องดำเนินไป ตามโครงเรื่องหรือทำให้เรื่องสมจริง สมเหตุสมผล ตัวละครฝ่ายร้าย มีทั้งตัวละครสำคัญและตัวละครประกอบ จะกล่าวเฉพาะตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญเท่านั้น

1.2.1 ตัวละครฝ่ายร้าย ที่เป็นตัวสำคัญ คือตัวละครที่มีพฤติกรรมไปในทางร้ายและมีบทบาทสำคัญทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุ ถ้าขาดไปเหตุการณ์ก็จะไม่เชื่อมโยงกัน ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้

เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

ไฉ่แก่ คนพื้นราบ

คนพื้นราบ เป็นผู้ที่เอารัดเอาเปรียบชาวเขา โดยกดราคาสินค้า

ที่ชาวเขามาขายให้ และตั้งราคาสินค้าของตนเองสูงเมื่อต้องการขายให้พวกชาวเขา

ซึ่งชาวเขาจำเป็นต้องยอมซื้อสินค้าในราคาแพง และขายสินค้าของตนในราคาต่ำให้แก่คนพื้นราบ

นอกจากนี้คนพื้นราบยังเข้าปล้นสัตว์เพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อการค้า บางคนก็ล่าเพราะ

ต้องการอวัยวะบางส่วนของสัตว์ป่า ไปเป็นเครื่องประดับ ไม่ได้ล่าสัตว์เพื่อนำไปเลี้ยงชีพ

อันเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้สัตว์ในป่าลดน้อยลง ไป

เรื่องเด็กบ้านคอย

ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอยคือ

โกเหล้ง ปลัดแปลง อาเมือง

โกเหล้ง พ่อค้าคนเงินที่ร่ำรวยจากการค้าขาย โกเหล้ง

ขายสินค้าให้เกษตรกรโดยวิธีการให้สิ่งของไปก่อนแล้วจ่ายเงินทีหลัง ซึ่งโกเหล้งจะคิด

ค่าดอกเบี้ยเพิ่มเข้าไปอีก ถ้าเกษตรกรคนใดไม่มีเงิน โกเหล้งก็ใช้วิธีการให้เกษตรกร

ขายข้าวเขียวให้ หรือเอาข้าวมาแลกสิ่งของ

ปลัดแปลง เป็นคนที่มีชื่อเสียงในสังคมระดับอำเภอ และเคย

เป็นผู้แทน ปลัดแปลงไม่สนใจรับผิดชอบความทุกข์ สุข ของใคร มากไปกว่าความต้องการ

ของตนเอง เป็นคนที่มีจิตใจกระด้าง ค่อนข้างเหี้ยมเกรียมและ ไม่มีความเมตตากรุณา

ปลัดแปลงออกเงินให้กู้โดยคิดดอกเบี้ยสูงและมีทีนา เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน เมื่อที่นาราคาสูง

ปลัดแปลงก็ยึดนาลูกหนี้ที่กู้เงิน ใครขัดขืนก็โดนปลัดแปลงทำร้าย

อาเมือง ลูกคนสุดท้ายของปู่และย่า รูปร่างเล็ก ท่าทางสั่วรวม

พิถีพิถันในการแต่งกายเป็นคนเดียวในครอบครัวที่ได้รับการศึกษา แต่การศึกษา ไม่ได้ทำให้จิตใจ

ของอาเมืองพัฒนา ไปด้วยเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่หกก็เป็นเสมียนที่จังหวัดแล้วถูกไล่ออกจากงาน

อาเมืองมีนิสัยเจ้าชู้ ประพฤติตนเป็นนักเลง และติดการพนัน ทำให้มีหนี้สินมากมาย พ่อและแม่
ต้องขายนามาใช้หนี้แทน ความประพฤติของอาเมืองทำให้ผู้เป็นพ่อเสียใจมากจนถึงกับตรอมใจตาย

เรื่อง ไอ้ค่อม

สำหรับนวนิยายเรื่องไอ้ค่อม ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญ

ทำความเดือดร้อน ให้แก่ผู้อื่น ได้แก่ ลุงต๋น แสงหล้า พรชัย

ลุงต๋น เป็นสามีของนางลา มีบุตรสาวสวยสองคนชื่อแสงคำและ
แสงหล้า ลุงต๋นเป็นคนที่มีจิตใจโหดเหี้ยม มีความพยายามแรง เอาแต่ใจตัวเองเป็นใหญ่
อารมณ์ร้อน วู่วาม ไม่สามารถจะควบคุมตัวเองได้เมื่อเกิดอารมณ์โกรธ เมื่ออยู่ในวัยรุ่น ลุงต๋น
เกเร และเจ้าชู้มาก ประพฤติตนเป็นนักเลง จนกระทั่งแต่งงานกับนางลาจึงเริ่มมีความประพฤติดี
ขึ้นกว่าเดิม ลุงต๋นติดสุรามาก จนมีสมญาว่า "ลุงต๋นอ่องพะ" นอกจากนี้ยังชอบเล่นการพนัน ลุงต๋น
เป็นผู้ที่เชื่อมั่นในความคิดของตนว่าถูกต้องเสมอ จนเมื่อสูญเสียนางลาผู้เป็นภรรยาไปแล้วจึงได้
สำนึกตน

แสงหล้า ลูกสาวของลุงต๋น เป็นสาววัยรุ่นอายุสิบแปดปี สวยซื่อ
ผิวพรรณสะอาดมีความทะเยอทะยานในเรื่องคู่ครองเนื่องจากตนเองเป็นคนสวย แสงหล้าชอบ
ชีวิตที่หรูหรา ฟุ้งเฟ้อ ชอบแต่งตัว ไม่ชอบทำงานบ้าน และไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคม แสงหล้า
มองข้ามชายหนุ่มที่มีฐานะความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกับเธอมากนักซึ่งมาคิดพันเธอไปหมด เธอ
ต้องการจะยกฐานะของตนเองด้วยการแต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะและบุคลิกดี เมื่อแสงหล้าคลอคลึง
เธอก็ไม่มีความรับผิดชอบต่อกัน โดยหนีไปจากบ้านและทิ้งลูกให้เป็นภาระพ่อและแม่เลี้ยงดูต่อไป

พรชัย ชายหนุ่มที่มีบุคลิกดี ปราดเปรียว รูปร่างสูงโปร่ง ผิวขาว
ดาคม ทำทางไถ่ทรู มีเสน่ห์ ปากหวาน เอาใจผู้หญิงเก่งจนเป็นที่พึงใจของเพศตรงข้าม
พรชัยมีนิสัยเจ้าชู้และไม่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนก่อขึ้น พรชัยประกอบอาชีพโดยการแสดงลิเก

เรื่องลูกป่า

ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวละครสำคัญในนวนิยายเรื่องลูกป่า ได้แก่

ตัวละครชื่อ ขุท

ชอุท เป็นเด็กชายชาวเขาเผ่าปาเกะเยอ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีมาก ชอุทเป็นเด็กที่มีนิสัยเย่อหยิ่ง ถือตัว ในความฉลาดและฐานะของตน ไม่มีความภูมิใจในชาติกำเนิด ชอุทไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าเขาเป็นชาวเขาเผ่าปาเกะเยอ ดังนั้นชอุทจึงไม่แต่งกายและพูดภาษาปาเกะเยอ เมื่อมีการสอบชิงทุนการศึกษาเด็กชาวเขาชอุทก็ไปสมัครสอบด้วย โดยไม่ได้ตระหนักว่าคนอื่นมีความจำเป็นต้องใช้ทุนนี้มากกว่าตน ชอุทกลืนแก้มกลืนยาขี้อยู่เสมอ แต่ผลสุดท้ายก็พ่ายแพ้ต่อความมีน้ำใจของยาขี

เรื่องนกแอ่นฟ้า

นวนิยายเรื่องนกนางแอ่น ตัวละครที่เป็นตัวละครสำคัญฝ่ายร้าย

ได้แก่ ลุงทา

ลุงทา เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ลุงทามีนาหลายแปลง แบ่งให้คนอื่นทำโดยแบ่งผลผลิตกันคนละครึ่ง เมื่อใครทำนาได้ข้าวน้อย ลุงทาก็จะต่อว่าและไม่ให้ทำนาอีกต่อไป ลุงทามีนิสัยชอบเอาเปรียบผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าตน

เรื่องวิถีคนกล้า

ตัวละครในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญ คือ พระมี ปู่เถน

พระมี สาวสวยชาวเขาซึ่งเป็นเพื่อนของพระแอ เป็นลูกของจ้อเกลีกับนางพระปลือ พระมีเป็นคนเจ้าอารมณ์ จุนเจียวขาดความอดทน ค่อนข้างจะอิจฉาริษา ชอบเอาเปรียบคนอื่น พระมีเป็นหญิงสาวที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีการตัดสินใจที่เด็ดขาด มีความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความตาย เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งและเกียรติยศอันสูงสุดของหญิงสาวในหมู่บ้าน ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของพระมีก็คือ มีความอวดดีพอใจเจ็บ และแก้แค้นเมื่อมีโอกาส

ปู่เณ ชายชราชาวเขาผู้ดำรงตำแหน่งอันมีเกียรติสูงสุดในหมู่บ้าน รูปร่างผอมสูง หน้าตาล้ำลิ้ง เป็นผู้ที่ใช้จิตวิทยาในการปกครองหมู่บ้าน จนชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นผู้มีความสามารถทางไสยศาสตร์ ปู่เณเมื่อมีอำนาจในหมู่บ้านก็มักมีเมฆหลงไหลกับสิ่งที่ได้รับ ต่อมาเมื่อจะต้องสูญเสียอำนาจและสิทธิพิเศษที่เคยได้รับ ปู่เณก็ไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ และพยายามหาทุกวิถีทางที่จะไม่ให้สูญเสียอำนาจไป

เรื่องบ้านไร่ชายคง

สำหรับตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญในนวนิยาย เรื่องบ้านไร่

ชายคง ได้แก่ ลุงอ้าย

ลุงอ้าย พ่อค้าของชำ เป็นพ่อค้าคนกลางที่เอาเปรียบผู้ด้อยโอกาส โดยยกราคาสินค้าเมื่อจะซื้อ และไถ่ราคาสินค้าเมื่อลูกค้ามีความจำเป็นต้องซื้อสินค้านั้น ลุงอ้ายมีนิสัยขี้โกง คิดราคาสินค้าให้ผิดไปจากความเป็นจริง โดยตัวลุงอ้ายเองจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ นอกจากนี้ลักษณะนิสัยที่เด่นของลุงอ้ายคือ ความเห็นแก่ตัวโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น

เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

สมศักดิ์ ลูกชายของพ่อเลี้ยงคนหลง เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีแต่ฐานะทางด้านสังคม สมศักดิ์ไม่เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน ๆ และผู้ใกล้ชิด เนื่องจากพฤติกรรมไม่ดี เช่น ชอบพูดโอ้อวด ชอบยกตนข่มท่าน และชอบแสดงอำนาจเหนือคนอื่น ๆ เอาแต่ใจตนเอง เห็นแก่ตัว สมศักดิ์มีร่างกายที่ใหญ่โตแข็งแรง แต่จิตใจคับแคบมาก

เรื่องทบเขากินคน

ตัวละครสำคัญฝ่ายร้ายในนวนิยาย เรื่องทบเขากินคน ได้แก่

รุทรวรมัน วาศิกราชครู

รุทรวรมัน เป็นลูกของพระเจ้าชัยวรมัน และนางสนมชื่อ นางอัคนียา อายุยี่สิบกว่า รูปร่างสูงใหญ่ บึกบึน หน้าตาโหดเหี้ยม มีจิตใจที่เหี้ยมเกรียม โหดร้าย มีความทะเยอทะยานสูง มัวเมาในอำนาจ ชอบกดขี่และข่มเหงราษฎร รุทรวรมันต้องการจะเป็น ผู้ปกครองแผ่นดินนวยราษฎร์ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่มีสิทธิ์

วาสิกราชครู มหาราชครูในราชสำนักนวยราษฎร์ ชายชราผมหงอก เกรี้ยวกราด ใบหน้าเหี้ยว ดวงตาหลุกหลิก เป็นคนแก่ที่มีนิสัยเห็นแก่ตัวเจ้าเล่ห์ โลกมาก เห็นแก่อำนาจลาภยศ และทำทุกสิ่งเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ลักษณะที่เด่นอีกประการหนึ่งของ วาสิกราชครู คือ การมีจิตใจโหดเหี้ยมผิมนมนุษย์สามารถฆ่าคนได้อย่างเลือดเย็น

ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวละครสำคัญนั้นมาลา คำจันทร์ ได้สร้าง ให้ดูสมจริงโดยแสดงธรรมชาติของบุรุษทั่วไปกล่าวคือมี ความโลภ ความโกรธ ความหลง ไร้เวลา ฯลฯ เช่น

คนพื้นราบ ไก่เหลียง ปลัดแปลง ลุงทา ลุงอ้าย เป็นตัวแทนของ พ่อค้านายทุนที่สร้างความร่ำรวยบนความทุกข์ของชาวนา เช่น ให้ที่นาทำโดยแบ่งผลผลิตครึ่งหนึ่ง ออกเงินให้กู้โดยคิดดอกเบี้ยสูง ซื้อสินค้าจากชาวนาในราคาถูก แต่ขายสินค้าให้ชาวนาใน ราคาสูง ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างความร่ำรวยโดยมิต้องลงทุนลงแรงแต่อย่างใด พวกนี้กลายเป็น ผู้ที่มีฐานะดีขึ้นมาจากเหงื่อและแรงของชาวนา ในขณะที่เดียวกันชาวนาต้องทำงานหนัก อาบเหงื่อ ต่างน้ำ แต่ความเป็นอยู่ก็ยังไม่เหมือนเดิม

พรชัย ตัวละครในนวนิยายเรื่อง "ไอ้ค่อม" เป็นตัวละครที่เป็น ตัวแทนของผู้ชายที่หลงอยู่กับโลภกิเลส มากด้วยตัณหาและไม่มีความรักชอบต่อการกระทำ ของตน จนเป็นเหตุให้ชีวิตของผู้อื่นต้องประสบกับความล้มเหลวในชีวิตคู่ และลูกที่เกิดมาต้องกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา

แสงหล้า หญิงสาวผู้สวมบทชีวิตที่มีแนวทางดำเนินชีวิตไม่ถูกต้อง เป็นผลให้เกิดปัญหา ในครอบครัวและลูกที่เกิดมา

ลุงต้น เป็นตัวละครที่ มาลา คำจันทร์ สร้างขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าพ่อที่มีความทะเยอทะยานในเรื่องคุ้มครองของบุตรสูงเกินไป เป็นผลให้ตนเองและบุตรได้รับ

ความทุกข์ ลุงต๋นเป็นพ่อที่มีส่วนในการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกสาว เพราะการที่ตั้งความหวังในเรื่องคู่ครองของลูกสาวสูงเกินไป

สมศักดิ์ ในนวนิยายเรื่อง "เขี้ยวเสือไฟ" เป็นตัวแทนให้เห็นว่าวิธีการที่อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบตามใจเด็กมากเกินไปจะทำให้พฤติกรรมของเด็กไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญนั้นส่วนมากจะเป็นตัวละครน้อย ลักษณะ ตัวละครหลายลักษณะ มีเพียงสองตัว ได้แก่ ลุงต๋น และ ชูทอ ซึ่งมีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมเนื่องจากเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม

1.2.2 ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวประกอบ ได้แก่ ตัวละครที่มีพฤติกรรมเป็นไปในทางร้าย โดยเป็นตัวละครที่เป็นบริวารหรือพรรคพวกของตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวสำคัญ ซึ่งตัวประกอบฝ่ายร้ายนี้จะมามีบทบาทช่วยให้การดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ นั้น เป็นไปอย่างสมจริง ตัวละครที่เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวประกอบได้แก่ตัวละครต่อไปนี้

เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ได้แก่ พาดูระ เรื่องเด็กบ้านดอย ได้แก่ น้อยคำ เรื่องไอ้ค่อม ได้แก่ บุญทา ยง เรื่องลูกป่า ได้แก่ วิชัย เรื่องนกแอ่นฟ้า ได้แก่ พ่อตาหนานสม เรื่องวิถึคนกล้า ได้แก่ หัวหน้าลาฮูโบว บ้านไร่ชายคง ได้แก่ หมอสุข เรื่องเขี้ยวเสือไฟ ได้แก่ พ่อเลี้ยงคานเหลง เรื่องหุบเขากินคน ได้แก่ นางอัคนิยา

2. ตัวละครเป็นมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติ หมายถึง ตัวละครที่มีลักษณะรูปร่าง และถักกำเนิดเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป แต่ตัวละครเหล่านี้มีพฤติกรรมบางอย่างที่ผิดแผกไปจากมนุษย์ธรรมดาโดยทั่วไป เช่น มีความสามารถในการใช้พลังจิต ใช้เวทมนต์คาถา สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้ ตัวละครประเภทนี้ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เพียงเรื่องเดียว คือ นวนิยาย เรื่องหุบเขากินคน ตัวละครมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ศิขรา อัชฌา

ศิขรา เด็กผู้หญิงรูปร่างเล็ก ดวงหน้าขำเย้ยและคุดัน มีดวงตาสุกเขี้ยว และฝ่ามือแดง ศิขราสามารถใช้ดวงตาสะกดจิตคนได้และฝ่ามือแดงของศิขราก็เป็นฝ่ามือที่มีพลังสามารถทำให้คนบาดเจ็บถึงเสียชีวิตได้ ศิขราเป็นลูกศิษย์ของวามพราหมณ์ ในตอนท้ายศิขราถูกวามพราหมณ์ลงโทษ เนื่องจากทำงานพลาด จนสติพันเพื่อน

อัชฌา เด็กผู้ชายผอมบาง ตัวเล็กผิวดำ ดวงหน้าสงบเยือกเย็น อัชฌา เป็นผู้มีพลังทางจิต สามารถใช้จิตติดต่อกับผู้อื่นและรักษาโรคโดยใช้พลังจิตได้ เมื่อเกิดสถานการณ์คับขันเกิดขึ้น จำเป็นต้องต่อสู้กับศัตรู อัชฌาก็สามารถรวมพลังจิตมาอยู่ที่มือจนมีพลังทำลายมหาศาลและทำร้ายศัตรูได้

3. ตัวละครมนุษย์ หมายถึง ตัวละครที่ไม่ได้เป็นมนุษย์ธรรมดาโดยทั่วไป แต่จะเป็น กุศโลบาย ยักษ์ ครึ่งคนครึ่งผี เป็นตัวละครเหนือธรรมชาติและมีพฤติกรรมที่มนุษย์ธรรมดาโดยทั่วไปไม่สามารถกระทำได้ เช่น การสะกดจิต การใช้พลังจิต รวมทั้งอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ตัวละครมนุษย์ในนวนิยาย ของ มาลา คำจันทร์ มีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องพบเขากินคน ตัวละครมนุษย์ ได้แก่ วามพราหมณ์ อสุรมุขี ผีโชมด

วามพราหมณ์ มีลักษณะครึ่งผีครึ่งคน จะปรากฏร่างในรูปของคนชรา ถือไม้เท้า รูปร่างผอมเกร็ง ดวงตามีสีเขียวเข้ม เสียงแหบตันและสั่นพร่า เป็นตัวละครมนุษย์ มีพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือความสามารถที่มนุษย์จะสามารถทำได้โดยมีความสามารถในการสะกดจิต การใช้พลังจิต การแปลงร่าง การถอดวิญญาณ วามพราหมณ์นับถือและเชื่อมั่นในทศบาลซึ่งเป็นปางหนึ่งของพระอมมา

อสุรมุขี นางผีร้ายที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์ มีอาคมเก่งกล้า เป็นผู้ที่นางอัคชิยาว่าจ้างให้ไปลักพาพระโอรสของมหาเทวีกุลประภาวดีไปฆ่า แต่อสุรมุขีก็ทำไม่สำเร็จ

ผีโชมด เป็นบริวารของวามพราหมณ์ อาศัยอยู่ในป่าลึก จะออกหากินในเวลากลางคืนโดยปรากฏเป็นดวงแดง ๆ ขนาดเท่าปลายนิ้วก้อยลอยไปเจิบ ๆ พร้อมทั้งปล่อยกลิ่นหอมเย็น ๆ คล้ายกลิ่นแมงดาจาง ๆ สะกดให้คนหลับหมดความรู้สึกแล้วจึงดูดเลือดกับปล่อยพิษร้ายเข้าสู่ร่างกายซึ่งพิษร้ายนี้จะแล่นเข้าสู่หัวใจทำให้ถึงแก่ความตายทันที

ตัวละครมนุษย์ในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ช่วยทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน เราจึงได้ติดตามและเป็นตัวละครในจินตนาการของ มาลา คำจันทร์ ที่สร้างได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของนวนิยาย ซึ่งเป็นนวนิยายประเภทลึกลับผสมกับนิยายแบบจินตนาการเป็นอย่างยิ่ง

ฉาก

ฉาก (Setting) หมายถึง สถานที่ เวลา ที่เกิดเรื่องตลอดจนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งอยู่รอบตัวละคร ฉากจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการแต่งนวนิยายบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 179) กล่าวถึงเรื่องฉากในนวนิยายว่า ฉากของนวนิยายนั้น คือ ถ้อยคำสำนวนที่ใช้วาดมโนภาพบ้าง หรือบอกกล่าวประวัติของบุคคลหรือสถานที่ หรือยุคสมัยที่เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นหรือดำเนินไป ส่วน วิภา กงกะนันทน์ (2521 : 69) ได้ให้ทัศนะว่า โดยทั่วไปผู้เขียนนวนิยายมักพยายามจะทำเรื่องที่ตนเองคุ้นเคยไปคล้ายเป็นเรื่องจริง ให้มากที่สุดและการใช้เวลาและสถานที่จริงเป็นอนุบายอย่างหนึ่งที่ทำให้เรื่องสมมุติขึ้นคล้ายเป็นเรื่องจริง นอกจากนั้น วิทย์ ศิวะศรียาพันธ์ (2504 : 112) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของฉากไว้อย่างน่าสนใจอีกว่าฉากเป็นเหตุการณ์จะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ จำต้องเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่หนึ่ง เพราะฉะนั้นเวลาและสถานที่จึงมีความสำคัญในอันที่จะทำให้เรื่องและตัวละครมีชีวิตจิตใจขึ้น จึงเห็นได้ว่านักประพันธ์จำเป็นต้องเน้นเวลา หรือสถานที่ในนวนิยายเพื่อทำให้ผู้อ่านได้เห็นความสมจริง ให้ฉากในนวนิยายที่แต่งขึ้นนั้นถูกต้อง เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น ซึ่งจะทำให้นวนิยายเรื่องที่แต่งขึ้นนั้นมีความสมบูรณ์อย่างแท้จริง

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีรายละเอียดองค์ประกอบด้านฉากที่มีลักษณะเด่นเฉพาะ คือ เน้นเวลาและสถานที่ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

ฉากในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ทั้งหมดเป็นฉากและบรรยากาศของหมู่บ้านบนดอย ในชนบทภาคเหนือ ซึ่งผู้เขียนมิได้ระบุชัดเจนว่าอยู่ที่ใด แต่ใน "คำนำ" ของนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ได้กล่าวว่า

ข้าพเจ้ายังเป็นหนี้บุญคุณของ "เด็ก ๆ ในดงกว้าง" ตลอดจนผู้คน สังคม และความงดงามของ บ้านห้วยตอง ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นต้นเค้าหรือที่มาของเรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเล่มนี้ จึงขออนุญาตกล่าวถึง ณ ที่นี้ด้วย

จากคำกล่าวข้างต้น จากในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ อาจจะมีบางส่วนที่
 มาจากสถานที่จริง คือ "บ้านห้วยตอง"

จากในนวนิยายเรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยง
 เริ่มต้นด้วยจากในฤดูหนาว ต่อด้วยฤดูแล้ง ฤดูฝน และจบลงด้วยฤดูหนาวที่เวียนมาอีกครั้งหนึ่ง
 จากในฤดูกาลต่าง ๆ ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นสภาพการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ
 เช่น จากในฤดูหนาว ได้มีการบรรยายว่าเป็นฤดูที่ยาวนานที่สุดของคนในภาคเหนือและความหนาว
 ในฤดูหนาวนั้นรุนแรงมากจนชาวบ้านต้องก่อกองไฟเพื่อบรรเทาความหนาว

จากในฤดูหนาว

ลมหนาวยังเข้มข้น ฤดูหนาวอันยาวนานไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุด มันหนาวเหน็บจนปวดกระดูกเดียว
 ไปหมด... ตีมากแล้ว หมอเงพอลืมตาในความมืด หมู่บ้านเงียบแล้ว เงียบสงัด ได้ยิน
 แต่เสียงลมพัดหวู หวู หนาว ๆ หนาว ๆ หนาว ๆ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 127)

สำหรับเวลาผู้เขียนได้ระบุช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างกว้าง ๆ เช่น
 ในตอนเช้า บ่ายคล้อย บ่ายคล้อยไบไบ ข้างขึ้นอ่อน ๆ ค่าคืน ค่าแล้ว คืนแรม เมื่อสองสามปีก่อน
 อีกสองวันต่อมา ต้นแคะเดือนตุลาคม ซึ่งการระบุช่วงเวลาดังกล่าวนี้ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิด
 จินตนาการ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเช่น

ฝนปรอยสายมาสุย ๆ เมื่อบ่าย จมแนวคอยรอบด้านพรมัวไปหมด ไอลินหอมกรุ่น
 ปลุกเร้าความรู้สึกบางอย่างที่หลับไหล ไปนานให้ตื่นขึ้น

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 85)

คำนี้มีเดือนดาว คำนี้มีความหนาวเหน็บ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 47)

นอกจากนี้ผู้เขียน ยังได้ระบุชื่อสถานที่ที่มีจริงตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ บอกชื่อสถานที่อย่างชัดเจน เช่น คอยถ้ำ ขุนะ คอยอินทนนท์ ฯลฯ ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่นี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นที่ใด ดังบรรยายถึงป่าขุนะว่า

ขุนะหม่นโรยอยู่ข้างหัว ขุนะเป็นป่าใหญ่ไม่แพ้อินทนนท์ หรือดงสามหมื่น ตะวันเลี้ยวแล้ว แดคร้อนแรงถูกเงาไม้บังไว้เกือบสิ้น สูงชัน ใต้แปดอยจนเหนื่อยหอบ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 65)

2. เด็กบ้านคอย

จากในนวนิยายเรื่อง "เด็กบ้านคอย" เป็นฉากและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบทภาคเหนือ ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ผู้เขียนมิได้ระบุชื่อหมู่บ้านแต่บรรยายสถานที่ตั้งของหมู่บ้านว่าอยู่ใกล้กับถนนพหลโยธิน ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่ได้ลาดยาง

บ้านคอยตั้งอยู่บนเนินเตี้ย ๆ ห่างตัวอำเภอราวห้าหกกิโลเมตร บ้านของมงคลอยู่ติดเนิน ถ้าเดินลง ไปสักห้าหกสิบลเมตรก็จะถึงถนนใหญ่สายที่ชื่อพหลโยธิน ซึ่งยัง ไม่ได้ลาดยางอย่างทุกวันนี้

(เด็กบ้านคอย : 14)

ส่วนประกอบของฉากในหมู่บ้านส่วนมากจะเป็น ป่า ภูเขา ต้นไม้ สภาพท้องทุ่ง สภาพภูมิอากาศ จากแสดงความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่และเวลาอย่างชัดเจน มีการระบุชื่อสถานที่จริง ได้แก่ วัดท่า

สิ้นข้า หอกลอง อาเภอ ถนนสายเอเชียสอง ทำให้จำถูกต้องชัดเจนตามสภาพความเป็นจริง ดังการบรรยายว่าแม่ของมงคล ได้ตื่นแต่เช้าตรู่เพื่อเตรียมตัว ไปค้าขายที่ตลาดแม่คว

ลมหัวรุ่งพัดมาหวิว ๆ หนาวพอทนได้ แม่และผู้หุงคนอื่น ๆ อาจตื่นกันหมดแล้ว เพื่อเตรียมหาบเตรียมกระบุงบรรจุพืชไร่ผักสวนไปขายตลาดแม่ควที่อยู่ห่างไปทางทิศเหนือ ส่วนตลาดประจำอำเภออยู่ทางทิศใต้ แม่ว่ามัน ไม่ใช่บ่อนของแม่

(เด็กบ้านคอย : 14)

ในด้านเวลาผู้เขียนได้ระบุระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ เช่น ใกล้เคียง ใกล้รุ่ง ตะวันบ่ายฟ้า เดือนเก่าแรม (ปลายมิถุนายน) คำคืนหนึ่งเดือนหงายแจ่มฟ้า คืนหนึ่งในฤดูที่ใบไม้ร่วงราตรี หน้าหนาว โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3. เรื่อง ไอ้ค่อม

จากในนวนิยายเรื่องไอ้ค่อมเป็นฉากในหมู่บ้านทุ่งหัวดง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในชนบทภาคเหนือ ผู้เขียนได้บรรยายจากสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านว่าเป็นหมู่บ้านที่เล็ก ๆ ห่างไกล ความเจริญ สภาพของหมู่บ้านแวดล้อมไปด้วยท้องนา บึง ภูเขาและสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นซึ่งเป็นฉากที่สมจริงตามลักษณะของสภาพท้องถิ่นในชนบทภาคเหนือ มีการบอกชื่อสถานที่เกิดเหตุการณ์อย่างชัดเจน เช่น วัดหัวดง บ้านทุ่ง บ้านใต้ บ้านสันคอกข้าง บึงยายแห้ง ซึ่งการบรรยายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งแวดล้อม ทำให้ฉากดังกล่าวช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้รวดเร็วขึ้น และเข้าใจได้ชัดเจนว่าเหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นที่ใด มีบรรยากาศเช่นไร เช่นการบรรยายสภาพหมู่บ้านที่ค่อมอยู่ว่าแวดล้อมไปด้วยท้องนา และไม่มีไกลจากบึงยายแห้ง

บ้านทุ่งอยู่ติดทุ่ง รายน้อมบ้าน คือ ทุ่งนาแวดล้อม ห้างหมู่บ้านไปทางตะวันตกขั้วตะ โคน
สองต่อมีแหล่งน้ำแห่งหนึ่ง มันเป็นบึงไม่ใหญ่ไม่เล็กนัก เนื้อที่สักสามไร่ ที่ต้นก็ต้น ที่ลึกก็ลึก
เรียกกันทั่วไปว่าบึงยายแห้ง หนองน้ำแห่งนี้น้ำเขียวคลาดตลอดปีเป็นที่อาศัยบุปผาสัตว์น้ำ
พอได้จับกินกันตลอดปี

(ไอ้ค่อม : 89)

นอกจากจะระบุชื่อสถานที่แล้ว ผู้เขียนได้มีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับเวลาแทรก
ไว้ตลอดเรื่องตามความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและฉากนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เกิดมโนภาพ
ไปพร้อมกับเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยได้ระบุเวลาเป็นช่วงเวลา ฤดูกาล หรือลักษณะตามธรรมชาติ
ช่วงเวลานั้น เช่น เมื่อแดดร่มลมตก เดือนธันวาคมฝนพายุคะนองพรำ ทนาแล้ว แล้งแล้ว ข้างขึ้น
อ่อน ๆ เดือนข้างแรมเดียวอยู่ชดช้อยเขา ดังข้อความต่อไปนี้

แล้ง ๆ ตะวันลอยลง เสียงเป่าเขาตื้น ๆ ดังจากหัวบ้าน แม่เฒ่าวางตะกร้าแล้วนั่งลง
ชายเลนริมหนองมีเถาผักบุ้งกระดะ ดอกผักบุ้งบานหอมแหม่มสีม่วงซีด ๆ บางดอก
เริ่มโรย บางดอกเริ่มบาน ยอดผักบุ้งมีร่องรอยเก็บเกี่ยวประปราย มันถูกแดดทุกวันนี้แต่
ถึงอกทุกวัน ทั้ง ๆ คือ ภูมิ่ง แหม่มจร เกาะดอกหาน้ำหวาน ชายเลนด้านโน้นมีพงอ้อ
กอแซมขึ้นอยู่ขนาบ หน้าแล้งนั้นแห้ง พงแซมถูกแหวกแหะเป็นช่อง เพื่อหาไขนก แม่เฒ่า
สาวทั้งเถาผักแล้วเอี่ยมเต็ด ไอ้ค่อมนั่งลงเกาะเข้าประจบประแจง

(ไอ้ค่อม : 91)

4- เรื่องลูกป่า

จากที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องลูกป่า เป็นฉากสมจริงจากสถานที่ 3 แห่งคือ
หนึ่งจากชนบทภาคเหนือในพื้นที่ราบ สองจากในชนบทภาคเหนือบนดอย และสามจากในเมือง
โดยเหตุการณ์เริ่มจากจากในป่าซึ่งเป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างชนบทภาคเหนือ ซึ่งเป็นที่ราบและ
ชนบทภาคเหนือบนดอย ผู้เขียนได้บรรยายจากทั้ง 3 แห่ง ซึ่งทำให้เห็นสภาพแตกต่างของที่อยู่

อาศัยว่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศดังปรากฏในเรื่องลูกป่า อันได้แก่ลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

จากชนบทภาคเหนือในพื้นที่ราบ มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายสภาพหมู่บ้านของเมืองคำว่าเป็นชุมชนใหญ่ที่สุดในละแวกนั้น ซึ่งหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ราบมีประมาธร้อยครอบครัว

หมู่บ้านมีราวร้อยกว่าครอบครัว นับเป็นชุมชนใหญ่สุดในแถบถิ่นนั้น พ่อของเมืองคำเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านที่พอบกครองกินแดนไปถึงบ้านยางบน เขาก็สองหมู่บ้าน ในบ้านบุหลุกมีโรงเรียน และเมืองคำเพิ่งจบ ป. 6 ในบั้นนี้เองเมื่อโรงเรียนปิดเขาก็ทะเลาะกัน ๗ ไปที่นั่นที่นั่น อยู่ไม่ติดบ้าน ไปอีตนา ไปล่าแล่น ไปขุดกบ ไปคักปลา เปื่อ ๆ ก็แบกหน้าไม้ทะเลาะ เมืองคำยังหน้า ไม่ได้แม่น แต่ป็นนั้นพ่อยัง ไม่ได้จับ พ่อว่ายังเด็ก

ป่าแล้งแสงแดดจัดจ้า ต้นไม้ตกลูกยี่เยียดตายไม้เหลือใบติดต้น กลิ่นเหม็นฤดูร้อนแห้ง ๆ คันจมูก คือกลิ่นฝุ่น กลิ่นควันไฟและกลิ่นใบไม้แห้ง แสงแดดส่องลอดใบไม้มาเต็มพื้น เป็นค่างดวงจางสว่างโพลนไปหมด เมืองคำคอนหน้าไม้ค้ำมหนึ่งบนป่าลูกศรไม้รวกแดงอีกสี่ห้าลูกเสียบผ้าขาวม้าเคียนเอว ป่าวันนี้ที่เหยียบย่ำ ไม่ใช่คงหญ้าคาที่ต่อนาก หากแต่เป็นป่าผลัดใบบนสันเขาที่ทอดตัวถึงบ้านยางอันไกลพัน

(ลูกป่า : 18)

จากชนบทภาคเหนือบนดอย มาลา คำจันทร์ สร้างฉากที่สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคเหนือที่อยู่บนดอยสูงว่า มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายท่ามกลางความสงบเงียบบนดอย และยังใช้โครงกระดูกโครงกระดูกสัตว์อยู่

ที่หมู่บ้านบนดอยสูง ควันไฟหอมผ่นออกกรุ่นตามซอกหลังคา กระเบื้องตั่วขาวยังดังเคล้าเสียงคารมอวตารของว้าว ย่ำรุ่งน้ำค้างยังตกต้อง เย็น ๆ ลมยังโชย อ้อยยังออกตามหลืบเขา คือ หมอกฝน หมู่บ้านซุกตัวสงบเสงี่ยมอยู่กับดอยอันวิเวก เงอะงะขึ้นยาม

หน้าฝน หนาวเย็นอยู่เยือก ๆ ยามหน้าหนาว จากปฐถึงลูก จากลูกถึงหลาน หมู่บ้านและ
วิถีชีวิตเป็นอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น

(ลูกป่า : 156)

จากในเมือง มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายสภาพในเมืองของภาคเหนือว่า
มีความเจริญ ตลอดจนผู้คนมากมาย ซึ่งมีสภาพแวดล้อมแตกต่าง ไปจากชนบทอย่างเด่นชัด
สภาพในเมืองทำให้ยาชื่อก่เกิดความตื่นเต้นกับสิ่งที่ได้เห็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยาชื่องะอะ ตื่น ๆ ต่อสภาพในตัวเมืองอันพลุกพล่านจอแจ ตึกรามสูงใหญ่คู่มยุเด็ก
จากดงดอนจนกระเจียวร้อย ไม่มีความหมาย

ข้ามถนนแล้วเลาะปากซอย ยาชื่ะเง้อชะแง้ คอยสะกดซื้อ ร้านรวงต่าง ๆ
ไปเรื่อย ๆ ผู้คนในเมืองช่างมากมายเสียจริง ผู้หญิงผู้ชายแต่งตัวสวย ๆ งาม ๆ สาว ๆ
ก็เอาสีมาทาหน้า ทาตาตูดแปลก ๆ บางคนเหมือนทะเลาะกับผิวและถูกชกตาเข้า

(ลูกป่า : 70)

ผู้เขียนได้ระบุเวลาในฉากอย่างละเอียดชัดเจน บางฉากบอกเฉพาะเจาะจงเวลา
ลงไป ทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพและเข้าใจภาวะของตัวละครที่เกิดในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น

เมืองคำเริ่มท้องรุ่งตั้งแต่เที่ยงคืนกว่า ๆ กระทั่งตีห้าก็ยังไม่หยุด การเสียน้ำใน
ร่างกายไปมาก ประกอบกับแทบ ไม่ได้หลับได้นอนหน้าตาจึงดูโศกเศร้า รอยไปมาก อาการ
ของเขามาดีขึ้นก็ต่อเมื่อเจ็ดนาฬิกาแล้ว

สิบนาฬิกาเศษ ๆ แม้ใจว่าท้องไม่รุ่งอีกแล้ว สองคนจึงหอบหิ้วข้าวของพะรุงพะรังไป
สู่คิวรถ เมืองคำหอบเหนื่อยและหยุดพักหลายแห่ง สองคนเห็นห้องต้องกันว่า ควรจะลัด
วัดไป เพราะย่นระยะทางลงมาก ที่ท้ายวัดนั่นเอง วิชยกับพรรคพวกสองสามคนรวมทั้งชุน
รออยู่ เมืองคำเอะใจชะงักทำ

(ลูกป่า : 98)

5. เรื่องนกแอ่นฟ้า

จากในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า เป็นฉากหมู่บ้านในชนบทภาคเหนือ ชื่อบ้านหนองหล่ม ผู้เขียนได้บรรยายสภาพความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านที่ทาเนาเป็นอาชีพหลัก จากหมู่บ้านที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและบุคลิกของตัวละคร ด้วยการให้รายละเอียดบอกสถานที่ และเวลาอย่างชัดเจน ได้แก่ จากท้องทุ่งท้องนาในฤดูกาลต่าง ๆ จากนาที่ถูกเตรียมพื้นที่เพื่อการปลูกข้าว ท้องนาขณะที่ยาวนาหว่านข้าว จากสภาพท้องนาที่ข้าวเจริญงอกงาม ตลอดจนจากการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ดังตัวอย่าง ได้บรรยายสภาพของหมู่บ้านที่เกิดเหตุการณ์ว่า ชื่อหมู่บ้านหนองหล่มซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญและยังไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้านแห่งนี้

บ้านหนองหล่มไม่ใหญ่นัก มีสักหลืบหลังคาเรือนเห็นจะได้มีวัดแล้วแต่ยังไม่มีโรงเรียนเลยวัดขึ้นไปทางเหนือเรียกว่าบ้านเหนือ เลยลงมาทางใต้เรียกว่าบ้านใต้ บ้านเหนือก็มีเรือนหลังใหญ่ ๆ ส่วนบ้านใต้เป็นกระท่อม

(นกแอ่นฟ้า : 42)

จากมีการระบุเวลาเป็นชื่อเดือนตามวิธีจันทรคติ เช่น เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนห้า เดือนห้าขึ้นสามค่ำ ย่างเดือนห้าเข้าเดือนหก เดือนเจ็ดแรมแก่ ๆ ใกล้เคียงจะเกือบแปดย่าง ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคเหนือ ในระยะเวลาดังกล่าว เช่นในเดือนสิบเอ็ด ชาวบ้านมักจะจับปูและปลากันมากในช่วงนี้ ดังตัวอย่าง

เดือนสิบเอ็ดฝนทิ้งช่วง น้ำในนาลดลงแต่ต้นข้าวก็ตั้งตัวติดเขียวแล้ว เดือนสิบเอ็ดคุบปลาโตเต็มที่ คนหาปลา คนเก็บปูกลุ่มเกลื่อนกระจายทุ่งบ้าย ๆ แคร่ร้อนจัด เด็ก ๆ สะพายตะข่องใบไผ่ออกมาเก็บปู

(นกแอ่นฟ้า : 43)

นอกจากนี้ยังมีการระบุชื่อสถานที่เกิดเหตุการณ์ด้วย เช่น โรงเรียนบ้านน้ำลัด บ้านหนองหล่ม แม่บ้านวาก บ้านหนองยาง บ้านผาดำ ลำน้ำล่อง ทำให้ฉากในเรื่อง แน่นแฟ้นมีลักษณะสมจริงยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

พิธีส่งอุบาทว์จัดขึ้นที่หัวลานหมู่บ้านใกล้ลำน้ำล่อง พระถูกเฒ่นต์ มาสวดบักเคราะห์
สายลิดูจนถูกโยงล้อมหมู่บ้าน เสร็จพิธีทางพระพ่อหมอกก็ส่งอุบาทว์

(นกแอ่นฟ้า : 83 - 84)

6. เรื่องวิถีคนกล้า

จากในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า เป็นฉากในหมู่บ้านของชนเผ่า ที่ห่างไกล
ความเจริญเผ่าหนึ่ง ผู้เขียนได้ระบุไว้ใน "คำตาม" ว่า เป็นเผ่าที่ไม่มีตัวคนในโลก แต่บาง
ลักษณะทางวัฒนธรรมเอามาจากมนุษย์ อีโก้ มัง และเผ่าบูซาแม่เป็นใหญ่ จากต่าง ๆ มีการระบุ
เวลา และสถานที่ของเหตุการณ์ด้วย เช่น ระบุวันเวลา สถานที่ซึ่งพระแอและพระมีถูกกักขังว่า

เดือนเจ็ดแรมหกค่ำ พระแอ พระมีกับเพื่อนสาววัยใกล้เคียงกัน สองสามคนถูกขังอยู่ใน
กระท่อมเล็กท้ายหมู่บ้าน ทกวินมาแล้วที่ถูกขัง พรุ่งนี้จะเป็นวันถั่ววันเจ็ด วันซึ่งจะตัดสิน
ชะตากรรมของพวกเธอไปตลอดชีวิต

(วิถีคนกล้า : 9)

จากบรรยายสภาพภายในหมู่บ้านที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง เป็นฉากซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของหมู่บ้านชาวเขาว่ามีการปลูกข้าวโพด พักทอง และพืชอื่น ๆ ในบริเวณบ้าน

ข้าวโรงอูกงาม กอข้าวไม่ใหญ่ แต่เมื่อขึ้นเบียด ๆ กัน เลยลงตาไปหมด ชอบไร่
ชายรั้วมีผักทอง ข้าวโพด พริก ตลอดจน แดงเต้าและพืชผักอื่น ๆ บางส่วนเกิดจากมือ
คนบางพวก นกหนู คาวเมลิ็ดมาตก ข้าวกล้าและพืชผักเขียวงาม

(วิถีนกกล้า : 78)

เหตุการณ์ในเรื่องระบเวลาว่า เดือนเจ็ดแรมหกค่ำ แรมเจ็ดค่ำเดือนเจ็ด
แรมหึ่งค่ำเดือนเจ็ด เดือนแปดขึ้นสี่ค่ำ คีนแรม เดือนอ้าย เดือนสาม วันเพ็ญเดือนสาม

สำหรับสถานที่เกิดเหตุการณ์ ก็เป็นฉากภายในหมู่บ้านนั้น เช่น กระต้อมเล็กท้าย
หมู่บ้าน ห้วย บนดอย ไร่ข้าว พุ่มไม้ในหมู่บ้าน กระโຈมแดง ไร่ฝิ่น สันเขา ไร่เขา เรือนของ
แสนหาญ ถ้าคนตาย การระบเวลาและสถานที่ในนวนิยายเรื่องนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว
ได้ชัดเจนว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นที่ใดและมีบรรยากาศอย่างไร เช่นในหมู่บ้านบนดอย
หน้าหนาว แทบทุกบ้านจะนำผ้าห่มมาตากแดด เพื่อเก็บความร้อนไว้ในผ้าห่ม ดังความว่า

เดือนอ้ายมาถึง แม้จะเป็นกลางวันแต่อากาศก็เย็นด้วยว่า เข้าหนาวแล้ว ผ้าห่มมี
แต่เมฆผ้าทุกเข้า พอดกย้ายผ้าไปร้งโล่งสไส แคจัดแต่ไม่ร้อนแรงส่องต้องไปต้องเป็น
มันเลื่อมที่ราวขานแทบจะทุกบ้านมีผ้าห่มพาดผึงเก็บโอแคไว้อุ่นหนาวยามกลางคืนเป็น
ปกติ บางบ้านมีผักข้าวโพดร้อยพวงเป็นกระจุก ๆ แขนงราวไว้ บางบ้านมีกระเจียบผ้า
ฝักยาว พริกแดงและพืชไร่อื่น ๆ ห้อยร้อยเป็นระนาวไว้ทำพันธุ์ในการลงไร่ คราวหน้า

(วิถีนกกล้า : 108)

7. เรื่องบ้านไร่ชาวดง

เป็นฉากในป่าห้วยดินดำ ซึ่งอยู่ในชนบทภาคเหนือในป่ามีเพียงสองครอบครัว คือ
ครอบครัวหนานเมืงและครอบครัวของหนานมา ซึ่งเข้ามาบุกเบิกเพื่อหาที่ทำกิน จากที่บุกเบิกป่าเป็น
ฉากในเดือนมิถุนายน ซึ่งมีอากาศร้อน ฉากบรรยายว่า

เดือนเจ็ดแล้งจัด หมูไม้และเชิงคาคากแดดอยู่ไม่กี่วันก็แห้งกรอบ สองผิวเมียพร้อมลูก ๆ ช่วยกันเผาเพื่อเอาเนื้อที่ปลุกข้าว เกลี้ยงกองเป็นหย่อม ๆ กระจายกว้างเพื่อไม่ให้ไฟลุกระเด็นไปจนควบคุมไม่ได้ ร้อนหน้าวูบวาบ ไฟลุกเพียะพะ หนูโพนและสัตว์อยู่รูกระโศกหนีหอยองแหง ที่หนีไม่ทันโดนไฟคลอกตายก็มาก สองเผาสามเผาจนขนไม้หดตัวลงเรื่อย ๆ ไม้ต้นไม้ล่างถูกโค่นลงอีก

(บ้านไร่ชายดง : 9)

จากสภาพของป่าที่เงียบเหงา วังเวงและน่าหวาดกลัวทางไกลแหล่งชุมชนทำให้ตัวละครเกิดความรู้สึกเงียบเหงา อันมีผลสืบเนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่าง

เงียบมาก ลมเลาะช่องหุบเขามาหวีดหวิว เสียงหมาเห่า เสียงเค็กร้องไห้ เสียงวิทยุ เสียงตอกตะปึงบึงลำนปราศจาก มีแต่เสียงแห่งป่า เสียงแห่งหมู่บ้านแทบไม่มีอะไรทั้งสิ้น ไร่น้อยในหุบเขาไกลหูไกลตา ดงคอยรอบด้านราวเป็นรั้วกางกั้นแนวเขาซ้อนซับซ้อนขวางกั้นขวาง กันตัวเองจากภายนอกก็ภายนอกจากตัวเอง วัน ๆ เจ่าเพงาทั้งแต่สองครอบครัว ไม่มีคนผ่านเข้ามาผ่านไปให้เห็น

(บ้านไร่ชายดง : 9)

จากส่วนใหญ่ในนวนิยายเรื่องนี้เป็นฉากแสดงภูมิประเทศและภูมิอากาศของป่า ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวละครในฤดูกาลต่าง ๆ โดยระยะเวลาและสถานที่ การระบุเดือนใช้วิธีการนับเดือนตามจันทรคติ หรือระบุชื่อเดือน ดังตัวอย่าง

จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในฤดูหนาว ผู้เขียนได้ระบุสถานที่และเวลาตามวิธีการนับเดือนทางจันทรคติว่า

หนาวเดือนสี่ ความหนาวในหุบเขารุนแรงกว่าบ้านทุ่งหนาวจัดหนาวเย็นเหมือนว่าไม้ทุกต้นมันคายหนาวออกมา ดอกบัวตองบานเต็มที่แล้วตอนนี้ สีเหลืองเข้มขึ้นเต็มป่าเต็มเขา

เวลาขึ้น ไปอยู่บน ไล่เขาหลังบ้านแล้วมองลงมากะท่อมสองหลัง แวดล้อมด้วยคอกวัวคอก
ข้างงาหมัก งาหมักแต่ว่าทนายเย็น

ใกล้แจ้งทนายที่สุด ทนายจวนผ้าห่มก็ทนาย คนในทบเขาลูกมาก่อไฟเอาความอุ่น

จากได้ระบุเวลาว่าเป็นเหตุการณ์ในฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝน หรือระบุว่าเป็น
เหตุการณ์ในเดือนเจ็ด เดือนอ้าย บางครั้งจะบอกลักษณะของเวลาตามลักษณะธรรมชาติ เช่น
ใกล้ค่ำกาแก่กู่ก้อง เดือนดับแรมสิบห้าค่ำ เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากส่วนใหญ่เป็นฉากในป่า มีบางส่วนเป็นฉากในเมือง ได้แก่ จากโรงพยาบาล
และจากร้านค้า ผู้เขียนได้บรรยายจากโรงพยาบาลและจากร้านค้าว่า

คนเจ็บถูกส่งเข้าเครื่องขันที่เข้ามาถึง สองพ่อลูกละล้าละลึง ขณะนั้นเป็นเวลาเข้าคืนแต่
โรงพยาบาลยังพลุกพล่านหลับนอนอยู่ที่ยาวได้ถนัด...

นางอ้นคาหลับตาหายใจหอบ ๆ สายท่อโยงใยเข้าสองแขนของเหลวหยดลงมาช้า ๆ
เตียงเรียงรายซ้ายขวามีคนป่วยอาการหนักบ้างเบาบ้างเต็มทุกเตียง คนป่วยคนไข้ต่าง
มากมายนัก นั้นนับเฉพาะพวกที่มาถึง แล้วพวกที่มาไม่ถึงหรือ ไม่มีโอกาสจะมาจะมีอีกสัก
เท่าไร

(บ้านไร่ชายดง : 115)

ฝนแห้ง แต่ท้องทางยังเฉอะแฉะหล่มเลอะ รอยเกวียนที่บุกกันมาแต่แล้งมองไม่เห็น
แล้วคิดว่าพุ่มไม้และเครือเถาขึ้นคลุมหมด ทางเกวียนเป็นทางโค้งอ้อมคอย ทางเท้า
เป็นทางลัดขึ้นเขาสองห้วย-สองขาซอยเกร็งเพื่อกันล้มพลาด แง่หินตะปุ่มตะป่ำค้ำคองแต่
ไว้ใจไม่ได้ มันอาจพลิกหล่นตกลง ไปหาเพลงอยู่กันห้วย...

ถึงบ้านลุงอ้าย ตัวบ้านเป็นสองชั้นใหญ่โตกว้างขวางชั้นล่างพะรุงพะรังเต็มไปด้วย
สินค้าสินขายสารพัด ขนมห้าง ขนเมรุขบวนห้อยยั่วเยี้ย กะปิลาแร่ส่งกลิ่นฉุ้ง หน่อไม้
หน่อไร่กองเป็นภูเขา ที่ต้มแล้วก็มี สด ๆ ก็มี

(บ้านไร่ชายดง : 43)

8. เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

ฉากในเรื่องเป็นฉากในชนบทภาคเหนือที่แสดงวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวหนึ่งที่มีฐานะยากจน จากลักษณะสมจริง โดยมีการบรรยายฉากตามสภาพของท้องถิ่น ฉากส่วนใหญ่จะเป็นฉากเกี่ยวกับธรรมชาติของป่าเขา ท้องฟ้า แดด ภูเขา หมอก และฉากแสดงภูมิอากาศในฤดูหนาว ฤดูฝน ฤดูร้อน ดังข้อความต่อไปนี้

แดดเข้มกล้ำมากขึ้น ยิบ ๆ วิบ ๆ เป็นประกายกลางแดด คือ น้ำค้าง ค้างตัวเกาะกับปลายไผ่เป็นประกาย สาย ๆ วันศุกร์ครูกลับออกไปอาบอบ แก้วเหียนชวนน้องชายออกทานกัญ ค้างกลับอ้างว่าครูสั่งให้ไปรดน้ำดอกไม้มัน เธอได้แต่แบกหน้าไม้กลับบ้านเพียงลำพัง...

พักพอหายเหนื่อย ได้ตัดสินใจขึ้นสู่ยอดเนินซ้อนเนินสูงขึ้นไปอีก ป่าเขาใกล้บ้านไม่ค่อยแน่นหนา ไม้จำพวกเหียง ตึง เปา แจงะ ยังพอมองให้ใช้ มองจากเนินเห็นหมู่บ้านเป็นหย่อม แวดล้อมด้วยทุ่งนาสลับแนวเขา

(เขี้ยวเสือไฟ : 44 - 45)

ในด้านสถานที่มีการระบุชื่อสถานที่ เช่น ห้วยช้างคำ ห้วยเกลี้ยง ปางดับเตา ม่านหินขาว ลุ่มน้ำเมย ลุ่มน้ำคง หุบปู้ตะ แอ่งน้ำขับ และหมู่บ้านนาคา เช่น

แอ่งน้ำขับมีน้ำเอ่อจากคินแล้วขังในแอ่งหินเล็ก ๆ กว้างลึกซอก ขังเอ่อเต็มแอ่งก็ล้นเลยไหลเลาะลงตามร่องดิน เด็ดใบไม้มาแกว่ง ๆ ไล่ใบไม้แห้งให้พันทางแล้วทำเป็นกรวยวัดคิม...

ปายามแล้งยืนตากต้นดู่สว่าง อ้าหลวงบานกลับเป็นสีม่วง ปลายกลีบเหี่ยวไหม้โดนแดดเลีย เข็มป่าเกาะกลุ่มขาวมีกลิ่นหอมจาง ผีเสื้อบินคลุกเคล้าเอาน้ำหวานแล้วบินจากไป แก้วเหียนยืนมือหักกิ่งหนึ่งแต่เปลือกเหี่ยว ไม่ยอมขาดติดมือเลยทั้งคา ไว้อย่างนั้น

ออกสุปา ไบร่ง พมกณะข้าวเย็นหล่นเกลื่อน ค่ำคงเก็บมาเคี้ยวแล้วเอาใส่กระเป๋ากางเกงสองสามลูก

(เขียวเลื้อไฟ : 141 - 142)

ในด้านการระบุเวลา ได้บอกเป็น ฤดูหนาว ฤดูฝน ฤดูแล้ง และบอกช่วงระยะเวลาที่เกิด เช่น ตะวันคล้อยหัว ไปเล็กน้อย ค่ำคืนเข้ามืด ตกตึก เป็นต้น

9. เรื่องพบเขากินคน

นวนิยายเรื่องพบเขากินคนใช้ฉากในจังหวัดสุรินทร์ และฉากเหนือธรรมชาติที่ผู้แต่งจินตนาการขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามได้แก่ ฉากในราชอาณาจักรขอมโบราณยุคพุนน ปี พ.ศ. 1057 ที่ตัวละครหลงเข้าไป จากเหนือธรรมชาติมีลักษณะเป็นภาพลวงตาที่ละครตัวหนึ่งใช้อำนาจเหนือธรรมชาติบันดาลให้เกิดแก่ตัวละครตัวอื่น ๆ เช่น

ฉากที่เกิดจากอำนาจเวทมนตร์ของวามพราหมณ์ ดังข้อความต่อไปนี้

จวบจนสาย จนความสว่างเข้มขึ้นก็ยังไม่ถึงไหน คล้าย ๆ จะวนเวียนกลับมาที่เดิมอีกครั้ง ศังกรเอะใจจึงเอาดาบใหญ่มาถากเปลือกไม้เป็นเครื่องหมาย เริ่มต้นกันใหม่จนมืดอ่อน จนหิวโหย จึงหยุดพักเพื่อหาของกินใส่ปากใส่ท้อง กันหุบไม้กว้างใหญ่อะไรสักชอกซอนบุกบ้นอยู่ครั้งแล้วครั้งเล่าก็วนเวียนกลับมาที่เดิมซ้ำซาก

(พบเขากินคน : 263 - 264)

จากมี 2 ช่วง คือ ฉากในเวลาปัจจุบันและมิติของเวลาในอดีต ฉากในเวลาปัจจุบัน คือ ที่จังหวัดสุรินทร์ ส่วนฉากในอดีตของเวลาในอดีต มีการระบุสถานที่ว่าเป็น อาณาจักรพุนน อโรคยาศาลา พบเขากินคน พบเขาร้อยศพ เทวาลัย เป็นต้น แต่ไม่ได้ระบุสถานที่ตั้งชัดเจน แต่จะบอกว่ามีลักษณะลึกลับซับซ้อน มีข้อมุกมามากมาย มีความมืดสนิทหรือมีแสงเพียงสลัว ๆ เช่น บรรยายสถานที่ซึ่งวามพราหมณ์นำคุณวรมันมากักขังไว้ว่า

โหล้พลบ ความสว่างในห้องอัปขึ้น เริ่มลดถอย ไปทุกขณะ ห้องกว้างใหญ่สงบสงัด มีแต่เสียง เปลว ไฟจากหม้อกู่ต๊ะบัต ไหวฮือฮา แสงแลบเลี้ยว ไม่สม่ำเสมอส่องต้องรูปสลัก บนแท่นใหญ่คู่สี่สิบชนวนบนหัวลูก เป็นรูปสลักลอยตัวของหญิงแก่พอมไกรกรหน้าตาชั่วร้าย...

นางคือทูลดา ผู้ซึ่งแม่พระศิวะยังกลัวเกรง

หม้อกู่ต๊ะไปใหญ่อยู่ต่อหน้ารูปสลัก นาน ๆ นักรบลิ้นขาดจะดักเนยเลี้ยงไฟสักครั้ง ทำทางคล้ายเหาง่วงสับปะรงก นาน ๆ จะเตร่มาดูเชลยทั้งสิบสี่ที่ถูกขังในกรงแคบ ถัดจากหม้อกู่ต๊ะออกมาวาเศษมีแท่นหินแบบเรียบสี่ด้านตั้งอยู่ คาจันเป็นผนังล้อมราวถูก ขัดถูอยู่ตลอด เทนือแท่นมีร่างหนึ่งนอนยาวเหยียด

(หุบเขากินคน : 285)

จากป่าในพุทธศักราช 1057 ในราชอาณาจักรขอมโบราณยุคหนึ่ง ที่ตัวละคร เด็กชายทั้งห้าคนพลัดหลงเข้าไป ผู้เขียนใช้ฉากดังกล่าวข้อความต่อไปนี้

พื้นดินคุ่มม ใบไม้หล่นสุม เก่าแก่คล้ายทับถมกันมานานปี บร้งป่าไผ่หัวพื้นดินเท่ากะพ้อม ใส่ข้าว ยี่นํ้ากันเหยียดไปเป็นขรมผลกว้างขวางราวเป็นมะพร้าวไม้ใช้บร้ง

(หุบเขากินคน : 46)

สำหรับด้านเวลานั้นมีการระบุว่า ศตวรรษที่แปดถึงสิบ สมัยหนึ่ง พ.ศ. 1507 ที่สาม ที่สามกับนาฬิกา เทียงตรง บ่าย ดึกสงัด เป็นต้น

แก่นเรื่อง

แก่นเรื่องหรืออาจเรียกว่า สารัตถะ หรือ แนวคิด เป็นองค์ประกอบของนวนิยาย หมายถึง สารหรือข้อคิดสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการเสนอ สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2518 : 33) กล่าวถึงแก่นเรื่องว่า คือ แก่นหรือแกนกลางของเรื่อง ซึ่งปรากฏอยู่ตั้งแต่ต้น จนถึงปลายเรื่อง เป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน โครงเรื่อง จาก ตัวละคร

บทสนทนา และส่วนประกอบอื่น ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงแก่นเรื่องที่ผู้แต่งต้องการ
 สิ่งเหล่านี้จะต้องมีความผูกพันสอดคล้องกับแก่นเรื่องโดยตลอด เจือ สตะเวทิน (2526 : 68)

กล่าวว่า ธรรมเนียมายจะสั้นยาวอย่างไร ก็ต้องมีข้อคิดสำคัญที่ฝรั่งเรียกว่า Theme

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ที่นำมาวิเคราะห์แต่ละเรื่องมีแก่นเรื่องดังต่อไปนี้

1. เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

แก่นเรื่อง คือ แม้ว่าสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนจะแร้นแค้น ด้วยการศึกษาทางไกล
 ความเจริญและคุณค่าต่อความรู้สึกของคนโดยทั่ว ๆ ไป แต่คุณธรรมบางประการนั้นสูงส่ง ไม่ว่า
 จะเป็นความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์

2. เรื่องเด็กบ้านดอย

แก่นเรื่อง คือ ความเจริญของเทคโนโลยี ทำให้ธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 บางอย่างถูกทำลายไป ส่งผลกระทบทำให้จิตใจของคนเสื่อมลง

3. เรื่องไอ้ค่อม

แก่นเรื่อง คือ ความทะเยอทะยาน ความโลภ และการมีภรรยาหลายคน
 สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความทุกข์ให้แก่มนุษย์ทั้งสิ้น

4. เรื่องลูกป่า

แก่นเรื่อง คือ การเสนอปัญหาการด้อยโอกาสทางการศึกษา อันเกี่ยวเนื่องมาจาก
 สภาพทางเศรษฐกิจของเด็กชาวเขา

5. เรื่องนกแอ่นฟ้า

แก่นเรื่อง คือ การชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ต้องมีการต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตที่อยู่รอด

6. เรื่องวิถีคนกล้า

แก่นเรื่อง คือ มนุษย์ทุกสังคมล้วนปรารถนาอำนาจ

7. บ้านไร่ชายคง

แก่นเรื่อง คือ ชีวิตชาวนาแม้จะเหนื่อยยากลำบากแต่ก็ต้องต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

เก่าเดิม

8. เขี้ยวเสือไฟ

แก่นเรื่อง คือ การประพาศพิศพิศเพศย์อม่เป็นเกียอมรับในสังคมและความเชื่อใน

เรื่องเครื่องรางของขลังเป็นลึงมมาย

9. พบเขากินคน

แก่นเรื่อง คือ ความส้ามัคคี สามารถเอาชนะความชั่วร้ายต่าง ๆ ได้

ศึกษากลวิธีการแตงนวนิยายของ มาลา คำจันทร์

กลวิธีการแตง หมายถึง วิธีการที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสร้างเพื่อเสนองานประพันธ์ของตน และเพื่อถ่ายทอดความนึกคิดหรือความสะเทือนใจ กลวิธีการแตงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะส่งเสริมให้นวนิยายมีคุณค่าทางวรรณศิลป์

คำว่า "กลวิธีการแตง" เป็นคำที่ท่านผู้มีความรู้ทางด้านวรรณคดีบัญญัติขึ้นมาใช้ โดยเทียบคำภาษาอังกฤษว่า Technique ซึ่งคำนี้หลายท่านใช้คำว่ากลวิธี และบางท่านนิยมใช้ทับศัพท์ว่าเทคนิค

กุหลาบ มลลิกะมาส (2524 : 29) ได้อธิบายว่า เทคนิคคือ วิธีการหรือกลวิธีซึ่งผู้แตงนำมาใช้ในการถ่ายทอด ความนึกคิดหรือความสะเทือนใจ เป็นการแสดงชั้นเชิงให้เห็นว่าผู้แตงมีฝีมือขนาดใด และสายทิพย์ นุกุลกิจ (2525 : 120) กล่าวถึงกลวิธีไว้ว่า กลวิธีที่ผู้แตงนำมาใช้ในการแตงหนังสือ ได้แก่ วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้แตงนำมาใช้ในการถ่ายทอดอารมณ์สะเทือนใจ ความนึกคิดหรือจินตนาการตามไปด้วย

การศึกษากลวิธีการแตงนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษากลวิธีการวางโครงเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละคร กลวิธีการสร้างฉาก และกลวิธีการใช้ภาษา

กลวิธีการวางโครงเรื่อง

โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของนวนิยาย ซึ่งก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โครงเรื่องเป็นส่วนที่ทำให้นวนิยายนั้นเป็นเรื่องขึ้นมา

อุดม หนูทอง (2522 : 111 - 114) กล่าวถึงโครงเรื่องของนวนิยายว่ามี 2 ชนิด คือ โครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย โครงเรื่องใหญ่เป็นแนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการให้เรื่องดำเนินไป ส่วนโครงเรื่องย่อยเป็นเหตุการณ์ที่สอดแทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ ทำให้เรื่องซับซ้อนและเพิ่มความสนุกสนานเข้มข้นขึ้นกว่าปกติ โครงเรื่องประกอบขึ้นด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเปิดเรื่อง เป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำผู้อ่านเข้าสู่เรื่อง
2. การผูกปม เป็นการสร้างข้อขัดแย้งหรือปัญหาขึ้นในเรื่อง
3. การทวนเรื่อง เป็นวิธีการทำให้ผู้อ่านรอคอยด้วยความกระหาย ใครรู้ว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร ตัวละครจะแก้ปัญหาอย่างไร
4. จุดสุดยอด เป็นตอนที่สนุกสนานที่สุด เพราะเหตุการณ์ทรงปัญหาถึงจุดขัดแย้งสูงสุด
5. การคลายปม เป็นการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้ง โดยการให้ตัวละครหาทางออกอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่จุดจบ

กลวิธีการวางโครงเรื่อง

1. หมู่บ้านอาบจันทร์

นวนิยายเรื่องนี้แสดงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงสองครอบครัวที่แตกต่างกันด้านฐานะและความเป็นอยู่ เป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นปัญหาชัดเจน ครอบครัวของนุโพประสบปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนในพื้นที่ราบ ส่วนครอบครัวของหม่อเงพอพประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสาธารณสุขและปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วนปัญหาที่ทั้งสองครอบครัวประสบร่วมกัน คือ ปัญหาด้านสาธารณสุข

ปัญหาแรก ได้แก่ ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ เริ่มจากการที่พ่อแม่ของนุโพนำสิ่งของลงจากดอยมาขายให้คนพื้นราบก็ถูกกดราคาสินค้า โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหนื่อยยากจากการแบกสินค้าลงมา แต่เมื่อพ่อค้านำสินค้าขึ้นไปขายบนดอยกลับขายในราคาแพง โดยอ้างว่าทนทางไกลไปมาลำบาก พ่อแม่ของนุโพไม่มีอำนาจในการต่อรอง ท้ายที่สุดจึงต้องยอมรับสภาพความเสียเปรียบเหล่านั้น

ปัญหาต่อมา คือ ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาเริ่มปรากฏเมื่อนุโพไม่สบาย พ่อของนุโพรักษาด้วยยากลางบ้านอาการไม่ดีขึ้น จึงรักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ จนอาการทรุดหนัก พระธรรมจาริกช่วยคลี่คลายปัญหาด้านการแนะนำให้นุโพไปรักษาที่อนามัยโดยดำนุโพจึงรอดชีวิตมาได้

สำหรับนางหน่อที่คา แม่ของหม่อเงพทำงานหนักจนล้มเจ็บและไม่ได้รับการรักษา
เนื่องจากบ่นคอยไม่มีสถานพยาบาล อาการจึงทรุดหนักลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดนางก็เสียชีวิต

ปัญหาที่สาม คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ครอบครัวของหม่อเงพยากจน พ่อแม่
มีลูกมากเมื่อพ่อตายภาระต่าง ๆ ก็ตกกับหม่อเงพ หม่อเงพต้องทำงานหนักหาเลี้ยงน้องและแม่
ซึ่งนุโก็คอยช่วยเหลือและจุนเจือหม่อเงพอยู่เสมอจนทำให้หม่อเงพและนุโผูกพันกันยิ่งขึ้น

ปัญหาสุดท้ายที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ คือ ปัญหาการขาดโอกาสทางการ
ศึกษา ในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน พ่อแม่ของเด็กชาวกระเหรี่ยงที่มีฐานะดีได้ส่งลูกไปเรียนในเมือง
นุโก็ไปได้เรียนที่โรงเรียนสงเคราะห์เด็กชาวเขา ส่วนหม่อเงพยากจนขาดโอกาสทาง
การศึกษา ต้องรับภาระเลี้ยงดูน้องต่อไป

2. เด็กบ้านดอย

ปัญหาในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยนั้น เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์
กับภาวะเศรษฐกิจและปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาระหว่างมนุษย์กับภาวะเศรษฐกิจ
เมื่อมงคลอยู่ที่ประมปีที 5 ครอบครัวยากจนลง ไม่มีเงินเสียค่าเล่าเรียนระหว่างนั้นการพนัน
มะก่องดีเริ่มขึ้นในหมู่บ้าน มงคลจึงรับจ้างแทงมะก่องดีเพื่อนำเงินไปชำระค่าเล่าเรียนและจุนเจือ
ครอบครัว ต่อมาตำรวจจับมงคลไป พ่อรู้เข้าจึงลงโทษมงคลและสอนให้รู้ว่าการพนันเป็นสิ่ง
ผิดกฎหมาย และจะเป็นหนทางที่ทำให้ชีวิตตกต่ำ มงคลจึงรอดพ้นจากอบายมุขมาได้

อีกตอนหนึ่งคือ นายเมืองติดการพนัน ใ้คืนที่ดินของย่าไปจำนอง แล้วไม่ส่ง
ดอกเบี้ยพ่อของมงคลต้องรับภาระส่งดอกเบี้ยแทน ต่อมาฐานะยากจนลงไม่สามารถที่จะส่ง
ดอกเบี้ยได้ ที่นาจึงถูกยึด เมื่อย่าตายลงพ่อของมงคลจึงต้องไปกู้เงินคนอื่นเพื่อนำมาทำศพย่า
นอกจากนี้พี่ชายของมงคลที่เรียนกรุงเทพฯ ได้มาขอเงินอ้าวว่าเพื่อไปทัศนศึกษา แม่ของมงคล
หาทางออกด้วยการตัดใจขายสลุ่กับถาดอันเป็นสมบัติชิ้นเดียวที่มี พี่ของมงคลจึงได้เงินไปตาม
ความต้องการ

ปัญหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มงคลรักธรรมชาติมากเพราะธรรมชาติ ป่าเขาเป็น
ส่วนหนึ่งในชีวิตของมงคล เมื่อมีคนเผาป่าทำให้มงคลไม่สบายใจ เพราะนอกจากต้นไม้จะถูก

ทำลายแล้ว สัตว์ป่ายังถูกเผาอีก สัตว์ที่รอดตายต้องไปหาที่อยู่ใหม่ ต่อมามีการตัดถนนสายเอเชีย ผ่านหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีความเปลี่ยนแปลงโดยมีความเจริญทางด้านวัตถุมากมาย ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงนั้น ได้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ขึ้นในหมู่บ้านอันเป็นผลกระทบมาจากความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมอันดีงามของชาวบ้านถูกทอดทิ้ง ความสงบเงียบและธรรมชาติบนดอยถูกทำลายลงไป สภาพความเป็นอยู่และจิตใจของคนในหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย มงคลเสียชีวิต ธรรมชาติอันงดงามที่ถูกทำลาย จึงไปปรึกษาพ่อหลวง ปรึกษาครู ซึ่งก็ไม่สามารถจะแก้ไขได้ มงคลจึงได้แต่สลดใจและอยากให้ผีในหมู่บ้านทำร้ายคนที่สังการทำลายธรรมชาติต่าง ๆ เหล่านั้น

3. ไอ้ค่อม

ผู้เขียนได้เสนอพฤติกรรมของตัวละครสามคน อันได้แก่ ลุงตู่ พรชัย และแสงหล้า อันส่งผลกระทบท่อวิถีชีวิตของค่อม โดยสร้างปมปัญหาให้มีความขัดแย้งในการเลือกคู่ครอง และ ปัญหาพ่อ - แม่ทอดทิ้งลูก

ปัญหาในการเลือกคู่ครอง ลุงตู่อยากได้บุตรมาเป็นลูกเขยเพื่อยกรฐานะของตัวเองให้ดีขึ้น ส่วนแสงหล้ามีความทะเยอทะยาน ไม่ต้องการคนในท้องถิ่นเป็นสามี ปัญหาจึงเริ่มปรากฏขึ้น ต่อมาแสงหล้าพบกับพรชัยปัญหาจึงได้ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อแสงหล้าหนีตามพรชัยไป ลุงตู่โกรธแสงหล้าและอับอายชาวบ้าน จึงแก้ปัญหที่เกิดขึ้นโดยการตีแม่หล้าอย่างหนักและเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน

อีกปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาพ่อ - แม่ทอดทิ้งลูก พ่อแม่ส่วนมากจะมีความรักลูกของตน การที่พ่อแม่บางคนทอดทิ้งลูกของตนได้ลงคอแสดงให้เห็นความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของคนในสังคมอย่างหนึ่ง เนื่องจากพรชัยเป็นคนเจ้าชู้ ดังนั้นเมื่อได้แสงหล้าเป็นภรรยาไม่นานก็เบื่อหน่ายจึงทอดทิ้งแสงหล้าทั้งที่กำลังตั้งท้อง แสงหล้ากลับมาคลอดลูกที่บ้านแม่แล้วทิ้งให้ลูกอยู่กับตาและยาย การที่แสงหล้าทิ้งค่อมไว้อย่างนี้ทำให้ตาตู่โกรธแค้นแสงหล้าและมาระบายที่ค่อม ค่อมจึงเป็นเด็กที่ขาดความรักและความอบอุ่น ค่อมมักถูกเพื่อน ๆ ล้อว่าเป็นลูกไม่มีพ่อแม่ แสงหล้าและพรชัยไม่เคยมาหาค่อมเลย ดังนั้นเมื่อพบครูลดาที่ให้ความรักและเมตตา ค่อมจึงหลงรักทันที ต่อมาค่อมรู้ว่าครูลดาเป็นคนรักของครูพรชัย ค่อมเกิดความรู้สึกว่า ไม่มีใครในโลกที่รักตน จึงฆ่าตัวตายในที่สุด

4. ลูกป่า

เป็นเรื่องของเด็กในชนบทสองคน ซึ่งมีฐานะและความเป็นอยู่ต่างกัน เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นปัญหาสำคัญคือปัญหาทางเศรษฐกิจ อันจะเป็นผลกระทบมาถึงปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา

ปัญหาเริ่มปรากฏเมื่อยาชิจบการศึกษาภาคบังคับ ยาชิใฝ่ฝันที่จะเป็นครูสอนชาวเขา จึงอยากจะศึกษาต่อ แต่ครอบครัวของยาชิเป็นครอบครัวชาวเขาที่ยากจน ถ้ายาชิสอบชิงทุนไม่ได้ ก็จะหมดโอกาสที่จะศึกษาต่อ ปัญหาปรากฏเมื่อยาชิสอบชิงทุนแพ้ชุนสองคะแนน แต่พ่อของเมืองคำ ช่วยคลี่คลายสถานการณ์ โดยให้เจ้าของทุนพิจารณาถึงความจำเป็นของผู้ขอทุน ยาชิจึงได้ทุน พ่อและแม่รวมทั้งยาชิดีใจมาก

เมื่อยาชิไปโรงเรียนก็มีปัญหาเกิดขึ้นอีกเพราะชุนขอเข้าใจผิดว่ายาชิโกงทุนของตน ปัญหาทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพ่อของยาชิส่งเงินมาให้ไม่ทันและยาชิถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย แต่บมปัญหาได้คลี่คลายลงโดยชุนทอ่วยยาชิได้แสดงความมั่นใจต่อชุนจนชุนทอแพความผิด จึงได้ใบสารภาพกับอาจารย์ว่ายาชิไม่ใช่ขโมย ยาชิจึงมีความสบายใจ และมีความสุขที่พ้นข้อกล่าวหา

ต่อมายาชิประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอีก โดยพ่อประสบอุบัติเหตุไม่สามารถหาเงินมาส่งเสียได้ ยาชิต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เมื่อยาชิต้องออกจากโรงเรียน ชุนทอและเมืองคำก็ตั้งใจว่าจะเป็น ครูสอนชาวเขาแทนยาชิ

5. นกแอ่นฟ้า

เป็นการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นอยู่และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของอินทร โดยการเรียงลำดับตามปฏิทิน ซึ่งบมปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น

เริ่มด้วยปัญหาที่อยู่อาศัย เนื่องจากความยากจน บ้านของอินทรจึงมุงด้วยตองติง เมื่อฝนตกทำให้หลังคารั่วและฝนสาดเข้าบ้านได้ พ่อของอินทรจึงแก้ไขด้วยการซ่อมแซมตามกำลังที่พอจะทำได้

ปัญหาต่อมาคือปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหานี้สืบเนื่องมาจากปัญหาความยากจน คือ พ่อแม่ของอินทรต้องทามาหากิน โรงเรียนอยู่ห่างไกล ไม่มีคนไปรับ - ส่งได้ ซึ่งพ่อของอินทรก็ผลัดว่าในปีหน้าจะพยายามส่งอินทรให้ได้เข้าโรงเรียน

ปัญหาประการที่สามได้แก่ ปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาเริ่มปรากฏเมื่อปู่ของอินทรโดนหนามตำที่เท้า เนื่องจากความยากจนและในหมู่บ้านไม่มีสถานพยาบาล จึงต้องแก้ไขโดยการใช่วิธีการรักษาด้วยยากลางบ้านและวิธีการทางไสยศาสตร์ จนทำให้บาดเจ็บแผลอักเสบ ลูกหลานผลสุดท้ายปู่ของอินทรก็เสียชีวิต

ประการต่อมาได้แก่ปัญหาผลผลิตได้น้อย ผู้เขียนได้สร้างบทปัญหาโดยให้ครอบครัวของอินทรประสบกับความผันแปรของอากาศ ฝนตกผิดฤดู และความแห้งแล้ง พ่อของอินทรแก้ไขสถานการณ์ด้วยการ ไปยืมเงินผู้อื่น ซึ่งมีผลให้ครอบครัวของอินทรซึ่งยากจนอยู่แล้ว ต้องยากจนมากยิ่งขึ้นแต่พ่อของอินทรก็ไม่ย่อท้อต่อสู้ชีวิตด้วยความเข้มแข็งและอดทน

ปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ครอบครัวของอินทรไม่มีที่ทำเป็นของตนเอง จึงทำนาแบบแบ่งผลผลิตคนละครึ่งกับเจ้าของนา ปัญหาปรากฏเมื่อผลผลิตได้น้อยเจ้าของนา จึงต้องการที่นาคืน พ่อของอินทรจึงต้องคลี่คลายปัญหาด้วยการเดินทางเข้าป่า เพื่อปรับพื้นที่เป็นนาทำกิน โดยหวังว่าถ้ามีฐานะดีขึ้นจะกลับมามีบ้านตามเดิม

6. วิถีคนกล้า

นวนิยายเรื่องนี้เป็นจินตนิยายแนวมานุษยวิทยา ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำของนวนิยายว่า ได้นำตำนาน ปรัชญา และความเชื่อของชนเผ่ามาหลอมรวมเป็นรูปใหม่ บทปัญหาในโครงเรื่องได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับความรัก ปัญหาพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และปัญหาความต้องการมีอำนาจในสังคม

เหตุการณ์เริ่มด้วยปัญหาเกี่ยวกับความรัก ในหมู่บ้านมีพิธีคัดเลือกเมีย่า ทะนะมีและทะนะแอ มีคุณสมบัติที่จะเป็นเมีย่า ทะนะแอเกิดความขัดแย้งในใจระหว่างความกตัญญูกับความรัก คือ ถ้าเธอได้เป็นเมีย่าตามความต้องการของแม่ ทะนะแอจะสูญเสียจอบาคนรัก ท้ายที่สุดเธอตัดสินใจเลือกเอาความรัก การตัดสินใจของเธอทำให้ทะนะจาผู้เป็นแม่โกรธมาก และจอบาก็

ไม่ได้เลือกเธอเป็นภรรยา หนะแอจึงแก้ไขสถานการณ์ด้วยการตัดใจจากจ๋อปาและไปแต่งงานกับจ๋อเกล๊ะ

ปัญหาความรัก เกิดขึ้นกับหนะมี คือ เมื่อเธอแต่งงานกับจ๋อปาแล้ว ปัญหาที่เริ่มปรากฏ โดยจ๋อปาก็ยังมีผู้หญิงคนอื่นอีกจนไม่มีเวลาให้เธอ หนะมีโกรธแค้นจ๋อปามากจึงได้ระบายความแค้น ด้วยการให้หนะคะหญิงสติไม่ดีไปขอจ๋อปาร่วมรักในคืนที่มีพิธีกินข้าวใหม่ ซึ่งจ๋อปาไม่สามารถปฏิเสธได้

ปัญหาต่อมา คือ ปัญหาพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม จ๋อมุเป็นคนอ่อนแอ ขี้ลาด ทำให้หญิงสาวในหมู่บ้านไม่ยอมรับจ๋อมุ ดังนั้นจ๋อมุจึงไปมีความสัมพันธ์กับหนะคะซึ่งเป็นหญิงสติไม่ดี ปัญหาของจ๋อมุเกิดขึ้นเมื่อพ่อของจ๋อมุรู้เรื่อง พ่อสั่งห้ามไม่ให้จ๋อมุไปบ้านของหนะคะ สถานการณ์ต่าง ๆ บีบคั้นจ๋อมุจึงหาทางออกด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับแพะ เมื่อผู้อื่นรู้เห็นถึงพฤติกรรมจ๋อมุจึงโดนจับไปทิ้งไว้ที่ถ้าคนตายและเสียชีวิต

ปัญหาความต้องการมีอำนาจในสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นกับจ๋อปา หนะมี และปู่เถน สำหรับปัญหาที่เกิดกับจ๋อปา คือ จ๋อปาเฝ้านว่าจะเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน จึงพยายามฝึกฝนอาวุธจนได้รับเลือกตั้งเป็นเสนาหาญ เมื่อปู่เถนหัวหน้าหมู่บ้านอ่อนแอลง จ๋อปาก็ก้าวปู่เถนและได้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านสมความตั้งใจ

ส่วนหนะมีถูกจับมาขังที่กระท่อมเพื่อรอการคัดเลือกเป็นเมีย ถ้าใครมีรอบเดือนในระหว่างนั้น จะได้รับการคัดเลือกเป็นเมีย หนะแอมีรอบเดือนจึงถูกพาออกไป หนะมีผิดหวังมากเธออยากเป็นเมียเพราะเมียมียอำนาจเหนือผู้ชายในหมู่บ้าน เมื่อผิดหวังหนะมีจึงปลอบตัวเองว่า แม้จะไม่ได้เป็นเมียแต่เธอก็จะได้เป็นภรรยาของจ๋อปา แต่ต่อมาเธอมีรอบเดือน หนะมีกับหนะแอจึงมีคุณสมบัติที่จะได้เป็นเมียได้ แต่ตำแหน่งเมียมียเพียงตำแหน่งเดียว หนะมีจึงวางแผนให้หนะแอเลือกกระดอมตัวใส่หอยอันเล็ก เธอจึงได้ตำแหน่งเมียมียอำนาจเหนือผู้ชายในหมู่บ้านตามที่หวังเอาไว้

ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง คือ ความต้องการมีอำนาจในสังคมของปู่เถน คือ ปู่เถนทำให้คนในหมู่บ้านเข้าใจว่าตนสามารถใช้ดาถาอาคมทำร้ายคนอื่นได้ ทุกคนจึงยกย่องให้ปู่เถนเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ต่อมาจ๋อปาจะทำให้ทุกคนเลิกเคารพเกรงกลัวปู่เถน ปู่เถนกลัวว่าอำนาจที่มีอยู่จะสูญเสียไป จึงแก้ไขสถานการณ์ ด้วยการวางยาพิษจ๋อปาเพื่อตนเองจะได้มีอำนาจในสังคมตามเดิม

7. บ้านไร่ชายดง

เรื่องบ้านไร่ชายดงมีเนื้อหาต่อเนื่องมาจากนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า เป็นเรื่องราวของครอบครัวทนายแก้วที่อพยพครอบครัวมาจากบ้านหนองหล่มน้ำลาดเข้าไปบุกเบิกเนื้อที่ในป่าเพื่อทำมาหากิน ซึ่งปัญหามีดังต่อไปนี้

ปัญหามนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์เริ่มต้นด้วยทนายแก้วอพยพครอบครัวเข้าถากถางพื้นที่ป่าทำไร่ ทุกคนต้องเห็นเดเห็น้อยมาก ทนายแก้วได้ที่ทำมาแต่คนในครอบครัวต้องผจญกับความเงิบเหงา และความน่าสพึงกลัวของป่าจนเสียขวัญ สถานการณ์เคร่งเครียดได้เกิดขึ้นกับทนายแก้วเมื่ออินทฤกษ์เกิด และจันตฤกษ์เข้าจนทำให้ทนายแก้วคิดจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทิ้งที่นากลับไปอยู่ในหมู่บ้านตามเดิม แต่เมื่อได้กำลังใจจากนางอินคำทำให้ทนายแก้วคลี่คลายปัญหาด้วยการอยู่ต่อสู้กับสภาพแวดล้อมในป่าต่อไป

สำหรับปัญหาที่สอง คือ การไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับทางราชการ ทนายแก้วไปอำเภอเพื่อขอย้ายทะเบียนบ้าน นอกจากทนายแก้วไม่ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่แล้วยังถูกขู่ตะคอกอีก พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนี้ทำให้ทนายแก้วเกิดความเบื่อหน่ายในการติดต่อกับทางราชการ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อระบบราชการอีกด้วย

ปัญหาสุดท้ายเป็นปัญหาด้านสาธารณสุข นางอินคำออกไปทานาทั้ง ๆ ที่ใกล้กำหนดคลอดแล้วจึงทำให้แท้งลูก นางได้รับการปฐมพยาบาลและการรักษาอย่างไม่ถูกต้องตลอดจนมีการจำกัดอาหารตามความเชื่อ อาการจึงหนักมาก ทนายแก้วได้ว่าจ้างรถของลุงทนายส่งโรงพยาบาล ซึ่งอยู่ไกลมาก ระหว่างทางนางอินคำแน่นิ่งไป สถานการณ์เคร่งเครียดขึ้นเมื่อลุงอ้ายเจ้าของรถให้นางลงจากรถ-แต่คนขับรถบอกว่านางยังไม่ตายและรีบนำส่งโรงพยาบาล เมื่อไปถึงนางอินคำได้รับการรักษาทันทีจึงทำให้นางอินคำรอดชีวิตมาได้

8. เขี้ยวเสือไฟ

เป็นเรื่องราวของเด็กผู้หญิงที่มีความเชื่อและศรัทธาในเขี้ยวเสือไฟ ปมปัญหาสำคัญในเรื่องคือ ปัญหาความขัดแย้งในด้านความเชื่อและปัญหาความยากจน และปัญหาด้านการประเพณีไม่เหมาะสมกับเพศ

ปัญหาความขัดแย้งในด้านความเชื่อ แก้วเอือนได้เขี้ยวเสือไฟจากถ้ำแห่งหนึ่ง เธอและพ่อเชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะปกป้องคุ้มครองเธอได้ เมื่อตกอยู่ในภาวะคับขัน แก้วเอือนสามารถเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ได้ด้วยความเชื่อและศรัทธาในเขี้ยวเสือไฟ แต่นางบัวจันมีความเชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟจะนำความวิบัติมาให้ครอบครัว นางจึงคิดแก้ไขโดยให้แก้วเอือนนำเขี้ยวเสือไฟไปให้พ่อเลี้ยง เพื่อให้พ่อเลี้ยงรักษาเอาไว้แทน แก้วเอือนเสียดยเขี้ยวเสือไฟแต่อยากให้พ่อเลี้ยงรักษาพ่อของตน แต่แทนที่แก้ปัญหาด้วยการขอรักษาด้วยยากกลางบ้านก่อน ถ้าไม่หายจึงจะให้พ่อเลี้ยงรักษา

ปัญหาความยากจน ครอบครัวของทูนะเข้าหาพ่อเลี้ยงค้าเหลงทำ และเป็นพ่อเลี้ยงด้วย สมศักดิ์ลูกชายพ่อเลี้ยงมักจะใช้อำนาจลูกเจ้าของที่นารังแกคำคงและเพื่อน ๆ ที่เข้าหาของพ่อตัวเอง นางอีนคำผู้เป็นแม่คำคงจึงแนะนำให้คำคงหลีกเลี่ยงสมศักดิ์เพราะกลัวพ่อเลี้ยงจะเอาที่นาคืน

ปมปัญหาด้านการประเพณีไม่เหมาะสมกับเพศ แก้วเอือนเป็นเด็กผู้หญิงแต่จิตใจห้าวหาญเคยชกต่อยกับเด็กผู้ชาย ชอบล่าสัตว์และไม่ชอบทำงานบ้าน บัวจันกลัวว่าแก้วเอือนจะผิดริตโดยมีกร่วมเพศ จึงว่ากล่าวแก้วเอือนอยู่เสมอ แก้วเอือนจึงเกิดความขัดแย้งกับนางบัวจัน มังคละได้แก้ไขสถานการณ์โดยให้แก้วเอือนทำตามความต้องการของตนเองและทำตามความต้องการของแม่ไปด้วย แก้วเอือนทำตามคำแนะนำ ซึ่งทำให้บัวจันเกิดความสบายใจและแก้วเอือนก็มีความสุข

ส่วนคำคงเป็นเด็กผู้ชายแต่จิตใจอ่อนแอ ชอบเล่นกับสุนัขและไม่กล้ายิงสัตว์ แก้วเอือนพยายามแก้ไขนิสัยของคำคงแต่ไม่ได้ผล มังคละแก้ไขปัญหาด้วยการให้คำคงฝึกยิง

หน้าไม้แลกละเปลี่ยนกับการส่งคำคงเรียนต่อ ต่อมาสุนัขของคำคงต้องตายเพราะต้นเหตุมาจาก
สมศักดิ์ ทำให้จิตใจของคำคง เข้มแข็งถึงกับทำสมศักดิ์ต้อย เพื่อแก้แค้นให้สุนัขของตน

9. พบเขากินเคน

เป็นนวนิยายวิทยาศาสตร์อิงประวัติศาสตร์และไสยศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ
มิติแห่งกาลเวลา ซึ่งปัญหาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ทั้งปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์
กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ปัญหาความขัดแย้งทางด้านความเชื่อ และปมปัญหาระหว่างมนุษย์
กับสภาพแวดล้อม

ปัญหามนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ วิทยา อัจฉา วิชชุ บดินทร์ และบุญชูไป
ร่วมกิจกรรมลูกเสือ และปัญหาเริ่มปรากฏขึ้นเมื่อทั้งหมดข้ามเครื่องบินเหาะลง จึงตกเข้าไปอยู่ใน
มิติของเวลาในอดีต ปัญหาได้ทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อความพราหมณ์ต้องการจับเด็กชายทั้ง 5 คน
มาบูชา ทูรดา จึงใช้อำนาจเหนือธรรมชาติมาทำร้ายเด็กชายทั้งห้าคน แต่อัจฉา บุญชู บดินทร์
วิทยา และวิชชุ ก็ใช้ความสามัคคีและความสามารถพิเศษของแต่ละคนเอาชนะอำนาจเหนือ
ธรรมชาตินั้นได้

ปมปัญหาความขัดแย้งทางด้านความเชื่อ เมื่อวิชชุ อัจฉา วิทยา บุญชู และบดินทร์
เข้าไปอยู่ในมิติของเวลาในอดีต วิชชุและบดินทร์มีความเชื่ออย่างมีเหตุผลและสามารถพิสูจน์ได้
ส่วนพระนางกุลประภาวดีมีความเชื่อมั่นและศรัทธาพระวิษณุปรมาณพ เมื่อมีปัญหาก่เกิดขึ้นพระนาง
จะแก้ไขสถานการณ์ให้คลี่คลายโดยการขอความช่วยเหลือจากพระองค์ บดินทร์และวิชชุไม่เชื่อว่า
อำนาจของพระวิษณุปรมาณพจะช่วยให้พวกเขาได้รับชัยชนะ เมื่อความเชื่อเป็นอุปสรรค ดังนั้น
บดินทร์จึงแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งดังกล่าวด้วยการให้พระนางกุลประภาวดีทำตามความเชื่อของ
พระนาง ส่วนตัวเขาได้ศึกษาหาให้พร้อมในการสู้รบ-ดังนั้นเมื่ออรุทรมันยกกองทัพมา กองทัพของ
พระนางกุลประภาวดีจึงต่อสู้จนได้รับชัยชนะ

ปัญหาสุดท้าย ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เมื่อเด็กชายทั้งห้า
หลุดหลงเข้าไปอยู่ในมิติของเวลาในอดีต สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป ทำให้ วิชชุ อัจฉา วิทยา และ
บดินทร์ เกิดความหวาดกลัว และเสียขวัญ บุญชูจึงช่วยคลี่คลายสถานการณ์ให้ทุกคนมีสติพร้อมที่จะ

ผลกับสิ่งที่จะเกิดเพราะถ้ายิ่งเกิดความหวาดกลัวก็就会有การสร้างภาพขึ้นหลอกตัวเอง ทำให้เพื่อน
มีกำลังใจดีขึ้น และช่วยกันคิดหาทางที่จะกลับบ้าน

เมื่อคุณวรมันขึ้นครองราชย์ เด็กชายทั้ง 5 ได้รับตำแหน่งอันมีเกียรติและมีความ
เป็นอยู่ที่ดี แต่ดินทร์ วิษุ วิทยา และบุญชู ก็ไม่มีความสุขเพราะต้องการจะกลับบ้านของตน
เด็กชายทั้งสี่จึงหาทางออกโดยการขอความช่วยเหลือจากคุณวรมัน คุณวรมันจึงส่งเด็กชายทั้งสี่คน
กลับคืนสู่โลกปัจจุบัน

กลวิธีการสร้างตัวละคร

วิภา กงกะนันทน์ (มขบ. : 97 - 112) กล่าวถึงกลวิธีในการสร้าง
ตัวละครว่า

1. ผู้เขียนบรรยายหรืออธิบายบุคลิกภาพทั้งหมด
2. ให้ตัวละครอื่นพูดถึง
3. ใช้พฤติกรรมของตัวละครเอง
4. ใช้ปฏิกิริยาของตัวละครอื่นสร้างตัวละคร

จากคำกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์กลวิธีในการสร้าง
ตัวละครของมาลา คำจันทร์

1. เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

มาลา คำจันทร์ ได้เสนอลักษณะและนิสัยของตัวละครในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์
ด้วยกลวิธีต่อไปนี้

- 1.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง กลวิธีนี้ คือ ผู้แต่งจะเป็นผู้
บรรยายหรืออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของตัวละครโดยตรง โดยอยู่ในฐานะเป็นผู้
เล่าเรื่อง ไม่ได้นำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่เป็นผู้รู้หมดทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละครและเป็นผู้

สังเกตการณ์เรื่องราวโดยตลอดอย่างใกล้ชิด การเสนอตัวละครด้วยวิธีนี้ มาลา คำจันทร์ มีวิธี
บรรยายสองลักษณะ คือ การบรรยายแบบแนะ (Suggest) กับ การบรรยายแบบร่างภาพ
(Sketch)

1.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบแนะ เป็นการบรรยายที่ทำให้
ผู้อ่านเข้าใจและรู้จักตัวละครได้เองโดยผู้แต่งไม่ได้ชี้แจงทวนองบรรยายเลย การบรรยายลักษณะ
ตัวละครแบบแนะนี้ มาลา คำจันทร์ จะกล่าวถึงลักษณะและเรื่องราวของตัวละครอย่างกว้าง ๆ
พอให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครว่าเป็นใคร มาจากไหน ลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร ซึ่งมักจะใช้ในการ
เสนอตัวละครที่ไม่สำคัญนัก เช่น เสนอให้ผู้อ่านรู้จักลักษณะนิสัยของนางพยอมเปเช โดยให้เห็นจาก
การกระทำดังตอนหนึ่ง โขบัวไปให้เพื่อนถือคอก ยาก นางก็ให้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการแสดง
ถึงความมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนที่มีฐานะด้อยกว่าตน ดังความว่า

"น้องมันเยอะ" นุโพพูดเสียงอ่อย ๆ เพราะคิดว่าแม่จะดุที่เขามักขบแบ่งข้าวสารไปให้
เพื่อนบ่อย ๆ แต่แม่กลับกอบข้าวใส่กระบะเล็ก ๆ จนเต็ม

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 13)

แนะนำพ่อเผ่าบุแฮ ซึ่งเป็นหมอผีประจำหมู่บ้านว่าเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและมีความเป็นอยู่ที่ดี
เนื่องจากเขาเขาส่วนมาก เมื่อเจ็บป่วยมักนิยมนรักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ซึ่งเชื่อกันว่า
หมอผีเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้ ดังนั้นหมอผีจึงได้อยู่บ้านหลังใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านและไม่
ต้องทานาเหมือนคนอื่น

ที่บ้านหลังใหญ่กว่าเพื่อน หมอผีหน้าเหมือนผีนอนหนุนหมอนบนนกเสฟสุ้อยู่กับน้องไม้ไผ่
และยาผี พ่อหมอเป็นหมอผีประจำหมู่บ้านเรียกว่าสียี่เกอะจำ นุโพไม่เห็นแก่ทำอะไร โถนา
ลักบี้แต่กลับไม่เคยอดข้าว

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 15)

1.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ ได้แก่ การบรรยายลักษณะและเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครนั้นอย่างเด่นชัดหลายแง่มุมซึ่ง มาลา คำจันทร์ จะใช้กลวิธีนี้ในการเสนอตัวละครสำคัญ เช่น แฉะนางนุไฟให้ผู้อ่านรู้จักโดยการบรรยายว่า เมื่อนุไฟเจ็บป่วยนั้น นุไฟมีร่างกายที่ซูบผอม เชื่องซึมและหัวใจเหลืออง

นุไฟที่แจ่มใสร่างเรียวเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ตามันหลับลึก แก้มมันซูบลง จนมองเห็นโหนกแก้มหน้ามันเหลืออง...เหลือองซีดเหมือนกล้วยสุก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 101)

1.2 การเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละครผ่านความรู้สึกของตัวละครตัวอื่น มาลา คำจันทร์ ใช้กลวิธีในการเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละคร ผ่านความรู้สึกของตัวละครตัวอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มาลา คำจันทร์ ให้นางหน่อที่คานึกถึงบ๊อกาซึ่งเป็นสามีของนางว่า "เหยี่ยวรุ่งบินไปแล้ว นางมีสีหน้าเข้มขึ้นขึ้นบ้าง เมื่อพูดถึงผู้ที่ตายไป บ๊อกาเป็นคนดี นางยิ้มคนเดียว ขำรู้ว่าสุเป็นคนดี ใคร ๆ ก็รู้ว่าสุเป็นคนดี แต่...แต่ทำไม คนดีถึงอายุสั้นนัก"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 58)

1.3 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา มาลา คำจันทร์ ใช้บทสนทนาของตัวละครนั้น ๆ และตัวละครอื่นแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครซึ่งจะมีทั้งการบอกตรง ๆ และบอกให้ผู้อ่านได้พิจารณาถึงลักษณะนิสัยของตัวละครนั้น ๆ เช่น ตอนที่ นางหน่อที่คาสันทนา กับหม่อเงพอทำให้ผู้อ่านรู้จักลักษณะนิสัยของ นางหน่อที่คาคือเป็นผู้มีความกตัญญู

"แกทานากับพ่อนุไฟเขาให้ข้าวแกเท่าไร"

"ข้าจะได้หกลีบปิบ"

"พ่อนุไฟดีกับเรามาก หมอเงพ่อย่าลิมเขานะ อย่าละอย่าลิมบุญคุณ"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 117 - 118)

ลักษณะนิสัยของหมอเงพ่อก็รักและมีความกตัญญูต่อแม่ แม้กระทั่งการแต่งงาน ก็ไม่ได้แต่งเพื่อความสุขของตนแต่ต้องการจะแต่งงานเพื่อให้ภรรยาเป็นผู้ดูแลแม่ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ใจเย็นตน ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของนุไฟกับหมอเงพ่อดังต่อไปนี้

"แกคิดอะไร หมอเงพ่"

"ข้าคิดถึงแม่ บางทีข้าจะเอาเมียแล้วนุไฟ ข้าคิดถึงแม่ข้าเป็นห่วงแม่ ไกลบ้านอย่างนี้"

"ข้ากลัวว่าบุบับแม่เป็นอะไรไป ใครจะดูแล"

"แกจะเอาใคร หมอเงหรือ?"

"กับใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหมอเง หมอเงอยู่สูงเกินไปสำหรับข้า"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 94)

2. เรื่องเด็กบ้านคอย

2.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง ในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย ส่วนใหญ่ มาลา คำจันทร์ ได้ใช้กลวิธีในการเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง ซึ่งกลวิธีนี้ผู้แต่งจะเป็นผู้เล่าบรรยายหรืออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละครโดยตรง มาลา คำจันทร์ มีวิธีการเสนอตัวละครด้วยการบรรยายตัวละครแบบร่างภาพ คือ บรรยายลักษณะและเรื่องราวของตัวละครอย่างละเอียดให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครโดยตรง กลวิธีเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักตัวละครได้ทันทีและไม่ผิดพลาด

2.2 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา กลวิธีรองลงมา ได้แก่ การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนาของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จะทำให้ผู้อ่านรู้ลักษณะและนิสัยของตัวละคร คือ พลัย มงคล

"พี่หลุยไปอยู่ไหนเสีย ไม่ได้พบกันนานนัก"

"โอ้ย... คนอย่างข้าอายหนานเอ๊ย ไปมันสุดเหวี่ยงสุดไถ้ เพิ่งออกคุกเมืองกาญจน์"

"ก็ขึ้นเหนือมานี่แหละ"

"ท่าทางแกจะเป็นนักเลง"

"ชักหาที่สู้คนเล็กหรือ"

"แม่นแล้ว"

"ป๊ะ หน้าตาแบบนี้มันไม่สู้คนนี่"

"อายน้อยมันขี่ไรคอคอดแอต"...

"ลูกหินนี่ลุงเอาไว้มิงหมาหรือ"

"โอ้ย! เขาเรียกแสงนะ ได้หนู... ลุงได้จากเมืองกาญจน์โน้น"

"อมแล้วเหาะได้ไหมลุง"

"โอ้ย! ดีทางแล้วคลาด พกติดตัว ไม่ต้องกลัวมีดกลัวปืน"

"แล้วแกมลุงไปโดนอะไรมา"

"ชักหาเอ๊ย มิงมันปากเปราะนัก"

ตัวละครของ มาลา คำจันทร์ ทุกตัวในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย เป็นตัวละครที่มีลักษณะสมจริง แสดงอารมณ์และมีความรู้สึกเหมือนบุคคลทั่วไป โดยมีความรัก โลก ไกรธ หลง อันเป็นกิเลสของมนุษย์ ตัวละครเอกในเรื่องนี้เป็นเยาวชน มาลา คำจันทร์ ก็มีความสามารถสร้างตัวละครให้เหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ โดยให้ตัวละครได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัยและสภาพสังคม เช่น บรรยายความรู้สึกของมิงคลที่เกิดความสับสนอันเนื่องมาจากคำสั่งสอนและสถานการณ์ที่ต้องทำ มีความขัดแย้งกัน เช่น -

ภาพเลื่อนรางกลางอากาศที่มองเห็นพร่า ๆ แยกไม่ออกว่าอันไหนความดีอันไหนความชั่ว
 บางทีที่อยู่โรงเรียนมงคลแต่งเรื่องโกหกปกคลุมครุยังขมเลยว่าคุณเก่งฉลาดดี แต่พอกลับ
 มาบ้าน พอกลับห้ามว่าไม่ดีย่ำทำ เลยไม่รู้จะเชื่อใคร

ตัวละครที่รับบทเป็นนายทุน มาลา คำจันทร์ ก็กำหนดให้เป็นชาวจีน ซึ่งการสร้างตัวละครเช่นนี้สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมชนบทภาคเหนือที่ผู้ประกอบการกิจการส่วนมากจะเป็นผู้ที่เชื้อสายชาวจีน จึงทำให้ตัวละครมีความสมจริงยิ่งขึ้น

ในการตั้งชื่อตัวละคร มาลา คำจันทร์ ได้นำคำภาษาเมืองซึ่งเป็นภาษาของคนในอาณาจักรล้านนามาใช้ในการตั้งชื่อตัวละคร เช่น แสง ใจยา น้อย คำ ผัน ข่าย ใจยา เมือง แก้ว แสงมา น้อยคำ แปะ บัวเงิน จึงทำให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องราวในภาคเหนือ

ตัวละครในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอยมีไม่มากนัก ตัวเอกเป็นเยาวชน ซึ่ง มาลา คำจันทร์ กำหนดให้ปรากฏตัวตั้งแต่ตอนเปิดเรื่องพร้อมกับเพื่อนสนิท ซึ่งเป็นการเริ่มต้นเปิดตัวละครอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครได้ทันที นอกจากนี้บทสนทนาระหว่างมงคลซึ่งเป็นตัวเอกกับใจยา ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครอีก 2 ตัว คือ ย่าข่าย และอัมพันธ์ด้วย อันเป็นกลวิธีอีกประการหนึ่งของผู้เขียนในการเสนอตัวละคร

3. เรื่องไอ้ค่อม

มาลา คำจันทร์ มีความสามารถในการสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของตัวละครได้สมกับบทที่ได้รับราวกับเป็นมนุษย์จริง ๆ ในสังคม เช่น ภูมิหลังของค่อม ซึ่งเป็นตัวละครเอก มีผลกระทบให้ค่อมขาดความเชื่อมั่นในตัวเองและมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ เป็นต้น ตัวละครสำคัญในเรื่องทุกตัว ล้วนเป็นตัวแทนของบุคคลที่เราสามารถจะพบเห็นได้ในสังคม เช่น

ค่อม ตัวละครเอกของเรื่อง เป็นตัวแทนของเด็กชายคนหนึ่งที่มีปัญหา เนื่องจากครอบครัว ซึ่งได้แก่ การกระทำของ พ่อ แม่ และตา

ลุงต๋น เป็นตัวแทนของพ่อที่ตีความหวังในเรื่องคู่ครองของลูกสาวไว้สูงมาก เพื่อต้องการยกฐานะความเป็นอยู่ของตนทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้ยากจนมากนัก เมื่อไม่สมหวังจึงโกรธลูกและเกลียดชังหลานอย่างมากมาย

แสงหล้า ตัวแทนของหญิงสาวที่มีความทะเยอทะยาน พึ่งเพื่อ หลงใหลความเจริญทางวัตถุต่าง ๆ มีคุณสมบัติเพียงความสวยอย่างเดียว

พรชัย เป็นตัวแทนของผู้ชายที่หมกมุ่นอยู่กับโลกีย์สุข เปลี่ยนคู่ครองไปเรื่อย ๆ เมื่อผู้หญิงตั้งครรภ์ก็จะทอดทิ้ง ไปมีคนอื่นใหม่ พรชัยเป็นผู้ที่ทำให้ชีวิตของผู้อื่นได้รับความทุกข์จากการกระทำของตน โดยทำให้ภรรยาเข้าใจและทำให้ลูกเป็นเด็กที่มีปัญหา

มาลา คำจันทร์ ใช้กลวิธีในการเสนอตัวละครดังนี้

3.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง

3.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ ในการเสนอตัวละคร ส่วนมาก มาลา คำจันทร์ จะใช้กลวิธีบรรยายเอง โดยบรรยายแบบร่างภาพให้ผู้อ่านรู้ลักษณะเรื่องราว ของตัวละครอย่างละเอียดไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง นิสัย ความคิดและสภาพความเป็นอยู่ของตัวละคร กลวิธีผู้แต่งเป็นผู้บรรยายเองนี้ทำให้ผู้อ่านได้ทราบบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครได้อย่างแจ่มแจ้งและรวดเร็ว ประหยัดเวลา และกลวิธีนี้ทำให้ผู้เขียนสามารถเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ของตัวละครได้มากกว่าการนำเสนอแบบอื่น ๆ มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายตัวละครเอกของเรื่องคือ "ค่อม" โดยใช้การบรรยายแบบร่างภาพซึ่งให้รายละเอียดแม้กระทั่งหนวดว่า

มันผอมเล็กแต่เกร็งแกร่ง เพราะถูกเคียวกรามาแต่เด็ก ๆ ผ่ามืออันสากรร้าน ผิวเนื้อนอกผ้าถูกแดดเผาจนกร้านเกรียม... เรียวโรนเขี้ยวก็เริ่มราโรเหินริมฝีปากมันแล้วหลายสิ่งหลายอย่างในตัวมันเปลี่ยนไป สิ่งเดียวยังคงอยู่คือตาคุ้เดิม ตามมทุกข้อมโศกคุ้นั้น

(ไ้ค่อม : 120)

3.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบแนะ

สำหรับตัวละครที่ไม่สำคัญ มาลา คำจันทร์ จะใช้การบรรยายแบบแนะ โดยจะไม่ชี้แจงหรือบรรยายว่าตัวละครมีนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดอย่างไร แต่ผู้อ่านจะเข้าใจได้โดยใช้ดุลยพินิจตัดสินลักษณะนิสัยของตัวละครเอง เช่น ผู้อ่านรู้ว่านางมีเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีลักษณะน่านับถือ เนื่องจากการกระทำ คำพูด และท่าทางของนาง เช่น การเข้าข้างลูก

ของคน ทั้ง ๆ ที่ลูกของตนเป็นเด็กเกเร นางเป็นสาเหตุที่ทำให้คอมพิวเตอร์กลวิธนี้
ผู้อ่านจะสามารถใช้จินตนาการวาดภาพตัวละครตามคำแนะนำของผู้แต่ง การบรรยายแบบนี้
บางครั้ง มาลา คำจันทร์ ได้ใช้การบรรยายโดยผ่านความคิดของตัวละคร เช่น เสนอให้ผู้อ่าน
รู้จัก "พรชัย" จากความคิดคำนึงของแสงหล้าว่า พรชัยมีบุคลิกดีตรงข้ามกับจิตใจที่โหดร้าย
เจ้าชู้และไม่มีความรับผิดชอบ

แสงหล้าลูบท้องเลื่อนลอย ลูกหนอ... ไอ้ลูกผีจับยัด กูเกลียดมึง เกลียดพ่อมึง ไอ้คน
ใจหมา ไอ้ผีร้ายในร่างเทวดา หมดแล้ว ลื่นแล้ว มันหลอกกู กินเต็มอ้ม พอเบื่อก็กินใหม่
ได้ใหม่ก็ถีบหัวกูส่ง คูหรือรูปร่างงามราวอินทร์หยาดฟ้า แต่ใจทรมานเหมือนผืนรก

(ไอ้ค่อม : 44)

3.2 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

บทสนทนาของตัวละครบางครั้งจะแสดงให้เห็นบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของ
ตัวละคร เช่น บทสนทนายะหว่าง นางลา กับแสงหล้า ทำให้ผู้อ่านรู้ว่านางลาเป็นคนมีศีลธรรม รัก
ลูกรักหลาน ส่วนลุงตุนเป็นคนใจร้าย ไม่กลัวบาปกรรม บังคับให้ลูกทานทั้งโดยไม่คำนึงถึง
อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับลูกของตน

"มึงจะเอาลูกออกหรือ"

"แม้ว่าหล้าควรจะทำอย่างไร"

"มันบาป มันผิดศีล พ่อมึงคนบ่มีศาสนา มันใจยักษ์ ใจมาร อย่าไปเชื่อมัน... มึงไม่เลี้ยง
แม่จะเลี้ยงเอง"

(ไอ้ค่อม : 49)

4. เรื่องลูกป่า

นวนิยายเรื่อง "ลูกป่า" มาลา คำจันทร์ สร้างตัวละครเอกให้เป็นเยาวชนในชนบทสองคน ซึ่งมีบุคลิกและสภาพความเป็นอยู่สอดคล้องกับธรรมชาติและลักษณะของท้องถิ่น เช่น การกินอยู่ที่ง่าย ๆ ท่ามกลางธรรมชาติและป่าเขา ซึ่งทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีความสมจริง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"กินข้าวกันเถอะยาขี"

ยาขีมีข้าวห่อกับเห็ดจี่สองสามดอก เมืองคำมีปลากรอบผิงไฟที่ไม่กรอบแล้ว กินอ่อมสองคน ไปดื่มน้ำที่ลำห้วย เมืองคำคร่ำ ๆ ขยับจะผิวกปากแต่นึกได้ว่า มันเป็นข้อห้ามเลยชะงักไว้ ในการหาปลาล่าสัตว์มีเคล็ดกลางมากมาย การผิวกปากเป็นเคล็ดอย่างหนึ่ง แต่ยาขีเป็นคนคอยไม่มีข้อห้ามในเรื่องนี้

(ลูกป่า : 40)

นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ได้เน้นบุคลิกภาพความคิด ความใฝ่ฝัน ของตัวละครให้กลมกลืนไปกับแนวคิดทางการศึกษาที่ใช้เป็นจุดเดินเรื่อง โดยกำหนดให้ตัวเอกของเรื่องคือ ยาขี เรียนเก่งมีความใฝ่ฝันจะเป็นครูแต่ไม่มีโอกาสได้เรียนเพราะฐานะยากจน เมืองคำพอฐานะดีและสนับสนุนให้เรียนแต่ตัวเมืองคำไม่สนใจการเรียน สร้างบุคลิกของชอุทให้เป็นเด็กที่เย่อหยิ่งไม่ภูมิใจในชาติกำเนิดของตน และกำหนดให้ชอุทเป็นคนที่มีความพร้อมในการศึกษามากที่สุดคือ เรียนเก่งและครอบครัวมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีฐานะร่ำรวยมาก ตัวละครทั้งสามเป็นภาพสะท้อนให้เห็นภาพเยาวชน 3 ประเภท คือ ประเภทแรกอยากเรียนแต่ไม่มีโอกาส ประเภทที่ 2 ไม่อยากเรียนแต่ถูกบังคับให้เรียน และประเภทที่ 3 อยากเรียนและได้เรียน

มาลา คำจันทร์ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวว่าตัวละครต่าง ๆ เป็นคนจริง ๆ มีการเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต ดังตอนที่ยาขีสอบชิงทุนว่าจะได้ทุนก็ต้องเจออุปสรรค เมื่อได้ทุนมาแล้วก็ยังไม่พอ ผลสุดท้ายยาขีต้องออกจากโรงเรียนทั้งที่ยังเรียนไม่จบ ตัวละครทุกตัวในเรื่องมีลักษณะเป็นบุปผชน คือ มีความละเอียดอ่อน มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เช่น ตอนที่ชอุทกลั่นแกล้งยาขี

จนทุกคนเข้าใจว่ายาก็เป็นขโมย ต่อมายาก็ได้ช่วยเหลือชู้ตอคนที่ไม่สบาย ความมีน้ำใจของยาก็ทำให้ชู้ตอได้รับการบิณฑิณพ่ายแพ้แก่ความรู้สึกของตัวเองต้องไปสารภาพกับอาจารย์ว่าเป็นผู้กลั่นแกล้งยาก็ เป็นต้น

4.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง

ในด้านการเสนอตัวละคร ส่วนมาก มาลา คำจันทร์ จะใช้กลวิธีเสนอตัวละครโดยผู้แต่งเป็นผู้บรรยายเอง โดยอยู่ในฐานะเป็นผู้เล่าเรื่อง ไม่ได้นำตัวเองไปเกี่ยวข้อง แต่จะเป็นผู้รู้หมดทุกอย่างเกี่ยวกับตัวละคร และเป็นผู้สังเกตการณ์เรื่องราวโดยตลอดอย่างใกล้ชิด การเสนอตัวละครด้วยวิธีการนี้ มาลา คำจันทร์ มีวิธีบรรยายสองลักษณะ คือ การบรรยายแบบแนะ และการบรรยายแบบร่างภาพ

4.1.1 การบรรยาย ลักษณะตัวละครแบบแนะ การบรรยายแบบแนะนี้ มาลา คำจันทร์ จะใช้มากที่สุด สำหรับการเสนอตัวละครในนวนิยายเรื่องลูกป่า

คำบรรยายต่อไปนี้จะช่วยให้เราทราบว่า ยาก็เป็นเด็กที่มีความสนใจในการเรียน รู้จักกาลเทศะ และมีความเคารพครูมาก ดังรายละเอียดความว่า

เทียนลูกกลมเผาไหม้ ครูหันไปสนใจกับข้อความที่อ่านค้างและยาก็ก็จ้องกับหนังสือในมือ กระทั่งเทียนกลมลงมากเกือบสิ้นแสงจึงหยุดพัก ครูให้ยาคืนนอนร่วมเตียงด้วย แต่เด็กชายสมัครใจจะนอนกับพื้นมากกว่า ระหว่างครูกับศิษย์แม้จะสนิทสนมกันเพียงไร แต่ก็เป็นการไม่สมควรที่ศิษย์จะตีตัวเสมออาจารย์

(ลูกป่า : 52)

4.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ การบรรยายแบบร่างภาพ จะใช้รองลงมาจากการบรรยายแบบแนะ การบรรยายแบบร่างภาพ จะให้รายละเอียดของตัวละครชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพื่อนใหม่ที่เพิ่งคบค้า เดินมาด้วยกันเงยบ ๗ กลิ่นสาบเสื้อผ้าของยาชิโซะมาบ้าง
แต่เมืองคามาโมะริก็จบแล้ว เขาสูงกว่าเพื่อนเกือบฝ่ามือและล่ำสันหนาแน่นกว่ามาก ยาชิ
หอมบางแต่ดูแกร่ง

(ลูกบ้า : 23)

4.2 การเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละครผ่านความรู้สึก

ของตัวละครตัวอื่น

นอกจากการเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเองแล้ว มาลา คำจันทร์
ยังใช้กลวิธีเสนอตัวละครโดยบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละคร ผ่านความรู้สึกตัวละครตัวอื่น
เช่น ให้พ่อของยาชินึกถึงยาชิว่า ตั้งแต่ยาชิเกิดมาสิ่งที่ยาชิผิดหวังแล้วยาชิเสียใจมากที่สุดคือการ
ไม่ได้รับทุนการศึกษา

พ่อยาชินึกถึงวันสอบชิงทุนที่บ้านปู่หลุง ยังจำสีหน้ามันได้ ตั้งแต่มันเกิดมาเป็นตัวคนก็เพิ่งมี
วันนั้นแหละที่มันแสดงสีหน้าผิดหวังที่สุด มันหวังของมันมาก แต่มันก็แพ้แก่คนอื่นไปจนได้
แพ้เพียงสองคะแนนในวิชาเลข ครูคุมสอบบอกว่าวิชาอื่นมันทำคะแนนคู่คี่กับชุตอมาตลอด
แต่ไปพลาดเลขข้อเดียว ครูบอกว่าใจหยาบเกี่ยวกับกาไรชาตุน มันทำไม่ถูกเพราะ
ตลอดชีวิตมันไม่เคยมีคำว่ากาไรชาตุนมาเกี่ยวข้อง แต่ชุตอทำได้ เพราะพ่อมันเป็นพ่อค้า
ตลอดเวลาพ่อมันยุ่งอยู่แต่กาไรชาตุน ชุตอจึงทำได้ ชุตอจึงเข้าใจและขื่นใจ ส่วนยาชิ
พ่อมันเป็นเพียงชาวเขาต่ำต้อยจึงไม่เข้าใจไม่ขื่นใจ

"ลูกเอ๋ย เรามันจน"

พ่อยาชิบอกลูกชายเงยบ ๗ ในใจ

(ลูกบ้า : 62)

4.3 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

บางตอน มาลา คำจันทร์ จะใช้บทสนทนาของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านได้ทราบลักษณะและนิสัยของตัวละคร เช่น บทสนทนายาระหว่างเมืองคำและยาขี ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครชื่อชอุทว่ามีนิสัยขี้ไฉ่ หยิ่ง

"ข้าคุมมันไฉ่ ๆ"

"ชอุทมาจากโรงเรียนห้วยน้ำเย็น มันรวยมาก พ่อมันมีช้าง มีรถยนต์"

"แกคุชิ มันใส่เกือกค้าย"

"พ่อมันว่าถ้าชิงทุนได้จะซื้อนาฬิกาให้มัน"

"ข้าไม่ชอบขี่หน้ามันนัก คุมมันหยิ่ง ๆ"

"มันคนรวย พ่อมันเป็นพ่อค้า มันไม่เหมือนข้าหรอก"

(ลูกป่า : 53)

5. เรื่องนกแอ่นฟ้า

ตัวละครในนวนิยายเรื่อง "นกแอ่นฟ้า" มาลา คำจันทร์กำหนดให้เป็นตัวละครชาวบ้านในชนบทภาคเหนือที่ประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา ซึ่งมีลักษณะสมจริงตั้งแต่ชื่อตัวละคร ลักษณะนิสัย บทสนทนา แม้กระทั่งความนึกคิด ล้วนแสดงออกถึงลักษณะของท้องถิ่นภาคเหนือทั้งสิ้น เช่น

ชื่อตัวละครของ มาลา คำจันทร์ เป็นชื่อธรรมดา ซึ่งนิยมเรียกกันในชนบทภาคเหนือ ได้แก่ หนานแก้ว หนานมา อินคำ จันดี อินทร เมืองอินทร์ และหล้า เป็นต้น ชื่อตัวละครทำให้ผู้อ่านรู้สึกตัวละครเหล่านั้นเป็นคนจริง ๆ อันเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการสร้างตัวละคร

นอกจากการตั้งชื่อดังกล่าวมาแล้ว ตัวละครในเรื่องมีลักษณะเป็นบุรุษ คือ มีความละเอียดอ่อน มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็มีอิทธิพลต่อตัวละคร เหมือนกับตัวละครเป็นมนุษย์ด้วย เช่น

อินทร เป็นลูกค้าของชาวนา เคยขโมยข้าวของคนอื่นกินเล่นตามประสาเด็ก ๆ แต่เมื่อนึกถึงคำสาปแช่งของท้องถิ่นว่า "สามรวงเป็นข้าวเมล็ด เจ็ดรวงเป็นข้าวหม้า เก้ารวงเป็นควายนา" ก็เกิดความกลัว เมื่อมีโอกาสเกี่ยวหญ้าให้ควายกินก็นึกในใจว่าบุญที่ตนทำกับควายคงจะช่วยลดบาปจากการขโมยข้าวคนอื่นลงบ้าง

ส่วนนางอินคำ และหนานแก้ว ต้องจับกัง หอย บุปผา มาเพื่อเลี้ยงชีพ แต่บางครั้งทั้งสองคนก็เกิดความรู้สึกไม่สบายใจที่ต้องฆ่าสัตว์ดังกล่าว

ลักษณะต่าง ๆ ของตัวละครเหล่านี้ทำให้เห็นว่าตัวละครในเรื่องทุกคนอยากเป็นคนดีทั้งนั้น แต่ที่ต้องทำบาปก็เพราะเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมผลักดันให้ทำเพื่อความอยู่รอดของชีวิต

นอกจากตัวละครจะมีลักษณะดังกล่าวมาแล้ว มาลา คำจันทร์ ยังได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะตรงกันข้ามเพื่อเน้นให้เห็นปัญหาของตัวละครยิ่งขึ้น โดยให้ตัวละครเด็กซึ่งเป็นตัวละครสำคัญ คือ อินทรเป็นเพื่อนกับตัวละครอีกตัวหนึ่งชื่อเมืองอินทร์ ซึ่งมีฐานะร่ำรวยและชอบโอ้อวดให้อินทรน้อยอกน้อยใจอยู่เสมอ เป็นการเน้นให้เห็นปัญหาสำคัญของเรื่องคือ ปัญหาความยากจนของชาวนาในชนบทภาคเหนือให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ในด้านการเสนอลักษณะและนิสัยของตัวละคร มาลา คำจันทร์ จะใช้วิธีการแนะนำ ให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครดังนี้

5.1 ผู้แต่งบรรยายเอง โดยใช้กลวิธีการบรรยายแบบร่างภาพและแบบแนะ

5.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ ผู้แต่งบรรยายเองโดยใช้กลวิธีแบบร่างภาพ โดยการให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างชัดเจนทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครทันที เช่น การบรรยายให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครชื่ออ่อนว่า ระหว่างที่อ่อนป่วยนั้นร่างกายอ่อนแอตัวเหลืองและผิวดำแดงเป็นเกล็ด ดังความว่า

ไอ้อ่อนยังอ่อนแออดแอค สีหน้าเหลืองซีดของมันเป็นขุยขาว ๆ แดงแซมเป็นเกล็ด ริมฝีปากมันก็แตก แขนขาเนื้อตัวก็แตกเพราะมันอยู่กับไผ่มากเกินไป

(นกแอ่นฟ้า : 117)

5.1.2 ผู้แต่งบรรยายเองโดยใช้กลวิธีแบบแนะ ผู้แต่งบรรยายเองโดยใช้กลวิธีแบบแนะ เป็นการบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้จักตัวละครได้เอง โดยผู้แต่งไม่ได้ชี้แจงทางตรงบรรยายเลย กลวิธีนี้เป็นการเสนอให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครอย่างกว้าง ๆ เช่น แนะนำให้ผู้อ่านรู้จักบุคลิกลักษณะของปู้นทรว่าเป็นคนขยันขันแข็ง แม้เขาจะเจ็บแต่ก็ยังไม่อยู่เฉย ๆ นอกจากนี้ยังใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ด้วยการจักสานเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามที่ตนถนัดเพื่อใช้ในครอบครัวและขาย อันเป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัววิธีหนึ่ง รายได้ที่ได้มาก็ไม่ได้เก็บไว้ใช้คนเดียว ยังได้เพื่อแผ่ลูกหลาน และนำไปทำบุญอันเป็นการแสดงให้เห็นความมีน้ำใจต่อลูกหลานและความศรัทธาในพุทธศาสนา ดังข้อความต่อไปนี้

พ่อเล่าโยยกเขยกไปได้ร่วมไม้จัดการสานชะไชของแกไปตามเรื่อง พ่อเล่ามีฝีมือในทางนี้ กระบุงกระบายที่หาบ ๆ คอน ๆ กันอยู่ในบ้านก็มีพ่อเล่าทั้งนั้น บางทีมันยังระบาศไปบ้านอื่นด้วย ว่างการวางงานพ่อเล่าก็สานนั้นสานนี้ไม่มีหยุด รายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ จากฝีมือแกเอาไว้ออหมากเหมี้ยงพลู ยาสูบปากสู่ออ เอาให้หลาน ๆ มั่ง เอาทำบุญเข้าวัดมั่ง

(นกแอ่นฟ้า : 56)

5.2 การเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยของตัวละครผ่านความรู้สึกของตัวละครตัวอื่น คือ การให้ตัวละครในเรื่องเล่าถึงตัวละครตัวอื่น ๆ มาลา คำจันทร์ จะให้ตัวละครตัวอื่นนึกถึงตัวละครอีกตัวหนึ่งทำให้ผู้อ่านได้รู้จัก เช่น มาลา คำจันทร์ ได้เสนอให้ผู้อ่านรู้จักนางอินคำโดยผ่านมุมมองของตัวละครที่ชื่ออินทรว่า - นางอินคำรูปร่างเล็กแต่แข็งแรง มี

และเท่าใหญ่

แม่เป็นคนร่างเล็กแต่แข็งแรง ตีนมือแม่หยาบหนาเทอะทะไม่แพ้พ่อ บางทีแม่ก็ตีเจ็บกว่าพ่อเสียอีก แต่อินทรก็รักแม่

(นกแอ่นฟ้า : 16)

5.3 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

บางครั้งจะใช้กลวิธีอธิบายตัวละคร โดยให้ตัวละครสนทนากันแล้วกล่าวพาดพิงไปถึงตัวละครอื่น ๆ เช่น บทสนทนาระหว่าง อินทรกับอ่อน ที่กล่าวพาดพิงถึงครอบครัวของหนานมา ทำให้ผู้อ่านทราบว่าครอบครัวหนานมามีปัญหาทางเศรษฐกิจและหาทางออกด้วยการขอลานและลักขโมยของคนอื่นดังข้อความต่อไปนี้

"แม่ข้าว่านี่ดีไม่ดีข้ากับอีแออาจต้องสะพายย่ามไปขอข้าวกันอีก"

"แต่พ่อข้าว่าขอข้าวกันไม่ดี พ่อเลยจับปลาไว้เยอะเยอะเอาไว้แลกข้าว"

"พ่อแกจับปลาเก่งแต่พ่อข้าไม่เก่ง ไม่มีอะไรแลกก็ขอเอา"

"พ่อแกมันขี้ลึก"

"แกว่าพ่อข้า"

"หรือมันไม่จริง"

(นกแอ่นฟ้า : 116)

"สุสีรู้อยู่ยังใครมันขโมยลูกหมูเรา"

"สืบ ๆ ถาม ๆ ทั้งบ้านเหนือบ้านใต้ ไม่มีใครรู้เรื่องสักคน"

"ข้าว่าอาจจะเป็นหนานมา" นางลศเสียงลง "มันคงโกรธที่สุไซกักมัน"

"ไม่เห็นกับตาข้าว่าอย่าพูดดีกว่า จะผิดใจกันเปล่า ๆ"

(นกแอ่นฟ้า : 106)

จากตัวอย่างข้างต้น มาลา คำจันทร์ ไม่ได้บรรยายให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไร แต่จากคำพูดของตัวละครที่พูดโต้ตอบกันก็สามารถเปิดเผยลักษณะนิสัยของตัวละครให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า หนานแก้วเป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่รักปราคนโดยไม่หลักฐาน และเป็นคนที่ไม่ชอบมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับคนอื่น ส่วนนางแสงคำเป็นคนที่สังเกตพฤติกรรมคนอื่นแล้วคาดเดาเอาเองว่าเขาเป็นคนอย่างไร ซึ่งการคาดเดาจากพฤติกรรมนี้อาจจะผิดหรือถูกก็ได้

6. เรื่องวิถึคนกล้า

ตัวละครในนวนิยายเรื่องวิถึคนกล้า เป็นเรื่องเดียวในจำนวนทั้ง 9 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาตัวละครเอกที่ไม่ใช่เยาวชน โดยตัวละครเป็นหนุ่มชาวเขา ชื่อตัวละครก็คล้ายคลึงกับชื่อของชาวเขา มาลา คำจันทร์ ได้สร้างตัวละครมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายคล้าย ๆ กับชาวเขาในประเทศไทยที่ชอบสุบดิน มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และมีอาชีพทำไร่ นอกจากนี้ตัวละครทุกตัวมีความรู้สึกเหมือนบุรุษทั่วไป เช่น มีความเชื่อเกี่ยวกับผีป่า และไสยศาสตร์ต่าง ๆ แม้กระทั่งตัวเอกคือจอบา ซึ่งมาลา คำจันทร์ ได้กำหนดให้ "ไม่ชอบ เรียนสวด เรียนอาคม เรียนต๋านาน" ก็ยังไม่กล้าฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมในหมู่บ้าน นอกเหนือจากความเชื่อต่าง ๆ แล้ว ตัวละครยังมีความละเอียดอ่อนในอารมณ์ รู้จักผิดชอบชั่วดี เช่น ปู่เถนเมื่อรู้ว่าตนเองกำลังจะสูญเสียอำนาจจากภรรยาต่าง ๆ ที่เคยได้รับก็เกิดความเสียใจตามลักษณะของบุรุษโดยทั่วไป จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาเอาไว้ให้ได้ ถึงกับวางแผนจะฆ่าจอบาซึ่งเป็นลูกเพื่อรักษาอำนาจและลาภยศของตน แต่ด้วยความผูกพันในฐานะพ่อทำให้ปู่เถนไม่สามารถฆ่าจอบาได้

นอกจากการสร้างตัวละครให้มีลักษณะคล้ายบุรุษแล้ว มาลา คำจันทร์ ยังสร้างให้ตัวละครมีลักษณะและนิสัยตรงกันข้ามกัน โดยให้พระเอกเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน บูชาความรัก มีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ของตน ส่วนพระนางเป็นผู้ที่มีนิสัยอิจฉาริษยาชอบเอาเปรียบคนอื่น ทะเยอทะยาน และบุคลิกของจอบากับจามูกก็แตกต่างกัน โดยจอบากล้าหาญส่วนจามูกขี้ขลาด กลวิธีในการสร้างตัวละครให้มีลักษณะตรงกันข้ามนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นตัวละคร ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากมีข้อเปรียบเทียบและยังสอดคล้องกับประเพณีของนวนิยาย ซึ่งเป็นจินตนิยายแนวมานุษยวิทยาอีกด้วย สำหรับในด้านการเสนอตัวละคร มาลา คำจันทร์ ใช้กลวิธีต่อไปนี้

6.1 ผู้แต่งบรรยายเอง โดยใช้ทั้งกลวิธีการบรรยายแบบร่างภาพและกลวิธี

แบบเน้น

6.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ ตัวอย่างกลวิธีการบรรยายแบบร่างภาพ มาลา คำจันทร์ ได้ให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่นบรรยายว่าจอบารูปร่างดีดึกหนา บึกบึน ส่วนจามูกรูปร่างผอมกลิ้งเกลิ้ง และดวงตาจอมู่อวบน้ำขี้ขลาด

จ๋อปลางมือผัดหน้า จ๋อมุท่าตามบ้าง เขาสูงไม่เท่าพี่ชาย ผอมบางกลิ้งเกลิ้ง ไม่ล่าหนา
บิกบิน ตาตาโตคล้ายกวาส้อแววฉลาด ๆ เขาเพิ่งขึ้นหนุ่มอายุสิบสี่

6.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบเน้น การเสนอตัวละครแบบเน้น
เป็นการบรรยายให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้จักตัวละครแบบคร่าว ๆ ไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ
เกี่ยวกับตัวละครมากนัก ผู้อ่านสามารถจะเข้าใจได้โดยการแนะนำของผู้แต่ง เช่น ทำให้ผู้อ่าน
ทราบบุคลิกลักษณะและนิสัยของปู่เถนว่าเป็นผู้ที่รักจ๋อบามาก จนไม่สามารถจะฆ่าจ๋อบาได้ ถึง
แม้ปู่เถนจะรู้ว่าจ๋อบาเป็นผู้ที่จะทำให้เกิดอันตรายต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็ตาม

ปู่เถนลุกกลับเข้าไปเอาเหล้าออกมาต้อนรับ สีหน้าแกล้งยิ้มเกรี้ยวเมื่อเอื้อมมือจับ
คอขวด...ปู่เถนรินเหล้าลงจอกยื่นไปให้ต๋อหน้า พอจ๋อบายื่นมือรับก็ใจเต้นโครมคราม
แต่แล้วความขัดแย้งก็ก่อตัวอย่างรุนแรง มันเป็นลูก มันคือเลือดเนื้อของแก แกฆ่ามันไม่ได้
(วิถีนกกล้า : 176)

6.2 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

มาลา คำจันทร์ ได้ใช้บทสนทนาของตัวละครนั้น ๆ และตัวละครอื่นแสดง
ลักษณะนิสัยของตัวละคร ซึ่งมีทั้งการบอกตรง ๆ และการให้ผู้อ่านได้พิจารณาจากบทสนทนา
เื่อเอง เช่น ทำให้ผู้อ่านรู้จักจ๋อมุ จ๋อบา จากบทสนทนายาระหว่างจ๋อมุกับหนะแอว่า

"จ๋อบามันไปทำไมที่ถ้าคนตาย"
"มันเคยฆ่าเสือ มันว่าจะฆ่าผีให้คนดู"
"พี่ชายสูไม่กลัวผีไม่กลัวคน ใคร ๆ จึงชอบมัน"
"แต่ข้ากลัวผีกลัวคน ใคร ๆ จึงไม่ชอบข้า"
"ข้าไม่ได้ว่าสูจ๋อมุ"

(วิถีนกกล้า : 102)

6.3 การเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร

การเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร กลวิธีนี้ มาลา คำจันทร์ จะไม่บอกตรงแต่จะให้ผู้อ่านทราบจากการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร เช่น ผู้อ่านจะรู้ว่าพระมิ่งมีนิสัยอิจฉาผู้อื่น เห็นได้จากตอนที่พระมิ่งแกล้งพาออกไปเพื่อคัดเลือกเป็นเมีย พระมิ่งก็เกิดความอิจฉาริษยาพระแอ เมื่อพระมิ่งแต่งงานกับพระคะ พระมิ่งก็เอาเปรียบพระคะโดยการให้พระคะพินต้นไม้ใหญ่ ๆ เป็นต้น

7. เรื่องบ้านไร่ชายดง

ตัวละครในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านชายดง เป็นตัวละครชาวบ้านในชนบทภาคเหนือ ที่มีฐานะยากจน ลักษณะของตัวละครเป็นตัวละครที่อยู่ในประเภทสมจริง ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดให้ตัวละครทุกตัวมีความรู้สึกรู้คิดเหมือนกับมนุษย์ปุถุชน เช่น ผู้เขียนสร้างให้บุคคลในครอบครัว ทนทานแก้วเกิดความรู้สึกผูกพันกับภูมิลาเนา เกิดความรู้สึกว่าเหงาเมื่อต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวในป่าอีก แต่ต่อมาก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

เนื่องจากตัวละครเป็นชาวบ้านที่มีชีวิตราบเรียบ ดังนั้นความไม่ผันของตัวละคร จึงเป็นความต้องการขั้นมูลฐาน คือ อินทร ต้องการจะเรียนหนังสือ ทนทานแก้วต้องการภรรยาที่ดี ต้องการมีที่นาทำกิน ต้องการให้ลูกได้รับการศึกษาและต้องการที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยเรือนไม้กระดาน

สำหรับในด้านกลวิธีการเสนอตัวละคร ผู้แต่งได้ใช้กลวิธีในการนำเสนอในลักษณะต่อไปนี้

7.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง

ผู้เขียนบรรยายเองโดยใช้กลวิธีการบรรยายแบบร่างภาพและแบบแนะ

7.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ เป็นการอธิบาย

รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันที เช่น แนะนำพี่ชายของนางอินคาให้ผู้อ่านรู้จักภูมิหลังตลอดจนบุคลิกรูปร่างของตัวละครโดยตรงว่า

หลวงลุงชื่อว่าอินแก้ว ร่างอ้วนท้วมขาวนวลสีหน้าอ้มบุญ ท่านบวชเป็นเณร ที่บ้านนอก
แล้วมาเติบโตอยู่ในเมือง ท่านไม่ใช่เจ้าอาวาสแต่ชื่อเสียงกิตติคุณมากจนสามารถมีกุฏิ
ส่วนตัวสงบสุข ท่านเดินไปเดินมางุ่นง่าน สีหน้าเครียด

(บ้านไร่ชายดง : 112)

7.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบแนะ บางตอนผู้เขียนจะใช้การ
บรรยายแบบแนะ โดยไม่ชี้แจงอย่างละเอียดว่าตัวละครมีนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดอย่างไร
แต่ผู้อ่านจะเข้าใจได้โดยใช้ดุลพินิจตัดสินลักษณะนิสัยว่านางอินคำไม่พอใจหนานมาที่ขอบเอาเปรียบ
ตน โดยการมาขอยาแล้วถือโอกาสสับหูรี อมเมืองอีกด้วย

นางอินคำลุกไปทิ้งของยาที่เห็นบคาเหนือหม้อน้ำ ทำทางไม่เต็มใจนัก หนานมารับมา
ใส่กระเป่าเสื้อ นิ่งคุ้ยไ้อ้เอ้เพื่อถือโอกาสมวนบุหรืกับอมเมียงอยู่พักหนึ่งก็กลับไป
นางอินคำมองตามพลาจกระแทกลมออกจุมุกฮิฮะ
"ไม่รู้จักซื้อจักหา ไอนั้นก็ขอ ไอนี้ก็ขอ"

(บ้านไร่ชายดง : 23)

7.2 การเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละครผ่านความรู้สึก
ของตัวละครตัวอื่น

ผู้แต่งจะให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครโดยการให้ตัวละครในเรื่องนึกถึงตัวละคร
อื่น ๆ เช่น ผู้แต่งได้ให้หนานแก้วคร่ำครวญถึงนางอินคำว่าเป็นคนที่ขยันขันแข็ง ทำงานหนักจน
หน้าตาเกรียม มือทั้งสองข้างแตกพอง

7.3 การเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร

การเสนอตัวละครแบบนี้เป็นการให้ผู้อ่านสังเกตลักษณะนิสัยของตัวละครจาก
พฤติกรรมต่าง ๆ ขณะที่เรื่องดำเนินไปโดยผู้แต่งไม่ได้บอกให้ผู้อ่านทราบโดยตรงว่าตัวละครมี
ลักษณะนิสัยอย่างไร แต่ให้ผู้อ่านสังเกตนิสัยของตัวละครเอาเองจากการกระทำ เช่น ผู้แต่งไม่ได้

บอกให้ผู้อ่านทราบว่า หนานมาขโมยหมและลอกกุ๊ไชของหนานแก้ว แต่ให้นางอันคำตั้งข้อสงสัยและได้สนทนากับหนานแก้ว ซึ่งหนานแก้วก็ไม่เชื่อเพราะไม่มีหลักฐาน ต่อมาหนานมาฆ่าหมป่าได้ก็ฆ่าและใส่ถาดมาให้หนานแก้วและนางอันคำ ในถาดใส่หมนั้นก็มีเหรียญบาท ผ้าขาว ผ้าแดง และดอกเบ๊ยะ มาด้วย เป็นการขอขมาทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่าหนานมาขโมยหมและลักลอกกุ๊ไชของหนานแก้วไปจริง ๆ ดังที่นางอันคำสงสัย

8. เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

ตัวละครในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ เป็นตัวละครประเภทสมจริง ซึ่งผู้เขียนได้สร้างให้สอดคล้องกับแนวคิด เนื้อหาของเรื่อง โดยกำหนดให้เป็นชาวนาชาวไร่ในชนบทที่ไม่ได้รับการศึกษาและวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ดังนั้นตัวละครจึงมีความเชื่อผีสาร และอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ทูณะ มังคละ และแก้วเฮือน เชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่หายาก ส่วนบัวจันเชื่อเรื่องผีต่าง ๆ ว่า มีอิทธิพลสามารถให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้ นอกจากนี้ชื่อตัวละครก็ยังเป็นชื่อซึ่งบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครเป็นชาวชนบทในภาคเหนือ โดยใช้ภาษาถิ่นเหนือมาตั้งชื่อ เช่น บัวจัน ทูณะ แก้วเฮือน คำแก้ว คำเหลง เป็นต้น

ตัวละครในเรื่องก็มีลักษณะเป็นบุรุษ มีความละเอียดอ่อนในอารมณ์ มีอารมณ์ต่าง ๆ เหมือนกับมนุษย์ และแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อตัวละคร เช่น สมศักดิ์เป็นลูกคนเดียวของพ่อเลี้ยงคำเหลงที่มีฐานะร่ำรวย พ่อเลี้ยงตามใจลูกมาก สิ่งแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดูทำให้สมศักดิ์มีนิสัยเอาแต่ใจตนเองและชอบรังแกผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะพ่อของสมศักดิ์เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในหมู่บ้าน ส่วนคำคงเป็นลูกชานาที่เขานาพ่อของสมศักดิ์ จึงทำให้คำคงไม่กล้าสู้กับสมศักดิ์ประกอบกับนางบัวจัน ผู้เป็นแม่มักจะสอนว่าพ่อเลี้ยงเป็นผู้มีบุญคุณกับครอบครัวอีกด้วย ส่วนแก้วเฮือนเห็นพ่อกับอาเป็นพรานป่าที่มีความสามารถ ก็อยากจะเป็นพรานเหมือนพ่อและอา

นอกจากตัวละครจะมีลักษณะสมจริงเหมือนบุรุษทั่วไปแล้ว ผู้เขียนยังสร้างให้ตัวละครสำคัญมีบุคลิกลักษณะตรงกันข้ามเพื่อนำให้ตัวละครเด่นชัดขึ้น เช่น แก้วเฮือนมีนิสัยเข้มแข็งกล้าหาญไม่กลัวเกรงใคร คำคงอ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนสมศักดิ์ก็มีนิสัยเกเร

ชอบรังแกคนที่ไม่สู้ตัวเอง และบุคลิกลักษณะของตัวละครมีส่วนทำให้เรื่องดำเนินไปอย่าง

สมุทสนาน เช่น สมศักดิ์รังแกคางจนเป็นต้นเหตุให้เจ้าหางตั้งสู้รบของคางถูกเสือกัดตาย
เป็นต้น

สำหรับในด้านการเสนอตัวละคร ผู้เขียนมีกลวิธีแนะนำตัวละครให้ผู้อ่านรู้จัก
ตัวละครดังนี้

8.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง

การที่ผู้เขียนใช้กลวิธีบรรยายเองนี้ทำให้ผู้อ่านได้ทราบบุคลิกลักษณะนิสัยของ
ตัวละคร ได้อย่างแจ่มแจ้งและรวดเร็ว ประหยัดเวลาเนื่องจากผู้เขียนสามารถเสนอรายละเอียด
ต่าง ๆ ของตัวละครได้มากกว่าการนำเสนอแบบอื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนใช้กลวิธีดังต่อไปนี้

8.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ การบรรยายแบบ
ร่างภาพได้แก่ การให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร
ได้ทันทีในเวลาอันสั้น บางครั้งผู้เขียนบรรยายให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ควบคู่
ไปกับการบอกลักษณะ รูปร่าง หน้าตาหรือพื้นฐานของตัวละครด้วย เช่น บรรยายลักษณะนิสัยของ
แก้วเอื่อนว่า

แก้วเอือนยังกะกะแก้งก้างเหมือนคางจัมมิด เงอะงะงุ่มง่ามมือตีนขัดเขิน เส้นด้ายที่
สอดสานกันเป็นเนื้อผ้าดูขยุกขยิกเหมือนเอาตีนทอ ใจมันไม่ไปเลย เด็กหญิงรู้สึกขัด ๆ
ฝืน ๆ คึงฝ้ายเส้นสานให้ตึง หวังให้มันเรียบแต่ฝ้ายกลับขาด บัวจันขึ้นเรือนไปมวนบุหรี
กลับลงมาเป็นผ้าขรุขระเหมือนหนังคางคก นางทั้งขาทั้งหงุดหงิดเลยไล่ให้ไปไหนก็ไป

(เขี้ยวเสือไฟ : 68)

8.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบแนะ สำหรับการบรรยาย
แบบแนะ กลวิธีนี้ผู้เขียนจะไม่ได้ชี้แจงท่านองบรรยายอย่างละเอียด แต่จะกล่าวอย่างกว้าง ๆ
เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้ เช่น ข้อความต่อไปนี้ทำให้ผู้อ่านรู้ลักษณะนิสัยและเรื่องราวในอดีตระหว่าง
สมศักดิ์และแก้วเอือนว่า สมศักดิ์กับแก้วเอือนเคยต่อสู้กันและสมศักดิ์ถูกแก้วเอือนตบด้วย
กำปั้นจนปากแตก

แก้วเหียนยิ้มเหี้ยม ๆ หันไปก้มดูลงพื้นแล้วเดินออกร้านโดยไม่เหลียวกลับหลังสักนิด
ไม่กลัวเลย มันไม่กล้ากรากเข้าตะกันหรือทิ้งผมเธอหรือ รุสตีร์สมือกันแล้ว
สองปีก่อนตัวมันโตกว่าเธอด้วยซ้ำ มันเคยจิกผมเธอหน้าพ่าย แต่เธอก็ตบมันด้วยกำปั้น
จนเลือดไหลออกปาก

(เขี้ยวเสือไฟ : 22)

8.2 การเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร

คือ การเสนอตัวละครโดยการให้ผู้อ่านสังเกตลักษณะนิสัยของตัวละครจาก
พฤติกรรมต่าง ๆ ขณะที่เรื่องดำเนินไป กลวิธีนี้ผู้เขียนไม่ได้บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละคร
โดยตรง แต่ใช้คำพูด การกระทำ รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ และภูมิหลังของตัวละคร แสดงให้
ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร ผู้อ่านจะสังเกตลักษณะนิสัยของแก้วเหียนได้จาก
พฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น ขอบการล่าสัตว์ การพยายามที่จะให้สมศักดิ์ยิงหน้าไม้หรือเข้าป่า
ล่าสัตว์กับตน ตลอดจนแนะนำให้คำคงต่อสู้กับสมศักดิ์เมื่อถูกสมศักดิ์รังแก ไม่ใช่ยอมให้สมศักดิ์รังแก
ฝ่ายเดียว พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแก้วเหียนมีความกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวใครและ
ความไม่พ่ายแพ้มีอาชีพเป็นพราน นอกจากนี้เมื่ออยู่ในภาวะคับขัน แก้วเหียนก็สามารถควบคุมสติ
แก้ไขสถานการณ์มาได้ และเมื่อสูญเสียเขี้ยวเสือไฟไป แก้วเหียนก็ไม่รู้สึกเสียใจ ทำให้ผู้อ่าน
รู้ว่าแก้วเหียนมีจิตใจที่เข้มแข็ง

ผู้อ่านทราบว่าบัวจันเป็นคนที่มีความกตัญญูรู้คุณ จากพฤติกรรมของนางที่
พร่ำสอนแก้วเหียนและคำคงอยู่เสมอว่า พ่อเลี้ยงคนไหนจะมีบุญคุณกับตน และเมื่อมีโอกาสนางก็จะ
ตอบแทนบุญคุณของพ่อเลี้ยง เช่น รู้ว่าพ่อเลี้ยงอยากกินลาบพาน นางก็ทำไปให้ ได้ปลาไหลนาง
ก็นำไปให้พ่อเลี้ยง เมื่อภรรยาของพ่อเลี้ยงมาจ้างนางให้ทำผ้าห่มให้ นางก็ทำด้วยความประณีต
และตั้งใจเป็นพิเศษอีกด้วย

8.3 การเสนอตัวละคร โดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละครผ่านความรู้สึก ของตัวละครตัวอื่น

เป็นการเสนอตัวละครโดยการให้ตัวละครในเรื่องเล่าถึงตัวละครตัวอื่น
กลวิธีนี้ผู้เขียนจะไม่อธิบาย หรือสอดแทรกความคิดเห็นของตนต่อตัวละคร แต่จะให้ตัวละครตัวใด
ตัวหนึ่งนึกถึงตัวละครตัวอื่น เช่น เราทราบว่านางแก้วเหียนมีลักษณะนิสัยเป็นอย่างไร จากความคิด
ของแก้วเหียน

แก้วเหียนถอนใจ สะกดกลืนความเดือดแล้วลุกออกมา พาลโกรธไปถึงแม่ เอะอะอะไร
ก็ยอมลงให้พี่เลี้ยงมันทุกอย่าง คำกัณหา สองคำก็บุญคุณ ได้เหยียน ได้ปลา ได้กบ ได้กิ้ง
อ้นใด ถ้าพ่อเลี้ยงอยากได้แม่ก็รับหลานเอาไปให้

(เขี้ยวเสือไฟ : 27)

8.4 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

อุปนิสัยของแสงคำ บุคลิกของคำแก้ว ผู้อ่านรู้ได้จากบทสนทนาของบัวจัน
กับทวนะ ดังต่อไปนี้

"อ้อคำแก้วเสียขาเอาคืนไม่ได้แล้ว ข้าไม่อยากให้สูญเสียอีกคน..."

"ข้าเชื่อ ผีล่างผีนบนอกสูข้าเชื่อ แต่เขี้ยวเสือไฟเป็นของร้ายข้าไม่เชื่อ..."

"แล้วขiongหมูละสู อี้แสงคำได้ขiongหมู สุดท้ายเสือก็ขบหัวมัน"

"ไม่เหมือนกัน แสงคำมีขiongหมูแต่มันผิดรึที่บ้านคลองเมืองหลายอย่างนัก เป็นผู้หญิงไฟใจ
เป็นชาย เป็นผู้หญิงเอาเมียเข้าบ้าน โลกะตั่วหา เห็นแก่เงินสองร้อย ไม่ฆ่าเอาเนื้อแต่
ฆ่าเอาเขาเอาหน่อ สัจจะพราหมณ์ไว้มันก็ล่วงข้าม รึที่บ้านคลองเมืองมีไว้มันก็ย่ำยี ความ
ผิดมันหลายข้อนัก เสือถึงถลกหนังหัวมัน"

(เขี้ยวเสือไฟ : 32 - 33)

9. เรื่องทบเขากินคน

ตัวละครในนวนิยายเรื่องทบเขากินคน มีทั้งตัวละครมนุษย์ อมนุษย์ และสัตว์ เช่น

ผีโสมด ผีกองกอย นกพญาล่อ

ตัวละครมนุษย์นั้นทั้งมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเป็นมนุษย์ทั่วไป ได้แก่ บดินทร์ วิชชุ อัษณา วิทยา บุญชู ตัวละครมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติ เช่น ศิขรา เด็กหญิงผู้มีดวงตาเขียวเข้ม คล้ายฟอสฟอรัส เรืองแสงและสามารถใช้ดวงตาในการสะกดจิต มีฝ่ามือที่มากด้วยพลังเป็นอาวุธ ทำร้ายคน หรือวามพราหมณ์ ผู้มีความสามารถทางด้านไสยศาสตร์ และคาถาอาคม มีพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือความสามารถที่มนุษย์จะพึงกระทำได้ เช่น บันดาลให้เกิดพายุฝนฟ้าคะนอง บังคับให้ ผีโสมดและผีกองกอยเป็นบริวารของตนได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้พลังจิตและเวทมนตร์ต่าง ๆ

ตัวละครสำคัญในเรื่อง คือ บดินทร์ วิชชุ อัษณา วิทยา บุญชู กับตัวละครประกอบ คือ ศิขรา ศังกร รุทรวรมัน ฯลฯ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี โดยผู้แต่งสร้างให้ตัวละครแต่ละตัวมีความสามารถพิเศษเฉพาะตัว เช่น บดินทร์เป็นนักกีฬาผู้มีความสามารถ อัษณา มีความสามารถด้านพลังจิต วิทยามีกำลังมหาศาล บุญชูมีความชำนาญป่า วิชชุเฉลียวฉลาดและมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งตัวละครทุกตัวได้ใช้ความสามารถของตนให้เรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนานชวนติดตามและความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวประกอบก็เป็นไปอย่างสอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง คือ ให้ตัวละครประกอบต้องการพบกับเด็กชายทั้ง 5 คน เนื่องจากมีคำทำนายไว้ว่าเด็กชายทั้ง 5 คน นั้นจะช่วยเหลือให้สุวรรณได้ครองราชย์ และยังระบุอีกว่าถ้าหากเด็กชายทั้ง 5 คน ไปบูชาตุรคาแล้วผู้บูชาจะมีอิทธิฤทธิ์มากมาย ดังนั้นวามพราหมณ์จึงต้องการจับตัวบดินทร์ วิชชุ อัษณา บุญชู และวิทยา มาบูชา ตุรคา ส่วนศังกร สุมิตรา และพระนางกุลประภาวดี ต้องการให้เด็กชายทั้ง 5 ช่วยเหลือสุวรรณที่ถูกรุทรวรมันและวามพราหมณ์จับไปกักขัง

สำหรับกลวิธีเสนอตัวละคร ผู้เขียนใช้กลวิธีทั้งบรรยายเอง ใช้บทสนทนาของตัวละคร และกลวิธีการเสนอตัวละครด้วยการให้ผู้อ่านสังเกตนิสัยของตัวละครจากพฤติกรรมต่าง ๆ ขณะที่เรื่องดำเนินไป

9.1 การเสนอตัวละครโดยผู้แต่งบรรยายเอง

การที่ผู้แต่งบรรยายเองนี้สามารถให้รายละเอียดต่าง ๆ ของตัวละครได้อย่างละเอียด รวดเร็ว ทำให้ประหยัดเวลา ซึ่งผู้เขียนได้ใช้กลวิธีในการบรรยาย 2 แบบ คือ กลวิธีการบรรยายแบบร่างภาพ และกลวิธีการบรรยายแบบแนะ

9.1.1 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบร่างภาพ การบรรยายแบบร่างภาพ เป็นการบรรยายลักษณะและเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวละครอย่างละเอียดชัดเจน ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องอาศัยข้อความจากที่อื่น เช่น บรรยายบุคลิกลักษณะของพระนางกุลประภาวดี ดังข้อความต่อไปนี้

มหาเทวีกุลประภาวดีทรงพระชนมายุอยู่ในราวสี่สิบชันษาเศษ ๆ แต่ยังคงพระสิริโฉมงดงามนัก พระพักตร์ยิ้มอ่อนโยนประกอบด้วยพระขนงไถ่โค้งราววาด เปลือกพระเนตรนูนเล็กน้อย พระนาสิกได้รูปเหมาะเจาะ พระโอษฐ์หยักอ้อมงาม พระศอระหงประดับกรอง พระศอทองคำสลักกลดลายโปร่งเบาวิจิตร ฝ่ารัดพระอุระเป็นสีขาวยองใย คลุมพระอังสะพาดผ่านพระนาภีก็เป็นผ้าขาวโปร่งใยบาง ทรงเครื่องขาวทั้งชุดเหมือนจะเป็นชุดไว้ทุกข์

(หุบเขากินคน : 124)

9.1.2 การบรรยายลักษณะตัวละครแบบแนะ การบรรยายแบบแนะ

เป็นการบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและรู้จักตัวละครได้เอง โดยที่ผู้แต่งไม่ได้ชี้แจงทางตรงบรรยาย แต่ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจและรู้จักตัวละครได้จากการแนะนำอย่างกว้าง ๆ ของผู้เขียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักอุปนิสัยของวาศิกราชครุว่าเป็นคนเก๋ที่เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจ ดังคำบรรยายแบบแนวดังต่อไปนี้

วาศิกราชครุปลีกตัวนอนโดดเดี่ยวที่ซอกฝา ยังนั่งกรอกปากด้วยเหล้าในน้ำเต้าแห้ง ทำทางแกเหมือนไม่หนาวเท่าใดนัก บดินทร์ส่งสัยจึงเข้าไปถาม พร้าหมณ์เผ่าขุนน้ำเต้าให้ดู

"นี่คือหัวเหล้า ดองด้วยตะขาบไฟกับหัวว่านหัวยา จิบเดียวก็หนาวได้หนึ่งชั้วยาม"

"ข้าขอจับได้ไหม ท่านผู้เล่า ?"

"ไม่ได้ หัวเหล้าขำมีน้อย ไม่ต้องแรมคืนก็คืน ข้าไม่ให้เจ้า"

(หุบเขากินคน : 211)

9.2 การเสนอตัวละครโดยใช้บทสนทนา

ผู้เขียนได้ใช้บทสนทนาของตัวละครนั้น ๆ หรือตัวละครอื่น ๆ ในการเสนอตัวละครให้ผู้อ่านรู้จัก ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่เรียกร้องความสนใจได้ดีกว่าใช้การบรรยายโดยผู้แต่ง
อย่างเดียว

บทสนทนายาระหว่างวิชชุกับคินทร์ทำให้เรารู้ว่าคินทร์เป็นคนกลัวผี

วิชชุกระซิบข้างหูดีดคู่ปรับ คินทร์หลับตาบีบมือปิดหน้า หน้าซีดปากสั่น วิแววความ
ท้าวหาญหดหายไปหมด วิชชุขาเพื่อน เอามะเหงกรุดแต่คอต่อขึ้นถึงท้ายทอย

"ไอ้คิน ลืมตาซิวะ คูนั่น"

"ไม่เอา กูกลัว"

"ไม่บ้าเอ๊ย "วิชชุโผลงหัว" ชอบเรียนวิทยาศาสตร์ แต่กลัวผี"

(หุบเขากินคน : 203)

การสนทนายาระหว่างสุมิตรากับพระนางกุลประภาวดีทำให้ผู้อ่านรู้ว่าสุรมุขี
เป็นผู้ลักพาภักทรวรมันไป

"ข้าพระองค์ไม่ทราบว่าจะสมควรหรือไม่ พระมหาเทวีข้าพระองค์อยากรู้เรื่องอสุรมุขี
ตอนนั้นข้าพระองค์เพียงสื้ห้าขวบเด็กอยู่นัก"

"อสุรมุขีเป็นนางผีร้ายแข็งแกร่งล้ำอาคม นางสนมอัคนียา เป็นแม่ของรุทรวรมัน นางเกรงว่า
ลูกนางจะ ไม่ได้ครองแผ่นดิน จึงไปจ้างอสุรมุขีพรางลูกข้าทั้งสอง เฉชะบุญที่พลพาลทิพย์

คามไปทัน ขุนพลเล่าซึ่งตัวคุณวรมันคืนมาได้ แต่นางอสุรมุขีก็อุ้มภัทรวรมันกระโดดลง
เหวลึกแล้วหายไป"

(พบเขากินคน : 194)

9.3 การเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร

เป็นกลวิธีการเสนอตัวละครด้วยการให้ผู้อ่านสังเกตนิสัยของตัวละครจาก
พฤติกรรมขณะที่เรื่องดำเนินไป กลวิธีนี้ผู้เขียนจะไม่บรรยายโดยตรงแต่จะให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร
จากการกระทำของตัวละคร เช่น ผู้เขียนไม่ได้บรรยายว่า บดินทร์ บุษุ อชฌา วิทยา และวิชชุ
มีความสามัคคีรักใคร่ซึ่งกันและกัน แต่จากพฤติกรรมการแสดงออกของแต่ละคนที่ให้ความช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน เช่น ทุกคนต่างเป็นห่วงและช่วยกันออกตามหาเมื่อวิทยาหายไป หรือเศร้าโศก
เสียใจมากเมื่อเข้าใจว่าบุษุเสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้เมื่อจะจากกันต่างคนก็ต่างมีความอาลัยกัน
นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ให้ตัวละครแต่ละตัวแสดงความสามารถพิเศษของตนจนทำให้เรารู้ว่า
บดินทร์มีความสามารถด้านกีฬา อชฌาสามารถใช้พลังจิตได้ วิทยามีกำลังมาก วิชชุฉลาด บุษุ
มีความชำนาญป่า เป็นต้น

9.4 การเสนอตัวละครโดยบรรยายลักษณะและนิสัยตัวละครผ่านความรู้สึก ของตัวละครตัวอื่น

นอกเหนือจากกลวิธีดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนมีกลวิธีเสนอตัวละครต่อผู้อ่าน
ด้วยการให้ผ่านความคิดเห็นของตัวละครตัวอื่น เช่น ตอนที่คุณวรมันถูกกักขังในครอบแก้ว วิชชุ
มองคุณวรมันแล้วมีความเศร้าสลดใจและนึกถึงอุปนิสัยความสามารถพิเศษของคุณวรมันดังข้อความ
ต่อไปนี้

เหลือบมองร่างนอนยาวใต้ครอบแก้วแล้วถอนใจท้อ สลดใจสมเพชและอาศุอยู่
ล้าลึก น่าสงสารองค์รัชทายาทนัก รับรู้มา พระองค์หาได้ฝึกใฝ่อ่านาจารย์ทรัพย์
แต่ประการใดไม่ หัวใจประกอบด้วยความอ่อนโยนและความเมตตาการุณเป็นตั้ง
ทรงฝึกใฝ่การบุญพระศาสนายิ่งกว่าการสะสมอำนาจ ทรงเชี่ยวชาญวันเดือนปี ทรงจัดเจน

กาลจักรและภูมิสถาน ทรงสันตติคานวณก่อสร้าง บรรดาจะอยู่แต่ในความสงบสุข
ไม่โปรดการรบราฆ่าฟัน ไม่เคยแสดงเจตจำนงในราชสมบัติทั้งที่มีสิทธิชอบธรรม
แต่แล้ว...พระองค์กลับถูกคนใจคดลอบปลงพระชนม์ คุณวรมันแม้แต่จะสิ้นพระชนม์อยู่แล้ว
ยังถูกกักขัง ทรมานให้ตกตายทีละน้อย ทีละนิด

(หุบเขาหินคน : 287 - 288)

กลวิธีการสร้างฉาก

ฉาก หมายถึง สถานที่และเวลาที่เรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้น ถือว่ามีส่วนสำคัญต่อเรื่อง
ในการที่จะบอกให้ผู้อ่านทราบว่า เรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร ฉากไม่ใช่หมายถึงเพียง
แต่สถานที่เกิดเหตุการณ์เท่านั้น ยังหมายถึงรายละเอียดอื่น ๆ เช่นการสร้างอารมณ์ และ
บรรยากาศด้วย

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 29-32) กล่าวว่ากลวิธีในการสร้างฉาก
มีดังต่อไปนี้

1. จากช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นตัวละคร
2. จากเป็นผลต่ออารมณ์
3. จากช่วยในการดำเนินเรื่อง และเข้ากันกับท้องเรื่อง
4. จากทำให้เรื่องสมจริง

1. เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

มาลา คำจันทร์ใช้ฉากบรรยายสภาพภูมิอากาศและบรรยากาศของหมู่บ้านบนดอย
เป็นการเปิดเรื่องเพื่อปูพื้นเกี่ยวกับสภณที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์ให้ผู้อ่านแล้วจึงแนะนำตัวละครเอก
จึงข้อความต่อไปนี้

ใกล้เข้ามาแล้ว ๆ หมอกมัวมมหม่มตัวหนาหนักอยู่ที่หมู่บ้านบนคอยสูง จะเข้าแล้ว หมู่บ้านกำลัง
 คืบจากคันทนาอันยาวนาน ลมฤดูใบไม้ผลิอันรุ่งโรจน์พัดหวิว หิว ไข่นกขี้ไก่จิ้งจอกแล้ว
 ชักผ้าหม่มคลุมหัว

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 11)

จากในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ทั้งหมดเป็นฉากในชนบทภาคเหนือ ผู้เขียน
 สร้างฉากโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ประกอบจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ
 ไปด้วย ซึ่ง มาลา คำจันทร์มีกลวิธีต่าง ๆ ในการสร้างฉากโดยพรรณนาให้รายละเอียดเกี่ยวกับ
 สถานที่อย่างชัดเจน เป็นการสร้างความสมจริงและจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่าน เช่น

หมู่บ้านออกันอยู่เป็นกระจุก ถ้ามองจากที่สูงจะเห็นหลังคาเก๋คร่ำคร่ำรูปทรงสามเหลี่ยม
 เบียดชิดกันแน่น ดูเกะกะรุงรังไม่เป็นระเบียบ ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าสาเหตุที่ต้องปลูก
 กระโจมเบียดชิดกันเป็นเพราะแต่ก่อนนั้นคงคอยรอบด้านอุคมไปด้วยสัตว์ร้ายนานา เพียง
 ออกเดินไปสามก้าวเจ็ดก้าวก็พบรอยตีนเสือแล้ว คำคินเมื่อไรมอดคืบมันอาจดอดมาคาบ
 สัตว์เลี้ยงหรือผู้คนไปกินได้ ดังนั้น ชาวหล่าเกวตี่จึงไม่อาจแยกตัวออกโดดเดี่ยวได้
 นาน ๆ เข้า การปลูกกระโจมติดกันเป็นกระจุก จึงกลายเป็นความเคยชินสืบเนื่องมาจน
 วันนี้

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 20)

บางฉากใช้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมาประกอบฉาก โดยผู้เขียนบรรยายและ
 พรรณนาถึงสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของตัวละครในเรื่อง
 หมู่บ้านอาบจันทร์ ซึ่งเป็นชาวเขาได้อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและฉากอีกด้วย ทำให้การสร้างฉาก
 ในนวนิยาย มีความสมจริงมากขึ้นเช่นข้อความต่อไปนี้

ยอศคยอมถ้ามีแผ่นดินราบเรียบเป็นปริมณฑลราวสี่สิบศอก บนยอศคยอมมีเจดีย์องค์หนึ่ง เจดีย์
 หังแล้ว อิฐก้อนโตกว่าฝ่ามือยังกองอยู่กระจัดกระจาย เจดีย์นี้ไม่ใช่ฝีมือปาเกะยอเป็นแน่
 เพราะปาเกะยอไม่เคยสร้างสิ่งก่อสร้างใด ๆ ด้วยอิฐ ใกล้กับฐานเจดีย์มีกระท่อม
 หลังหนึ่ง เด็ก ๆ รู้จักมันในนาม "ตู้พระอะเคือะ" (กระท่อมของพระ) บนคอยนี้ถือเป็น
 อาศรมสัจจของพระธรรมจาริก ซึ่งนาน ๆ จะขึ้นมาเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนสักครั้ง
 เด็ก ๆ ชอบพระมากเพราะใจดี ชอบพอ ๆ กับฝรั่งเยชูที่ชอบเอาขนมมาแจก ในหมู่บ้าน
 เกวศมีคนนับถือพระก็มี ถือเยชูก็มี ที่ถือนี่ดั้งเดิมก็ยังมียู่อีกมาก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 46)

มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายจากในตอนคำค้นหึ่งของหมู่บ้านบนคอยว่า
 ในเวลากลางคืนนั้นเงียบมากจนได้ยินกระทั่งเสียงลมพัด เสียงเป่าแหวของหนุ่มสาวเขา
 ดังแว่ว ๆ ท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บ

วังเวงยามค่ำ เพลงรักชาวเขาแว่วหวานอยู่ออกค้ออัน ลมพ้อไผ่อยู่หวิว ๆ ที่ปลายไม้
 ตะวันลับลับหายไปแล้ว นกกลางคืนเริ่มออกล่าและส่งเสียงอยู่รอบบ้าน ทนาเวเย็นอยู่
 เยือก ๆ แหวยังกังวานจากหมู่เมฆหนาว ลืมเสียงมันดังตุ้ ๆ หวู่ ๆ เหมือนลมลอด
 โพรงทึบมาแต่ไกล

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 110)

มีบางฉากที่ให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเวลาและพฤติกรรมของ
 ตัวละคร ภาวสร้างจากของ มาลา คำจันทร์ ในลักษณะที่ทำให้นวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์
 มีชีวิตชีวาน่าสนใจ ดังการบรรยายว่า ในตอนกลางคืนนั้น เด็ก ๆ จะมานั่งรอบกองไฟเพื่อ
 ฟังเรื่องราวต่าง ๆ มาลา คำจันทร์ ได้ระบุว่า เด็ก ๆ นั่งฟังตั้งแต่พระจันทร์เริ่มขึ้น จน
 กระทั่งพระจันทร์เต็มดวง และหมอกลงจัด เด็ก ๆ จึงทยอยกันกลับบ้านและกองไฟค่อย ๆ
 มอดจนดับสนิทไปในที่สุด

กองไฟยามค่ำคืนลูกหวีพรา ๆ ควันไพลอยตัวเจียง ๆ จนเด็ก ๆ ต้องส่ายหน้าหนีควัน
เรื่องเล่ามากมายในดงกว้างถูกนำมาเล่าขาน สืบทอดรุ่นต่อกัน คินเคือนแจ้ง คาว
กระจำงปานประกายน้ำค้าง เมื่อแดดต้อง กระทั่งหมอกจืด วงล้อมเข้ากองไฟจึงราลง
แล้วว่างเปล่าในที่สุด ควันไพลอยอ้อยอิ่ง ลูกไฟตัวแตกกระจาย ข้างกองไฟมีเพียงหมา
แก่ ๆ ขดตัวอยู่กับลมและน้ำค้าง กระทั่งไฟพอมอดดับลงในที่สุด

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 48)

อีกกลวิธีหนึ่ง คือ การสร้างฉากที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร
ได้แก่ ฉากที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และมีความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครด้วย มาลา คำจันทร์
ได้สะท้อนชีวิตและสภาพของตัวละคร โดยใช้อารมณ์ ของตัวละครและบรรยากาศของเรื่องในการ
ดำเนินเรื่อง เช่น

ตอนที่หม่อเงพอดใจตื่นเพราะน้องร้อง และพบว่านางหน่อที่คาเสียชีวิตไปแล้ว
มาลา คำจันทร์ ได้กำหนดให้เป็นเวลาในตอนเช้าที่มีแสงสลัวสีเทาอันเป็นสีที่ไม่ใช่การเริ่ม
วันใหม่ที่สดใส ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์อันเศร้าหมองของตัวละครเป็นอย่างยิ่ง
ดังคำว่า

กระทั้งแสงสีเทาเริ่มส่องลอดรูโหว่ของหลังคา เด็กเริ่มรื้อตื่นอีกครั้ง ที่ตื่นนั้นตื่นเพราะ
น้องเล็กร้องไห้จ้า จะเข้าแล้ว นอนนั้นก็หนาวนาน ไฟในกะบะยังคุแดง มีควนลอย
กรุ่นกรุ่น น้องร้องให้ตื่นแต่แม่ยังนอนเงียบบอยู่ ทำไมไม่ปลอบหรือขุน้อง

"แม่ แม่" หม่อเงพอเรียกแม่ แล้วเอื้อมมือข้ามปากไปเขย่า จับปล้นหัวใจก็เหมือนจะ
หยุดเต้น ร่างแม่แข็งทื่อเย็นเฉียบ "แม่" เสียงกรีดร้องเมื่อใกล้รุ่งเหมือนจะฉีกหมอก
หนาวจนกระเจิง เพื่อนบ้านหลายคนวิ่งไปหา ภาพที่พวกเขาพบเห็น คือ เด็กกรุ่นคนหนึ่ง
ทั้งแม่กับลูกไส่แม่มัน แต่นางกลับไม่ยอมตื่น

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 129)

หรืออีกตอนหนึ่งว่า

ใบไม้สีเหลืองปลิวร่วงลงจากต้น มันปลิวตัวที่ละใบ ที่ละใบ ผลอย ๆ หวีว ๆ ในแสง
สีเหลืองละห้อยเมื่อใกล้ค่ำ ใบเก่าแก่ที่ร่วงลงก่อนหน้าก็บุพผาลงเกลื่อนต้นนาน ๆ ลมก็
กวาดมันกราวลากลู่ไปกองกันกระจุกอยู่ที่นั่นที่นี่ ใบไม้เมื่อถึงวาระตายจาก พ่อเผ่าเล่า?"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 30)

นอกจากกลวิธีการสร้างฉากดังได้กล่าวมาแล้ว ยังพบว่า มาลา คำจันทร์ ได้ให้
ความสำคัญของฉากมากจึงให้ฉากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง มีความละเอียดอ่อน
ในการนำเสนอฉากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ โดยสามารถบรรยายฉากได้สวยงามไม่ผิดความ
เป็นจริง และยังมีความสามารถสร้างฉากที่ทำให้เห็นภาพในด้านภูมิประเทศ บุคลิกของคนชาวเขา
อีกด้วย และโดยเฉพาะการบรรยายเกี่ยวกับ "หมอก" จะมีมากเป็นพิเศษ และสามารถบรรยาย
ได้ไม่ซ้ำกันเลย เช่น

หมอกมัวม่นห่มตัวหนาหนักอยู่ที่หมู่บ้าน

หมอกเหมยยังเป็นเงามัวม่นอยู่รอบบ้าน

หมอกเหมยยังห่มตัวอยู่เบาบาง...หมอกเหมยเหมือนจะเจือจางลงบ้าง แต่ก็ยังคลุม
โพลนอยู่

หมอกคงโรยแล้ว ใช้สีหมอกลงแล้ว ลองสูดให้ดี แยกให้ออก ในกลิ่นควันไฟอันล่องลอย
มีกลิ่นหมอกปะปนอยู่ด้วย มันเจี๊ยบ ๆ ชื้น ๆ ที่ปลายจมูก มันคงขาวโพลนคลุมมัวแล้วที่
ข้างนอก

กระทงหมอกจืดวงล้อมรอบกองไฟจึงราลง

บางครั้งก็ก้มหน้าดู ๆ ลงหุบห้วย บางทีหัวแทบจะลุดันหมอกคันเมฆ อืดอ่อนรอนแรม...

ระหว่างช่องว่างของแมกไม่มีแต่สีขาวของหมอกผ้าว่างเว้ง

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 11,12,13,32,48,64)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการสร้างฉากในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์นั้น

มาลา คำจันทร์ ให้ความสำคัญแก่ฉากมากโดยใช้ฉากเป็นส่วนประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินเรื่อง และฉากส่วนมากเป็นฉากในหมู่บ้านชาวเขามีการบรรยายธรรมชาติ ภูมิอากาศ ป่า ภูเขา ตลอดจนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาวเขาโดยมาลา คำจันทร์ ได้ใช้กลวิธีในการสร้างฉากดังนี้ พรรณาให้รายละเอียดอย่างชัดเจน ให้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องประดับประกอบฉาก ใช้ฉากที่ให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเวลาและเหตุการณ์ของตัวละคร ตลอดจนใช้ฉากที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร

2. เรื่องเด็กบ้านดอย

จากได้แก่รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศรอบด้าน กลวิธีการสร้างฉากในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยนั้น มาลา คำจันทร์ ได้นำเสนอฉากด้วยการให้ผู้แต่งบรรยายฉากเอง ซึ่งฉากทั้งหมดในนวนิยายเรื่องนี้เป็นฉากที่ผู้เขียนบรรยายตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ โดยสถานที่และบรรยากาศเป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อเป็นเรื่องราวในชนบทภาคเหนือ ฉากที่ปรากฏในเรื่องจึงมีการบรรยายสภาพท้องถิ่นของภาคเหนือ เช่น กล่าวถึงชนบทธรรมชาติ เนียมประเพณี เครื่องแต่งกาย และจากภูมิภาพต่าง ๆ ที่พบเห็นจริง หรือมีอยู่จริง ๆ ในภาคเหนือ เช่น สถานที่ ได้แก่ วัดจอมแว่หรือวัดดอย วัดจอมแจ้ง วัดป่าไผ่ กาดแม่ควา ดอยอินทนนท์ ถนนพหลโยธิน

มาลา คำจันทร์ เป็นนักประพันธ์ที่เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่และค่านิยมของตัวละครที่ปรากฏในฉากหลักซึ่ง จึงสามารถนำมาสร้างฉากทำให้ผู้อ่านเห็นภาพผู้คนที่เคลื่อนไหว

อยู่ในฉากชัดเจนทุกตัว และเห็นท้องถื่นชนบทภาคเหนือได้เหมือนจริง อาจเป็นการสร้างฉากตามที่เป็จริงแต่แต่งแต้มให้มีสีสันอีกเล็กน้อยก็ได้

ฉากในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอยนี้ มาลา คำจันทร์ ใช้สถานที่เพียงแห่งเดียว คือ เหตุการณ์ทุกเหตุการณ์เกิดขึ้นในชนบทภาคเหนือโดยมิได้ระบุจังหวัด และฉากนี้มีความสำคัญต่อเรื่องมาก เมื่อฉากเปลี่ยนไปก็มีผลกระทบต่อตัวละคร เช่น ความงามของธรรมชาติทำให้ตัวละครเกิดความประทับใจ สดชื่น และมีความสุข เมื่อธรรมชาติถูกทำลายลงก็ส่งผลกระทบต่อตัวละคร ทั้งด้านการดำเนินชีวิตและจิตใจ โดยทำให้สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนไป อาชีพทำไร่นาเปลี่ยนเป็นธุรกิจค้าขาย รับจ้างทำอาหาร เป็นคนงาน เป็นต้น วัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่งผลทำให้วัฒนธรรมที่ดีงามของพื้นบ้านถูกทำลายลงและเกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมาอีก

นอกจากฉากจะมีความสำคัญต่อเรื่องแล้ว มาลา คำจันทร์ ยังมีความประณีตพิถีพิถันมากในการสร้างฉาก โดยบรรยายรายละเอียดต่าง ๆ ของฉากให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการปรุงแต่งให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพหลายด้าน ทั้งด้าน รูป รส กลิ่น เสียง และนาฏการของตัวละครอย่างพร้อมสรรพ ดังตอนที่ยาของมงคลจะเสียชีวิต มาลา คำจันทร์ ได้สร้างฉากว่า

ลมหายใจของย่าแผ่วเบาเหลือเกิน มันอาจหยุดเมื่อไรก็ได้ ริมฝีปากย่ากระตุกยิก ๆ เป็นบางครั้ง... ไคมหรีแสงหุบหู่จวนจะดับ พอรินน้ำมันก๊าดเติมลงไป ลักครู่เปลวไฟก็ลุกสว่างขึ้นมา แต่ย่าละ ใครจะเติมน้ำมันต่อชีวิตย่าได้

ฉากดังกล่าวสร้างความรู้สึกให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์หดหู่คล้อยตามไปกับบรรยากาศและส่งผลให้เข้าใจถึงความมีชีวิตจิตใจของตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นว่ามีความรู้สึกว่าจะต้องสูญเสียคนที่ตนรัก การสร้างฉากเช่นนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอยประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวใจผู้อ่านในฐานะที่เป็นวรรณกรรมจำลองภาพชีวิต

เมื่อมีการเปลี่ยนฉาก มาลา คำจันทร์ ได้ใช้การบรรยายเปลี่ยนฉากสลับกันไปมาระหว่างฉากในบ้านกับฉากธรรมชาติอื่น ๆ โดยใช้กลวิธีสร้างฉากสลับกันไปมาอย่างรวดเร็ว

ซึ่งทำให้แบบเขียนผู้อ่านมิได้เกิดความสับสนแต่ประการใดเลย นอกจากนี้ฉากของ มาลา คำจันทร์ ยังทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ กับตัวละครอีกด้วย

กลวิธีอีกประการหนึ่งในการสร้างฉากของ มาลา คำจันทร์ คือ จะมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่แทรกไว้ตลอดเรื่อง โดยเรียงตามลำดับปฏิกิริยา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย และสมจริง เช่น

เดือนสิบสองอย่าง (เดือนสิบได้) ฝนจึงตกลงมาสุยสุย ฟ่ำส่วมัวชั่วแดดสีเหลืองอ่อน
ส่องแสงตกต้องแปลงถั่วดินหรือถั่วลิสงเป็นเงาพราง มันทำท่าจะวาย

3. เรื่อง ไร่ค่อม

จากในนวนิยายเรื่อง "ไร่ค่อม" เป็นส่วนสำคัญที่บอกให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครมีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร เรื่องนั้นเกิดขึ้นที่ไหนโดย มาลา คำจันทร์ ได้พรรณนาวางพื้นฐานสภาพท้องถิ่นในชนบทภาคเหนือเป็นการปูพื้นฐานความคิดของผู้อ่านให้ซาบซึ้งในเนื้อเรื่อง ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นฉากได้อย่างชัดเจน เป็นจริงเป็นจัง โดยใช้กลวิธีการสร้างฉากแบบสมจริง โดยเฉพาะจากภูมิภาพต่าง ๆ มาลา คำจันทร์ มีความสามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพผู้คนที่เคลื่อนไหวอยู่ในฉากชัดเจนทุกตัว เช่น บรรยายบรรยากาศในงานวัดว่า

กลองลิเกรัวกระชั้น ระนาดโหมโรงก้องกังวานสุดบ้านเหนือบ้านใต้ โหมกเสียงอ่อน
เสียงหวานประกาศผ่านเครื่องขยายเสียง ชีญชวนพี่น้องชาวบ้านรีบจับจองที่นั่งเสียแต่
หัวค่ำ มาก่อนได้นั่งหน้า มาช้าได้นั่งหลัง มาทีหลังมีทวงยืน คั่นหน้าคนตรีคณะ
แก้วเสียงทองจะเล่นเรื่องเจ้าหงส์หิน
แสงหลักับสาวรุ่นสามสี่คนเดินคุ่มบนคันทัดตรงสู่วัด และไฟในงานสว่างจ้าตัดกับหมุ่ไม้
และฟ้าสีดำข้างบน...สาวรุ่นเดินไปเป็นกลุ่ม ถึงวัดแล้ว หน้าวัดไฟแจ่มจ้า คนหลากหลาย
เดินเข้า ๆ ออก ๆ...แม้คำจุดไฟเมียง ๆ ตั้งแต่ประตูวัดถึงโรงลิเก หน้าโบสถ์

มีประราพิธี่ขัดล้อมด้วยซี่ไผ่เล็ก ๆ ผู้เฒ่าผู้แก่จับกลุ่มคุยกันอยู่ที่นี่ ห้องใหญ่ครางมยุ ๗ แต่
คลื่นเสียงเก่าแก่ถูกกลบด้วยเสียงจากโรงลิเกเสียงหมด แสงหล้าสะบัดกั้นองหน้าหน้าเพื่อน
หนุ่ม ๆ คั่นหน้าและแปลกหน้าเกาะเกาะเกี้ยวพา สาวงามบ้านทุ่งไม่สน เชิดดอกหน้าตั้ง
ผ่านไ

"อ๊ะ! มึงกับอีผันไปซื้อบัตรลิเก มึงเข้าไปก่อนจองที่นั่งม้าน้ำเพื่อกับอีซอนด้วย"

"ไปด้วยกันสิ"

"มึงไปก่อนเถอะ กับอีซอนจะปิดทองพระก่อน เร็ว ๆ นะ เอาม้าหนึ่งหรือสองก็ได้
ชักม้าม้าน้ำเต็มหมัดมึงจะชวดเห็นพระเอกคนงาม ไปเถอะ เอาเกือกมึงกับเกือกอีผัน
วางจองที่นั่งเพื่อกับด้วย อย่าลืม"

(ไอ้ค่อม : 23)

การบรรยายพรรณากิริยาท่าทาง บรรยายากศ จากภูมิภาควัดกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่
ยืนยันได้ว่า มาลา คำจันทร์ เป็นผู้ที่เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละครที่ปรากฏในฉาก
อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ยังได้ใช้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่อง
ประดับฉาก โดยได้บรรยายสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของตัวละครในเรื่องได้
อย่างสอดคล้องกับเนื้อหาและฉาก เช่น บรรยายเหตุการณ์หลังจากแสงหล้าหนีตามพระเอกลิเก
ดังข้อความต่อไปนี้

หมู่บ้านเล็ก ๆ และห่างไกลอย่างนี้เรื่องราวอะไรที่เกิดขึ้นมักจะรู้ทั่วกันในเวลา
อันรวดเร็ว ชาวคราวคนงามแสงหล้าหนีตามพระเอกลิเก แพร่ระบาดเหมือนไฟลามทุ่ง
พักนั้นลงตุ่นแทบไม่กล้าเหยียบหน้าออกไปไหน กระนั้นพี่น้องชาวบ้านที่เสือกู้สือครุ่นเป็น
ปกติวิสัยก็ยังอุตสาห์มาเยี่ยมมาแคะได้...ที่มดัดแกก็พูดดี ที่มาแบบเยาะเย้ยให้เจ็บช้ำ
แคะเปิดไม่วัหน้า...เจ็บใจนัก แค้นใจนัก ให้อีหล้ามันเอาตีนกระแทกหน้าแกเสีย

ยังดีกว่า ยังไม่เจ็บเท่ากับมันหักหน้าแกอย่างนี้ หัวคงหมู่บ้านเล็ก ๆ ไพลามทุ่งแม่มูล
รวดเร็วก็ดับรวดเร็วเช่นกัน แล้วหัวคงก็คืนสู่ความสงบอีกครั้ง

(ไอ้ค่อม : 36 - 37)

ฉากดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสถานที่และบรรยากาศท้องถิ่นแล้ว
ฉากยังได้ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพตัวละคร บทบาท และความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ปรากฏอยู่
ในฉากนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

ฉากในเรื่อง "ไอ้ค่อม" ช่วยสร้างบรรยากาศแก่เรื่องโดยฉากช่วยเสริมอารมณ์
ความรู้สึกและภาพของเรื่องให้ชัดเจน เช่น ตอนที่ค่อมจะเสียชีวิต มาลา คำจันทร์ ก็ได้กำหนด
ให้ชาวบ้านเล่นเพลงปราสาทไหว และเพลงธัมมิ์กันแสง ซึ่งทั้งสองเพลงนี้เป็นเพลงที่ใช้สำหรับ
แห่ศพ หรือฉากตอนที่ค่อมร้องไห้ มาลา คำจันทร์ ก็ได้ดวงจันทร์มาบิณฑบาตกับอาการเศร้าโศก
เสียใจของค่อมโดยให้ได้แสงจันทร์สาดส่องกระทบกับน้ำตาของค่อม หรือตอนที่นางลาจะเสียชีวิต
มาลา คำจันทร์ ก็ได้บรรยายฉากที่มีอากาศหนาวเย็นและเสียงร้องของสุนัขเข้ามาประกอบด้วย
เช่น

หมู่บ้านหลับไปนานแล้ว ไฟโคมในคืนมืดเหลืออยู่เดียวดายที่ห้องแม่เต่า ตาคุ่นกับลูกสาว
ได้แต่กลอกตาดูกันอึ้งอั้นหนาว ๆ ลมลอยครอยฟามาเยือก ๆ หมาเห่าหัวบ้านท้ายบ้านหงกหงัก
ไอ้ค่อมลุกมานั่งจุกบึกไม่พูดไม่จา

(ไอ้ค่อม : 108)

ฉากในนวนิยายเรื่องไอ้ค่อม มาลา คำจันทร์ ได้ระบุชื่อสถานที่และช่วงเวลา
ไว้ด้วยทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกว่านวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีความสมจริงและสถานที่เหล่านี้
ผู้อ่านสามารถไปสัมผัสได้ในชีวิตจริง เช่นกล่าวถึงหมู่บ้านทุ่งหัวคงว่าเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ เดิมชื่อ
บ้านทุ่ง

บ้านทุ่งหัวดง เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ เดิมชื่อบ้านทุ่งแต่วัดชื่อหัวดง คนบ้านอื่นเลยเรียกว่า บ้านทุ่งหัวดง เพื่อไม่ให้พ้องกับบ้านทุ่งอื่น ๆ อันดกคั่น

(ไอ้ค่อม : 36)

อีกตัวอย่างหนึ่งได้ระบุช่วงเวลาของฉากเป็นการบอกให้รู้ว่า เป็นระยะใกล้ ปิดเทอม บางชั้นไม่มีการเรียนการสอน ดังนั้น โรงเรียนจึงเงียบเหงา

เมื่อใกล้จะปิดเทอมใหญ่ โรงเรียนเหงาร้างลงบ้างเพราะเด็ก บ.สี่ สอบเสร็จเลยไม่มา โรงเรียน บ.หนึ่งกำลังสอบ บ.สอง - สามก็จะสอบไม่ช้านี้ จากนั้นโรงเรียนคงปิดตาย ไปเปิดเขาก็ต่อเมื่อปีการศึกษาใหม่มาถึง พฤษภาคมโน้น

(ไอ้ค่อม : 170)

การสร้างฉากของ มาลา คำจันทร์ ในนวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อมนี้พอสรุปได้ว่า มาลา คำจันทร์ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับฉากมากได้สร้างฉากให้มีส่วนสำคัญต่อเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร สภาพแวดล้อม สถานที่เกิดเหตุการณ์ ฉากทุกฉากเป็นฉากสมจริงในชนบท ภาคเหนือ มีการใช้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมาประกอบฉาก จากช่วยสร้างบรรยากาศให้แก่เรื่อง ช่วยเสริมอารมณ์ ความรู้สึก และภาพของเรื่องให้ชัดเจน มีการระบุสถานที่ที่มีอยู่จริง และบอกช่วงเวลาไว้ด้วย กลวิธีการสร้างฉากดังกล่าวทำให้นวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อมมีคุณค่าและน่าสนใจยิ่งขึ้น

4. เรื่องลูกป่า

ฉากในนวนิยายเรื่อง "ลูกป่า" ส่วนมากเป็นฉากเกี่ยวกับธรรมชาติ ป่า ภูเขา ต้นไม้ ลำธาร และภูมิอากาศ ที่ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าเรื่องลูกป่าเกิดขึ้นที่ชนบทภาคเหนือ โดย มาลา คำจันทร์ ได้พรรณาสภาพท้องถิ่น สภาพเหตุการณ์ของเรื่องไปพร้อม ๆ กับการบรรยายตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้รวดเร็ว มาลา คำจันทร์ ได้ใช้กลวิธี

ในการบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นจากได้อย่างชัดเจนเป็นจริงเป็นจัง โดยเป็นจาก
ความจริงทั้งหมด เช่น การสร้างจากตอนที่ยาชิและเมืองค้ำพากันไปตอนกโนปมาลา คำจันทร์
ได้บรรยายให้ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมของตัวละครที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยการตัดเล็บด้วยมีด
การใช้ผ้าขาวม้าเป็นเครื่องนุ่งห่มและใช้ปูนอน นอกจากนี้ยังได้บรรยายธรรมชาติของสัตว์ต่าง ๆ
อีกด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ถึงที่หมาย ยาชิเอาไก่ตั้งผูกหลักแล้วไปรยข้าวเปลือกให้มันจิกกิน สองคนถอยไปซุ่มอยู่ไกล
ยาชิปลดย่ามห้อยไหล่ลงมา เมืองค้ำแก้ผ้าขาวม้าที่เคียนเอวอยู่เอาปรองหลัง ยาชิล้วย่าม
เอามือมาขูดเล็บตีนแกรก ๆ ไก่ต๋อนจ๋า เสียงแจ๊ก ๆ กังวานใสของมันดังไปไกล แต่ไก่
เจ้าถิ่นยังไม่ตอบรับ ป้ายังแล้งใบไม้ยังร่วง บนใบไม้แห้งที่สุมหนาซับซ้อนมีเสียงแสกซาก
จิ้งเหลนตัวเล็ก ๆ นั้นเอง มันคม ๆ ตามพื้นแล้วเลื้อยหายไปใต้พุ่มไม้ หน้านี้ขยุไผ่หล่นแล้ว
และแม้ไก่ก็พิกลูกเสร็จแล้ว มันจะพาลูกออกมาคุยเขี่ยกินขยุไผ่ ไก่ผู้ห่างตัวเมียไปนานก็มัก
ออกล่าหาคู่ผสมพันธุ์กันคึกคัก มันหวงถิ่นและหวงตัวเมียมาก เมื่อมีไก่แปลกหน้ามาขึ้นก็ทน
ไม่ได้ มันจะออกมาเพื่อตีหนุ่มต่างถิ่น

(ลูกป่า : 40)

ฉากของ มาลา คำจันทร์ ได้เสนอภูมิภาพต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่
ของตัวละครได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน เช่น ฉากบรรยายสภาพที่อยู่อาศัยของอินคำ ซึ่งมีฐานะดีว่า

บ้านของพ่อหลวงแก้วเป็นเรือนไม้กระดานหลังใหญ่เก่าแก่ ฝาบ้านตากแดด นานปีออกสี
ซีดจาง และมีรอยคราบฝนเป็นวง ๆ ซ้ายมือของตัวบ้านเป็นยุ้งข้าว ถัดไปคือคอกควาย
พ่อหลวงนั่งหน้าแครีบนตั่งใต้ถุนบ้าน

ฉากบรรยายภาพของหมู่บ้านบนดอย ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง
อินเป็นที่อยู่ของตัวละครเอกชื่อยาชิ มาลา คำจันทร์ ได้เก็บรายละเอียดต่าง ๆ มาสร้างฉาก

จนสมจริง ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา ซึ่งภาพต่าง ๆ เหล่านี้ผู้อ่านจะสามารถพบเห็นได้ในชีวิตจริง ๆ เช่น

ที่หมู่บ้านบนดอยสูง ควันไฟซ่อนผนออกกรุ่นกรุ่นตามซอกหลังคา กระเบื้องตำบ้ายังดัง
เคล้าเสียงควารามอวต่าของวัว ย่ำรุ่ง น้ำค้างยังตกต่อง เย็น ๆ ลมยังโชย อ้อยอิง
ออกมาตามทลืบเขา คือ หมอกผน หมู่บ้านซุกตัวสงบเสงี่ยมอยู่กับดงคอยอันวิเวกจะแนะ
เจียบขึ้นยามหน้าฝน หนาวเย็นอยู่เยือก ๆ ยามหน้าหนาว จากบู่ถึงลูกจากลูกถึงหลาน
หมู่บ้านและวิถีชีวิตเป็นอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น

(ลูกป่า : 157)

มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายความร่วมมือของสมาชิกในครอบครัวของตัวละครว่า
มีการช่วยกันทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของครอบครัวในชนบท จึงทำให้ฉากในนวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ มีความสมจริงมากขึ้น เช่น จากตอนที่ยาซิกกลับมาอยู่บ้านในช่วงปิดเทอมแล้วช่วย
ครอบครัวทำงาน มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายจากว่า

ฤดูเก็บเกี่ยวต้องการแรงงานมาก คนทั้งหมู่บ้านจะช่วยกันเกี่ยวข้าวเป็นเจ้า ๆ จนกว่าจะ
แล้วเสร็จ จากนั้นการไถนวดโดยแรงงานในครอบครัวจะเริ่มต้น คืนเดือนหงายจันทร์
กระจ่างฟ้า หนาวลมหนาวพัดหวิหวิ แต่การไถ่ออกแรงและกองไฟลุกโผลงอยู่ไม่ไกล
ช่วยให้ไม่หนาวเท่าใดนัก พ่อ แม่ พี่ชาย พี่สะใภ้ และยาซิก รวมเป็นห้าแรง ยืนล้อมเสื่อ
นวดข้าวผืนใหญ่ รางไม้ตั้งเอน ๆ เป็นที่รองรับฟ่อนข้าวซึ่งถูกฟาด เสียงจับ ๆ ดังขึ้นและ
เมล็ดข้าวก็ไหลลงกองรวมกัน กลางวันเกี่ยวข้าวเพื่อนบ้าน กลางคืนนวดข้าวตัวเอง

(ลูกป่า : 112)

จากของ มาลา คำจันทร์ บางฉากได้สะท้อนสภาพการคมนาคมของชาวชนบทว่า
รถโดยสารมีน้อยและสภาพรถก็ไม่ค่อยดี นอกจากนี้ยังบรรทุกคนโดยสารเกินอัตรากำลังของรถ

อีกด้วย มาลา คำจันทร์ ได้เก็บรายละเอียดต่าง ๆ มาบรรยายจนทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามไปด้วย โดยเฉพาะผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากหมู่บ้านในดงเข้าถึงตัวเมืองเป็นระยะทางหลักกว่ากิโลเมตร รถโดยสาร มีวันละสองเที่ยว เป็นรถสี่ล้อเปิดประทุนสภาพทรุดโทรมออกแอค ตัวถังต่อลูกกรงกันคนตก มีกระบอกกระบายห้อยพะรุงพะรัง ผู้โดยสารยัดเต็มจนไม่มีที่ที่จะขนเท้าคนขับเป็นหนุ่มผอมยาว โปะแว่นตาประคบดวงตาตลอดเวลา รถแล่นเลี้ยวหวือหวาน่าหวาดเสียว กรงเหล็กไม่มั่นคงอะไรนัก มันจึงโยกเยกอยู่ตลอดเวลา เมื่อรถตกหลุมหรือป็นก้อนหิน ตัวถังก็กระดอนเอียงอ้าด แต่มันก็พาผู้โดยสารไปถึงในเมืองได้ โดยปลอดภัย

(ลูกป่า : 69)

นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ยังสร้างฉากที่ช่วยให้ภาพของเรื่องเด่นชัดยิ่งขึ้น โดยการเปรียบเทียบธรรมชาติกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนกว่า การบรรยายอย่างตรงไปตรงมา เช่น ตอนที่ชอุบไปสารภาพกับอาจารย์ว่าตนเป็นผู้ที่กลั่นแกล้งยาชิ จนกระทั่งทุกคนเข้าใจผิดว่ายาชิเป็นขโมย คำสารภาพของชอุบทำให้ทุกคนเข้าใจ ยาชิมีความสุขมาก เหมือนบอกกล่าวหาว่าเป็นขโมย แต่ยาชิก็มีความสุขได้ไม่นานก็มีปัญหาอื่นตามมาอีก ซึ่ง มาลา คำจันทร์ ได้กำหนดฉากให้ดอกไม้อันสดชื่นแต่ก็บานได้ไม่นานก็เหี่ยวเฉา เหมือนความสุขในช่วงระยะเวลาที่สั้น ๆ ของยาชิ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อความหนาวคลายตัว เมฆหมอกก็ผ่านสิ้น ลมแล้งเริ่มกรูเกรียวกระซอกเอาใบไม้ปลิวร่วงป่าย ๆ แดดแผดเผา ลมเย็นพัดมาตามถนน กลี๋ยงหอบเอาฝุ่นผงลอยคว้างขึ้นไปเป็นลา เริ่มร้อนแล้ว ดอกทองกวาวเริ่มโรย ดอกลมแล้งเริ่มชูช่อ...ยาชิได้เปลี่ยนบัตรขาวเป็นบัตรเหลือง เรื่องร้าย ๆ คลี่คลายลงแล้ว สีหน้าเขาดีขึ้น ดอกไม้กำลังบานอยู่ แต่บานไม่นานก็เริ่มเหี่ยวเฉาอีก

(ลูกป่า : 141)

นอกจากนี้ฉากในนวนิยายเรื่องลูกป่าเป็นฉากที่สอดคล้องกับเนื้อหาของนวนิยายเป็นอย่างดี โดยช่วยสร้างบรรยากาศ ช่วยเสริมอารมณ์ความรู้สึก ทำให้ภาพของเรื่องมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ตอนที่ยาชิได้รับข่าวดีว่าตนได้รับทุนการศึกษาเด็กชาวเขา มาลา คำจันทร์ ก็ใช้ฉากฝนตกทำให้ต้นไม้ ใบไม้สดชื่น ซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกของยาชิที่มีความสุขเนื่องจากได้รับทุนการศึกษา ดังคำบรรยายว่า

ฝนลูกป่าตกมาอีกครั้ง มันตกหนักอึ้งยิ่งกว่าคราวก่อนและตกนานกว่าด้วย น้ำสีแดงไหลหลากเข้าพื้นที่ระทมจนแม่หมที่มัดไว้ไววาย ยาชิถือจอบดำล้นชุดแต่งร่อนน้ำกัน คั่นคั่นให้หมูจนมันเลิกไววาย ฝนยังตกอยู่ สะใจสาแก่ใจจนแมกไม้อิ่มแปล้ ฝนลูกป่าและมันยังปลุกหัวใจที่เต็มไปด้วยความทะเยอทะยานของเด็กชาวดอยคนหนึ่งให้อิ่มเอมด้วย

(ลูกป่า : 64)

ตอนที่เมืองคำ สำนักในความผิดที่ได้ทำร้ายยาชิ จึงออกตามหายาชิเพื่อจะขอโทษ มาลา คำจันทร์ ได้ใช้ฉากที่ช่วยเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครดียิ่งขึ้น โดยให้เมืองคำหายาชิไม่พบกระทั่งถึงเวลาบ่ายแสงแดดจ้าทำให้ตัวละครร้อนใจ หิวน้ำและเหนื่อยอ่อน จนคิดจะเลิกความตั้งใจที่จะตามหายาชิ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"โอ้ย่างไว้ย แกอยู่ที่ไหน?"

เมืองคำบ้องปากตะโกนสุดเสียง จากสันเขาสู่สันเขา มีเสียงสะท้อนก้องเหมือนล้อเลียน เมื่อเงยหน้าคำตอบกลับได้ยินแต่ลมหวีดหวือเหมือนสะบัดผ้าฟัดฟัด ย่ำขึ้นไปอีก เหนื่อยหอบกระหายน้ำจนคอแห้งผาก แดดบ่ายก็แผดแสงคล้ำ เด็กชายชาวพื้นราบทรุดนั่งเหนื่อยอ่อน ท้อแท้ย่ำข้าง...อยากจะเลิกล้มความตั้งใจ...สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ สันดอยสูง บดบังหมู่บ้านไว้มองไม่เห็น แวะวิกน้ำดื่มและลูบหน้าทีชอกห้วย ป่าหน้าแล้วน้ำห้วยตก ชัก ๆ กอบอนและกอกูบไม่อวบอ้วนเหมือนป่าหน้าฝน เกือบครึ่งทางจะถึงบ้านยางแล้วก็ยัง ไม่พบโอ้ย่าง

(ลูกป่า : 20)

5. เรื่องนกแอ่นฟ้า

จากในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้าทั้งหมดเป็นฉากในชนบทภาคเหนือที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทางไกลตัวเมือง เช่น ท้องทุ่งท้องนา ป่าเขา ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพบ้านเรือน ตลอดจนความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคเหนือ ซึ่งจากดังกล่าวเป็นฉากประเภท สมจริงตามลักษณะสภาพท้องถิ่น โดย มาลา คำจันทร์ จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่และ เวลาอย่างชัดเจน เป็นการสร้างจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านทราบว่า เหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบทภาคเหนือทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการใช้ฉากเพียง แห่งเดียว คือ จากแสดงสภาพของท้องถิ่นชนบทภาคเหนือ

จากดังกล่าวข้างต้น มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีการนำเสนอสองแบบ คือ ผู้แต่ง บรรยายเอง ผู้แต่งบรรยายจากเองและบรรยายผ่านตัวละคร มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายสภาพ ท้องถิ่นของชนบทภาคเหนือ เป็นการปูพื้นฐานให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ในท้องเรื่อง แลเห็นภาพ ต่าง ๆ ด้วยการพรรณนากริยาท่าทางของตัวละคร ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด และจาก ภูมิภาพต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง และมักจะบอกฤดูกาลกำกับไว้ด้วยเสมอ เพื่อให้ผู้อ่านเห็น จริงเห็นจริงยิ่งขึ้นดังตัวอย่าง

เดือนสิบเอ็ดฝนทิ้งช่วง น้ำในนาลดลงแต่ต้นข้าวก็ตั้งตัวติดเขียวแล้ว เดือนสิบเอ็ด บุปผา ไตเต็มที คนหาปลา คนเก็บบุกลุ่มเกลื่อนกระจายทุ่ง บ่าย ๆ แดดร้อนจัด เด็ก ๆ สะพาย ข้องใบโตออกมาเก็บบุ

บด บด บด ถ้ามึงบด

กูปจิปลาดค หื้อแม่มึงกิน

บทขบถของ เด็ก ๆ ดังมาจากร่มทองกวาวร่มคันเหมือง เด็กดกขลุ่ยมาลั้ง ติดสินบนให้ แดคร่ม แดคร้อนกล้าปลาหนึ่ลงน้ำลึกไม่ออกมากินเบ็ด แต่ถึงแดคร่มน้ำเย็นลงบุก็หลบลงน้ำ ไม่ขึ้นหักบนคันนา ความขัดแย้งของคนเก็บบุกับคนตกเบ็ดจึงเกิดขึ้น เวลาติดสินบน ดวงอาทิตย์จึงแบ่งกันอยู่ไหวกเหว

แดด แดด แดด ถ้ามึงบแดด

กูปจิปลาดแกด ให้แม่มึงกิน

ปรากฏว่าตะวันขอบกินปลาแกดมากกว่าปลากด บ่าย ๆ น้ำร้อน ภูหลบร้อนขึ้นมากตาม
 กอหญ้า เด็ก ๆ กระจายกันจับปูหมับ ๆ ปูบางตัวจางคัมคัมมือ จนต้องร้อง "ชะลึง"
 หลอกว่า ฟ้าร้องให้ปูปล่อย บางตัวไม่ยอมปล่อย กระทั่งบิดคัมหลุดก็ยังคัมเนื้อไวแน่น
 ปูบางตัวปราดเปรียววิ่งหนีลงน้ำปราดปราด แต่มักไม่เร็วไปกว่าปูฟ้าขาที่ตามไปคว้า
 กระทั่งตะของใบโตหนักอึ้ง มือไม้ลื่นน้ำพังยับเยินเพราะปูข่วนรอยทิ้งไว้ เวลาอาบน้ำ
 หรือปั้นข้าวเหนียวจมน้ำแกงจะปวดแสบปวดร้อนจนน้ำตาเล็ด

(นกแอ่นฟ้า : 44 - 45)

ตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า มาลา คำจันทร์ ได้พรรณาสภาพท้องทุ่ง ท้องนา ตลอดจน
 จินตวิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในท้องถิ่นตามความเป็นจริงที่เห็นได้ทั่ว ๆ ไปในชนบทภาคเหนือ
 ชัดเจน นอกจากนี้ฤดูกาลที่ได้กล่าวไว้ในเนื้อเรื่องทำให้ผู้อ่านซึ่งคุ้นเคยกับสภาพฤดูกาลในชนบท
 นึกเห็นภาพได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

กลวิธีการเสนอจากอีกอย่างหนึ่ง คือ การเสนอจากพรรณนาผ่านตัวละคร กลวิธีนี้
 มาลา คำจันทร์ จะให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้บรรยายหรือพรรณนาจาก ดังนั้น ฉากที่ปรากฏ
 จะเป็นฉากตามสภาพชีวิตของตัวละครที่แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของคนไทยในชนบทภาคเหนือ
 เช่น บรรยายสภาพบ้านเรือนว่า

แดดส่องสูงขึ้นมาบ้าง เมื่อคืนฝนตกหนักที่ทางจิ้งเจอะแฉะมีน้ำขังเป็นแอ่ง ๆ ฝนตกทำให้
 หลังคารั่วเพราะมันมุงมานานจนต้องตั้งออกสีเก่าคร่ำฟูเกราะ พ่อเอากาบหมากมาตัด
 เป็นแผ่น ๆ ขึ้น "ถูตอง" ซ่อมหลังคาจนมันอยู่ฝนไม่รั่วแต่พวยฝนเย็น ๆ ก็สาดเข้ามาจน
 ผ้าห่มชื้น พ่อว่าจะเปลี่ยนหลังคาใหม่ ก็ไม่เห็นเปลี่ยนสักที พ่อว่าจะสร้างบ้านใหม่ก็ไม่เห็น
 สร้างสักที ตัวบ้านเป็นกระท่อมยกพื้นสูง พื้นบ้านเป็นไม้กระดานแผ่นโต ๆ ที่พ่อเลื้อยมา
 จากป่า ผาบ้านเป็นไม้กระดานก็มี เป็นฟากไม้ไผ่ก็มี ฝนมันจึงสาดเข้ามาตามรอยแตกของ
 ผาฟาก

(นกแอ่นฟ้า : 13 - 14)

จากดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้อ่านได้เห็นสภาพบ้านเรือนซึ่งเหมาะสมกับฐานะและ
ความเป็นอยู่ของตัวละครในเรื่องได้เป็นอย่างดี และจากดังกล่าวยังถูกต้องตามสภาพความ
เป็นจริงของชนบทภาคเหนือ ซึ่งชาวบ้านที่มีฐานะยากจนส่วนมากจะมุงหลังคาบ้านด้วยใบตองตึง
ตัวบ้านจะยกสูงจากพื้น และฝาบ้านก็จะเป็นฟาก

บางฉากในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า จึงมีการบรรยายตามสภาพทางภูมิศาสตร์
โดยบอกสถานที่ตำแหน่งที่ตั้งตามลักษณะภูมิศาสตร์ ทำให้แลดูเป็นจริงราวกับนวนิยายเรื่อง
นกแอ่นฟ้าเป็นเรื่องเกิดขึ้นจริง ๆ ดังตัวอย่าง

ทางทอดข้ามทุ่งจากหนองหล่มไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทางพอเดินเหนื่อยเป็น
บ้านหนองยาว ชื่อนี้เอามาจากหนองน้ำกลางนา เช่นกันกับหนองหล่ม ต่างแต่ว่าหนองยาว
เพียงเอาชื่อมาจากสภาพภูมิศาสตร์

(นกแอ่นฟ้า : 159)

นอกเหนือจากนี้ ฉากในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้ายังมีความสำคัญกับเรื่องมากช่วย
ในการดำเนินเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง และมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา โดยกำหนดให้การ
ดำเนินชีวิตของตัวละครขึ้นอยู่กับฉากธรรมชาติ เช่น การประกอบอาชีพถ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล
ตัวละครจะอดอยาก พิษไร้ตายและเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ครอบครัวพามาถึงกับต้องแก้ปัญหา
โดยลักขโมยและให้ลูกไปขอราน ผดุงมากเกินไปข้าวกล้าก็เสียหายผลิตผลด้อยลง อาหารของ
ตัวละครก็หาจากท้องถื่น เช่น ปลา บู่ กุ้ง จิ้งหรีด ลูกอ๊อด แมงกูดจี้ ผักตามท้องไร่ท้องนา
ดังตัวอย่างต่อไปนี้จะเห็นว่าฉากมีอิทธิพลต่อสภาพความเป็นอยู่ของตัวละคร

ฝนทำให้งูจางฟ้าตกลงมาจนเมืงมั่วขาวโพลนไปหมด ฟ้าแลบแปลบปลาบขีดเส้นลงแล้ว
ตามด้วยเสียงครื้นครื้นกึกก้องแก้วหู ลมพัดแรงจนยอดมะพร้าวหมุนบิด ลมหอบเอาใบไม้
มากองเกลื่อนกลาดที่นอกชาน หอบลมเอาฝอยฝนปลิวปรายเข้ามาในบ้าน หลังคาเก่าคร่ำ
เมื่อโดนทั้งลมทั้งฝนก็เริ่มรั่วอีก ใบตองตึงเย็บต้นมัดติดกลอนหลังคาเลื่อนหลุดจากที่เดิม

เป็นบางอันฉนั้นจริงร่ำไรกรก ๆ หนานแก้วกับพ่อเฒ่าช่วยกัน "ถูกต้อง" ทุลักทุเล... จันดีใช้ดู
พื้นกระดานที่โคนผนังให้หายขึ้น

(นกแอ่นฟ้า : 23)

ประการสุดท้าย มาลา คำจันทร์ ยังได้ใช้กลวิธีการสร้างฉากให้สอดคล้องกับ
ความรู้สึกของตัวละครและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ดังจะเห็นได้จากตอนที่หนานแก้วอพยพครอบครัว
เพื่อไปหาที่ทำการหากินแห่งใหม่ มาลา คำจันทร์ ได้สร้างฉากขณะเดินทางให้มันกแอ่นฟ้าบินอยู่
ไกล ๆ เมื่ออินทรเห็นนกก็นึกถึงบทกวีซึ่งมีเนื้อความตรงกับสภาพครอบครัวของตนในขณะนั้น
ซึ่งจากเช่นนี้จะช่วยเสริมอารมณ์ความรู้สึกทำให้ภาพของเรื่องเด่นชัด และยังช่วยเสริมให้ผู้อ่าน
เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครยิ่งขึ้น ดังข้อความว่า

ลูกชายกลับมองไปข้างหน้า ลิบ ๆ เป็นเงาจำวัดเจวียน คือ นกแอ่นฟ้า เด็กชาย
เงยบินไปแต่ในใจกลับมีทับไร้สาเนียงอยู่บทหนึ่ง

นกแอ่นฟ้า บินล่าบินหลง

แอ่นลับลงดง สุนัขหายกว่าจ้อย

(นกแอ่นฟ้า :)

6. เรื่องวิถีคนกล้า

ฉากและบรรยากาศในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า เป็นฉากที่เกิดในที่ทางไกลชุมชน
มีทั้งจากธรรมชาติ หรือจากสมจริง และจากเหนือธรรมชาติด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้อง
กับเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น ตอนที่หนะแอ หนะมี และเด็กสาวสามคนถูกกักขัง มาลา คำจันทร์ ก็
ได้ใช้ฉากสมจริงที่อยู่ท้ายหมู่บ้านเป็นดินแดนที่กักขังกระท่อมที่เป็นสถานที่กักขังไม่มีหน้าต่าง มีแต่
ปล่องแสงและมีประตูเข้า - ออกเพียงประตูเดียว แสงสลัว ๆ และสถานที่เงิบเขียบห่างไกล
ผู้คน และการจำกัดสถานที่สร้างความอึดอัดให้กับตัวละคร จึงทำให้ฉากนี้มีความสมจริงยิ่งขึ้น
ฉากสมจริงที่มาลา คำจันทร์ ใช้จะเป็นฉากเหตุการณ์และบรรยากาศของหมู่บ้านชาวเขา แต่

มิได้ระบุชัดเจนว่าอยู่ที่ใดส่วนเวลาก็จะบอกกว้าง ๆ ว่าเป็นข้างขึ้น ข้างแรม บอกเดือน บอกฤดู
เช่น

ฤดูร้อนมาถึง ลานดินตากแดดเป็นสีซีดแห้ง ฤดูเคยเคยเขียวเมื่อน้ำฝนกลายเป็นคloy
หัวล้านเด็กมีแต่หน้าผากไกวลมพะเยิบพะยาบ ไร่ฝิ่นเคยมีดอกฝิ่นบานงาม กลับมีแต่หญ้า
ทางพญูก้านขึ้นแทนที่ ฤดูร้อนเป็นฤดูแห่งการถางไร่

(วิถิศนกล้ำ : 146)

สำหรับฉากเหนือธรรมชาติ มาลา คำจันทร์ ได้กำหนดให้เป็นสถานที่ซึ่งมีลักษณะ
ลึกลับซับซ้อนโดยระบุว่าเป็นถ้ำคนตาย จากถ้ำคนตายนี้ มาลา คำจันทร์ ได้กำหนดให้มีความ
ลึกลับซับซ้อน เจริญและมีอันตรายต่าง ๆ มากมาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์
ก่อให้เกิดความพรั่นพรึงและหวาดกลัวต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นตัวละครในเรื่องจึง
หวาดกลัวกันมาก เมื่อตัวเอกของเรื่อง คือ จอบา เดินทางมาที่ถ้ำคนตายเพียงคนเดียวจึงถือว่า
เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญมาก มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายจากถ้ำคนตายซึ่งเป็นฉากเหนือ
ธรรมชาติว่า

ถ้ำคนตายอยู่กลางป่าลึก เป็นป่าดึกดำบรรพ์ที่แทบไม่มีรอยเท้าใครมาถึง เล่ากันว่า
เมื่อครั้งจอม - ฮเต อพยพมาแต่คอยพันต้องผ่านป่าแห่งนี้ คนเคยผ่านแล้วว่าไม่แต่ละต้น
เบียดเสียดสานไปราวมุงหลังคา ทั้งเย็นทั้งชื้นมองไม่เห็นตะวัน ตะขบตัวใหญ่กว่าฝ่ามือ
เลื้อยตัวไต่กว่าม้า ที่นั่นมากด้วยเลื้อยหมีสารพัดสัตว์ เมื่ออพยพผ่านมาพวกเขาต้องเสียผู้คน
ภายในดงไม้แห่งนั้นมากต่อมาก หลงวนหลงเวียนกันอยู่นานเพราะต้องอาศัยของมีค่า
ผู้คนร่อยหรอล้มตายกลายเป็นโป่งไล่กินคนที่ยังอยู่ กระทั่งออกพ้นป่าดิบแห่งนั้น จอม -
ฮเต ต่อให้กล้าเท่ากล้าก็ไม่มีใครคิดอยากจะเยี่ยมกรายไปอีก ถ้ำคนตายอยู่ในป่าแห่งนั้น
ลึกลับน่าพรั่นพรึงสยองขวัญ ภายในถ้ำมีผีร้ายคอยเรียกคนให้เดินเข้าหาเมื่อเข้าไปแล้วก็
ไม่มีใครกลับออกมาอีก พวกเขาเมื่ออพยพก็ถูกถ้ำลึกลับเรียกเข้า ไปสังเวยชีพร่วมสิบศพ

เหตุการณ์เหล่านั้นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุเกินเจ็ดสิบปีขึ้นไปต่างซึมเศร้ากับทุกคน เหตุการณ์เหล่านั้นผ่านมานานมาก นานจนเกิดการผลัดรุ่นของผู้คนขึ้นแล้ว แต่ความลึกลับน่าสะพึงกลัวก็ยังมีอิทธิพลต่อคนรุ่นปัจจุบันอยู่ไม่เสื่อมคลาย ระยะทางจากหมู่บ้านจอมู - ฮเต ถึงถ้าคนตายใช้เวลาเดินทางโดยเร่งรัดร่วมคืนหนึ่งเต็ม ๆ

(วิถีคนกล้า : 94 - 95)

บางตอน มาลา คำจันทร์ ได้สร้างฉากที่ทำให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเวลาและพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและยังทำให้นวนิยายเรื่องวิถีคนกล้ามีชีวิตชีวาน่าสนใจอีกด้วย

ความมืดมาถึง เดือนดวงโตทอแสงขึ้นเหนือหุบเขา ลานพิธีกลางหมู่บ้านก่อไฟโซนช่วงกลองหนังตึงส่งเสียงตุง ๆ ต่ำ ๆ เคล้าเสียงฆ้องกลองและเสียงเคาะปล้องไม้เสียงเพลงคล้ายแอ่วคล้ายซอด้วงไปทั่ว หมู่ ๆ แต่งตัวโก้ สาว ๆ แต่งตัวสวย กองหนึ่งสำหรับปู่เถน กองหนึ่งสำหรับแม่ย่า แพะดำตัวหนึ่งถูกมัดติดหลัก เดือนลอยทวนฟ้า ลานพิธีเริ่มมีคนคลาคล่ำ ใครที่มาแล้วต่างเข้าไปแตะรูปเคารพเป็นสิ่งแรก หัวหน้าบ้านกับแสนหาญและผู้เฒ่าอาวุโสลงเรือนมา ฆ้องกลองหยุดระเบ็งชั่วขณะ ปู่เถนเข้านั่งประจำที่พลางลั่นฆ้องใหญ่ครางมูย ๆ หมอพิธีทักพิธีสวดสรรเสริญ แม่ย่ากับผีเถนหลวง เสร็จพิธีแพะดำที่ถูกฆ่าก็ถูกนำไปย่าง ผู้เฒ่าผู้แก่พากันกลับไปกินเหล้าเฮฮา หมู่ ๆ สาว ๆ จับมือกันเป็นวงกลม เสียงแคนน้ำเต้า เสียงเคาะไม้ และเสียงเพลงรีนเร่ดังกังวานวงรายืด ๆ หด ๆ ตามจังหวะการก้าวย่าง ผู้หญิงย่อเข่าอ่อนน้อมส่วนผู้ชายกระเท็บเท้าผิบบ

(วิถีคนกล้า : 163)

นอกเหนือจากนี้ จากในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า ยังสอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละครโดยเป็นฉากที่ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครด้วย เช่น ตอนที่ จ่อมู ถูกจ่ออยู่และ

จู่พาพาไปถ้าคนตายนางหะเดแม่ของจอมกั๊กวลใจ และคิดว่าวันในทางไม่ดีต่าง ๆ ผู้เขียนได้สร้างฉากให้สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร โดยให้น้ำตาเทียนไหลเป็นสายซึ่งสอดคล้องกับความทุกข์ใจของตัวละครดังต่อไปนี้

เดือนนั้นไปครึ่งฟ้า เทียนเผาไหม้หลังน้ำตาลงเป็นสายใกล้สิ้นสุด แต่สามพ่อลูกยังไม่กลับ
มันไปไหน ไปทำไม ทำไมไม่บอกกล่าวนางบ้าง

(วิถีนกกล้า : 128)

อนึ่งฉากที่เกี่ยวกับบรรยากาศ มาลา คำจันทร์ มักจะกล่าวถึงหมอกไว้เสมอ และจะอธิบายรายละเอียดของหมอกได้อย่างชัดเจนไม่ซ้ำกัน

อากาศค่อนข้างก็หนาวเหน็บ หมอกรางเลื่อนหุ้มไฟเป็นดวง ๆ อยู่ที่นี่ที่นี่ เหน็บหนาว
เดือนสาม หมอกห่อตัวหุ้มบ้าน ผอยหมอกปลิวไปรย เดือนสามหน้าหนาว หมอกมุงตะวัน
อยู่ค่อนข้าง รุ่งเช้า หมู่บ้านในหุบสูงถูกหมอกคลุมจนสลัวไปหมด แดดกล้าขึ้น หมอกใน
หุบเขาจางลงเป็นลำดับ

7. เรื่องบ้านไร่ชายดง

นวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดง เป็นฉากที่มีลักษณะสมจริง คือผู้เขียนได้สร้างขึ้นตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ มีการบรรยายฉากตามลักษณะสภาพท้องถิ่นเพื่อชักนำความคิดของผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม และเห็นฉากต่าง ๆ ได้ชัดเจน เป็นจริงเป็นจังขึ้น การสร้างฉากในลักษณะแสดงสภาพท้องถิ่นได้แก่ การพรรณนาวิถีการทำทาง ขนบธรรมเนียมประเพณี และฉากธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ท้องไร่ท้องนา สภาพป่าเขา ต้นไม้ใบไม้ ท้องฟ้า ซึ่งผู้เขียนมักจะระบุสภาพที่จริงบอกฤดูกาลกำกับไว้ด้วยเสมอ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นจริงเห็นจังเข้าใจได้ชัดเจนว่า เป็นเรื่องเกิดในชนบทภาคเหนือ เช่น

ข้ามโขดเขา ภูค้อยซ้อนทับแลเลื่อนหายในหมอกผ้า ู้..ู้ บ้างปากกู่ก้อง แล้วเงี่ยหูค้อย
 หังเสียงตอบ หุบห้วยไกลตา มีบ้านคนชุกชงเป็นแห่ง ๆ บ้านเผาตา บ้านแม่เนาะ
 บ้านปางหิน ภูค้อยทางตะวันตกสูงใหญ่ขวางตา ไกลโพ้นเป็นค้อยอย่างค้ำชื่อใหม่ว่าค้อย
 อินทนนท์

(บ้านไร่ชายดง : 27)

หรืออีกตัวอย่างหนึ่งผู้เขียนได้บรรยายลักษณะภูมิภาพว่า

เมื่อด้าวมีน้ำหนักมากขึ้น รวงข้าวจึงค่อมลงเป็นวงโค้ง สีเหลืองราไรติบปลายรวง
 แต่ทางโคนยังเป็นสีเขียวอยู่ ล่วงเลยมาถึงตอนนั้นการปราบศึกก็ไม่จำเป็นต่อไป มันเลยมี
 โอกาสชูคอขาวขึ้นบ้าง นอกจากควา พวกเครือเขาและวัชพืชอื่น ๆ ก็ชูดอกพยอมพยอม
 เข้าหน้าหนาว ไม่นานผืนดินแห้งแล้งลมหนาวมาปลุกพืชพันธุ์ว่าแตกดอกได้แล้ว

สีม่วง สีเหลือง สีขาว จะเป็นสีพื้นฐานที่สุดสำหรับไม้ป่า เว้นไว้แต่ดอกหมามุ่ยกับ
 ดอกน้ำครั่งที่เป็นสีแดง น้ำครั่งดอกครามยามพ่นสีชมพู เจือม่วงดูสงบเสงี่ยมเจียมตน
 บ่อยครั้งดอกครามถูกรูดไปลงจุ่มน้ำพริก หลายหนดอกน้ำครั่งถูกเด็ดไปจุ่มปลาร้า ดอกไม้
 หลายอย่างกินได้ งามนั้นงามอยู่ แต่ประโยชน์ย่อมเหนืออื่นใด

(บ้านไร่ชายดง : 83)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้เขียนสามารถบรรยายจาก ทำให้ผู้อ่านได้อารมณ์
 มองเห็นสภาพของท้องถิ่น ตลอดจนเข้าใจสภาพชีวิตของผู้คนในชนบทที่ยากจนที่ต้องดิ้นรนเพื่อ
 ปากและท้อง เช่น ดอกไม้ก็เก็บมาเพื่อเป็นอาหารมากกว่าจะเก็บมาประดับเพื่อความสวยงาม

นอกจากจากจะสมจริงและแสดงสภาพท้องถิ่นแล้ว ผู้เขียนได้ใช้จากโดยช่วย
 สร้างบรรยากาศของเรื่อง สอดคล้องไปกับเนื้อเรื่อง และอารมณ์ของตัวละครกลวิธีการสร้าง
 จากในลักษณะนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และมีความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครด้วย เช่น ตอนที่
 ทานแก้วพานางอันคาไปโรงพยาบาล ผู้เขียนได้นำจากมาช่วยในการสร้างอารมณ์ให้กับผู้อ่าน

โดยบรรยากาศใกล้เคียงกันกาและผู้คนต่างพากันกลับที่อยู่อาศัย แต่หนานแก้วและนางอันคำ
ต้องห่างจากที่อยู่อาศัยไปเรื่อย ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเศร้าหมองไปกับตัวละครซึ่งผู้เขียน
ได้บรรยายว่าธรรมชาติก็มีความรู้สึกคล้ายตามตัวละครไปด้วยเช่นมี แสงเศร้า แสงฟ้าเจื่อน
ถึงความว่า

ตะวันตก แสงเศร้าเป็นเงามืดฉายจับปลายฟ้า ผู้คนสองข้างทางกลับสู่บ้าน แต่ผิวเมียคู่
หนึ่งกลับห่างบ้านไปทุกขณะ แสงฟ้าเจื่อนหาย นกกาที่ก้องกลับร้องพร้อมหน้า นกขมิ้นมีด
คลุ้มหนานแก้วคหิวเมียบอกเพื่อบรรเทาอาการโยกคลอน

(บ้านไร่ชายดง : 110)

หรืออีกตอนหนึ่งที่นกแอ่นฟ้าบินมา อินทรมองเห็นนกแล้วก็เกิดความคิดว่า
ถ้าร้อนนกแอ่นฟ้าบินไปทางเหนือหน้าหนาวหลบลงใต้ บินไปและบินกลับได้ แต่ตนเองมา
อยู่ในป่าเช่นนี้จะมีโอกาสได้กลับไปยังบ้านเดิมอีกหรือไม่ก็ยังไม่รู้ และถ้าจำเป็นต้องย้าย
จากที่นี้อีกตนเองก็ยังไม่รู้ว่าจะไปอยู่ที่ไหน ผู้เขียนได้บรรยายจากว่า

นกแอ่นฟ้าลอยลมอยู่สูงลิบ นกแอ่นฟ้าบินล่าบินหลง แอ่นลับลงคงสูญหายกว่าจ้อย...
นกแอ่นฟ้ามาแล้วบินไป หน้าร้อนนกแอ่นฟ้าบินมาจากใต้หน้าหนาวมันหลบหนาว
ลงจากเหนือ นกแอ่นฟ้าพากันมาแล้ว แต่ตัวเองกับพ่อแม่จะได้กลับบ้านทุ่งถิ่น
เก่าไหม อินทรไม่มั่นใจนัก และถ้าหากว่าต้องมีอันพยพจากที่นี่ไปอีก พวกตน
จะพากันไปที่ไหน

(บ้านไร่ชายดง : 64) -

จากดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีกลวิธีในการเสนอสองแบบคือ บรรยายด้วยทัศนะของ
ผู้แต่งเองกลวิธีนี้ผู้แต่งจะบรรยายแต่ละฉากว่าเป็นอย่างไร ตัวละครที่อยู่ในฉากนั้น ๆ มีความคิด
เห็นความรู้สึกสภาพความเป็นอยู่อย่างไร เช่น

แตกตก เงามไม้ล้มหาย ห้วยดินตมามีสามพ่อลูกลงแช่น้ำแล้งน้ำลด กรวดหินกันห้อย
 ขาวเกลี้ยง อินทรพิสัยก้อนกลมมาพลิกเล่นไฉ่หล้ายงโย่งหยกปล่อยจิกกลางน้ำ ผู้เป็นพ่อ
 คบกันดังป้าย

(บ้านไร่ชายดง : 12)

บางครั้งผู้เขียนจะบรรยายจากผ่านความรู้สึกของตัวละครโดยให้ตัวละครเกิดความคิดถึงถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากที่เกิดจึงเป็นฉากในสายตาของตัวละคร
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ผู้เขียนบรรยายจากในเช้าวันหนึ่งผ่านความรู้สึกของหนานแก้วว่า

เช้า ๆ ตื่นมาแล้วเดินดูไร่ พอใจจะอยู่ทุกวันด้วยว่ามันอึดใจ ดูพืชผักเติบโตขึ้น
 คว้ามี่ด้วงหนอนบ่อนใบหรือไม่ ข้าวโพดโตเร็ว ใบยาวยื่นพ้นหัวแล้ว พักทองบานดอก
 สีเหลืองขึ้นคลุมขอมไม้ ถั่วติดฝัก ดูทำอึดหนากันดีปีนี้ ดีกว่าปีก่อน ๆ ที่อยู่บ้านทุ่ง...
 ควันไฟลอยเอื่อยไม่รีบร้อนจะขึ้นสูง เสียงโกกกาของสากกับครกดังมาแต่ตัวบ้าน
 ลูกชายทั้งคู่จูงควายคนละตัวไปล่ามติดหลัก ใกล้เคียงสามตัวกับลูกเจี๊ยบคุ้ยเหยียบลายข้าว
 ที่โรงกระเดื่อง นกยางบินมาหยับ ๆ เสียงบินเลื่อนลั่น หนานมาคงได้นกหนูหรือไม่ก็
 อีเห็นสักตัว

(บ้านไร่ชายดง : 38 - 39)

8. เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

กลวิธีในการเสนอจากต่อผู้อ่าน ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีเสนอจากด้วยการบรรยายเอง
 จากในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ เป็นฉากประเภทสมจริงที่ผู้เขียนสร้างขึ้นตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ โดยเป็นฉากที่บรรยายตามลักษณะสภาพท้องถิ่นชนบทอย่างละเอียดมีการระบุสถานที่และเวลาอย่างชัดเจน เป็นการสร้างบรรยากาศและเพื่อให้นวนิยายเรื่องนี้สมจริงยิ่งขึ้น เช่น การบรรยายสภาพป่าไม้ในภาคเหนือ ผู้เขียนบรรยายให้เห็นความแตกต่างของสภาพป่าในอดีตและปัจจุบัน กล่าวคือในอดีตสภาพภูมิประเทศภาคเหนือเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ แต่ปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลายโดยมนุษย์

แดดใกล้เที่ยงส่องลอดลงมาเห็นเงาหัวหัดสั้น ป่าโปร่งโล่งบาง บางแห่งยังเห็นตอสักผุ ๆ
โผล่พ้นพุ่มเถาที่คลุมทับ คนเฒ่าคนแก่บูมเบดเก๋าสืบเล่าว่าแต่ก่อนนานมา ไม้สักมีมาก
เป็นป่าที่บดบังคิปลาลามเป็นอันเดียวกับหุบป่าตะ ลามเลยไปถึงเขตพม่าพัน คนรุ่นพ่อรุ่นแม่
ก็ยังทันได้เห็นป่าที่บดบังหนา ป่าคางแน่น สักยี่สิบสามสิบปีผ่านมาก โรงเลื่อยทำทางเข้า
มาตัดลากไม้ไปหมด ป่าใหญ่เลยถูกตัดทอนกระท่อนกระแท่น แต่ไหนมาสัตว์เผอิญป่า
ไม้ก็หนีไกลออกไปทุกที่

(เขี้ยวเสือไฟ : 89)

ฉากดังกล่าวแสดงให้เห็นสภาพของป่าตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ภาคเหนือของ
ประเทศไทยเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้สักและสัตว์นานาชนิด แต่ปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลายลงมาก
สัตว์ป่าถูกล่าจนเหลือเพียงจำนวนน้อย ซึ่งกลายเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของประเทศไทย การบรรยาย
ฉากในลักษณะนี้ช่วยปูพื้นฐานความคิดของผู้อ่านให้เห็นสภาพท้องถิ่นของตัวละคร ทำให้ผู้อ่าน
เกิดความรู้สึกคล้อยตามเห็นฉากต่าง ๆ ได้ชัดเจน เป็นจริงเป็นจังขึ้น

บางครั้งผู้เขียนจะใช้กลวิธีการบรรยายฉากอย่างสั้น ๆ ด้วยภาษาที่กระชับรัดกุม
สอดแทรกไปกับการดำเนินเรื่อง กลวิธีนี้จะใช้เมื่อไม่ต้องการเน้นบรรยายฉากจากฉากแต่ต้องการ
เน้นเหตุการณ์หรือบทบาทของตัวละครมากกว่า จึงได้บรรยายฉากในลักษณะที่พอให้ผู้อ่านเห็นภาพ
คร่าว ๆ

บุกป่าฝ่าหนาม หลีกไล่ตัดพวงม้งแต่จะหนีไปข้างหน้า ล้มลุกคลุกคลานหนามไหนเกี่ยวตัว
เลือดซิบ หน้าไม้คูเกาะย่านตุงรัง คางเองละล้าละลักถูกละทุก... แก้วเหื่อนงลัก
หลังน้องชายนาหน้าหัวซุกหัวซุนกึ่งไม้เกี่ยวคอเสื้อฉีกควาก คางเองละล้าละลึงคอยเรียด —
เร่งพม่า กางเองก็หลวมคอยแต่จะหลุด

(เขี้ยวเสือไฟ : 149)

จากตัวอย่างที่ยกมาเห็นได้ว่าผู้เขียน สร้างจากโดยวิธีการบรรยายจากอย่างละเอียด และการบรรยายจากอย่างสั้น ๆ แต่เมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วจะเกิดมโนภาพชัดเจน เห็นภาพตัวละคร บทบาทตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ปรากฏตัวอยู่ในฉากนั้น ๆ โดยจากเป็นส่วนช่วยยปรุงแต่งบรรยากาศของเรื่องให้มีชีวิตชีวาเป็นจริงเป็นจังขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนได้มีกลวิธีในการสร้างฉาก โดยสร้างฉากตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเหตุการณ์เรื่องราวและใคร่จะติดตามเนื้อเรื่องต่อไปด้วย ความสนุกสนาน เช่น ตอนที่แก้วเอือน และคำคงหนีพ่อแม่ไปหาแม่จละ เนื่องจากพ่อเลี้ยงคำแหลงจะตัดหัวเจ้าหางตั้งสุนัขของคำคง คำคงจึงพาเจ้าหางตั้งหนีไปขอความช่วยเหลือจากแม่จละ ขณะเดินทางนั้นเสียก็ตามล่าแก้วเอือนและคำคง ผู้เขียนได้บรรยายจากตามลักษณะความเชื่อโชคลางของชาวบ้าน โดยกำหนดให้มีแรงบินตามแก้วเอือน และคำคง ชาวบ้านมีความเชื่อว่า การที่แรงบินตามนั้นเป็นลางบอกให้รู้ว่าคนที่ถูกตามจะต้องตาย ดังนั้น แก้วเอือนและคำคงจึงเกิดความกลัว แล้วแก้เคล็ดด้วยการถ่มน้ำลาย ดังข้อความต่อไปนี้

คำคงเก็บมาเคี้ยวแล้วเอาใส่กระเป๋ากางเกงสองสามลูก เยมมองฟ้าเงาดำร่อนวน
ทวยฟ้าชวนสะอึกตกใจ
"แรง แก้วเอือน อีแรงมันตามเรา"
"ถ่มน้ำลายคำคง เร็วรีบถ่ม"

สองคนขวักน้ำลายถู ๆ แก้วเอือน เจาคำเริ่มแผ่คลุมในใจคนแก่เล่าเล่าขานกันมา
แรงบินตามใครคนนั้นต้องตาย

(เขี้ยวเสือไฟ : 142)

การที่ผู้แต่งบรรยายจากเช่นนี้ ช่วยสร้างอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความตื่นเต้นและ
ความใคร่รู้ว่าเรื่องจะดำเนินไปอย่างไร แก้วเอือนและคำคงจะถูกเลือกตายหรือไม่ตามที่เห็นจะ
เป็นจริงหรือไม่ และฉากนี้ยังเป็นฉากที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของตัวละครอีกด้วย

ในเรื่อง ขี้หวี่เสือไฟนี้ ผู้เขียนบรรยายเรื่องโดยเปลี่ยนฉากสลับกันไปมาระหว่างฉากในบ้านนอกบ้าน เช่น จากเหตุการณ์ต่าง ๆ จากธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ลำธาร ต้นไม้ สภาพภูมิอากาศ สลับกันไปมาอย่างรวดเร็วคล้ายกับการเปลี่ยนฉากในภาพยนตร์ ซึ่งผู้เขียนสามารถทำได้แบบเนียนจนผู้อ่านไม่เกิดความสับสนแต่ประการใด นอกจากนี้ผู้อ่านยังรู้สึกเหมือนว่าอยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ร่วมกับตัวละครด้วย เช่น ตอนเปิดเรื่อง กล่าวถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนอกบ้าน ทำให้แก้วเหียนและทუნะซึ่งนอนหลับอยู่ในบ้านตกใจตื่น ทุนะลืมตัว จะออกไปล่าเสือแก้วเหียนก็จะไป แต่ถูกนางบัวจันทน์ห้ามเอาไว้ ต่อมาจึงเป็นฉากบรรยายว่า เสียงเอะอะโกลาหลต่าง ๆ นอกบ้านหายไปเนื่องจากผู้คนพากันจุดไฟออกจากหมู่บ้านไปที่ต้นเขา เป็นต้น

9. เรื่องหุบเขากินคน

จากในนวนิยายเรื่องหุบเขากินคน ส่วนมากเป็นการสร้างฉากให้มีลักษณะเพื่อจริงสร้างให้แปลกเพื่อมุ่งสร้างให้ผู้อ่านเกิดความตื่นเต้น โดยเป็นสถานที่แปลกใหม่ที่ผู้เขียนจินตนาการขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามแต่เป็นไปในลักษณะสมจริง ซึ่งสอดคล้องกับความมหัศจรรย์ของเนื้อเรื่องที่ตัวละครพลัดหลงเข้าไปอยู่ในมิติของเวลาในอดีต เช่น

จากป่าที่ บดินทร์ วิชชุ อัชฌา วิทยา และบุญชู พลัดหลงเข้าไปนั้นเป็นจากป่าในสมัยขอมโบราณ ซึ่งป่าในสมัยนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ๆ ผู้เขียนได้บรรยายว่า

ป่าไพรเงียบเขียว ไม้ป่าดูแปลก ๆ เบียดแน่นเหมือนเป็นป่าอุดมไม้ใช้สากป่า เลื่อมไทรมจันต้องอนุรักษ์กันไว้ แต่ละต้นแต่ละลำสูงลิ่วเบียดเสียดกัน พื้นดินชุ่มชื้น ใบไม้หล่นสุมเก่าแก่คล้ายทับถมกันมานานปี พร่งป่าไผ่ทั่วพื้นดินท่ากะพ้อมใส่ข้าว ยืนยาวเหยียดใบเป็นปริมณฑลกว้างขวางราวเป็นมะพร้าว ไม่ใช่พร่ง—
"แปลก" วิชชุตั้งข้อสังเกต "ทำไมอะไรต่อมิอะไรดูมันใหญ่ไปหมด ต้นพร่งยังกะต้นมะพร้าว"

(หุบเขากินคน : 46)

ในด้านสถานที่ เหตุการณ์ เหนือธรรมชาติ มักจะเกิดในสถานที่ซึ่งมีลักษณะ
ลึกลับซับซ้อนและมีความมืด ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ ก่อให้เกิดความ
พรึ่พรึงและหวาดวิตกกังวลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้น ผู้เขียนได้บรรยายอย่างละเอียดละออ ทั้งในด้าน
สถานที่ เวลาและบรรยากาศเพื่อให้เกิดความตื่นตันทึ่งน่ากลัว เช่น บรรยายสถานที่ตั้งของ
หุบเขาหินคน ซึ่งปกคลุมไปด้วยสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจากเวทมนต์ของความพราหมณ์ว่า

ท่าเล็ลลับแฝงเร้นความหนาวเย็นกึกกั้น หุบเขาล้ำยอาบด้วยแสงสีเงินปนม่วงลึกลับ
ลึกลับและเยือกเย็นชวนพรึ่พรึง

ไต้เวลเดือนเย็นจนลึกลับ อาถรรพ์รุนแรงของความตายทะลักหลายอีกครั้ง
สุดขานผาคือหุบเขาขาด ตัดขาดทั้งดิ่งลงเบื้องล่างลึกลับ ลวลไอหมอกคลุ้งป่วน
เดี่ยวทึบเดี่ยวจางเลยจากหน้าผาขาดไปราวหาลึบเมตรมองเห็นหลังคาเทวาลัย
ทึมทึม จากหน้าผามีสะพานเชือกทอดหายไปใต้ม่านหมอกบดบัง

พรึ่พรึง ครันคร้าม ใจเต้นตึกลองอยู่ระทึก ผู้ใดล่วงล้ำหุบเขาหินคนต้องตาย
เพียงแค่เห็นยังไม่ทันได้เหยียบย่างลงสะพานแขวนด้วยซ้ำ แต่แรงคุกคามชั่วร้ายก็เหมือน
ทะลักมาข่มขู่ให้ระย้อ

สะพานแขวนทอดหายในสายหมอกเบื้องไกลออกไปโน้นคือ ตัวเทวาลัยลึกลับที่
เห็นเพียงเลือนลางด้วยหมอกหนก ทั้งบันไดและวิซุต่างพรึ่พรึงเพริด ต่างเหมือนตก
อยู่ใต้มนต์สะกดลึกลับของกลิ่นอายชวนสยองพรึ่พรึง เหมือนลูกเบี้ยดหมอบจ้องมอง
พญางู อยากกระโดดให้พ้น อยากเตลิดหนีไปลับโลก แต่ดวงตาพญางูกับจ้องตรึง
แกมดังคู่มือให้เคลื่อนเข้าไพบา

(หุบเขาหินคน : 237 - 238)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังสร้างฉากที่สอดคล้องกับอารมณ์ของเรื่อง และตัวละคร
โดยนำธรรมชาติเป็นองค์ประกอบ ฉากสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เคลิ้มเคลิ้มตามเนื้อเรื่อง
อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ขณะที่ดินทร์นั่งเป็นยามคุ้มครองพวกเพื่อนอยู่นั้น บรรยากาศของเวลา กลางคืนกลางดึกที่เย็นเจี๊ยบและเจี๊ยบเหงามีผลต่อความรู้สึกของดินทร์ ผู้เขียน ได้บรรยายว่า

"ยามแรกผ่าน ยามที่สองดินทร์นั่งเฝ้าไฟอยู่โดดเดี่ยว ลมโชยเยะเยือก ขนห่อตัวหนาวสะท้าน ยิ่งเวลาผ่านไป ความว้าวเหวหวาดกลัวก็อีกถมทับจนอยาก จะบ้า ป่ามืดดำดูขยายใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด เห็นแต่ดวงเขี้ยว ๆ ของหิ่งห้อยบินลอย วูปไหว เสียงลมหยอกยออดไม้ซำซู่ ขนง่วงงุน ขยับตัวไปมาแล้วทรุดนั่งที่เดิม... แม่ครับ ดินคิดถึงแม่จังเลย

(หุบเขากินคน : 66)

เมื่อดินทร์ วิชชุ อัชฌา วิทยา และบุญชู สำนวามพราหมณ์ ได้ผู้เขียนก็ได้ขึ้นาธรรมชาติ เข้ามามีส่วนในการทำลายสิ่งชั่วร้ายโดยให้เกิดภูเขาไฟระเบิด ลาวาไหลออกมา ทำให้ปราสาท เจ้าแม่กาสิถูกทำลาย ดังข้อความต่อไปนี้

มีเสียงดังกรืนครางคล้ายฟ้าร้องใต้ดินดังแว่ว ๆ พื้นหินใต้เท้าสะเทือนไหววิชชุ จุกใจถึงธารลาวาจึงเร่งเตือนให้ทุกคนออกจากเทวาลัยโดยเร็ว เสียงฟ้าร้อง ใต้ดินมาอกรึบหลามไหลกันออกประตูละหุก ออกมาพันจนสุดปลายเนิน เสียงโครมครืน ราวตึกสิบชั้นถล่มทลายก็ดังสะท้านสะเทือน ปราสาทหินแห่งเทพเจ้ากาสิถล่มทรุด ลงหมดทันที สิ้นสุดกันแล้ว หุบเขากินคนพราหมณ์

(หุบเขากินคน : 312)

หลังจากนั้นก็ได้มีการตัดฉากกลับที่เมืองวยาธปุระ อันเป็นกลวิธีตัดต่อจากเหมือน จากภาพยนตร์คือจากฉากหนึ่ง ไปสู่อีกฉากหนึ่ง ทำให้การดำเนินเรื่อง ไม่เย็นเยือกซึ่งกลวิธี การตัดฉากนี้อยู่หลายแห่ง อันเป็นกลวิธีที่ผู้เขียนสามารถทำได้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง เป็น อย่างดี

ผู้เขียนได้บรรยายว่าธรรมชาติมีส่วนในการสร้างความสดใส สว่างแก่เมือง
วยาธปุระว่า

ฟ้าเปล่งแผ้ว ฝนบ้างฟ้าชะล้างเมฆหมอกอิมครึมสลายหายไปหมด แดดจ้าจัด ตะวัน
หมดจดเปล่งแสงเข้มกล้า แผ่นดินวยาธปุระก็ก้องด้วยเสียงไชโยโห่ร้องไปทั่ว
หวัระแหง

(ทบทวน : 313)

วิเคราะห์หลักวิธีการใช้ภาษา

กุหลาบ มลลิกะมาส (ม.ป.ป. : 123 - 131) ได้เสนอแนวทางในการศึกษาการใช้ภาษาไว้ดังนี้

1. การสรรคำใช้ (Diction หรือ Choice of Words)

- 1.1 คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานการณ์ของบุคคล
- 1.2 การเลือกเสียงของคำ ตลอดจนการเล่นคำ
- 1.3 คำที่มีความหมายเจาะจงเฉพาะที่
- 1.4 คำภาษาถิ่น อาจนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการความจริงและใกล้ชิดกับสภาพ

ความเป็นจริงตามสถานการณ์ในเรื่องมากขึ้น

2. ท่วงทำนองที่เกี่ยวข้องกับโวหาร เป็นเครื่องบอกท่วงทำนองการแต่งเฉพาะตัว
ผู้แต่งได้เป็นอย่างดี ในการแต่งบทร้อยกรองหรือร้อยแก้วที่เป็นแบบพรรณนาความ

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2528 : 109 - 115) ได้เสนอเกณฑ์สำหรับใช้เป็นแนวทาง
ในการศึกษากฎอรรถาธิบายว่า

1. การประยัดคำ ใช้จำนวนคำน้อยแต่กินใจความมาก คำแต่ละคำที่แสดงออกมา
ย่อมได้กลิ่นกรองมาอย่างประณีต สุขุม และลึกซึ้ง ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย
2. คำที่ทำให้เกิดความรู้สึกเสมือนหนึ่งว่าผู้อ่านสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า
3. คำที่ทำให้เกิดภาพพจน์ หรือเกิดมโนภาพ เป็นคำบรรยายอริยาบถให้เกิดเป็นภาพ
ขึ้นอย่างแจ่มชัด เหมือนกับผู้อ่านแลเห็นภาพนั้นจริง ๆ และเกิดความรู้สึกเห็นจริงเห็นจังตามผู้แต่ง

ไปด้วย คำจำพวกนี้มีความขลังมากเพราะทำให้ตัวหนังสือที่ไม่มีชีวิตผลเป็นภาพขึ้นมา บางทีเรียกว่าภาพที่เกิดจากถ้อยคำ

4. คำที่ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและกินใจ
5. คำที่มีอำนาจเร้าใจให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจ หมายถึง ใช้คำงามที่คนธรรมดาไม่ใช้กัน และคำเหล่านั้นมีความละเอียดอ่อนซาบซึ้งตรึงใจ เป็นคำที่ได้เลือกเฟ้นมาแล้วเป็นอย่างดี
6. การเลือกเฟ้นคำให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ได้แก่ การวางคำเหมาะในที่เหมาะ คือ เหมาะกับโอกาสและเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง
7. การใช้คำง่าย ๆ เพื่ออ่านได้สะดวก และเข้าใจได้ชัดเจน
8. การใช้คำพูดให้ถูกลำดับ ได้แก่ การพรรณนาจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย หรือพรรณนาจากส่วนย่อยมาหาส่วนรวม การพรรณนาจากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว หรือพรรณนาจากสิ่งที่ไกลตัวมาหาสิ่งใกล้ตัว การพรรณนาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนไปหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลัง หรือพรรณนาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลังมาหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน พรรณนาการจากสูงไปหาต่ำ หรือพรรณนาจากต่ำมาหาสูง ตามลำดับ
9. การใช้คำซ้ำ ทำให้ข้อความบรรเจิดบรรจงสละสลวยเพราะพริ้ง เน้นอารมณ์ของผู้แต่งเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม อาจเป็นการซ้ำคำเพื่อความไพเราะ หรือซ้ำคำเพื่อความหมายเด่นชัดขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องตกแต่งบทประพันธ์ให้งามขึ้น
10. การใช้คำเลียนเสียง ทำให้บทประพันธ์มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น เป็นการถ่ายทอดของจริงในรูปของภาษามนุษย์ ถ้ากวีพจน์ใดทำได้ถึงขนาดกวีนิพนธ์นั้นจะน่าอ่าน เห็นภาพและได้ยินเสียงเสมือนหนึ่งว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริง ๆ ตามธรรมชาติ

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525 : 40 - 58) ยังได้กล่าวถึงกลวิธีในการใช้ภาษาให้เกิดภาพพจน์ ดังต่อไปนี้

1. ใช้วิธีอุปมาอุปไมย (Simile)
2. ใช้วิธีอุปลักษณ์ (Metaphor)
3. ใช้วิธีสาธกหรือเพ้าความ (Allusion)
4. ใช้สัญลักษณ์ (Symbol)

5. ใช้ข้อพิพจน์ หรือการกล่าวเกินจริง (Hyperbole)
6. การใช้บุคคลาธิษฐาน (Personification)
7. ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือมีความหมายตรงกันข้ามมาเคียงคู่กัน
8. ใช้คำถามยั่วให้ยั้งคิด (Rhetoric Question) คือใช้วิธีถามโดยไม่ต้องถาม

คำตอบ

9. ใช้วิธีกล่าวประชด (Irony)
10. ใช้ถ้อยคำที่มีรสความ (Understatement) ได้แก่ใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษากริ

โดยตรงซึ่งไม่ใช่ในภาษาสามัญ

ผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวมาประสมประสานกันเป็นเกณฑ์ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาของ มาลา คำจันทร์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำ
 - 1.1 การสรรคำใช้
 - 1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

2. การใช้สำนวนโวหาร
- เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ จากการศึกษานวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ พบว่า มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการสรรคำใช้ดังต่อไปนี้

1.1.1 คำภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาที่ใช้ตามภาคต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกับภาษาภาคกลางหรือภาษามาตรฐานของชาติ มาลา คำจันทร์ ได้ใช้คำภาษาถิ่นของชาวเขามาใช้ในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับท้องที่ในเรื่อง สอดคล้องกับตัวละคร และเพื่อให้สมจริง เนื่องจากเนื้อเรื่องของหมู่บ้านอาบจันทร์เป็นเรื่องที่แสดงถึงไมตรีจิตของชนชาวเขา ดังนั้น มาลา คำจันทร์ ซึ่งใช้ศัพท์ภาษาถิ่นแล้วอธิบายความหมายกำกับ จนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในการเขียนนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ จึงสามารถใช้ภาษาถิ่นในบทสนทนาได้อย่างเหมาะสมกับตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ถ้าได้สักห้าปีพ่อว่าจะซื้อรองเท้าให้ข้า"

"ของข้าจะซื้อเปลาะคัตวี่ใหม่" อีกคนพูด เปลาะคัตวี่ คือ กางเกงขากว้าง
เป้าหย่อนยานเต็ม

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 98)

มาลา คำจันทร์ นักภาษาศาสตร์เน้นการใช้ทั้งการสนทนาและการบรรยาย การใช้คำภาษาถิ่น
มาใช้ในบทสนทนานั้นเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง บรรยายภาพ และตัวละครอย่างยิ่ง ส่วนการนำคำ
ภาษาถิ่นมาใช้ในการบรรยายนั้น ก็เป็นกลวิธีการสอดแทรกความรู้ทางด้านภาษาให้กับผู้อ่าน
เนื่องจากจะมีคำอธิบายต่อท้ายบางครั้งจะให้ความหมายไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ เช่น

ไซโบเหลาะ หรือ กระต๋องตาขาว ดังระงมจากที่นั่นที่นี้

หน่อแปะเขยอกสารับออกมาสารับข้าว เรียกว่า เซอะบิ

นุโหยงคืนนอกจากจะมีหะยะ (ผ้าห่มทอเอง) หลายผืนแล้วยังมีผ้าห่มคนเมืองทั้งหนาทั้งนุ่มอีก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 12, 13, 28)

1.1.2 คำภาษาปาก ภาษาปากหมายถึง ภาษาที่พูด ไม่ใช่ภาษา
สละสลวย เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ มีบทสนทนาโต้ตอบของตัวละครที่ใช้ภาษาปากปะปนอยู่มาก
แม้ว่าภาษาปากจะเป็นภาษาที่ไม่สละสลวย แต่เนื่องจากตัวละครในเรื่องส่วนมากเป็นชนชาวเขา
ที่ไม่ได้รับการศึกษา ดังนั้นภาษาปากที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้จึงเหมาะสมกับฐานะ บทบาท
และอารมณ์ของตัวละคร ทำให้เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์สมจริงและมีชีวิตชีวา เช่น

"เมื่อไรแม่จะเอาผ้าใหม่"

"ไปทางโน้นมันไม่ไ้ลงดินเลย ไม่รู้จักใครสักคน"

"เวลาค้าคินปวดท้องขี้ ต้องขี้บนเรือนนี่แหละ"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 58, 114, 20)

คำภาษาบางคำที่ มาลา คำจันทร์ ใช้มีลักษณะตามสบาย ไม่ระมัดระวังให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษามาตรฐาน ทั้งการออกเสียงและสะกดคำ เช่น

หยิ่งใจ	แทนคำว่า	อย่างไร
เอางี้	แทนคำว่า	เอาอย่างนี้
หือ	แทนคำว่า	หรือ

1.1.3 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือความหมายตรงกันข้ามมาเคียงคู่กัน มาลา คำจันทร์ มีความสามารถใช้ถ้อยคำซึ่งมีความกลับกัน นามาคู่กันได้อย่างกลมกลืน ทำให้นวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

สูงขึ้นไปคือโค้งฟ้าต่ำลงมาคือหุบห้วย

ข้างหน้าคือความหวังข้างหลังคือดวงตารอคอย

วงล้อมที่ขยายกว้างจะบีบแคบเข้ามา

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 19,64,48)

1.1.4 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ หมายถึงการใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจทั้งทางด้านภาพ แสดงอาการ และอารมณ์ความรู้สึกให้เด่นชัดยิ่งขึ้น กลวิธีการสรรคำเช่นนี้เป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของ มาลา คำจันทร์ ดังรายละเอียดดังนี้

คำแสดงภาพ คือคำที่ให้ความหมายเข้าใจในด้านรูปร่าง

ภาพ ให้ชัดเจนขึ้น คำแสดงภาพที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์มีทั้งที่ใช้ในลักษณะ

ประกอบคำอื่นเป็นคำขยายเพื่อให้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และมีทั้งที่ให้ภาพเด่นชัดด้วยคำนั้น

มีความหมายในตัวเอง เช่น

ร่างผอมบางและสูงโปร่งจนหลังงุ้ม มันโงกเงกเหมือนข้าไท มันผอมกริ่งและบางบอบ
ผมยวกระเซิง เขี้ยวขาวยาวโจ้ง เท้าแตกอุอะ ตายิบหยี หมอลูบครางหอมแหมม
หัวล้านโล่งโค้ง เด็กเขื่อง รุงรัง โหว่แห้ว รกรุ่ย

คำแสดงอาการ คือคำที่ให้ความหมายและความเข้าใจ
 ในด้านกิริยาอาการจากการศึกษานวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ในด้านการใช้คำแสดงอาการ
 แล้วพบว่า มาลา คำจันทร์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้คำแสดงอาการของสิ่งทีกล่าวถึง
 คำเหล่านั้นนอกจากจะเหมาะสมกับบทบาทแล้ว ยังสามารถทำให้เกิดภาพขึ้นในจิตใจของผู้อ่าน
 อีกด้วย เช่น

นอนแนบ นอนเขลง นอนอ้อยอิ่ง นอนแผ่ กาเคือดคลัก พันจอบบิก ๗ หัวเราะก๊ิก
หมุนคว้าง กรอดแกรด ย่ำสงบ ๗ เดินกระย่องกระแย่ง วิ่งตื้อ นั่งยอง ๗ ยืมแห้ง ๗
แผ่นแผ้ว โลดแล่นลูกกลน ถีบตุลิกทุเล เบิกตาไหลง

คำที่แสดงความรู้สึก คือคำที่ให้ความหมายและความเข้าใจทางอารมณ์
 ความรู้สึกอาจเป็นเสียงที่เกิดจากอารมณ์ หรือเป็นคำที่เลียนเสียงธรรมชาติก็ได้ คำประเภทนี้
 ปรากฏในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ โดยเป็นคำที่สื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์คล้อย
 ตามไปด้วย เช่น

หตุทุทต้อ ทุนทุราย กลัดกลุ้ม แหม่ซิ่น ซุ่มซิ่น ปวดหนึบ ปวดแปลบ เสียวปลาบ
ซิมเซา ร้อนเร่ว เจียบ ๗ ซิ่น ๗

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

โดยทั่วไปเรามักจะพบว่าการเล่นคำเป็นกลวิธีที่จะทำให้เกิดความ
 ไพเราะในงานประเภทร้อยกรอง แต่สำหรับนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์นั้น มาลา คำจันทร์

ในการเล่นคำทำให้ภาษามีลักษณะเป็นร้อยกรอง มีความไพเราะสละสลวยน่าอ่านยิ่งขึ้น และวิธีการ
เช่นนี้มีปรากฏมากจนกล่าวได้ว่าเป็นลีลาการเขียนเฉพาะตัวของ มาลา คำจันทร์
การเล่นคำที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์นั้น มีกลวิธีดังต่อไปนี้

1.2.1 การซ้ำคำและซ้อนคำ มาลา คำจันทร์ นิยมใช้คำประเภท
ซ้ำกันในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ เพราะการซ้ำคำและการซ้อนคำจะช่วยเพิ่มน้ำหนักให้
แก่ข้อความ ช่วยสร้างและเสริมความรู้สึกให้แก่ผู้อ่านได้มากกว่าคำโดด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากคำที่ซ้ำ
และคำที่ซ้อนกันนั้นมักจะสอดคล้องกันโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความไพเราะ รื่นหู ลักษณะ
การซ้ำคำและซ้อนคำในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์มีลักษณะดังนี้

ซ้ำคำหน้าหรือพยางค์หน้า

พระเอมันไปอบไปรมไปสั่งไปสอน

เงียบเชียบ เงียบงัน

สะสม สะสม

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 136, 23, 35)

ซ้ำคำหลังหรือพยางค์หลัง

ร่วมเผ่าและต่างเผ่า

รื้อยาม คั้นยาม

เอาผ้าท่มมาแจก เอาเสื้อท่มมาแจก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 62, 65, 78)

ซ้ำความ เพื่อแสดงถึงความหนักแน่นจริงจัง เช่น

เสียดาย เสียดาย คาบบาเกอะยอรุ่นแกคงไม่มีโอกาสได้เห็น

ติบป่าพรอยหม ติบป่าพรอยหม เสียงเล่าลือแพร่ระบาด

ข้ามองเห็น ข้ามองเห็น ลูกหลานข้าเห็นปากเกาะยอกจากไปทีละกลุ่ม

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 133,82,37)

สำหรับการซ่อนคำ มาลา คำจันทร์ ได้ใช้กลวิธีซ่อนคำ
เพื่อความหมายและซ่อนคำเพื่อเสียง อันเป็นการถ่วงดุลของเสียง ทำให้ภาษาเกิดความไพเราะ
อ่อนหวานยิ่งขึ้น เช่น

"ลูกเล่าตัวเล็กตัวน้อยปั่นป่ายต้นไม้"

"พริกป่าเผ็ดร้อนจนเจียว"

"คำถามจึงยังค้างคา"

"หลบลิ้นหน้า"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 83,49,85,96)

1.2.2 เล่นคำโดยการเล่นเสียง มาลา คำจันทร์ เล่นเสียง
ของคำด้วยการใช้สัมผัสการเลียนเสียงธรรมชาติ ตลอดจนเล่นจังหวะทำให้ภาษามีความสละสลวย
ไพเราะ น่าอ่านยิ่งขึ้น

มาลา คำจันทร์ เล่นคำโดยใช้สัมผัสพยัญชนะ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

"นกน้อย จิบจิบจ้อแจ๋ทามคทาแมง"

"มันโลกเล่นลูกจนแต่ไม่มีใครสนใจ"

"เดือนแรมเริ่มเรื่อรางแล้ว"

"ฟ้าอัมเมฆม้วน แล้วฝนก็ปรอยสายมาสู่"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 40,25,32,88)

สำหรับสัมผัสสระมีดังตัวอย่างต่อไปนี้

"กระดุกข้าคงเรียรายหาย สุญ"

"การแก่งแย่ง การทะเลาะเบาะแว้ง"

"เหลือแต่เาแต่ต่อเขาขบยบคิน"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 36,75,51)

นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ยังได้เล่นคำโดยสัมผัสทั้งสระและ

พยัญชนะดังตัวอย่าง

ดวงเดือนเลื้อนลอยยอยู่ไคดเดี่ยว

ไม่ได้บลอดไบรังโล่งบางอย่างวันนี้

ดวงตาแวววบแล้วกลับหมนมัว

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 30,34,35)

การเล่นคำโดยการเลียนเสียงธรรมชาติ มาลา คำจันทร์ ได้เลือก

ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติที่ช่วยสื่อความหมายทางสไตล์สัมผัส เช่น เสียงน้ำค้างตก เสียงสับดิน
เสียงน้ำไหล เสียงยุงบิน เสียงวัวร้อง

น้ำค้างทมไพรอยู่เปาะ ๑ สับคินดังบิก ๑ น้ำห้วยไลเลาะดังจุงจิง

ยุงบ่าบินหึ่ง ๑ ท้องร้องไครกคราก วัวครางมอ ๑ แล้วออกย่ากุบ ๑

2. การใช้สำนวนโวหาร หมายถึง การเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียง

เข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกมา การเลือกสรรถ้อยคำ
มาเรียบเรียงเข้าด้วยกันนั้น นักเขียนแต่ละคนต่างก็มีวิธีการเป็นของตนเอง

มาลา คำจันทร์ เป็นนักประพันธ์ที่มีความพิถีพิถันในการใช้ภาษา ดังนั้น
สำนวนโวหาร จึงมีความคมคายประทับใจผู้อ่าน จากการศึกษานวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์
พบว่าการใช้สำนวนภาษาของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะดังนี้

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมยเป็น
การใช้โวหารเพื่อให้ประสิทธิผลต่อความเข้าใจ ต่อความรู้สึก และการสร้างภาพพจน์ ได้ชัดเจน
กว่าการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา การใช้โวหารเปรียบเทียบนี้ มาลา คำจันทร์ ใช้มากที่สุด
โดยใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบได้อย่างมีชีวิตชีวา ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่ง
สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

2.1.1 อุปมาอุปไมย คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง
โดยมีจุดมุ่งหมายจะชี้แจง อธิบาย หรือเสริมให้ดังมากขึ้น การเปรียบเทียบในลักษณะนี้ จะใช้คำ
เชื่อม "เหมือน" มากที่สุด คำอุปมาที่ผู้เขียนนำมาใช้นั้นเกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ ดังนี้

คำอุปมาที่มาจากกิริยาอาการและลักษณะของสัตว์

"รถมีมาก มากเหมือนนมคอกกรุเลี้ยอีก"

"แขนขาและลำตัวคกขยเหมือนเกล็ดงู"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 135,66)

คำอุปมาที่มาจากเครื่องใช้

"โยไม้เปลี่ยนสีเหมือนสีจีวรพระ"

2.1.2 อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง - เป็น
การเปรียบเทียบโดยตรง โดยนำเอาลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว ซึ่ง มาลา คำจันทร์ จะใช้
คำเชื่อมว่า คือ เป็น เท่า ในการเปรียบเทียบ เช่น

ลูกก่อก่อคือพี่เงินพี่ทอง

ป่าคือโรงเรียนอันกว้างใหญ่ของพวกเขา

ปลาที่ขึ้นนอนตัวเท่าจิ้งจก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 97,85,15)

2.2 บุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสมมุติให้สิ่งต่าง ๆ

ที่ไม่ใช่มนุษย์แต่ทำกิริยาอาการเสมือนหนึ่งเป็นมนุษย์

มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการใช้สำนวนภาษาให้เกิดความมีชีวิตชีวา และเกิดภาพพจน์โดยการสมมุติให้สิ่งทีกล่าวดังมีอาภักกับกิริยาเหมือนมนุษย์ ซึ่งกลวิธีนี้

มาลา คำจันทร์ ทำได้น่าสนใจคือ ทำให้นวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์มีชีวิตชีวา และเร้าอารมณ์ได้ เช่น

"ป่าใหญ่เริ่มเปลี่ยนเสื้อ จากสีเขียวสดของหน้าฝนมาเป็นเหลืองจืดจาง"

"เมฆเหงา ๆ ลอยเรี่ยหลังยอดเขา"

"ใบไม้พลิกตัวสลัดน้ำเหมือนมันสลัดน้ำ"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 40,55,66)

2.3 การใช้คำถามยั่วให้ยั้งคิด (Rhetoric Question) คือใช้วิธิตาม

โดยไม่ต้องถามคำตอบ วิธีการเช่นนี้เรียกร้องความสนใจให้ผู้อ่านคิดหาคำตอบเอาเองตามความรู้ และความคิดของผู้อ่าน ซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการเขียนนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เช่น

ป่าเกาะยอเป็นป่าเกาะยออยู่ได้เพราะเรามีภูมิทัศน์ของเราเอง ถ้าสูญเสีย

ความเป็นป่าเกาะยอจะเหลือความหมายอันใด

คนที่น่าจะได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขวิทยาเบื้องต้นอีกมาก แต่นั่นแหละ

ใครล่ะจะเป็นผู้ให้ความรู้แก่เขา รัฐบาลหรือ

ไม่รู้ส่งเสริมความเจริญกันทำไม ทำให้มาคุณธรรมเก่าแก่ของเราเรียวลงหมด

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 38, 124, 126)

2.4 การใช้สัญลักษณ์เรื่องบ้านอาบจันทร์ มาลา คำจันทร์ มีการใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน โดยใช้ทั้งสัญลักษณ์ที่รู้กันทั่วไปและสร้างขึ้นเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"พ่อเฒ่ามาจากเมืองไกล ไกลจากแผ่นดินฟ้าสามสี"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 31)

เมื่อพิจารณาตามเนื้อเรื่องและจากคำว่า "นี้" แผ่นดินฟ้าสามสี ที่ตัวละครกล่าวถึงควรจะหมายถึง ประเทศไทย เนื่องจากธงชาติของชาติไทยนั้นเมื่ออยู่สามสีคือ สีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน และจากคำว่า "นี้" เป็นการอ้างหมายถึงแผ่นดินที่ผู้พูดกำลังยืนอยู่ ซึ่งก็คือประเทศไทย

"พ่อเฒ่าหยีตาเพ่งมองใบไม้ใหม่ ที่กำลังระบัดอยู่ต่อหน้า หมอเงพอลูกหน่อที่คา
นุไหลกบและไฟ ปุ่มันชื่อพะติไพคนรุ่นเดียวกับแก"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 32)

ใบไม้ที่ มาลา คำจันทร์ กล่าวถึงนั้น เป็นสัญลักษณ์แทนคน โดย มาลา คำจันทร์ ได้เปรียบเทียบกับต้นไม้เป็นสิ่งแทนครอบครัว ดังนั้นใบไม้แก่ก็หมายถึงคนเฒ่าคนแก่ ซึ่งจะต้องตายจากครอบครัวเหมือนใบไม้แก่ที่ต้องร่วงหล่นไปจากต้น ต่อจากนั้นใบไม้ใหม่ก็จะผลิขึ้นมา ใบไม้ใหม่จึงเป็นสัญลักษณ์แทนเด็กรุ่นใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นมานั่นเอง

เรื่องเด็กบ้านดอย

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ ในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอย มาลา คำจันทร์ ได้เลือกคำที่เรียบง่าย ๆ มาเรียงต่อกันให้เป็นภาษาที่สละสลวย สามารถสื่อภาพพจน์และความรู้สึกได้อย่างชัดเจน ซึ่งการเลือกคำนั้น มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีดังนี้

1.1.1 คำภาษาถิ่น เนื่องจากตัวละครในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยส่วนมากเป็นคนภาคเหนือ ดังนั้น มาลา คำจันทร์ จึงได้นำคำภาษาถิ่นทางภาคเหนือมาใช้ในการสร้างบทสนทนา การบรรยาย เพื่อสร้างความสมจริงให้กับเนื้อเรื่อง ซึ่งการนำภาษาถิ่นมาใช้นี้ มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านซึ่งไม่ใช่คนภาคเหนือสามารถเข้าใจวรรณกรรมได้ โดยใช้วิธีการอธิบายในเนื้อเรื่องไว้ด้วย จนทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในการเขียนนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เช่น

"มันขี้ตะหยังวะ" ลุงสมสบอย่างหัวเสียขี้ตหมายถึงอาเพศขี้ตะอ่อนเต่าป่วยหา

อาบนํ้ามั่ง" ลุงปิ่นเชื่อว่าคงจะอาเพศเพราะคนแก่เปลือยกายอาบนํ้า"

"ไปพ่อเป็นตัก้องปู่จากันเตอะ" ไ้แสงชวนว่าไปดูเขาคีกลงบูชากันเถอะ

(เด็กบ้านดอย : 100,45)

บางครั้งการคำอธิบายนั้นจะอยู่ในวงเล็บต่อท้าย

ดังเช่น

"จ๊ี้ย ๆ จะไปนั้น จะไปนั้น" (อย่าไวย อย่าไวย)

"อยากเป็นแก้งเก้อ" (เดือนเลี้ยว)

"บางที่จะเอาไปให้เขาเลี้ยงผ่าจ้าน" (เลี้ยงแบ่งครึ่งเอาลูกคนละตัวสลับกัน)

(เด็กบ้านดอย : 7,50,150)

มาลา คำจันทร์ ได้ใช้คำภาษาถิ่นเป็นกริยาเพื่อแสดงอาการต่าง ๆ ของตัวละคร และเป็นคำกริยาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทภาคเหนือ คำภาษาถิ่นดังกล่าวได้แก่คำว่า ฮ่ำ เล่าขวัญ แอ้วสาว กิ๊ก กิ่น ฟ้อน จุ่ม วาย จ้อย กินลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ย่าผูกแขนปากก็ฮ่ำว่า มาเน้อมา ขวัญสามสิบสองมาอยู่กับเนือกับตัว"

"เล่าขวัญมัน เดียวมันก็มาเข้าสิงกินตับแกหรือ"

"เอาแผ่นทองที่ได้ขนาดแล้วไปกิ๊ก"

(เด็กบ้านดอย : 74,12,27)

1.1.2 คำภาษาปาก เป็นภาษาพูดไม่ใช่ภาษาสละสลวย

มาลา คำจันทร์ นำภาษาปากมาใช้เพื่อแสดงความสมจริง เนื่องจากตัวละครเป็นชาวบ้านในชนบท ดังนั้นภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาระดับหนึ่งที่ใช้กันในชีวิตจริง ๆ เช่น คำสรรพนามระหว่างเพื่อนสนิทหรือคนในวัยเดียวกันจะใช้คำว่า มึง กู และมีการใช้คำว่า "ไอ้" "อี" นำหน้าชื่อ เช่น

"อย่าไปว่ามัน เดียวมันโกรธจะกินตับมึงหรือไอ้แสง"

"มันแพงห่วยจนฉิมห่วย ไม่ออกอย่างมันขอ มันจึงบันดาลโทสะขึ้นไปซื้อคอประแล้วเย้ยวรด"

(เด็กบ้านดอย : 12,20)

คำภาษาปากบางคำใช้คำที่ทำให้เกิดภาพพจน์ สามารถสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น โดยเขียนให้ตรงกับเสียงที่ออก เช่น

เอาสายข้อมมาเร็ว ๆ มัดมันไว้ก่อน

"ปะ...ไป...แล้ว"

"มะ...แม่น แม่น ปล่อยเถอะ ข้าจะไปแล้ว"

(เด็กบ้านคอย : 30,32)

บางตอนจะมีการนำคำภาษาปากมาต่อท้ายเป็นคำอุทาน ทำให้ผู้อ่านทราบสภาวะ ความรู้สึกของตัวละครและเกิดอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร คำยักยักที่นำมาใช้ได้แก่คำว่า แะะ เอะ เอะ เตอะ น้อ หือ เรอะ เป็นต้น

สนุกดีแะะ

ข้าสูมาแทนมันเอะ

หือบ้านเตอะ

กูจะไปรู้เรอะ

(เด็กบ้านคอย : 62,51,72,38)

คำภาษาปากที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้นั้น มักจะมีลักษณะตามสบายไม่ระมัดระวังให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษามาตรฐานทั้งการเขียน รูปประโยค ออกเสียงและสะกดคำ เช่น ไม่ออกเสียง ร ว ล ง เช่น เสีย "ร" จะออกเสียงเป็น "ฮ" หรือตัดเสียงออกไป เช่น แรง - แสง หรือ - หือ เห่ง - เห่ง วัว - จัว นอกจากนี้ยังตัดทอนคำยาว ๆ ให้สั้นลง เช่น สดางค์เป็น - ตัง, แล้วนะเป็น - ละนะ เป็นต้น

1.1.3 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือความหมายตรงกันข้ามมาเคียงคู่กัน ทำให้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น

"ข้าวของมีแต่จะแพงขึ้นแต่ข้าวเปลือกกลับถูกลง"

"หนามไหนเกาะหน้า ก็ยวบหลัง"

"เด็ก ๆ ก็แตกฮือ ครูเดียวก็กลับมาอเบียดเสียดกันอีก"

"วันเกาะกลุ่มรวมตัวกันเป็นรูปร่างไม่ช้าไม่นานก็แยกอย่างกระจัดกระจายกันออกไป"

(เด็กบ้านดอย : 136, 71, 29, 151)

การใช้คำดังตัวอย่างเป็นศิลปะการใช้ภาษาของมาลา

วิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและเกิดความเข้าใจความหมายได้ชัดเจนกว่าการบรรยาย

อย่างตรงไปตรงมา เช่น คำว่า "แพง - ญก" เป็นการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันในเชิง

เปรียบเทียบให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วน "หน้า - หลัง แตกฮือ - เบียดเสียด รวมตัว - กระจัด

กระจาย เป็นการเลือกใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพการเคลื่อนไหวได้อย่างเด่นชัด

1.1.4 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์

นวนิยายเรื่อง เด็กบ้านดอยมีความเด่นชัดในด้านการใช้ภาษาเป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้

เกิดภาพพจน์ด้วยการใช้คำต่อไปนี้

คำแสดงภาพ คำประเภนี้จะให้ความหมายและความ

เข้าใจในด้านรูปร่าง ภาพให้ชัดเจนขึ้น คำแสดงภาพที่นำมาใช้มีลักษณะที่ใช้ประกอบคำอื่นเพื่อ

เป็นคำขยายให้ภาพเด่นชัดขึ้น และมีทั้งให้ภาพที่ชัดเจนด้วยถ้อยคำที่มีความหมายในตัวเอง เช่น

ตัวแดงแจ๋ ขึ้นอีตื้อตืด ขึ้นหรือมแหม่ม ตัวเล็กปราวเปรี้ยว ผอมบาง ผอมโกรก ตกตระกอน

แตกกะเทาะเป็นแผ่น ๆ ปุ่นคลักกองกระจัดกระจาย คอแดงหางสั้นจุนจู้ ตัวสีดำนิดหมี ผมหงอก

ขาวโพลน ผ้าผ่อนหลุดลุ่ย ตัวจ้อย ๆ แะอ้า อ้วนใหญ่เทอะทะ คำเกรียม ขาวซีด เพี้ยว่น

หน้าบวมจิ้ง ปากส่ายะ ล้วนเถิกเล็กน้อย อ้วนล่ำลงพุง

คำดังกล่าวที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้นี้สามารถ

ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ตามที่ผู้แต่งบรรยาย

คำแสดงอาการ มาลา คำจันทร์ สามารถเลือกคำ

ง่าย ๆ มาเรียงกันแล้ว สื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพในจิตเห็นการแสดงกริยาอาการต่าง ๆ ของตัวละคร

ได้อย่างชัดเจน เช่น ข้อความต่อไปนี้

"แกเสกน้ำพันหัวพรวดเดียวความก็เบ่งพริตลูกหล่นไพละ"

"แทนที่มันจะกลักลับหาชนพองย่นปากวังดัก ๆ เข้าหา"

"ไก่อ้งคอไก่อ้งกรากแตกพรวด"

(เค็ดบ้านคอย : 77, 24, 25)

หรือจากคำต่อไปนี้ สั้นไหวดก ๆ นั่งจุมบัก

เคียวหยับ ๆ เอกเขนก คลานงุ่มง่าม กระโดดหยองแหงง เดินถ่างขาได้แต่ ไกยอ้าวตุ้ตตุ้เบ่
สั้นไหวดก ๆ ชะงักกึก ก้าวเหาะ ๆ จกวบ ตกปลิวะ หอบแอ็ก พลิกคว่ำพลิกหงาย ขนลุกชู
ทุกลักทุเล พังพาบ ลอยอ้อยอิ่ง ชีโฉบเฉี่ยว วังผ่นพุง ล้มผิง โจนเข้าใส่ คั่นโครม ๆ
สาลักอีก ๆ หายใจแหมบ ๆ ฯลฯ

คำที่แสดงความรู้สึก คำประเภทนี้จะให้ความหมาย

และความเข้าใจทางอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครโดยอาจจะมาจากคำเลียนเสียงธรรมชาติ
หรืออาจเป็นเสียงที่เกิดจากอารมณ์ มาลา คำจันทร์ สามารถเลือกใช้คำที่สื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก
และอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร คำที่แสดงความรู้สึกดังกล่าวมีดังตัวอย่างต่อไปนี้

กระเจิดกระเจิงว้าวุ่น รุ่มร้อนในอก อึดอัดกลัดกลุ้ม วอกแวกหวั่นไหว คับข้องใจ ประทับใจ
กึกก้องกึกก่าอย่างรื้อซากเห็น หน้าเบื่อน่าย อุ่นใจ งุนงงสงสัย ติดอยู่ในใจ เบ็ดขยาด รุ่มร้อน
ในหัวอก วาบหวนในหัวใจ หดหู่เศร้าหมอง ว้าเหว่ วังเวง ระอา อึดอัด เจ็บปวด สงสัย

บางตอนมีการใช้คำ เลียนเสียงธรรมชาติ

เพื่อช่วยสื่อความหมายให้เกิดความรู้สึกทางด้านสัมผัสผัส เช่น

พันดาบก้นเคร้ง ๆ บินหึ่ง ๆ การ้องกึก ๆ จูปากจึกจึก

น้ำค้างตกจากชายคาค้างเปาะ ๆ รัวกะหลกดั่งปึก ๆ ๆ ๆ

แห่สิงโต ละล้งต่งแฉ่ ไพลาม เชื้อเพียะพะ น้ำไหลดั่งจิ้งจิง ครางฮือ ๆ

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

จากการศึกษานวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยพบว่า มาลา คำจันทร์

มีกลวิธีในการเล่นคำ ดังนี้

1.2.1 การซ้ำคำและการซ้อนคำ กลวิธีเช่นนี้ จะช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ข้อความและให้ความรู้สึกได้ดีกว่าคำโดด ๆ การซ้ำคำและการซ้อนคำในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยมีดังนี้

ซ้ำคำหน้าหรือพยางค์หน้า

"เสียคายข้าว เสียคายของ"

"แล้งนัก แล้งหนา"

"ไหนจะนา ไหนจะไร่"

(เด็กบ้านดอย : 123,108,38)

ซ้ำคำหลังหรือพยางค์หลัง

"ศพนั้นเผาไปแล้ว ลูกเขาเจ้านายก็ปล่อยไปแล้ว คนนั้นหัวหมอ เฮอะหัวหมอ"

"พ่อหลวงคอยดูต่อไปสัตาย ความตาย ทุกสิ่งกาลังจะตาย

"เสียงซึงดังแผ่วมาจากไกล สนไกล

(เด็กบ้านดอย : 80,153,122)

ซ้ำความ

เห็นละยัง เห็นละยัง พ่อชอบเฝ้าปากันตักถึงได้แล้งกันอย่างนี้

ลาก่อนนกลีเกิ้ล ๆ แผ่นดินนี้ไร้ความร่มเย็นสำหรับเจ้าเสียแล้ว ลาก่อนนกลีเกิ้ล ๆ

แผ่นดินนี้ไร้ความร่มเย็นสำหรับเจ้าเสียแล้ว

(เด็กบ้านดอย : 104,157)

สำหรับการซ่อนคำ มาลา คำจันทร์ ได้ใช้กลวิธีนำคำมาซ่อนกัน โดยมีเสียงสัมผัส ซึ่งการซ่อนคำนี้ทั้งเพื่อความหมายและเพื่อให้มีเสียงสัมผัสคล้องจอง ซึ่งทำให้นวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอย น่าอ่านยิ่งขึ้นและการซ่อนคำนี้ปรากฏเด่นมากในนวนิยายเรื่องนี้ เช่น

บนลูกบนพอง จู๊จุ๊จุ๊จิก ตัวล้างตัวลาญ น้อยอกน้อยใจ โคตรเหง้าเหล่ากอ

สงบเงียบ หดหาย ร่วงโรย สว่างไสว ล้าบากยากเย็น ลูกเล็กเด็กแดง ถล่มทลาย

1.2.2 เล่นคำโดยการเล่นเสียง มาลา คำจันทร์ ได้สร้างอารมณ์ให้เกิดแก่ผู้อ่านโดยวิธีเรียบเรียงคำให้มีเสียงสัมผัสกันทำให้เกิดความไพเราะ เช่น

"ลมหนาว เห็นใบเขียวเนื้อ"

"เอาไว้มันลุ่มหนาว"

"ล่อล่อลมเล่น"

(เด็กบ้านดอย : 15,53,69)

2. การใช้สำนวนภาษา

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ เป็นศิลปะการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตลอดจนเข้าใจความหมายได้ชัดเจนกว่าการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา การเปรียบเทียบมีดังนี้

2.1.1 อุปมาอุปไมย เป็นโวหารเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบเทียบในลักษณะนี้ใช้คำอุปมาที่มีที่มาจากลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์ของสัตว์หรือลักษณะของธรรมชาติดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำอุปมาที่มีที่มาจากลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์

"เห็นแดงบานดอกโรยราอยู่ใต้เงอมหินเหมือน ๆ สาวที่ทนนิ่งคอยหนุ่มในฝันเพียง
เดียวดายในคืนเดือนมืด"

คำอุปมาที่มีที่มาจากธรรมชาติ

ความเจริญสะพัดเข้ามา เหมือนน้ำห้วยหลากในฤดูมรสุม

คำอุปมาที่มีที่มาจากเครื่องใช้

แม่ทำหน้าอ เหมือนช้อนหัก

คำอุปมาที่มีที่มาจากสัตว์

รถเกรครูปร่าง คล้ายสัตว์ดึกดำบรรพ์

คำอุปมาที่มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

ถ้ามีฤทธิ์เหาะได้อย่างหนุมาน

2.1.2 อุปลักษณ์ คือการเปรียบเทียบโดยนัย โดยการนำเอา

ลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว มาลา คำจันทร์ สามารถเปรียบเทียบได้อย่างคมคาย
มีความหมายลึกซึ้งชวนให้คิด นอกจากจะทำให้เกิดภาพและเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการแล้วยังทำ
ให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน ในการอ่านไปพร้อมกันด้วย การเปรียบเทียบนี้ มาลา คำจันทร์
จะใช้คำว่า เป็น เท่า คือ เช่น

"นอนยด ๆ เกา ๆ เป็นหมาเกาขี้เรื้อน"

"หินใต้ดินที่เป็นฐาน"ให้ทุกชีวิตบนคอย"

"ใส่สายคอเส้นเท่า เชือกมัดหมา"

(เด็กบ้านคอย : 43,152,145)

2.2 บุคลาธิษฐาน เป็นโวหารที่นำเอาสิ่งที่ไม่มีชีวิตหรือมีชีวิตแต่ไม่ใช่คนมา
กล่าวราวกับมีชีวิตหรือเป็นคน โวหารประเภทนี้จัดว่าเป็นโวหารที่มีชีวิตชีวา มีความไพเราะ
สละสลวยและให้ภาพพจน์ เช่น

"โคลผาเกาะผาสายยผมสะบัดไหวได้สายน้า"

"ตะวันเหนื่อยหน่ายหลบอยู่หลังกลุ่มเมฆ"

"ความเปลี่ยนแปลงกำลังกรายเข้ามาทักทายคนบ้านคอย"

(เด็กบ้านคอย : 20,25,122)

2.3 อติพจน์ หรือการกล่าวเกินจริงเป็นการใช้โวหารเปรียบเทียบเกินจริง
เพื่อให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกที่รุนแรง มาลา คำจันทร์ นำโวหารชนิดนี้มาใช้ทั้งใน
การบรรยายและบทสนทนา ซึ่งทำให้เห็นภาพคล้อยตามและได้อารมณ์เข้มข้น เช่น

"อีกหน่อยเถอะกระโหลกหัวก็ไม่มีจะเหลือเพราะเอาส่งลูกเรียนเสียหมด"

"ที่สนามโรงเรียนเห็นตะลอมหายหน้ามีแต่ขี้ดินเล บ่อยกับคราบน้ำมัน"

"ที่ใดที่ดินตะขบวิ่งไปถึงเหลือไว้แต่ความเจ็บปวดและความตาย"

(เด็กบ้านคอย : 121,149,156)

เรื่องไอ้ค่อม

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้

เป็นการสรรคำของผู้แต่ง ในนวนิยายเรื่อง "ไอ้ค่อม" ผู้เขียนมีกลวิธีในการใช้คำให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์ของตัวละคร ดังต่อไปนี้

1.1.1 ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ มาลา คำจันทร์ เลือกใช้คำง่าย ๆ

ตรงไปตรงมาแบบที่ชาวบ้านในชนบทใช้คำพูดจากกันโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นในช่วงบรรยายหรือในช่วงบทสนทนา ทั้งนี้เนื่องจากตัวละครในเรื่องเป็นชาวบ้านชนบทและในความเป็นจริงชาวบ้านโดยทั่วไปไม่นิยมพูดคำศัพท์ยากที่ต้องตีความแต่จะใช้คำง่าย ๆ และคำไทยแท้ซึ่งคำประเภทนี้บางครั้งในภาษามาตรกลาง ถือว่าเป็นคำไม่สุภาพ ได้แก่ คำว่า มึง กู ขา สู้ มัน ผัว เวีย ตีน ตกลูก ตกผัว ไร่ ไร่ ไร่ ฯลฯ

การใช้คำง่าย ๆ ตรงไปตรงมานี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะที่แท้จริงของตัวละครว่ามีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายเข้ากับสภาพชนบท เช่น

"พ่อเฒ่าไว้กวักเวดคำหมุดคำหมาแต่ไกล วันนั้นเอบขโมยเงินเมียแกไปบ่อนไก่เกือบสองร้อยบาท จีบหายหมด ไอ้เขี้ยวทรยศ มันสู้ได้ไม่ถึงสามน้ำเสือกวิ่งหนี พ่อเฒ่าหมดเนื้อหมดตัว ไม่ให้ขึ้นมาเลยจับมันเชือดเกลี้ยงเหล้าคาบ่อน พ่อเฒ่าหย่อนก้นนั่งบนตั่งได้ถุ่น ไม่ทันกันจะตะพึดก็มีเสียง อะอะเอะกรียวกราวที่หน้าบ้าน แกเขม็งตามอง อีมันนั่นแหละ มันถลกผ้าถุงเห็นบ่าว อีกมือหัวแขนไถ้อย ร้องให้อืด ๆ มาด้วย

"มึงจะไปไหนอี"

"มาหาสูนะแหละ"

"มาหากู หาทำไม"

(ไอ้ค่อม : 99)

1.1.2 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ คำประเภท

นี้จะ เป็นสื่อที่สร้างให้ผู้อ่านเข้าใจทั้งด้านภาพ อารมณ์แสดง อารมณ์และความรู้สึก

คำแสดงภาพ มาลา คำจันทร์ ใช้คำวิเศษณ์มาประกอบหรือขยายคำ โดยคำที่นำมาประกอบนั้นเป็นคำง่าย ๆ เช่นที่ใช้ในภาษาพูดทั่วไป แต่เมื่อมาลา คำจันทร์ นำมาเรียบเรียงแล้วสามารถสื่อภาพที่ต้องการได้อย่างชัดเจน เช่น

"ผิวหน้าแห้งแตกขุย ผมยวกระเซิงและดวงตาแห้งผาก"

"เนื้อตัวมันเหี่ยวยุบ หน้ามันเหมือนลิง ตัวมันเล็กนิดเดียว"

"นี่ไง ๆ แผลออกเหวอะหะ"

"หน้าแม่เฒ่าที่เหี่ยวชุป ตาแม่เฒ่าหล่มลึก ดันเขนก็เหี่ยวด้วย"

(ไอ้ค่อม : 43, 68, 99, 109)

คำแสดงภาพอีกอย่างที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้แสดงภาพเกี่ยวกับระยะทางได้แก่คำว่า นี่ นั้น นั้น ไน่น ไน่น โดยคำว่า นี่ ใช้บ่งชี้สิ่งที่อยู่ใกล้ "นั่น" "นั่น" ใช้บ่งชี้สิ่งที่อยู่ไกลออกไป "โน่น" "โน่น" ใช้บ่งชี้สิ่งที่ห่างออกไปมากการใช้คำเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ดังข้อความต่อไปนี้

"ผางกลาง ครางาง ๆ จากวัดที่นี่ ที่นั่น และที่โน่น"

"จุมกเหมือนโพลนก้นาตรงนั้นตรงนี้"

"หมอกห้อมบ้าน แม่เป็นแผ่นเบาบางไม่สูงนัก ตรงนี้ ตรงนั้นและตรงโน้น"

(ไอ้ค่อม : 10, 33, 29)

คำที่แสดงอารมณ์และความรู้สึก คำแสดงความรู้สึกที่ มาลา คำจันทร์ ใช้มีทั้งลักษณะของคำวิเศษณ์ และคำเปรียบเทียบ เพื่อจะถ่ายทอดความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวละครให้แก่ผู้อ่านอย่างเต็มที่ เช่นคำว่า เกลียดชังท่วมท้นใจ หวาดเสียว

หม่นมองตรอมซุก หงุดหงิดจนเนียว เจ็บใจนักแค้นใจนัก หยิ่งทะนงและภูมิใจลึก ๆ เจ็บที่
มันอึดอยู่ในอก มันตึงเข้าหากัน เยือก ๆ เย็น กลุ้มอกกลุ้มใจนัก เหมือนถูกจะจิ้งจั่งงงวย
หัวใจครุ่นหา ดีใจจนออกนอกหน้าดังตัวอย่างต่อไปนี้

"แสงหล้าตะลึงงัน จากตะลึงก็เป็นหนาวชู้ร้อนช้ำ ตั้งแต่ปลายนิ้วถึงหัวอกหัวใจ"

"ก๊วยจนไม่รู้จะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนแล้ว"

"ดีใจเหมือนหาเงินที่หายพบ อีกรูบต่อมาคืนความโกรธแค้นอยากตบหน้ามันสักขาด"

(ไอ้ค่อม : 32,36,38)

นอกจากจะใช้คำวิเศษณ์และคำเปรียบเทียบ เพื่อถ่ายทอด
ความรู้สึกต่าง ๆ แล้ว มาลา คำจันทร์ ยังใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ และเสียงอุทาน มาใช้
ในนวนิยายเพื่อให้ผู้อ่าน เกิดความรู้สึกสมจริงสมจังและได้อารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย
คำเลียนเสียงธรรมชาติทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่า ได้ยินเสียง

"เปาะ ๆ เปะ ๆ เปาะ ๆ เปะ ๆ น้ำค้างหยดต้องใบกล้วยดังชัดเจน"

"ตะ ตึง โมง ตะตึง โมง ส่องกลองและเครื่องประโคมโหมแท้ให้จิ้งหะตะตึงโมง"

"ชัดก้านั้นกับฝ่ามือเผียะ หวดเท้าพลัก"

(ไอ้ค่อม : 101,27,42)

คำอุทานที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในการแสดงความรู้สึก
และอารมณ์ของตัวละคร ได้แก่ ไชโย อื้อ อี โธ่ แหม ห่า หือ อ้อ อ้อ เออ อ้าว ไอ้โฮ สาธุ

"อื้อ พุดบ้า ๆ"

"สาธุ ไอ้ค่อมจะได้พ้นทุกข์พ้นโศกเสียที"

"อ้าว ทำไมละพี่"

(ไอ้ค่อม : 168,136,139)

นอกจากจะใช้คำดังกล่าวข้างต้นแสดงความรู้สึกแล้ว

มาลา คำจันทร์ ยังได้นำคำหยาบมาสอดแทรกในนวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อม เพื่อให้เกิดความสมจริงทางด้านอารมณ์และความรู้สึกซึ่งปกติแล้วคำหยาบจะเป็นคำ บริภาษ ที่ไม่สุภาพใช้เวลาโกรธยั่วให้โกรธตั้งใจดูถูกหมิ่น แสดงความรุนแรงและอื่น ๆ รวมทั้งการใช้คำสบถด้วย แม้ว่าคำหยาบจะเป็นคำที่ไม่สุภาพ แต่ มาลา คำจันทร์ ได้นำมาใช้อย่างเหมาะสมกับบุคลิกของตัวละครและเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องตอนนั้น ๆ คำหยาบจึงช่วยให้ผู้อ่านเห็นบทบาทและอารมณ์ของตัวละครได้อย่างชัดเจน เช่น

ตอนที่ลุงต๋นได้เถียงกับนางลา เรื่องลูกของแสงหล้า

"บัดขบ หมด หมด ความหวังกูพังหมดไอ้ผีร้าย ผีนรกมาเกิดชัด ๆ

"มันจะเกิดก็ให้มันเกิดซี่ พ่ออีหล้า"

"ทูปากเถอะอีเผ่า" แกตะคอก นางลาทูปากเหมือนเปิดสวิทช์

(ไอ้ค่อม : 46)

เมื่อนางลาแสดงความเป็นห่วงแสงหล้า โดยเรียกให้กินข้าว

แต่แสงหล้ายังไม่ออกมาลุงต๋นก็เกิดอารมณ์หงุดหงิด ระบายอารมณ์ด้วยการตะโกนว่า

"อีหล้า อีเหาขึ้น... มึงจะออกมาหรือจะให้กู เข้าไปลากคอ"

เมื่อค่อมเกิดลุงต๋นมาชะงักดูพร้อมกับกล่าวคำสบถว่า

"ถย" ๆ เรศนางร้ายนี่มันลูกผี ไม่ใช่คน" และเมื่อค่อมโตขึ้นสรรพนามที่ลุงต๋นเรียกค่อมก็จะเป็นคำหยาบเนื่องจากความโกรธแค้นและชิงชัง เช่น "ไอ้ค่อม ไอ้ผีหักคอ" "ไอ้สิ่งตึง"

"มันสาออยตืน" "ไอ้ผีจับขุ๊ก" เป็นต้น

คำยابที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง "ไอ้ค่อม" มีเป็นจำนวนมากเช่น อีวอก ไอ้ท่า ถูทุเรศ เลือก แร่ด สารระเน บัศขบ แดกไม่ลง ลูกหมาหลง ฯลฯ ซึ่งคำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเห็นบทบาทและเข้าใจอารมณ์ของตัวละครได้ชัดเจนขึ้น

คำแสดงอาการ ได้แก่ การใช้คำบรรยายอิริยาบถต่าง ๆ

เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพนั้นและรู้สึกเห็นจริงเห็นจัง ตามผู้เขียน ไปด้วยดังตัวอย่าง

"แสงหล้าหน้าหน้าต่างกระแทกแสงพรมลงกับทึ่มไม้เธอเดินลงบันได ๗ ผ่านหน้าพ่อ

ลุงตมมองตามตาขุนขวาง"

"พ่อเผ่าชี้หน้าเดินเหยง ๆ แม่เผ่าถลกผ้าถุงเดินกำ บ้าง"

"เด็กน้อยนั่งลงกอดเข้าประจวบประเจง แม่เผ่าอึ้งอึ้งแล้วพยักหน้าไม่เต็มใจนัก"

(ไอ้ค่อม : 20,66,91)

นอกจากนี้ได้แก่คำว่า อืดอัดฮึดฮัด ตาลอยเคลิบเคลิ้ม

กระสับกระส่าย กรีดกรายร้ายพอน แวบน้ำดู ส้ารวมสายตา สะอื้นฮัก เงอะงะงกเงิ่น

วิ่งจี ย่อง ๆ หัวเราะฮา ๆ ชะเง้อชะเง้อ ถอนใจ ละห้อย เชิดหน้าสูง ขาเลื่องทอดแหวหวาน

ร้องไห้กระซิก กรากเข้าหา ลากถูถูถัก ผลักกระเด็น

1.1.3 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือความหมายตรงข้ามกัน

มาเคียงคู่กัน ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดียิ่งขึ้นและเป็นการแสดงความสามารถในการใช้คำอย่างหนึ่งของผู้แต่ง เช่น

"ผีร้ายในร่าง เทวดา"

"สีขาว เริ่มกลบกลืน สีดำบนหัว"

"ถ้า สู้ขึ้นสวรรค์ ข้าคง มดลงนรก"

(ไอ้ค่อม : 89,44,128)

กลวิธีการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งหรือความหมาย

ตรงกันข้ามกันมาเคียงคู่กับคำกล่าวเป็นการใช้คำในเชิงเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน

เข้าใจความหมาย ได้ดีกว่าการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

จากการศึกษานวนิยายเรื่อง "ไอ้ค่อม" พบว่า มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการเล่นคำดังนี้

1.2.1 การใช้คำซ้อนและคำซ้ำ มาลา คำจันทร์ ได้นำคำที่มีความหมายหรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็ซ้อนเข้าด้วยกัน คำซ้อนที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในนวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อมมีทั้งซ้อนเพื่อเสียงและคำซ้อนเพื่อความหมาย

การใช้คำซ้อนเพื่อเสียง คือการซ้อนคำที่มุ่งเพื่อเสียงเป็นสำคัญ คำที่มาซ้อนกันจึงอาจจะเป็นคำที่ไม่มีความหมายเลยเช่น เจียบเจียบ มอมแมม เจียบเจียบ คำว่า "เจียบ" ไม่มีความหมายแต่ช่วยทำให้คำ "เจียบเจียบ" มีความหมายว่า เจียบมากยิ่งขึ้นกว่าเจียบคำเดียวคำเดียว มอมแมม "มอม" มีความหมายแต่ "แมม" ไม่มีความหมาย

การใช้คำซ้อนเพื่อเสียงนี้ มาลา คำจันทร์ ใช้มากที่สุดโดย จะใช้เป็นคำวิเศษณ์ มีทั้งวิเศษณ์ขยายนาม ขยายกริยาและยังถูกใช้เป็นคำกริยา เป็นคำนาม อีกด้วย ดังตัวอย่าง

ที่ใช้เป็นคำขยายนามได้แก่

"ไอ้ค่อมหัวซุกหัวขุ่นวิ่งออกไป"

"แม่เคาะตาผ้าพาง"

ที่ใช้เป็นคำขยายกริยาได้แก่

"ผักบุ้งพันขยี้ขยี้"

"เขาจึงออกอันอ่อนหวานเต็มที"

"แม่เคาะบ่นจนปากเปียกปากแฉะ แต่พ่อเคาะยังปล่อยปละละเลย"

ที่ใช้เป็นคำกริยาได้แก่

"ไอ้ค่อมลงคลานเลื้อยทำท่าตะกุกตะกายดิน

"แม่เล่านั่นแหละอดตาหลับขับตานอน"

ที่ใช้เป็นคำนาม

"ดอกไม้ดอกไม้ เทียวเจาไปหมด

"กินเฟื่องฟางจนพอมไกรก"

"คอแพคอแพทั้งกับการตะเบ็งเสียงแข่งเด็ก"

การใช้คำซ้อนเพื่อเสียงของ มาลา คำจันทร์ นี้

ทำให้เกิดความสละสลวยน่าอ่าน เนื่องจากคำซ้อนเพื่อเสียงจะทำให้คำมีเสียงกระทบกระทั่งกันอันจะทำให้ถ้อยคำนั้นไพเราะยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในการบรรยายและพรรณาลักษณะ จะช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนสมจริงยิ่งขึ้น

การใช้คำซ้อนเพื่อความหมาย คำซ้อนประเภทนี้จะถือความหมายเป็นสำคัญ เช่น คำว่า อยู่กิน ผิดชอบ หน้าตา หูตา ใจคอ

"เมื่อตกลงอยู่กิน กับนางลา"

"เด็กคนนั้นหน้าตาดีนะ"

(ไอ้ค่อม : 74,137)

สำหรับการใช้คำซ้ำ มาลา คำจันทร์ ได้นำคำเดียวกัน

มากล่าวซ้ำเพื่อเป็นการเน้นน้ำหนัก ข้อความทำให้เกิดความหนักแน่นจริงจัง ให้เห็นรายละเอียด ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ดีกว่าคำใด ๆ การใช้คำซ้ำของ มาลา คำจันทร์ แบ่งได้เป็น

ข้าค้ำหน้าหรือพยางค์หน้า

"ยิ่ง คฺย ยิ่ง ชอ ยิ่ง พิศ ยิ่ง พอ ใจ"

"ความรัก ความ ข้ง ความ สข ความ เศร้า มันก็ไม่ได้เอามาด้วย"

"เกลียด ขี้หน้า เกลียด ทั้งตัว มัน เกลียด ทั้งแม่ มัน"

(ไอ้ค่อม : 31,69,70)

ข้าค้ำหลังหรือพยางค์หลัง

"แต่ ง เข้า ไป แต่ ม เข้า ไป เนื้อ เดิม จะ เกิด ก็ หา ไม่"

"สอง วัน ก็ แล้ว สาม วัน ก็ แล้ว สี่ ห้า วัน ก็ แล้ว ท้อง ไส้ แสง หล้าย ัง เป็น ปรกติ"

"กู ทั้ง นี้ แหละ อิดา แม มึง น้อง มึง หลาน มึง กู ทั้ง นั้น"

(ไอ้ค่อม : 43,53,132)

ข้าค้ำเดียวกัน เพื่อย้ำความรู้สึกให้เด่นชัดขึ้น

"หมด หมด กัน ทั้ง เงิน หมื่น เงิน แสน"

"เข้า แล้ว ออก เข้า แล้ว ออก แต่ ไอ้ค่อม ไม่ เคย ได้ เข้า กับ เขา"

"กลัว แล้ว ข้า กลัว แล้ว อย่า ดี ข้า"

(ไอ้ค่อม : 192,156,170)

1.2.2 การเล่นคำโดยการเล่นเสียงคล้องจองของสระพยัญชนะ

มาลา คำจันทร์ ได้เลือกใช้คำไพเราะในลักษณะคล้ายฉันทลักษณ์ที่มีการรับส่งสัมผัสจึงช่วยให้
เกิดเสียงเสนาะ เช่น

"ข้า อยาก รู้ นัก ส เป็น ยัก ษ์ หรือ เป็น คน"

"มา ก่อน ได นั่ง หน้า มา ช้า ได นั่ง หลัง มา ที่ หลัง มี หวัง ยืน"

"ไม่ ถึง กับ เลอะ เลือน เลือน ลอย"

(ไอ้ค่อม : 83,21,144)

1.2.3 การเล่นคำโดยการสลับที่คำ มาลา คำจันทร์ ได้นำคำมาเรียงแล้วสลับที่คำ ทำให้ผู้อ่านได้อารมณ์และเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน นอกจากนี้ยังช่วยทำให้การดำเนินเรื่องรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น

"ฝนแล้วแล้ง แล้งแล้วฝน หลายครั้งนัก"

"วันคืนหมุนไปเรื่อย ๆ ร้อนแล้วหนาว หนาวแล้วร้อน"

"คนเข้าคนออก คนออกคนเข้า"

(ไฉ่ค้อม : 90,115,108)

2. การใช้สำนวนโวหาร

จากการศึกษานวนิยายเรื่องไฉ่ค้อม เกี่ยวกับกลวิธีการใช้สำนวนภาษาพบว่า มีดังต่อไปนี้

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ เป็นศิลปะการใช้สำนวนภาษาแบบหนึ่ง ซึ่ง มาลา คำจันทร์ นำมาใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน วิธีการสร้างภาพพจน์ลักษณะนี้ มาลา คำจันทร์ ใช้มากที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

วิธีอุปมาอุปไมย และ วิธีอุปลักษณ์

2.1.1 อุปมาอุปไมย มาลา คำจันทร์ ได้นำสิ่งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกันว่าสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำเชื่อมว่า เหมือน ราว ปาน วิธีอุปมาอุปไมย มีส่วนประกอบสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นอุปมา ส่วนนี้ได้แก่ส่วนที่ มาลา คำจันทร์ ยกมาเปรียบเทียบกับส่วนที่มีอยู่เดิม อีกส่วนหนึ่งคือ อุปไมย ส่วนนี้เป็นส่วนหลัก คือเป็นส่วนที่มีอยู่เดิมเมื่อต้องการจะแสดงให้เห็นกระจ่าง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจแจ่มแจ้ง หรือเกิดมโนภาพจึงต้องหาลักษณะอื่นมาเปรียบ ซึ่งคำอุปมาที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้นั้นเกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ เช่น

คำอุปมาที่เกิดจากกิริยา อาการ และลักษณะของสัตว์

ดังตัวอย่าง

"กระเซอะกระเซิงกลับมากเหมือนนกปีกหัก"

"จับปากครองฮื้อ ๆ เหมือนแม่หมาออกลูก"

"เด็ก ๆ ก็แตกฮื้อเหมือนผึ้งแตกรัง"

(ไอ้ค่อม : 37,126,183)

คำอุปมาบางคำก็เป็นคำแสดงความรู้สึกเพื่ออธิบาย

เปรียบเทียบให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในด้านภาพ อาการแสดง และอารมณ์ความรู้สึก ชัดเจน
ยิ่งขึ้น

"แสงหลัวรู้สึกเหมือนถูกลวงลงน้ำแล้วทะเล้งพรวดขึ้นมา

"ลงตื้นรู้สึกเหมือนเกียร์ตียศูกลดลง

"ปวดหนึบและหนักตุงเหมือนเมล็ดลูกจะปลิ้น"

(ไอ้ค่อม : 56,53,55)

คำอุปมาบางคำจะมาจากการกระทำ เช่น

"บิดา...เหมือนเราสาวไหม ยิ่งสาวยิ่งยุ่ง ยิ่งแกยิ่งพบม"

"สะดุ้งพรวดเหมือนเหยียบถ่านไฟ"

"สะดุ้งเฮือกเหมือนโดนหนามทิ่มตูด

(ไอ้ค่อม : 183,177,161)

คำอุปมาที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น

"ชุกความหวังเหมือนแผ่นดินคอยฝน

"แพร่ระบาดเหมือนไฟลามทุ่ง

"แดดแผดเปลวเปรี้ยงราวจะเผาทุกสิ่งให้มอดไหม้

(ไอ้ค่อม : 84,36,79)

182

คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อได้แก่

"เป็น ๆ หาย ๆ เหมือนผีบ่มใน

"ปล่อยตัวทรุดโทรมเหมือนผีกะสือ

"ปวดในท้องเหมือนผีบีบไส้

(ไอ้ค่อม : 129,46,155)

คำอุปมาที่เกิดจากลักษณะของสิ่งของ

"ชายตาสับตาแต่ละที่ปานคมเคียวเกี่ยวใจ

"มือแห่งกรังแต่แข็งแกร่งเหมือนคีมเหล็ก

"แววตาคมกริบเหมือนใบมีดโกน

(ไอ้ค่อม : 25,55,28)

คำอุปมาที่มาจากวรรณกรรม ได้แก่

"รูปร่างราวอินทร์หยาดฟ้า

"หน้ายาวเหมือนแก้วหน้าม้า

(ไอ้ค่อม : 44,42)

คำอุปมาบางคำมีค่าแสดงความเปรียบที่แสดงให้เห็นความ
ไม่เสมอกันทั้งนี้เพราะ มาลา คำจันทร์ มีจุดประสงค์ที่จะแสดงส่วนที่เป็นอุปมาให้เด่นกว่าส่วน
ที่เป็นอุปมา เช่น แม่มีใจค้ายิ่งกว่าหมื่นหมื่นเสียอีก

2.1.2 อุปลักษณ์ คือการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่ง
เป็นการเปรียบเทียบโดยตรง มีการใช้คำเชื่อมว่า เป็น เท่า คือ

เปรียบคนกับลักษณะของสิ่งของ เช่น

"มันซึ่มกะทือเป็นสากรกระเบือ"

"หน้างอเป็นผ้าหมากรุก"

"สองศรีพี่น้องคือตัวเงินตัวทอง"

(ไอ้ค่อม : 90,22,11)

เปรียบเทียบพฤติกรรมของคนกับสัตว์ เช่น

"ชาติก่อนเธอคงเป็นแมงมุม ชาตินี้สิย่ำก่ำติดตัวมาจึงชักใยไม่มีสิ้นสุด"

"มึงมันเป็นกระต่ายหมายเดือนเสียแล้ว"

"เกล้าแบ้งเกล้าขาเป็นลูกหมาติดแม่"

(ไอ้ค่อม : 182,162,98)

เปรียบเทียบวัตถุกับวัตถุ เช่น

"เงินกองเป็นเกลบโรงสี"

"สร้อยคอเหลืองอร่ามเส้นเท่าเชือกมัดหมา"

(ไอ้ค่อม : 17,14)

2.2 บุคลาธิฐาน มาลา คำจันทร์ ได้สมมติให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำ
 ปรียาอาการเหมือนอย่างมนุษย์ เช่น

"ดอกป่านหรือบัวสายก็หุบกลีบจะหลับไหล"

"บงรายไผ่ล้อมคุ่มตัวหลับไหล"

"หมบ้านเริ่มต้นจากหลับไหล"

(ไอ้ค่อม : 117,127,100)

2.3 อติพจน์หรือการกล่าวเกินจริง เป็นโวหารที่มีผลทำให้กระทบอารมณ์
 ของผู้อ่านในนวนิยายเรื่องไอ้ค่อม มีปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ยี่ม่ออีกแล้ว ยี่ม่อที่เหมือนกระชากใจทิ้งขว้างออกจากอก จะหลบจะเมิน
 ก็เหมือนสายตาถูกตริ้งไว้ คนอื่น ๆ คลาคล่ำดูเบลอ ๆ ไปหมด
 เหมือนคนอื่น ๆ จะเป็นเพียงควาบริวารใต้แสงจันทร์สุกใส แสงหล้า
 รู้สึกเหมือนตัวเองพอนให้เขาดูคนเดียวเท่านั้น พอนบ่าเรอบูชาเจ้าชาย
 ผู้ยิ่งใหญ่"

(ไอ้ค่อม : 28)

2.4 การใช้คำพังเพยในท้องถิ่น ผู้เขียนได้นำคำพังเพยในท้องถิ่นมา
 สอดแทรกในนวนิยาย ทำให้ผู้อ่านทราบแนวคิดในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นตลอดจนได้รับ
 ความรู้ในค่านิยมภาษาถิ่นภาคเหนืออีกด้วย ดังเช่น

"ไม้ค้ำหยาบ ไม้งามหาเขี่ยม"

"เจ็ดโป้งเจ็ดกั้ว ผิดไปแล้วแก้ใหม่ได้"

"คิดยาว ๆ ลืมตากว้างผ่อทางไกล"

(ไอ้ค่อม : 15,45,48)

เรื่องลูกป่า

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ ผู้เขียนได้เลือกสรรคำมาใช้ ดังนี้

1.1.1 ภาษาปาก เมื่อให้เหมาะสมกับตัวละครซึ่งเป็นเยาวชน
ในชนบทและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ท่ามกลางธรรมชาติ
คำพูดของตัวละครจะเป็นภาษาที่ใช้พูดกันจริง ๆ มีการใช้สรรพนาม มึง กู ข้า แก ไอ้ มัน
คำลงท้ายด้วยคำว่า วะ ไว้ย ซึ่งไม่ถือว่าเป็นคำหยาบ เช่น บทสนทนาต่อไปนี้ เป็นบทสนทนา
ระหว่างพ่อกับลูก คืออันแกวกับเมืองคำ ตัวละครซึ่งเป็นลูกก็ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า "ข้า"
ซึ่งเป็นคำปกติที่ชาวชนบทใช้พูดจากันแม้จะเป็นการสนทนาระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ก็ตาม

"ข้าได้แล้วพ่อ

เด็กชายขลุ้มไซโยให้ฮิ้ว ปลาข้างลายตัวหนึ่งคืนกระแด่ว ๆ คาส้อม

พ่อหลวงเงยหน้ายิ้ม ๆ

"ปลาคาบคละมั้ง"

"พ่อก็"ลูกชายทาทน้ายัย "แทงสึดฝีมือแล้วละ ยังว่าปลาคาบคอีก"

(ลูกป่า : 28)

1.1.2 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์คำประเภท
นี้จะเป็นสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทางด้านภาพนาการต่าง ๆ ตลอดจนความรู้สึกของตัวละคร คำที่เป็น
สื่อความเข้าใจโดยใช้คำแสดงภาพ คำแสดงอวัจรร และคำแสดงความรู้สึก

คำแสดงภาพ คือคำที่ให้ความหมายและความเข้าใจในด้าน
รูปร่าง กล่าวคือเป็นคำที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพหรือรูปร่างตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการได้อย่าง
รวดเร็วและชัดเจน เช่น ขะมุกขะมอม กระจุ่มกระจุ่ม ตัวกลม ๆ อ้วนกะบูกหลุก คลานยัวเยี้ย
ทันคลัก หอบแฮ่ก ถีบกระเด็น โผล่หัวสลอน มาลา คำจันทร์ ได้เลือกใช้คำแสดงภาพให้ผู้อ่าน
มองเห็นความงามของธรรมชาติ และรูปร่างของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แสดงภาพ

"ยาขี้ช่วยแม่ตำข้าว แม่จะค่อนข้างผอม แต่ข้าแข็งแรงของเขามีกล้ามเนื้อ
เหนียวแข็ง ด้วยยาทางกระตือองอยู่ทุกวัน"

(ลูกป่า : 68)

แสดงภาพและสีสัน

"ยาขี้เดินตามหลัง มีไก่อัดกรงหนึ่งห้อยอยู่ในมือ มันเป็นไก่อัดตัวลายพร้อม
หลังแอ่น และหางโค้งเป็นพวง หงอนสีแดงสดใส บอกถึงพลานามัยสมบูรณ์เต็มที่
"ดอกไม้ปลูกประดับบานสะพรั่งประปรังเป็นสีแดงสีเหลือง สีม่วง แลลานตา"

(ลูกป่า : 39, 42)

คำแสดงภาพของ มาลา คำจันทร์ บางคำจะมีการรับส่ง

สัมผัสกัน เช่น

"กระเจกเงาอยู่ต่อหน้า ต่ำลงมาคืออ่างน้ำ

(ลูกป่า : 81)

"ผมมันยาวปรกเข้า เคราปรกนม"

"ฝนโปรยลงมาบ้าง ได้ยินเสียงฝนชวนคิดถึงบ้านหนัก เข้าไต่อก มันอ้อยอิ่ง
กรุ่นกรุ่นเหมือนไอหมอกตาม ซอกเขา"

"แสงเดือนดูดขีด เขี้ยวไม่แจ่มใส เมื่อถูกแสงไฟ ข่มทับ

(ลูกป่า : 81, 72, 95)

คำแสดงอาการ คือคำที่ให้ความหมายและเข้าใจในด้าน
 วิทยาการในลักษณะต่าง ๆ ซึ่ง มาลา คำจันทร์ มีความสามารถเลือกคำมาใช้ให้ผู้อ่านเกิด
 จินตนาการและเห็นภาพการของคนหรือวัตถุโดยไม่ต้องใช้คำบรรยายมากแต่ผู้อ่านสามารถเห็น
 ภาพการได้ชัดเจนคำแสดงอาการ เช่น กระโดดโลดเต้น งุด ๆ คืบอีก ๆ อ้อมแอ้ม บินเหยิบ ๆ
 ชะเง้อชะเง้อ เดินดุ่ม ๆ คอยึดคอหวั่นระแวง คืบกระแด่ว ๆ วิ่งพรวดพราด ไผ่เฟ หาวหวอด
 กอนใจเขือก นอนเอน ๆ เดินงุ่นง่าน ชะงักมือ หย่อนตุต ท่าทางเงอะงะประหม่า เจ้าจุก ยิ้ม ๆ
 ครุ่นคิด ก้มหน้าเงยบ พยักเพียด พลื้อหลับ หอบเหนื่อย หลบ ๆ เลี่ยง ๆ หัวเราะลิกคัก
 ปรี๊ดตามองตาม ยิ้มเก้อ ๆ เกาหัวแกรก ๆ ไน้ล้มตึงตึง วิ่งดุคดุย ดังตัวอย่างในข้อความ
 ต่อไปนี้

"พ่อเหยียบหินพลาด มันลื่นหลดลงกันห้วย พ่อเสียหลักเซถลา ยาชิ่งไม้โครมพาว"

เข้าคว่ำ แต่ข้าไปเสียแล้วพ่อคะมาลงกันห้วย เด็กชายวัยรุ่นเหกปากร้องสุดเสียง"

"เมืองคำซังขี้หนามันนกลอยถีบพลักเข้าให้จนมันหงายผลึง

(ลูกป่า : 149, 103)

คำแสดงความรู้สึก คือ คำที่ มาลา คำจันทร์ ได้เลือก
 มาใช้เพื่อต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส คือ ได้กลิ่น ได้ยินเสียง
 ได้เห็น ได้สัมผัส อันจะเป็นสื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกจินตนาการและอารมณ์คล้อยตามไปกับ
 ถ้อยคำนั้น ๆ เช่น

คำแสดงความรู้สึกเหมือนได้กลิ่น

"กลิ่นดอกไม้หอมเย็น ๆ"

"กลิ่นเหงื่อพ่อไซ้มาจุก ๆ"

"เสื้อผ้าขุบขามักกลิ่นสาบเหงื่อเปรี้ยวปนเค็ม"

"กลิ่นชะเอม...หอมจนคละคลุ้งไปหมด"

(ลูกป่า : 158, 148, 18, 146)

คำแสดงความรู้สึกที่ทำให้ผู้อ่านได้ยินเสียง โดยการใช้น้ำเสียง
เสียงธรรมชาติ ผู้เขียนได้สอดแทรกคำเลียนเสียงธรรมชาติอย่างเหมาะสม ซึ่งช่วยสร้าง
ให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพและได้ยินเสียงเหมือนกับว่าเหตุการณ์นั้น ๆ กำลังเกิดจริงเช่น

"ลมพัดวูบและหยดน้ำหล่นเปาะเปาะ"

"ไม้ล้มตึงตึง เสียงไม้กระทบปล้อง และไฟฮือฮา"

"เมืองคำดีดก่อนกรวดลงน้ำป๋อม ๆ"

(ลูกป่า : 15, 27, 62)

คำแสดงความรู้สึกด้านสัมผัสทางร่างกาย

"บนเรือนอกจะอบอ้าว ไปบ้างเพราะแดดบ้ายส่องเต็มที"

"ถูกมดงานกัดจนคันคะเยอไปหมด"

"คันมือคันเท้าจนเม็นชาไปหมด"

"สายน้าคลายความร้อนยังไม่หมดลื่นน้ำจึงอุ่น ๆ ขวนสบายที่สุดเมื่อลงแช่"

(ลูกป่า : 31, 59, 28)

บางครั้ง มาลา คำจันทร์ ได้นำคำอุทานมาใช้ในการแสดง
ความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละครได้แก่คำว่า อ้าว ห่า ไร้อัย ปูไร้อัย เฮ้อ ฮือ ฮีไร้อัย

คำอุทานแสดงความรู้สึกแปลกใจได้แก่ "อ้าว" ดังตอนที่
พ่อของยาชิบอกแก่อันคำ่ว่า ตอนนี้อยู่กับเมืองคำเป็นเพื่อนกันแล้วซึ่งเขาไม่พอใจ อันคำจึงแปลก
ใจออกมาว่า "อ้าว" นอกจากนี้ยังใช้คำอุทานแสดงความรู้สึกไม่พอใจว่า

ไธเอีย เรื่องแค่นี้ก็ยังไม่ออก เป็นข้า ๆ จะให้ให้ปาราบไปแล้ว

บูไธเวีย เคียวกลุ่มบัตรขาว เคียวกลุ่มบัตรเหลือง ข้าไม่เข้าใจเกลยยาซี

ฮื่อเทอเวีย คีแต่คีเด็กข้าไม่เห็นอยากเป็น

(ลูกป่า : 63, 116, 63)

นอกจากจะใช้คำดังกล่าวข้างต้นแสดงความรู้สึกแล้ว
มาลา คำจันทร์ ยังได้นำคำหยาบมาสอดแทรกในนวนิยายเรื่องลูกป่า เพื่อให้เกิดความสมจริง
ทางด้านอารมณ์และความรู้สึกโดยนำมาใช้ในเหตุการณ์ตอนนีตัวละครมีอารมณ์โกรธ ไม่พอใจ

"เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้อย่างบัดซบ"

"เป็นครุมนคืออะไรว่า คีแต่คีเด็ก ข้าเกลียดคินบาย"

"เป็นครู "ฮื่อเทอเวีย" คีแต่คีเด็กข้าไม่เห็นอยากเป็น"

(ลูกป่า : 28, 43)

1.1.3 ภาษาถิ่น มาลา คำจันทร์ ได้นำคำภาษาถิ่นของชนกลุ่มน้อย
ในประเทศไทยมาสอดแทรกในนวนิยายเรื่องลูกป่า เพื่อให้เหมาะกับสถานที่และตัวละคร ซึ่งเป็น
ชาวเขา และเป็นคนในชนบทภาคเหนือ ภาษาถิ่นที่ยกมาจะมีคำอธิบายต่อท้ายบางครั้งอธิบาย
ได้ใช้ภาษานั้นสามารถเข้าใจได้ ซึ่งเป็นกลวิธีสอดแทรกความรู้ทางด้านภาษาถิ่นให้กับผู้อ่านด้วย
ดังตัวอย่าง

"ดอกขานในภาษากลางเรียกว่า ดอกศรีสมมา"

"หอเลื้อบ้าน (ศาลารักษ์) ตัวศาลเป็นเรือนไม้กระดาน"

"แม่แมงมัน (มดงาน) ตัวเล็ก ๆ รวากับมดคันไฟกำลังกัดรูทางให้ลูก ๆ ของมัน"

(ลูกป่า : 38, 45, 29)

1.1.4 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือความหมายตรงกันข้าม มาเคียงคู่กันได้อย่างกลมกลืนกับเนื้อหา

"เมื่อตะวันขึ้นก็อยากให้มันตก เมื่อมันตกก็อยากให้ขึ้นเร็ว ๆ"

"น้ำสีแดงไหลหลากจากที่สูง...ก่อนจะไหลรวมกันลงสู่ที่ลุ่มลาดห้วย"

"บางคนโชคดีบางคนโชคร้าย"

(ลูกป่า : 40, 68, 49)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

1.2.1 การใช้คำซ้ำและการซ้อนคำเพื่อเป็นการเน้นน้ำหนักให้แก่ข้อความทำให้เกิดความหนักแน่น คำซ้ำของ มาลา คำจันทร์ มี 4 ลักษณะคือ

ซ้ำคำหน้า เช่น

"ไปที่นั่นที่นั้นอยู่ไม่คิดบ้าน ไปอีกคน ไปล่าแล่น ไปซุกกบ ไปตัดปลา"

"สู้กับหนังสือ สู้กับปัญหา สู้กับทุกอย่าง"

"สมมุติว่า สมมุติเท่านั้นนะ ถ้าสอบไม่ได้ ยาชิจะเรียนต่อใหม่"

(ลูกป่า : 100, 107, 51)

ซ้ำคำหลัง เช่น

"ดินก็มี มือก็มี

"เตียงใหม่ ผ้าปูใหม่ ที่นอนใหม่"

(ลูกป่า : 101, 53)

ข้าทั้งพยางค์ เช่น

"เรียนหนังสือ...เรียนหนังสือ เมื่อไรจะจบสิ้น

(ลูกป่า : 79)

ข้าคำเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง เช่น

"ข้าอยากเรียน อยากมาก ข้าอยากเป็นครู"

"สู้ว่าดี บางทีข้าว่าไม่ดี ข้าว่าดี สู้ว่าไม่ดี ดีสู้กับดี ข้าว่ากัน อาจไม่ใช่ดี เดียวกัน"

"กลั้ม กลั้ม มีแต่กลั้ม นั่นแหละ"

(ลูกป่า : 43, 63, 142)

การใช้คำซ้อน

คำซ้อนเพื่อเสียง เป็นการซ้อนคำเพื่อเสียงเป็นสำคัญ

โดยทำให้เกิดความไพเราะ โดยมากจะเป็นคำวิเศษณ์ที่ขยายนาม ขยายกริยา เป็นคำกริยา และใช้เป็นคำนาม ตัวอย่างคำซ้อนเพื่อเสียงที่ใช้ขยายนาม

"ขวดขะมกขะมอม"

"แกเป็นคนก้ายาล่าสัน"

"ไม้รวกแดงแข็งแกร่งและเหนียวแน่น"

"แสงแดดจัดจ้า"

(ลูกป่า : 33, 13, 29, 40)

ตัวอย่างคำซ้อนเพื่อเสียงที่ใช้ขยายกริยา

"ใบเหี่ยวแห้งร่วงกรอบแกรบ"

"ผ่าเท้ายังย่ำอยู่กรอบแกรบ"

"พ่อเหลาไว้เยอะเยะ"

(ลูกป่า : 40, 48, 52)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำกริยา

"เด็ก ๆ ไม่มีลีลธิวอแว ข้องแวะ กับมัน"

"ท่าทางเงอะงะประหม่า"

"สมัยเพ็งจะโยกย้าย" กันมาสร้างบ้านเรือน

(ลูกป่า : 100, 46, 107)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำนาม

"ชีวิตคือความซับซ้อน"

"สาวเท้าเสาะหาผู้ทำลายความสงบเจียบ"

"ปู่หลุกตายเพื่อความสงบสุขของหมู่บ้าน"

(ลูกป่า : 157, 12, 29)

คำซ้อนเพื่อความหมาย เป็นคำซ้อนที่ถือความหมายเป็นสำคัญ

ลักษณะของคำซ้อนประเภทนี้จึงต่างจากความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่นคำว่า หน้าตา ไม่ได้

กล่าวเฉพาะเจาะจงแต่หน้าหรือตาอย่างเดียวนั้น แต่เลยไปถึงผมและส่วนต่าง ๆ ของหน้า

ด้วย คำซ้อนเพื่อความหมายมีดังต่อไปนี้

"หน้าตาจึงดูไผ่แว่วงไรย"

"ก็พวกข้าเป็นพี่น้องกันหมดนี่หว่า"

"ไปอยู่ที่ไหนห่างพ่อห่างแม่ดูแลตัวเองให้ดี เจ็บไข้ ใดป่วยจะลำบาก"

(ลูกป่า : 157, 98, 9)

2. การใช้สำนวนโวหาร

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ได้โดยการใช้ อุปมาอุปไมย และอุปลักษณ์

2.1.1 อุปมาอุปไมย เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนกว่าการบรรยายตรง ๆ วิธีอุปมาอุปไมยเป็นการนำสิ่งมาเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบเทียบลักษณะนี้ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ชี้แจง พุดพาดพิง หรือเสริมให้งามขึ้น โดยใช้คำเชื่อมด้วยคำว่า "เหมือน" "ราว" "ปาน" "อย่าง" "ดั่ง" "ยังกะ" "ยิ่งกว่า" ซึ่งคำเชื่อมที่ใช้มากที่สุดคือคำว่า "เหมือน"

คำอุปมา คือ ส่วนที่ มาลา คำจันทร์ ยกมาเปรียบกับส่วนที่มีอยู่เดิมนั้นเป็นคำอุปมาที่เกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ เช่น

คำอุปมาที่กริยา อาการ และลักษณะของสัตว์ได้แก่

"เลือกกันหนาวสีสวยเกลื่อนกล่นเหมือนปีกผีเสื้อ"

"เสื้อเป็นสีดำด้วยสอยเป็นสีขาว มองไกล ๆ เหมือนมดทั้งไข่ไว้เต็มอกพ่อ"

"อยู่ที่ไหนก็เจ้ายังกะไก่อโตนท่า"

(ลูกป่า : 115, 146, 61)

คำอุปมาที่เกิดจากพฤติกรรมของคน เช่น

"ลมออกมาเหมือนคนพันหลอเป้าไฟ"

"มีเสียงสะท้อนก้องเหมือนล้อเลียน"

"พูดยั้งกะจะไปตาม"

"ตื้นยั้งกะทุ่มใหญ่จะเอาเมีย"

(ลูกป่า : 60, 20, 15, 67)

คำอุปมาที่เกิดจากเครื่องอุปโภค บริโภค

"อ้อมเอมเหมือนมีข้าวอยู่ในยั้งนับพันถึง"

"บวดดบ ๗ ในหัวเหมือนมันจะพองโตเท่ากระพ้อม"

(ลูกป่า : 65, 136)

คำอุปมาที่เกิดจากธรรมชาติ

"เงินทองไม่ได้ไหลออกรูอย่างน้ำออกบ่อ"

"ฝนลูกป่าตกโครมครามเหมือนฟ้ารั่ว"

(ลูกป่า : 67, 55)

—คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อ ได้แก่

"ออกกังวานเหมือนเสียงผี"

(ลูกป่า : 78)

คำอุปมาบางคำมีค่าแสดงความเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นความไม่เสมอกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ มาลา คำจันทร์ ต้องการแสดงส่วนอุปไมยให้เด่นกว่าส่วนที่เป็นอุปมา สำหรับคำเชื่อมระหว่างคำอุปมาอุปไมยประเภทนี้จะใช้คำว่า "ยิ่งกว่า" ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ถ้าถูกก็จะต้องยิ่งกว่าถูกตำแยราดเสียอีก"

(ลูกป่า : 58)

จะเห็นได้ว่า คำอุปมาที่ มาลา คำจันทร์ ยกมาเปรียบนั้น ใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบได้อย่างมีชีวิตชีวา ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนและนอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและตัวละครอีกด้วย เนื่องจากเรื่องลูกปากกล่าวถึงชีวิตในชนบท จึงมีคำอุปมาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติสัตว์ และเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชนบท ดังตัวอย่างข้างต้น

2.1.2 อุปลักษณ์ คือโวหารที่กล่าวเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งว่า สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดย มาลา คำจันทร์ จะใช้คำเชื่อมว่า เป็น เท่า คือ ในการเปรียบเทียบโวหารอุปลักษณ์ของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะดังนี้

คำอุปลักษณ์ที่มาจากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของมนุษย์

"ปลาซ่อนตัวเท่าน้อง"

"ปลาเค้าตัวเท่าเขา"

(ลูกป่า : 30)

คำอุปลักษณ์ที่มาจากพฤติกรรมของมนุษย์

การเบียดปลาคือการฆาตกรรมหมู่น้ำสลัดใจยิ่ง"

(ลูกป่า : 30)

คำอุปลักษณ์ที่มาจากลักษณะและกิริยาอาการของสัตว์

"ดินพราดเป็นปลาถูกพบ"

"นอนบดตัวเป็นกึ่งเฒ่า"

"อ๊ะเห็นตัวเท่าแมวเปื่อง"

(ลูกป่า : 42, 137, 12)

2.2 บุคลาธิษฐาน คือการใช้ภาษาในลักษณะที่สมมุติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น พืช หรือสัตว์ ต่าง ๆ แสดงออกกับกิริยา อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดได้เหมือนมนุษย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"หมู่บ้านซุกตัวสงบเสงี่ยมอยู่กับดงดอยอันวิเวก"

"ยอดหญ้าหยอกลมแล่นพริ้ว"

"ลมแล้งเริ่มกรูเกรียวกระซอกเอาใบไม้ปลิวร่วง"

"นกแซงแซวและนกกินเม่ากรีดกราดพอใจ"

(ลูกป่า : 157, 27, 141, 55)

2.3 อติพจน์หรือการกล่าวเกินจริง มาลา คำจันทร์ ได้นำคำประเภทนี้มาใช้เพื่อให้สมจริง เน้นอารมณ์ และความรู้สึกของผู้อ่าน

"ร่างผอมบางของเขามั่นคว้างเมื่อเจอพายุหมัดและเท้าของคู่ต่อสู้"

"ตึกรามสูงใหญ่คุ่มบู่เต็อกจากดงดอย"

"ฝนปลุกป่าและยังปลุกหัวใจที่เต็มไปด้วยความทะเยอทะยาน...ให้อัมเอมด้วย"

"เรื่องแค่นี้ยังไม่ออกเป็นข่าว ๆ จะทำให้ป่าราบไปแล้ว"

(ลูกป่า : 100, 96, 104, 75)

2.4 การใช้สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งหนึ่งใช้แทนสิ่งหนึ่ง มาลา คำจันทร์
ได้มีการใช้สัญลักษณ์ในนวนิยายเรื่องลูกป่าโดยใช้เครื่องนุ่งห่มของมนุษย์แทนธรรมชาติว่า

"ฝนปลุกป่ามาเสื้อสีเขียวมาคืนให้ป่า"

(ลูกป่า : 60)

เสื้อ เป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ปกปิดร่างกาย สีเขียวเป็นสิ่งที่แสดงความ
สดชื่นความมีชีวิตชีวา เสื้อสีเขียวในที่นี้จึงหมายถึงสภาพของป่าที่ปกคลุมไปด้วยสีเขียวของใบไม้ที่
เริ่มผลิหลังจากฝนตกทำให้เกิดความสดชื่น

เรื่องนกแอ่นฟ้า

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ คำที่ มาลา คำจันทร์ สรรมาใช้ในการเขียนนวนิยาย
เรื่องนกแอ่นฟ้ามีดังต่อไปนี้

1.1.1 ใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า

มาลา คำจันทร์ ได้เลือกใช้คำง่าย ๆ ตรงไปตรงมาแบบที่ชาวบ้านในชนบทใช้พูดจากันโดยทั่วไป
ไม่ว่าจะเป็นในช่วงบรรยายหรือในบทสนทนา ทั้งนี้เนื่องจากตัวละครในเรื่องเป็นชาวบ้านชนบท
ทั่วไปที่ไม่ได้รับการศึกษา จึงนิยมภาษาพูดที่ใช้คำง่าย ๆ ซึ่งการใช้คำง่าย ๆ ตรงไปตรงมานี้ทำ
ให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะพื้นบ้านของตัวละครว่ามีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายเข้ากับสภาพชนบท การใช้
ถ้อยคำเช่นนี้ นอกจากจะสมจริงเหมาะกับตัวละครแล้ว ผู้อ่านทุกระดับยังอ่านได้เข้าใจอีกด้วย
ดังตัวอย่าง

"ไม้ใหม่ไม้เก่ากองเกะกะอยู่ใต้ถุน ลุงทาเอามือบัดฝุ่นเพื่อดูลายไม้ แก่แก่ลึงติโน่นคินี่
เพื่อจะกดยาคา พุดกันอยู่ครึ่งค่อนวันก็ยังยืนยันคำเดิมคือสามพัน

"ไม่ได้หรรอกลุงทา ห้าพันก็สมน้ำสมเนื้อแล้ว ข้าร้อนเงินหรรอกถึงบอกขายแค่นี้
ลุงทา ไปสืบถามดูเถอะ ไม้ขนาดนี้ เขาขายกันไม่ต่ำกว่าหกพัน"

"กูก็รู้ว่ามึงร้อนเงินนั่นแหละถึงให้สามพัน ผิดจากกูไม่มีใครซื้อหรือหนานแก้ว"

"ข้าขายไม่ได้หรือ สามพันมันถูกเกินไป"

"ตามใจมึง"

(นกแอ่นฟ้า : 180)

1.1.2 การใช้คำภาษาปาก มาลา คำจันทร์ ได้เลือกภาษาที่ใช้กันจริง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในชนบทภาคเหนือมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของตัวละคร และเพื่อความสมจริง มีการใช้สรรพนาม สู้ ข้า แก มึง กู และคำว่า ไ้ อี้ ชี้ เยี้ยว เกือก ตีน ดังตัวอย่าง

"เด็กชายสะดุ้งตื่นเพราะปวดท้องเยี้ยว

"ตีนมันแน่น กูเดินไม่ได้"

"ทำไมกลับเร็วนักฮี้"

(นกแอ่นฟ้า : 65, 57, 49)

1.1.3 ใช้คำภาษาถิ่น มาลา คำจันทร์ ได้นำคำภาษาถิ่นภาคเหนือมาใช้ในนวนิยายเรื่อง นกแอ่นฟ้า เพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับท้องที่ในเรื่อง ตัวละคร และเพื่อความสมจริง ภาษาถิ่นที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในที่นี้ทั้งการสนทนาและการบรรยาย เช่น

"หมู่ฮู้ คงรู้แล้วว่ากูเรียกประชุมเรื่องยะหยัง"... กูลัวว่าอาเกอบ่ม หนานี้หน้าผน

นี้เองท่ามทางจะเข้าจะออกมันลำบาก กว่าหมู่เฮาซื่อยามาบราบกันดีกว่า"

"ปี่เอ็งยังเล็กไม่แพ้ว"

(นกแอ่นฟ้า : 76, 15)

หมู่สู หมายถึงพวกท่าน อะหยัง หมายถึงอะไร หมู่เฮา
หมายถึงพวกเรา แพ้ หมายถึงชนะ

อนึ่งภาษาถิ่นภาคเหนือที่เป็นคำศัพท์ยาก มาลา คำจันทร์
จะใช้วิธีการทับศัพท์ภาษาถิ่นแล้วอธิบายความหมายกำกับ ซึ่งมีผลทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ภาษาถิ่น
ภาคเหนือสามารถเข้าใจเรื่องราวและยังได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่นอีกด้วย

"ผ้อยฮุง หมายถึงรุ่งกินน้ำ"

"งูก่านบั้งหรืองูสามเหลี่ยมเลื้อยลงน้ำไปช้า ๆ"

"เหยียนหรือปลาไหลเมื่อได้กลิ่นขี้เดือนก็ขับผลุบ"

(นกแอ่นฟ้า : 29, 72, 37)

1.1.4 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ได้แก่การใช้
คำที่เป็นสื่อให้ ผู้อ่านเข้าใจทางด้านภาพ อาการแสดง และอารมณ์ความรู้สึกให้เด่นชัดยิ่งขึ้นโดย
ใช้คำแสดงภาพคำแสดงอาการและคำแสดงความรู้สึก

คำแสดงภาพ มาลา คำจันทร์ ได้สรรคำที่ให้ความหมาย
และสื่อความเข้าใจในด้านรูปภาพ มาใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นจริงเห็นจังตามคำบรรยาย และ
เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"พอกลับจากมาแล้ว ขากางเกงตั้งแต่เข้าลงไปเปียกโชกเป็นวงกว้าง ตีนหนาเทอะทะ
ของพ่อมีเศษโคลนเลนและ ๗ ยัดอยู่ในขอกันไว้ เล็บตีนแดงเขลอะ"

"แทนที่แผลจะหายมันกลับลุกลามเหวอะหวะ ปากแผลเปิดกว้างเน่าเปื่อยชวนสะอิดสะเอียน
รอยบวมแดงลุกลามขึ้นมาถึงน่อง... ไปไหนมาไหนก็ได้แต่กระดกกัน ต่อเมื่อลงพื้นจึงใช้ไม้
ยันรักแร้กะโหลกกะเผลก"

(นกแอ่นฟ้า : 10, 13)

หรือคำดังต่อไปนี้ กางเบอะ ประปราย สูงทะเร่อทะร่า
คดโค้ง อ่อนวบวบ เขี้ยวกราก หยาบหนาเทอะทะ อ้วนท้วนเนื้อยุ่ย ๆ ลอยปรุ่ม ๆ
กระดืบผลุบ ๆ ไพล่ ๆ ขะมุกชะมอม บวมเป่ง ไตงเตง เป็นต้น

นอกจากคำดังกล่าวแล้ว มาลา คำจันทร์ ยังได้ใช้คำแสดง
ภาพให้ผู้อ่านเห็นแสงและสีอีกด้วย

คำแสดงภาพที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพมีแสง

"คำมืดลงเล่นฟ้าเป็นแสงแลบแวบ ๆ อยู่ตามกลีบเมฆ"

"ในวิหารเก่าจุดเทียนอมแวมวับไหว"

"ตกคำเทียนรายประทีปก็เรืองรองตลอดแนวรั้ง...บนฟ้าโน่นเดือนเด่นฟ้า

(นกแอ่นฟ้า : 71, 109, 112)

คำแสดงภาพที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพมีสี

"โคมแขวนหุ้มกระดาษบาง ๆ สีแดง สีเขียว สีเหลือง และสีอื่น ๆ

บอกไฟฟ่งในดินไพล่เพียงคอกำลังพ่นลูกไฟสีแดงส้มสูงขึ้น สูงขึ้น

ถ่านคุแดงกับสะเก็ดไฟลอยไฟুবวาบ"

(นกแอ่นฟ้า : 112, 103, 121)

เมื่อ มาลา คำจันทร์ จะแสดงภาพเกี่ยวกับระยะทาง
จะมีการใช้คำบอกระยะทางด้วย เช่น นี่ นั่น นั้น โนน ลิบ ๆ เช่น

"สัญญาควายคังจากที่นั่นที่นี้"

"มีแนวคอยเห็นอยู่ลิบ ๆ ที่ไกลกว่านั้นก็เป็นเพียงเงาเลื่อนลาง

(นกแอ่นฟ้า : 81, 72)

คำแสดงอาการ มาลา คำจันทร์ เป็นผู้ที่มีความสามารถ
ในการใช้คำแสดงอาการของสิ่งทีกล่าวถึง คำเหล่านั้นนอกจากจะเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร
แล้ว ยังสามารถทำให้เกิดภาพขึ้นในจิตใจของผู้อ่านอีกด้วย เช่น หัวเราะร่วน กระโดด
หยองแหงย้อยแอ้ง บินฉวัดเฉวียน เคี้ยวหมากหยับ ๆ หมอบ กะเต ไอแคะ ๆ ลนลาน
สะดุ้งเฮือก ไกยแน่น ดังประโยคต่อไปนี้

"อินทระดังตื้นรับตะลิตาเหลือกว่ายาม"

"อินทรวัดแก่งคบไฟหมนหวือ ๆ เป็นวงล้อ"

"พอสองผิวเมียบั้นข้าวจิ้มน้ำแกงคำแรก เด็ก ๆ ก็ตระกรามกินสุตปากสุดคอ"

(นกแอ่นฟ้า : 26, 89, 130)

คำแสดงความรู้สึก มาลา คำจันทร์ ได้สรรคำมาเพื่อให้
สอดคล้องกับอารมณ์ของตัวละคร และดึงดูดอารมณ์ของผู้อ่านให้คล้อยตามไปด้วย ดัง เช่น ตอนที่
ของอินทระเสียชีวิต มาลา คำจันทร์ ได้สรรคำบรรยายความรู้สึกของตัวละครทำให้ผู้อ่านเกิด
ความรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นด้วย เช่น-

"บ้านางร้องไห้ไทรทวน เสียงกีดเสียงเย็นชานตันทวอก แม่ร้อง จันต์ร้อง

แล้วอินทระก็ร้อง ใหม่ ๆ ก็เยือกเย็นวังเวงกันทั้งบ้าน แด่นาน ๆ

ก็ขึ้นกันไปจนเป็นปรกติ

(นกแอ่นฟ้า : 67)

หรืออีกตอนหนึ่งที่หนานแก้วทราบว่าเขาของนางจะเอาที่ดินคืน
มาลา คำจันทร์ ได้ใช้คำบรรยายความรู้สึกของหนานแก้วว่า

"หนานแก้วก้มหน้าทั้ง เสียดาย ทั้งใจหายท่วมนั่นขึ้นมาจุกปากจนพูดไม่ออก
ความที่คุ้นเคยกับมานานความผูกพันจึงเกิดขึ้น... จู๋ ๆ เจ้าของที่แท้จริง
ก็เอามันคืนไป มันจึงเหมือนบ้านที่สร้างกำลังเสร็จแล้วแต่ถูกน้ำซัดทลายลง
ต่อหน้าต่อตา

(นกแอ่นฟ้า : 139 - 140)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคำแสดงความรู้สึกที่
มาลา คำจันทร์ ใช้มีทั้งลักษณะของคำวิเศษณ์และคำเปรียบเปรย เพื่อจะถ่ายทอด
ความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวละครให้ผู้อ่านทราบ ซึ่งนอกเหนือจากคำดังกล่าวแล้ว มาลา คำจันทร์
ยังได้นำคำหยาบมาใช้ในการแสดงความรู้สึกของตัวละครด้วยคำหยาบดังกล่าวได้แก่ เสือก
ฉิบหาย ท่าเหว เช่น ตอนที่แมลงศัตรูพิษลงในนาหนานมา หนานมาใช้คำแสดงความโกรธว่า

"มันมาจากไหนกันวะ ไอ้ควายท่าควายเหวนี้"

(นกแอ่นฟ้า : 79)

ตอนที่ลูกทามาพบหนานแก้วก็แสดงความไม่พอใจที่นาได้

ผลผลิตน้อย

"ป็นี่โดยความพระอินทร์ยังจะมาโดนฝนอีก ไม่รู้ข้าวจะ ฉิบหาย เท่าไร"

(นกแอ่นฟ้า : 139)

นอกจากนี้คำแสดงความรู้สึกของ มาลา คำจันทร์
ที่เลือกมาใช้นั้นสามารถทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสคือ ได้กลิ่น
ได้ยินเสียง ตามคำบรรยายของ มาลา คำจันทร์ ไปด้วย ดังตัวอย่าง

คำที่เป็นสื่อให้ผู้อ่านได้กลิ่น

"คว้นบุหรืใบทองแห้งจุนกิก"

"บางบ้านจับปลาหอมฟุ้ง"

"กลิ่นปลาฉาวเขียวเหม็นฉ่ำไปทั้งบ้าน"

(นกแอ่นฟ้า : 24, 26, 100)

คำที่เป็นสื่อให้ผู้อ่านได้ยินเสียง

มาลา คำจันทร์ ได้ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติเพื่อช่วย

ให้สื่อความหมายทางสไตล์สัมผัสเช่น

เสียงที่เกิดจากสัตว์คือ แมลงวัน หมู แมงหมานี่ ไก่ กบ

คางคก แมงเหินยง ปลาช่อน ได้แก่

"แมลงวันหัวเขียวบินตอมอยู่ทั้ง ๆ"

"แมงหมานี่ร้องนี้ ๆ ๆ ๆ"

"ไก่อัง ไม่หยุดขันบางตัวตีปีกฉับฉับ"

"แมงเหินยงส่งเสียงแอด ๆ ๆ"

"ปลาช่อนคินน้ำโพงผาง"

(นกแอ่นฟ้า : 86, 70, 35, 79, 72)

เสียงที่เกิดจากกิริยาอาการของมนุษย์

"จัมปักลงในดินบุบ ๑

"เมื่อถอนตัวออกก็มีเสียงพอดแพด

"แผ่นทองเหลืองเคาะผ่าง ๑

"เอาบุลล้างน้ำก่อนใส่ครกไม้ใบโตโขลกฉะ ๑

เสียงประทัด "เสียงประทัดดังตมตาม"

เสียงใบระกา "ใบระกาต้องลมดังกรู้งกริ้ง"

เสียงห้อย "ห้อยใหญ่ครางมูย ๑

เสียงเกวียน "ล้อเกวียนบดกรวดกรอดแกรด"

เสียงไผ่ "ออกแอค ไผ่สีสุกบดเบียดลั่นเสียงลั่นกัน"

เสียงน้ำ "มะเดื่อหล่นลูกดังบ่อม"

"สายน้ำแตกสาดซ่า"

เสียงลม "ลมลากยอไผ่ระหลังคาห้างจับดังซู่ซ่า"

"หวิว ๑ หวิด ๑ กระพือพัดจนจับตอง

มุงหลังคาสะบัดผึบ ๑

"ยามลมระไมก็มีเสียงครางอืดมาแต่ไกล"

(นกแอ่นฟ้า : 31, 112, 110, 82,

72, 120, 121)

คำที่เป็นสื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าได้สัมผัส เช่น

ยอดหญ้าฉ่ำฝนระแบ้งพันขาเย็นเจี๊ยบ

หนาว ๑ ลมพัดมาเย็น ๑ เด็กชายพลิกตัวกอดอก ไม่ซ้าก็มีมือหลับไป

ยังไม่สายนักแดดอ่อนอ่อน

(นกแอ่นฟ้า : 42, 75, 84)

คำที่เป็นสื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าได้สัมผัส เช่น

"อินทรเลียบบุปผารั้ววันไล่ยิ่งอีกแรง ควันขมเขียว เข้าปาก

ขึ้น ๆ ใญ่ ๆ เด็กชายลองฟันออกจุมกอย่างพ้อปรากฏว่าน้ำตาไหล"

(นกแอ่นฟ้า : 34, 92)

1.1.5 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือความหมายตรงกันข้าม
มาเคียงคู่กัน มาลา คำจันทร์ ได้นำคำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือตรงกันข้ามมาใช้ในนวนิยาย
ได้อย่างกลมกลืนกับเนื้อหาและสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจนขึ้น เช่น บุษ - บาบ
โอบลง - เห็นบิน น้าหน้า - ตามหลัง นิดเดียว - เป็นหมื่นเป็นแสน เข้า - ออก คำ - ขาว
กระจำนวล - เลือนสลัว โอบดำ - ผกหัว แห้งเหือด - เปียกชะ เยอะ - น้อย
ดังตัวอย่าง

"มีือนางทาบบุณฑิเดียว แต่ส่าสัตว์ตัดชีวิต เป็นหมื่นเป็นแสน มันจะหักกลบลบหนี้กันคุ้มหรือ"

"เสื้อสีดำกับกุบงอบขาว ๆ ดูเด่นอยู่กลางทุ่ง"

"น้ำขังในนาสองวันก็แห้งเหือด เหลือแต่ดินเปียกแฉะ"

"คนมันเยอะแต่น้ำมันน้อย"

(นกแอ่นฟ้า : 101, 131, 141, 161)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

จากการศึกษานวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า พบว่า มาลา คำจันทร์
มีกลวิธีในการเล่นคำและการเลือกเสียงของคำดังต่อไปนี้

1.2.1 การใช้คำซ้ำและคำซ้อน มาลา คำจันทร์ มีการซ้ำคำซึ่งทำให้คำเหล่านั้นมีน้ำหนักเกิดความหนักแน่นจริงจัง ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้ลึกกว่าคำโดด ๆ การใช้คำซ้ำของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

ซ้ำคำหน้าหรือพยางค์หน้า เช่น ทนล้งทนรค บ้านนั้นบ้านนี้
ทมันกอยมันดาก วันล้ววันล่า คอยตะเพิดคอยยิง จะเ้าจะออก นาไครนามัน
 ดังข้อความต่อไปนี้

"วางงานวางการกีสานนี"

"จะช่วยพ่อทานา จะดักจีบ จะเ้าป่าเลือยไม้"

"ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง ทนวฝน ทนวลม"

(นกแอ่นฟ้า : 57, 19, 38)

ซ้ำคำหลังหรือพยางค์หลัง

"หิ้วเราะกัน เฮฮากัน"

"เ็นนานสนาน"

ซ้ำคำติดกันเพื่อย้ำ เช่น

"เา เาเาเากัน"

"ข้าวท่งถูกขนจากท่งวันล้ว วันล้ว"

(นกแอ่นฟ้า : 78, 147)

ซ้ำคำเดียวหลายครั้ง

"ลูกไฟสีแดงสูงขึ้น สูงขึ้นและสูงขึ้นทุกขณะ"

"น้ำมันเปราะ ไขมันเปราะ เปราะจนกระทั่งถูกลมก็หัก"

"หมาเฝ้า หมูเฝ้า ตลอดจนไก่เฝ้าจะลอมมาค้ำท้องแต่"

"ไกลพีไกลน้อง ไกลบ้านคน"

(นกแอ่นฟ้า : 113, 47, 46, 164)

ซ้ำความ

"อินทรีไม่เคยได้กิน ไอ้หล้าก็ไม่เคยได้กิน"

"ใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามา จนกลายเป็นเสียงสะบัดผ้าห่มพับพับ

(นกแอ่นฟ้า : 67, 120)

การใช้คำซ้อน คำซ้อนที่ มาลา คำจันทร์ นามมาใช้ใน
นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า มีทั้งคำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียงที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง
กัน ทำให้เกิดความไพเราะน่าอ่านยิ่งขึ้น ดังนี้

คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนเพื่อเสียงนี้มีในนวนิยายเรื่อง
นกแอ่นฟ้าเป็นจำนวนมากทำให้ถ่วงดุลของเสียง ตลอดจนทำให้ภาษามีความไพเราะอ่อนหวาน
ยิ่งขึ้น การใช้คำซ้อนเพื่อเสียงที่ มาลา คำจันทร์ นามใช้นี้ทั้ง คำนาม กริยา และวิเศษณ์

ตัวอย่างคำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำนาม

"เพื่อเตรียมตัวในการอพยพโยกย้าย"

(นกแอ่นฟ้า : 181)

ตัวอย่างคำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำกริยา

"ผู้ชายมักจะไ้เอ้ กินเหล้ายากินอยู่"

"คืนนี้ทั้งคืนจะแรมรอนนอนเกวียนโดยไม่หยุดพัก"

"คนรู้จักหักทลายกันแล้วแยกจากกันไป"

"ต่างแยกย้ายกันไปค้นหาไครนามัน"

(นกแอ่นฟ้า : 132, 83, 97)

ตัวอย่างคำซ้อนเพื่อเสียงที่ใช้เป็นคำวิเศษณ์

วิเศษณ์ขยายนาม

"ข้อแขนของมันเป็นฝ้าขาววิญชะมุกชะมอม"

"ไอ้หลังอองจะเอาตั้งใจ"

(นกแอ่นฟ้า : 45, 65)

วิเศษณ์ขยายกริยา

"นกแอ่นฟ้าบินฉวัดเฉวียน"

"หนามแก้วกับพ่อเล่าช่วยกันถูดองทุกลักทุเล"

"ปลาซ่อนตัวโตมักกระโดดโผผางให้ได้ยินบ่อย ๆ"

(นกแอ่นฟ้า : 89, 23, 85)

คำซ้อนเพื่อความหมาย คำซ้อนประเภทนี้เป็นการซ้อนคำเพื่อเน้นความหมาย เช่น คำต่อไปนี้ แข็งแรง คูแล เจียบเขียบ คือด่าน หนาแน่น อยู่กิน เนื้อตัว

"หนานแก้วกับหนานมาฝังเสาอีกสองจุดให้มันคงแข็งแรงดี"

"หมู่บ้านเจียบเขียบเหมือนคนเข้าอนกันหมด"

"อินทรมีหน้าที่เกี่ยวหญ้าเลี้ยงควายและคูแลไ้อ้หล้า"

(นกแอ่นฟ้า : 47, 119, 129)

1.2.2 การเล่นคำโดยการเล่นเสียงโดย มาลา คำจันทร์
ได้เลือกคำไพเราะในลักษณะคล้ายฉันทลักษณ์ มีการรับส่งสัมผัส จึงทำให้ภาษาในนวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ ไพเราะน่าอ่านมากขึ้น ดังข้อความต่อไปนี้

"เดือนแจ่มดาวจรัสลมพัดมาเฉื่อย ๆ"

"ฟ้ายกแดงเป็นแสงฉาน"

"โปรย ๆ ปราย ๆ เป็นสายสุย"

(นกแอ่นฟ้า : 142, 26, 138)

การเล่นคำโดยใช้คำพ้องทั้งรูปและเสียง

"แมงว้าย ว้ายวางเหลือแต่ซากแห้ง"

"ไอ้อ่อนคนขวัญอ่อนสอด้ง โหยง"

"หอยกาบทั้งกาบตายเคลื่อนตามคอนทราย"

"ไอ้อ่อนมันอ่อนแอ"

(นกแอ่นฟ้า : 156, 150, 157, 132)

2. การใช้สำนวนโวหาร

การศึกษานวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า เกี่ยวกับการใช้สำนวนโวหารพบว่า มาลา คำจันทร์มีลักษณะเด่นในการใช้สำนวนโวหารเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพในจิต และเกิดภาพพจน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ กลวิธีนี้เป็นการใช้สำนวนโวหาร เพื่อให้มีผลต่อความเข้าใจและความรู้สึก การใช้สำนวนโวหารให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ มาลา คำจันทร์ ใช้สำนวนดังต่อไปนี้

2.1.1 อุปมาอุปไมย โดยนำสิ่งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกับว่าสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่ง มาลา คำจันทร์ ใช้คำเชื่อมว่า เหมือน ราว คล้าย การอุปมาอุปไมยของ มาลา คำจันทร์ นั้นมีในลักษณะที่แจ่มชัด อธิบายพูดพาดพิง ดังตัวอย่าง

"มันหายไปหมดเหมือนถูกยาเบื่อตายทั้งคั้งนี้"

"มันเป็นพืชน้ำมีท่อนเล็ก ๆ สีขาวเหมือนผักกระเฉด"

"เล็บตีนพ่อแดงเขละเหมือนเกล็ดหอย"

"สีแดงคล้ายสีมเหล็ก"

(นกแอ่นฟ้า : 9, 88)

ส่วนอุปมาหรือส่วนที่ มาลา คำจันทร์ ยกมาเปรียบเทียบกับส่วนที่มีอยู่เดิมนั้น เกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ เช่น

คำอุปมาที่เกิดจากกริยาอาการและลักษณะของสัตว์

"เสียงสวบสาบเหมือนฝนลงอยู่ในนา หัง ๆ ก็เหมือนเสียงควายทิ้งยอดข้าว"

"เสียงสวบสาบเหมือนบันร่อยทับพันไต้พางแห้ง"

"หนวดสองเส้นชูขึ้นเหมือนเขาควาย"

"ไม่มีนาทาก็เหมือนปูไม่มีตีน"

(นกแอ่นฟ้า : 77, 79, 80, 140)

คำอุปมาที่มาจากลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์

"ป่าขาวดูโปร่งโล่งบางราวคนเป็นไข้ผมร่วง"

"ปลายเบ็ดเหลาโค้งโค้งงอเหมือนคนหลังโกง"

"เสียงน้ำดีเผือกดังระรี่ระริกฟังเหมือนเสียงคนหัวเราะ"

"หวีด ๆ หวือ ๆ เหมือนใครโบกกระดัง"

(นกแอ่นฟ้า : 84, 88, 89)

คำอุปมาบางคำแสดงความรู้สึกเพื่ออธิบายเปรียบเทียบให้

ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในด้านภาพ อาการแสดงและความรู้สึก เช่น

"ร้อนเหมือนไพนาบ"

"ทั้งร้อนทั้งผิคราแว่นจะหลุด"

(นกแอ่นฟ้า : 57, 102)

คำอุปมาที่เกิดจากลักษณะของพืช

"ข้าวแก้วมันกินอร่อยดีไม่แข็งเหมือนข้าวป่าตาน"

"ใบผักปอดมน ๆ เหมือนใบพังพอน"

คำอุปมาที่เกิดจากธรรมชาติ

"ระบดลูกกลมราวกับไฟไหม้ป่า

"สันตติแตกเป็นเส้นสายเหมือนร่องน้ำหน้าแล้ง

"บอกไฟดาวเหมือนดาวหล่น"

"หัวอกหัวใจที่เหมือนทุ่งแล้งได้ฝน"

(นกแอ่นฟ้า : 77, 56, 108)

คำอุปมาที่เกิดจากวรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร

"แกชักไถหารทั้งห้าเหมือนชุกบ้อยยอพระเวสสันดร"

(นกแอ่นฟ้า : 180)

คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อเรื่องภูตผี

"มันซุบซิดผอมเหลืองเหมือนผีสับเลือด"

(นกแอ่นฟ้า : 130)

2.1.2 อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

โดยนำเอาลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว โดยใช้คำว่า เป็น เท่า ในการเปรียบเทียบ
ดังตัวอย่าง

คำอุปลักษณ์ที่มาจากอวัยวะส่วนในส่วนของมนุษย์

"หนามเล็บแมวเท่าขี้ต."

"ปลาช่อนตัวโตเท่าแขน"

"หัวเท่ากำปั้น"

(นกแอ่นฟ้า : 55, 86, 72)

คำอุปลักษณณ์ที่มาจากสัตว์

"ไข่เล็กขนาดเท่าไข่กิ้งก่า"

"แขนเท่าขานก"

(นกแอ่นฟ้า : 68, 177)

คำอุปลักษณณ์ที่มาจากพืช

"ปลาตัวเท่าเมล็ดแตง"

"เหยียนเผือกตัวเท่าสาตาล"

"ไคมลอยลูกร่อนลอยลมแลลิบ ๆ เท่าลูกมะนาว"

(นกแอ่นฟ้า : 99, 108, 110)

คำอุปลักษณณ์ที่มาจากวัตถุ เครื่องใช้

"แม่มีงหน้าอเป็นข้อหักแล้ว"

"ป่นเป็นผง"

(นกแอ่นฟ้า : 99, 101)

2.2 บุคลาธิษฐาน มาลา คำจันทร์ มีการใช้บุคลาธิษฐานเพื่อให้ผู้อ่าน
เกิดภาพพจน์โดยการสมมุติให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ได้ ดังต่อไปนี้

"สายน้ำแตกสาดซ้ำแล้วระริกระริกกลับตามเดิม"

"ลมต้นฤดูทักทายผิวเนื้อ มันเตือนว่าให้รับหาเครื่องกันหนาว"

"เสียงน้ำดีเฟือก"

"ปลาทะเลาะกันในห้องขลุ่ย ๆ ชลัก ๆ"

(นกแอ่นฟ้า : 85, 105, 89, 90)

2.3 อติพจน์หรือการกล่าวเกินจริง เป็นกลวิธีการใช้โวหารเปรียบเทียบกับเกินจริง โดยมีได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านเห็นภาพคล้อยตามและได้อารมณ์เข้มข้นยิ่งขึ้น

"แสงเทียนยามใกล้รุ่งส่องต่องหน้าพระเหมือนท่านจะยิ้มให้"

"หนานแก้วใจหายวูบ เย็นวาบไปถึงสันหลัง"

(นกแอ่นฟ้า : 110, 139)

เรื่องวิถีคนกล้า

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ มาลา คำจันทร์ ได้เลือกคำมาใช้ในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า ดังต่อไปนี้

1.1.1 การใช้คำง่าย เนื่องจากนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้าเป็นเรื่องของชนชาวเขาที่มีสภาพความเป็นอยู่เรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติและป่าเขา ดังนั้นคำพูดที่ใช้จึงเป็นถ้อยคำที่ง่าย ๆ สามารถสื่อความหมายได้ทันที ไม่มีศัพท์ยาก จึงเหมาะสมกับเนื้อหาและตัวละคร สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ลักษณะพื้นบ้านของตัวละคร นอกจากนั้นการใช้ถ้อยคำง่าย ๆ จึงสามารถทำให้ผู้อ่านทุกระดับเข้าใจเรื่องราวได้ดี เช่นคำว่า พ่อ แม่ ลูก พี่น้อง ดังข้อความต่อไปนี้

"จ๋อปาไม่เคยพึ่งหมาในการตมกลืน ไม่เคยพึ่งหมูในการล่า เขาจึงเกียดการพึ่งหมาพึ่งหมู ด้วยว่าใคร ๆ ก็ทำได้ แต่การฆ่าเสียด้วยตัวคนเดียวไม่มีใครทำได้"

"สูเก่ง"

"ข้าไม่เก่งหรอก แต่ข้าเชื่อดาบในมือข้า"

(วิถีคนกล้า : 92)

1.1.2 ภาษาปาก ในนวนิยายเรื่องนี้มีการนำภาษาปากมาใช้เพื่อความสมจริงและกลมกลืนไปกับบรรยากาศของเรื่อง เป็นการจูงใจให้ผู้อ่านสนใจตัวละคร เช่น คำสรพนาม มีการใช้คำว่า สู ขำ มัน คำลงท้ายใช้คำว่า อะ ไวย และคำว่า ตีน ผัว เมีย เป็นต้น

คำสรพนามว่า "สู" และ "ขำ" นี้เป็นคำปกติที่ตัวละครใช้พูดกันในชีวิตประจำวันและใช้ได้กับบุคคลทุกระดับ แม้เด็กจะถูกกับผู้มีอาวุโสกว่าก็สามารถใช้คำว่า "ขำ" แทนตัวเอง "สู" ใช้แทนบุคคลที่พูดด้วยได้ คำภาษาปากที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้มีทั้งที่เป็น บทสนทนาและคำบรรยาย เช่น

ภาษาปากในการบรรยาย

"จ๋อปามองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ใต้อั้งตั้นเขา บ้านหลังใหญ่ที่สุดของหมู่บ้านก็อยู่ต่ำกว่าอั้งตั้นเขา จ๋อปาชมือไปบ้านหลังนั้น"

(วิถีคนกล้า : 19)

"มีผู้หญิงคนใดไม่เป็นเมียผู้ชายหลายคนก่อนเอาผัว ผู้ชายเช่นกัน ก่อนมันจะมีเมีย มันก็เป็นผัวผู้หญิงมาหลายคน รีดรอยเราเป็นมาอย่างนี้"

(วิถีคนกล้า : 36)

231

ภาษาปากในบทสนทนา

"เลือกสุมาละยังทะเลแอ"

"เมื่อไรสุจะลงช่วงกับใครเสียที รอแต่จ๋อปามันนั่นแหละ ผู้ชายมีคนเดียวหรือไหงะ"

"สุผัดหน้าเสร็จแล้วก็ออกไปชีจ๋อปา"

(วิถีคนกล้า : 14, 49, 56)

1.1.3 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ มาลา

คำจันทร์ สามารถเลือกสรรคำมาใช้เป็นสื่อให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพและเกิดรสในการอ่านโดยการใช้คำแสดงภาพคำแสดงอาการและคำแสดงความรู้สึก

คำแสดงภาพ ได้แก่คำที่ให้ความหมายและความเข้าใจในทางรูปร่างและภาพให้ชัดเจนขึ้น ทำให้ผู้อ่านและเห็นรูปร่างของสิ่งที่พรรณานั้นได้รวดเร็วและชัดเจน เช่น คำว่า แก่หง่อม พุงโรปล่องปลิ้น เลือดกระชูด ปากเปราะ สูงใหญ่ก็บิ่น ลิ่นจุกปาก คุดตัน หน้าบุคเบี้ยว แบนบาง หน้าเหลือง ตายาวรี ตาลึกโหล หน้าบุคบึ้ง ฯลฯ ดังข้อความต่อไปนี้

"เธอใจหายวูบเมื่อเห็นเลือดไหลย้อยนองทะเลแอ"

"ปากแดง เขรอะของเธอแย้มยิ้ม"

"ใบหน้าแก้มคิเบี้ยว ขณะมือตะปบค้ำคอบเลือดแดงฉานทะลักออกมา"

(วิถีคนกล้า : 16, 17, 178)

นอกจากคำดังกล่าวแล้ว มาลา คำจันทร์ ยังได้ใช้คำแสดงภาพให้ผู้อ่านเห็นภาพมีแสงและสีอื่นอีกด้วย โดยใช้คำว่า มีดทึบ มีดสนิท แวววาว แวววับ

คำแสดงภาพที่สื่อด้านแสง เช่น เลื่อนสลัว แวววับ แวววาว สลัว มีดทึบ มีดสนิท ฯลฯ

"บ้ายมาหน้อยแสงรอรูไหวตรงจั่วด้านใต้"

"ท่วงคอเป็นแสงต้องแดดแวววับ"

"ท่วงเงาแวววาวลือแสงไฟ"

(วิถีคนกล้า : 15, 124, 74)

คำแสดงภาพที่สื่อด้านสี

"เสื้อผ้าปูเอนตัดเย็บจากผ้าไต้สีดำเลื่อม ๆ ...ผ้าโพกผมแม่เป็นสีดำทั่วไป
แต่พิเศษต่างจากลูกบ้านคือขนานขอบตามยาวทั้งสองข้างด้วยผ้าสีถึงห้าสี"
"เครื่องทรงแม่ย่าเป็นสีแดง ผ้าโพกแดง สนับแขนแดง"

(วิถีคนกล้า : 41, 38)

เมื่อจะอธิบายภาพเกี่ยวกับระยะทาง มาลา คำจันทร์
จะใช้คำบอกระยะทางว่า ไพัน หั้น ที่นั่นที่นี้ ไกลล้าไกลเหลือ เช่น

"เหมือนมีกลองอีกใบที่อยู่ที่ลาดเขาปากไพัน"

"แหหายจากเผ่า ไปตั้งแต่อยู่ที่ค้อยหั้น"

"ไกลล้าไกลเหลือจนข้าเองก็ไม่รู้ว่าต้องเดินกันกี่วันก็เดือน"

(วิถีคนกล้า : 33, 57, 41)

การแสดงอาการ มาลา คำจันทร์ ได้สรรคามาใช้เพื่อเป็น
สื่อสร้างความเข้าใจในด้านกริยาอาการของตัวละครดังต่อไปนี้ ก้มหน้างุด ๆ บักหน้าง่วน
หันคว้นกุ่ม ๆ ลูกลี้ลูกกลน ยิ้มกริ่ม ยิ้มแบ้น นอนแผ่หรา ปลดเปลื้อง รื้อค้น ให้อา เอ็ดตะโพด
ทะเร่ทะรา ร้องรำทำเพลง แบกหอกคอนดาบ ดังข้อความต่อไปนี้

"จ่อปากชักดาบแทงสวบ"

"ทิ้งข้าวไ้วนานนกหนูจะแห่มากัดกินทำให้เสียหาย การเกี่ยวข้าวเป็นไปอย่างเร่งรีบ"

"กินข้าวแล้วเขาจะแบกหอกคอนดาบหายเข้าไปในป่าลึก"

(วิถีคนกล้า : 178, 85, 90)

การแสดงความรู้สึก คือคำที่ให้ความหมายและความเข้าใจ
ทางอารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่คำว่า จุนเจียว เหลืออด จุนกิก ร้อนรุ่มกลุ้มใจ หมั่นเคลนเยาะหยัน
รำคาญปนหงุดหงิด หิวโหย อื่นหน้า อึดอัด วิตกกังวล ว้าวุ่น เบื่อหน่าย น้อยใจ รังเกียจ
ตื่นเต้น ฯลฯ คำประเภทนี้บางครั้ง มาลา คำจันทร์ ได้นำมาจากเสียงที่เกิดจากอารมณ์
ต่าง ๆ หรือเป็นคำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น

การแสดงความรู้สึกด้านเสียง

เสียงสัตว์ "แพะร้องแอะ ๆ" เสียงแพะร้องแบะ ๆ"

"หมาป่าหอนวู้ ๆ"

เสียงน้ำ "เสียงน้ำสาดซ่า"

เสียงเครื่องดนตรี "ตุง ๆ เสียงกลอง" "เสียงเป่าเขากังวานตอคทวอด"

เสียงที่เกิดจากพฤติกรรมและอารมณ์ของมนุษย์ เช่น ใจเต้นตึกตึก

(วิถีสกนกล้า : 16, 77 63, 48)

การแสดงความรู้สึกนอกจากจะเป็นคำวิเศษณ์ดังข้างต้นแล้ว

บางครั้ง มาลา คำจันทร์ ยังได้นำคำเปรียบเทียบมาใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครอีกด้วย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

"ปวดแปลบราวง่ามขาจะฉีก"

"ใจเต้นเป็นตึกกลอง"

"อยากหายตัวกลายเป็นลม"

(วิถีสกนกล้า : 47, 43, 112)

ตอนที่ตัวละครมีอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจ มาลา คำจันทร์ จะให้ตัวละครใช้คำหยาบต่าง ๆ ในการแสดงความรู้สึก เช่น เสือก หน้าใจ อีผีบ้า เช่น ตอนที่จ๋อปาหนัหญิงสาวในหมู่บ้านไปหลบซ่อนอยู่แต่ทะเลาะก็ตามมาพบ มาลา คำจันทร์ ได้ระบายความรู้สึกของจ๋อปา ดังข้อความต่อไปนี้

"จ๋อปาจูนึก...แอบหลบมาถึงท้ายหมู่บ้านหวังพักหลบถูกตามพบอีก

"ใครไม่พบเสือกเป็นอีผีบ้าที่มาพบ"

(วิถีสกนกล้า : 164)

หรือตอนที่ทะเลาะกับไอ้จ๋อที่ไม่อยากเป็นเมีย จึงระบายอารมณ์โกรธดังบทสนทนายระหว่าง ทะเลาะกับไอ้จ๋อว่า

"สู้มันใจ เกิดเป็นตัวคนข้ายังไม่เห็นใครใจอย่างสู"

"ใช่ ข้ามันใจ"

"สู้ใจคนเดียวไม่พอ ยังลากข้าให้เหนื่อยตามไปอีก

(วิถีคนกล้า : 80)

1.1.4 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือความหมายตรงกันข้าม มาเคียงคู่กัน กลวิธีการเลือกคำลักษณะนี้มาใช้ มาลา คำจันทร์ สามารถสอดแทรกได้กลมกลืน กับเนื้อหาและเหตุการณ์ของเรื่องนอกจากนี้คำประเภทนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย คำดังกล่าวได้แก่ ตาย - รอด เล็ก - ใหญ่ ได้ - เสีย หาย - คว้า คนหนุ่ม - คนเฒ่า หญิง - ชาย ด้านหน้า - ด้านหลัง อ่อนจาง - เข้มข้น คนกล้า - คนขลาด

"คำคืนเป็นเวลาของคนหนุ่ม ส่วนคนเฒ่าได้แต่หลบมุมเล่าเรื่องราวให้หลาน"

"คนกล้าเท่านั้นที่ได้แผลด้านหน้า ส่วนคนขลาดมักได้แผลด้านหลัง"

"เดือนอ่อนจางไม่เข้มนั้นเท่าแสงตะวัน

(วิถีคนกล้า : 48, 68, 104)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

จากการศึกษานวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการเล่นคำและการเลือกเสียงของคำดังต่อไปนี้

1.2.1 ใช้คำซ้ำและคำซ้อน การเลือกคำซ้ำมาใช้ในนวนิยายเรื่อง วิถีคนกล้า มีผลด้านการสร้างบรรยากาศ เน้นความรู้สึก และจินตภาพ แสดงปริมาณ และยังทำให้ข้อความนั้นไพเราะขึ้น การใช้คำซ้ำของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะดังนี้

"ข้าพทน้ำหรือพยางค์ทน้ำ

"ทให้คนอื่นกล้ำ ทให้ไม่กล้ำคนอื่น"

"บางคนเอาไขไก่มาแสดงความยินดี บางคนอุ้มไทเหล่าที่ฝังไว้ร่วมเดือนมาจลอง"

"เบื้อตัวเอง เบื้อพะ เบื้อคน เบื้อทุกสิ่งทุกอย่าง"

(วิถิคนกล้ำ : 22, 24, 111)

ข้าพทหลัง

"ดาบข้าคม ใจข้าก็คม"

(วิถิคนกล้ำ : 25)

ข้าพคำเดียวกัน 2 ครั้งติดกัน เพื่อเน้นข้อความนั้น ๆ

ให้ทหนักแน่นจริง จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้คืว่าการใช้คำเดียวโดด ๆ

"เลือด เลือด อีพะอะ"

"สำคัญ สำคัญนักไอ้"

"สู สูรินน้ำดื่มให้ข้าจริง ๆ หรือ ?"

(วิถิคนกล้ำ : 16, 24, 101)

ข้าพคำเดียวหลาย ๆ ครั้ง

"ข้าไม่เชื่ออาคมมันแล้วพอ ข้าไม่เชื่อไม่เชื่อจริง ๆ"

"เสียงกระอือกระแอม เสียงหมาเห่าและเสียงกระไดถูกย่ำเข้ามา"

"เขาไม่ไปหาพะอะ ไม่ไปหาพะอะ ไม่ไปหาใครทั้งสิ้น"

(วิถิคนกล้ำ : 173, 51, 112)

สำหรับการใช้คำซ้อน คำซ้อนในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้ามีทั้ง คำซ้อนเพื่อเสียงและการซ้อนเพื่อความหมาย การใช้คำซ้อนนั้นนอกจากจะมีผลทำให้นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ น่าอ่าน ได้รับความสนใจเกิดความไพเราะในถ้อยคำและผู้อ่านให้เกิดจินตภาพ แล้ว ยังเป็นการแสดงความสามารถของ มาลา คำจันทร์ ที่สามารถเลือกเอาคำที่มีความหมาย เหมือนกันมาเรียงไว้ในที่เดียวกันได้

คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนประเภทนี้จะทำให้ถ้อยคำเกิดความไพเราะเนื่องจากการมีการถ่วงดุลของเสียงในคำซ้อนนั้น ๆ คำซ้อนเพื่อเสียงนี้ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในนิพนธ์ทั้งคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำนามได้แก่

"การโยกย้ายมาอยู่ที่นี่"

"สองสาวตีกันด้วยความหิวไทย"

"เสียงกระชอกกระแอม"

(วิถีคนกล้า : 70, 35, 51)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำกริยา

"จุ่มต้อนพะผ่านหน้าลูกลี้ลูกกลน"

"สองสาวแทบไม่ได้กระดิกกระเดี้ยว"

"จอบ้างเกิดอาการขลุ่ยขลุ่ย"

(วิถีคนกล้า : 93, 35, 84)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำวิเศษณ์

"หล่อนตัวโตเทอะทะ"

"เธอเอนเอียงคล้อยตามมันมากกว่าจะเอนเอนไปทางแม่"

"เรือนพ่อเสาจ่อไปทรุดโทรมไยไย"

(วิกิคนกล้า : 19, 43, 57)

คำซ้อนเพื่อความหมาย มาลา คำจันทร์ ได้นำคำที่มีความหมายเหมือนกันมาอยู่ติดๆกันเป็นการซ้อนคำเพื่อเน้นความหมาย เช่น คำว่า เจ็บไข้ เจ็บสับสนจัด พิษอง จิตจ้ำ แข็งแรง ฯลฯ

"ครอบครัวนางจึงอยู่ดีมีสุขไม่เจ็บไข้"

"แกก็สั่งญาติพี่น้องทุกคนห้ามสพลงนอนโลง"

"เจ็บสับสนจัดไปทั่วหมู่บ้าน"

(วิกิคนกล้า : 98, 118, 85)

2. การใช้สำนวนโวหาร

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ

2.1.1 อุปมาอุปไมย คือกลวิธีเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมว่า เหมือน ราว คล้าย

ส่วนที่เป็นอุปมาซึ่ง มาลา คำจันทร์ ยกมาเปรียบเทียบนี้ ...
เกิดจากมูลเหตุต่อไปนี้ คำอุปมาที่มีที่มาจาก ลักษณะหรือพฤติกรรมของมนุษย์

"ดีใจเหมือนเด็ก ๆ ได้ของเล่น"

"ทรุดนั่งราวง่อยเปลี้ยเสียขา"

(วิกิคนกล้า : 55, 42)

คำอุปมาที่มีที่มาจากกริยาอาการและลักษณะของสัตว์

"สายตาของเขาคมแข็งราวตานกเหยี่ยว"

"ผัดผงราวลอกคราบ"

"ขดงอเหมือนตัวด้วงด้"

(วิกิคนกล้า : 19, 161, 85)

คำอุปมาที่มีที่มาจากธรรมชาติ

"สีแดงราวไฟ"

"หัวใจพองราวจะลอยปลิวขึ้นฟ้า"

"ท่วงทำนองเหมือนน้ำไหล ๆ หยด ๆ"

(วิกิคนกล้า : 85, 94, 108)

คำอุปมาที่มีที่มาจากวัตถุ

"กิ่งสาณากันราวโครงหลังคา"

"เป็นขยักเหมือนฟันเลื่อย"

(วิกิคนกล้า : 197, 155)

2.1.2 อุปลักษณ์ เป็นกลวิธีการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบโดยตรง โดยเอาลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมากล่าว ซึ่ง มาลา คำจันทร์ จะนำพฤติกรรมไปเปรียบเทียบ พืช สัตว์ เครื่องดนตรี เช่น

"หล่อนกลับร่างเรือเป็นเตงค้ำจวน"

"ขี้โคลงกบค้อออกมาเป็นตัวท่อน"

"ใจเต้นเป็นตึกลง"

(วิกิคนกล้า : 59, 161, 43)

2.2 บุคลาธิษฐาน เป็นกลวิธีการใช้สำนวนโวหารที่มีผลทางอารมณ์ โดยมีได้คำหนึ่งถึงข้อเท็จจริง มาลา คำจันทร์ ได้สมมุติให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ ทำกริยาอาการเหมือนอย่างมนุษย์ เช่น

"เสียงซอหมั้วปลุกหมู่บ้านให้ตื่น"

"ห้องใหญ่ครางขึ้น"

"ยอดไม้สั่นหนาว"

(วิถีสกนกล้า : 37, 41, 105)

เรื่องบ้านไร่ชายดง

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ จากการศึกษานวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงพบว่า ผู้เขียนได้เลือกมาใช้ในการเขียนดังนี้

1.1.1 ใช้คำง่ายมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพของ บุคคลผู้เขียนได้เลือกใช้คำง่าย ๆ สื่อความหมายได้ตรงไปตรงมาโดยเป็นคำธรรมดาที่ชาวบ้าน ในชนบทใช้พูดจากัน ทั้งนี้เนื่องจากตัวละครในนวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงเป็นชาวบ้าน การใช้คำ เช่นนี้ทำให้นวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงมีความสมจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของตัวละครว่า มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายเข้ากับสภาพชนบท นอกจากนี้คำง่ายยังทำให้ผู้อ่านทุกระดับสามารถ เข้าใจได้ เช่น บรรยายต่อไปนี้

คำลงปวดหลังปวดเอว หนานแก้วทั้งของยาแก้ปวดอีก ลูกชายสองคนนอนฟังพามี สมุดดินสอคนละชุด ตัวพี่บวกละเลขได้ แต่ตัวน้องเอาแต่วาดรูปปลีกลิ้นเต็มหน้าสมุด วาดรูปกลมไม่กลม เหลี่ยมไม่เหลี่ยม ขีดเส้นโย้ย้เต็มตรงนั้นตรงนี้ ผู้เป็นพ่อคร่ำใจจึง ชะโงกหน้าเข้าไปดู

1.1.2 การใช้คำภาษาปาก ผู้เขียนนำภาษาปากมาใช้เพื่อความสมจริง กลมกลืนไปกับบรรยากาศของเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องราวของชนบท คำสรรพนามใช้คำว่า สู้ ข้า กู มึง พ่ออืด พ่อมัน พ่อผัว มีคำลงท้ายว่า อะ ไว้ย ใช้คำนำหน้าว่า "ไอ้" "อี" เช่น อีพ่อ อีแม่ อีดี ไอ้หล้า คำภาษาปากที่ผู้เขียนมาใช้ เช่นคำว่า ไล่ทุบไล่กระต๊อบ เยี้ยว ทหารหน่วย พญูกยา สอดขึ้น คาบข้าว ขี้ ฉี่แตก พระเรอ กวนตีน หลั่งตีน

คำภาษาปากบางคำไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ทั้งการเขียน การออกเสียง และการสะกดคำบางคำไม่ออกเสียงควบกล้ำ บางคำตัดทอนคำให้สั้นลงโดยการกร่อนเสียง เช่น

"ขอตั้งค์แม่ขอตั้งค์" คำว่า "ตั้งค์" มาจากคำว่า "สตาตั้งค์" ไม่ออกเสียงควบกล้ำ
 "บ้านครูอยู่ไหนหือ" คำว่า "หือ" มาจากคำว่า "หรือ" ตัดทอนคำให้สั้น
ละยังหือหนานแก้ว" คำว่า "ละยัง" มาจากคำว่า "แล้วหรือยัง" "หนานแก้วหูกะเมีย"
 คำว่า "กะ" มาจากคำว่า "กับ"

1.1.3 คำภาษาถิ่น ผู้เขียนนำคำภาษาถิ่นภาคเหนือมาใช้ในนวนิยาย เพื่อต้องการสร้างความสมจริงและใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริง ตามสถานการณ์ในเรื่อง คำภาษาถิ่นภาคเหนือ ที่ผู้เขียนนำมาใช้นั้นมีทั้งในบทสนทนาและคำบรรยาย ในบทสนทนาผู้อ่านซึ่งไม่มีความรู้ทางภาษาถิ่นภาคเหนือก็สามารถจะเข้าใจได้โดยดูจากคำบริบท ซึ่งคำภาษาถิ่นในบทสนทนามักจะเป็นคำง่าย ๆ เช่น คำว่า บ่ มี บ่ฮู้ บ่ลูก บ่ลา บ่ม่วน บ่งาม เอาผัว อู๋บ่าว อะหยังหือ

"มันบ่ลา"

"ลาบ่ลาก็กิน บ่ฆ่าบ่กินมันบ่หมด แถวนั่งชุม"

"เสือนั่งมันอะหยังหือ อีพ่อ"

(บ้านไร่ชายดง : 42)

สำหรับการนำคำภาษาถิ่นมาใช้ในการบรรยายนั้น นอกจากจะเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สอดคล้องกับบรรยากาศ ตัวละคร และเพื่อความสมจริงแล้ว การนำคำภาษาถิ่นมาใช้ในการบรรยายยังทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ทางด้านภาษาถิ่นภาคเหนืออีกด้วย เนื่องจากผู้เขียนมีคำอธิบายต่อท้าย เช่น

คอกเตงเตงเริ่มบานบอกว่าหน้าหนาวใกล้มาถึง เตงเตงเป็นพืชพื้นเมือง คอกผลคล้ายกระเจียบ มันขึ้นของมันเอง พันธุ์เท่าไรก็ไม่รู้หมด ประโยชน์ของมันอยู่ที่เปลือกหุ้มเมล็ด เก็บตากแห้งไว้ใส่แกงส้ม ใช้แทนมะขามหรือมะนาวได้

(บ้านไร่ชายดง : 68)

1.1.4 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือความหมาย

ตรงกันข้ามมาเคียงคู่กัน ผู้เขียนสามารถในการนำคำดังกล่าวมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้ชัดเจนและช่วยให้ผู้อ่านยิ่งขึ้น คำที่มีความหมายขัดแย้งกันที่ผู้เขียนนำมาเคียงคู่กันมีดังนี้ ขวา - ซ้าย ขึ้น - ลง สำเร็จ - ล้มเหลว แห้ง - เจอะแฉะ ทางโค้งอ้อม - ทางลัด ขวา - ซ้าย หนาว - ร้อน หิว - ท้าย หนาว - ร้อนจัด กลับสู่บ้าน - ออก ห่างบ้าน รุ่งแจ้ง - ค่ำ ตะวันขึ้น - ตะวันตก ล่าง - บน ตัวโต - ตัวเล็ก ใหม่ - เก่า

"กว่าจะได้หน่อไม้ตามต้องการก็ขึ้นเขาลงหุบจนน้องล้า"

"ตัวโตหนีออกมาได้ตั้งแต่ตัวเล็กคลานตัวมเดียว"

"นามันสูงห่วยมันต่ำ"

"ในความเงียบเหงาเจ้าชุกนั้นวันหนึ่งความคึกคักเคลื่อนไหวก็เกิดขึ้น"

(บ้านไร่ชายดง : 41, 143)

1.1.5 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ ผู้เขียนสามารถนำคำมาใช้เป็นสื่อสร้างความเข้าใจในลักษณะต่อไปนี้

คำแสดงภาพ ผู้เขียนได้เลือกสรรคำมาใช้ให้ผู้อ่านเข้าใจ
ความหมายทางด้านรูปร่าง ภาพ ของสิ่งที่พรรณนาได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน คำแสดงภาพ
ดังกล่าวได้แก่คำว่า บิกบิน สั่นกุด ตัวเขื่อง ท้องยื่นโย้ สีหน้าเหี้ยมเกรียม ผ่ายผอม อ้วนท้วน
เขละขละ ตะปุ่ม ตะป่ำ แขนห้อยย้วยเยี้ย ประปราย เประเป็นดวง ขาดควาก

"นางอินค้ำงอยู่ตรงนั้นท้องยื่นโย้"

"หมูป่าตัวเขื่อง"

"รอยเปื้อนเประเป็นดวงอยู่ปลายปาก"

"ขมแห่งขมถุงแขวนห้อยย้วยเยี้ย"

(บ้านไร่ชายคง : 89, 86, 59, 43)

คำแสดงอาการ คำแสดงอาการที่ผู้เขียนนำมาใช้
ในการบรรยายกริยาท่าทางของสิ่งที่กล่าวถึงในนวนิยายนั้น นอกจากจะเป็นสื่อสร้างความเข้าใจ
ที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านเกิดภาพขึ้นในจิตอีกด้วย เช่นคำว่า กระโดด
หนีของแหงยงโย่งหยก เต้นโหยง ชักตาตั้ง ฮอบแฮก ร่วงผล็อย ๆ เกาหัวแกรกกรก
คุด ๆ คู้ ๆ กลิ้งไควไคว หายใจเขมบ ๆ นั่งเก็บแข็งเก็บขา

"ครู่หนึ่งไอ้หล้ากับไอ้ไผดก็ฮอบแฮก"

"เขาคิดตัวเต้นโหยง หน้าซีดเหงื่อตก"

"มันเริ่มเมาควันพากันร่วงผล็อย ๆ"

(บ้านไร่ชายคง : 82, 73, 125)

คำแสดงความรู้สึก ได้แก่คำที่ให้ความหมายและเข้าใจ
ทางด้านความรู้สึก อารมณ์ เช่น ตื่นตันใจ เคลิ้ม ๆ ชักฉิว ปิติตันตันเอ่อตันคับอก
พะอืดพะอม ตะครันตะครอ ปิติตันตันและน้อยอกน้อยใจแถมกัน กระหึ่มอึ้งใจ ตกใจแทบสิ้นสติ

"ผู้เป็นพ่อสบายเนื้อสบายตัวแล้วเลยสบายอกสบายใจด้วย"

"นางอินคำลืมหัดขึ้นปีติตื่นตัวและน้อยอกน้อยใจแถมกัน"

"หนานแก้วอึ้งอึ้งก็มองลูกชายอย่างอัศจรรย์ใจ"

(บ้านไร่ชายดง : 13, 113, 62)

นอกจากจะกล่าวโดยตรงแล้วบางครั้งจะมีการใช้คำเปรียบเทียบกับประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

"ใจผ่องลงเหลือเท่าขี้เล็บ"

"เงียบเงียบเงียบจ๊ะเหมือนอยู่คนเดียวในโลก"

(บ้านไร่ชายดง : 107, 113)

คำแสดงความรู้สึกบางคำเป็นเสียงที่เกิดจากการเลียนเสียง

ธรรมชาติ เช่น

ตบกันดังป๊าบ

ตีต้นแขนมันแผียะ

พาดคะละเพียะ

(บ้านไร่ชายดง : 12, 67, 97)

คำแสดงความรู้สึกบางครั้งผู้เขียนจะใช้ในรูปของคำขยาย

ให้ตัวละครกล่าวคำขยายออกมาเพื่อเป็นการระบายอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ คำขยายดังกล่าวได้แก่ คำว่าจียหาย อีบ้า ไ่ว้อก เลือก ใจเง่าเซอะเซะ ฯลฯ

"ดีเจิบจิบหายอีแม่นี่"

"อีบ้าโคตไปเรื่องนั้น โคตมาเรื่องนี้ มึงอยากพูดไว้พูดวันพรุ่งเถอะ"

"กูไปก็ได้ อย่าเลือกตามมามากก็แล้วกัน"

(บ้านไร่ชายดง : 67, 48, 55)

นอกจากนี้ยังมีคำอุทานเพื่อแสดงอารมณ์ของตัวละคร เช่น

"ว้า" "ตายท่า"

"ว้า" แสดงความผิดหวัง

"ตายท่า" แสดงความรู้สึกตกใจ

(บ้านไร่ชายดง : 59, 82, 79)

บางครั้งผู้เขียนได้ใช้คำที่ทำให้เกิดความรู้สึกเสมือนว่าผู้อ่านสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส คือ ได้ยินเสียง ได้กลิ่น เห็นภาพมีสีสันและแสง ได้สัมผัส ได้สัมผัส

คำแสดงความรู้สึกด้านเสียง

เสียงสัตว์ อีการ้องอ้อ ๗

แก้งเปิบไกล ๗

ยุงป่าบินตอมตัวหึ่ง ๗

ก้อว้อ..ก้อว้อ นกกาเหว่าร้อง

ไก่ขันเอ้อเอ้อ

เสียงไฟ ไฟลุกเพียะพะ ไฟคัตตัวเพียะ

เหล็กไฟตีเขียะ ๗

เสียงฝน ฝนตกแจ๋ ๗

เสียงที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ เป่าพู่ ๗ ชัดขาวสารกราว หัวเราะคึก ๗

ไอเค็ ๗ นอนหลับหึ ๗ เขกหัวน้องชายโป๊ก

เกาแกรก ๗

(บ้านไร่ชายดง : 20, 22, 32, 51, 156)

คำแสดงความรู้สึกด้านกลิ่น

"กะปิปลาร้าส่งกลิ่นฉุ้ง"

"บุหรีขี้ไผ่จนเจียว"

"เริ่มมีกลิ่นเกรียมหอม"

(บ้านไร่ชายดง : 43, 124, 130)

คำแสดงความรู้สึกทางด้านสีและแสง

"คบไฟสีห่าวันไหววูปเป็นดวงแดง"

"ไฟรถส่องทางแจ่มจ้า"

"ดาวดวงหนึ่งสว่างวูบสลายวัน"

(บ้านไร่ชายดง : 67, 110, 30)

คำแสดงความรู้สึกด้านรสชาติ

"หนานแก้วรินเหล้าให้ลูกชายคนละอีก เพื่อนปร่าลิ้นพองคับปาก"

"ไบบั้นมีรสขมปะแหล่ม ๆ"

"มันผาดกုပ်เอา"

(บ้านไร่ชายดง : 81, 32)

คำแสดงความรู้สึกด้านการสัมผัส

"ไอไผ่คลุกข้าตัวร้อนอุมอุม"

"ไบสุมหนาหยุ่นยวบ"

(บ้านไร่ชายดง : 23, 163)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

1.2.1 ใช้คำซ้ำและคำซ้อน ผู้เขียนได้เลือกใช้คำซ้ำทำให้ข้อความ
เห็นภาพและคมคายยิ่งขึ้น การใช้คำซ้ำในนวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงมีลักษณะดังต่อไปนี้

ซ้ำคำหน้าหรือพยางค์หน้า เช่น

"อยากอ้ม อยากกอด อยากเปิดมให้ปากน้อย ๆ คาบคุด อยากเห่ กล่อม"

"ประเดี๋ยวก็เอามืออังหน้าผาก ประเดี๋ยวก็จุมกคนเจ็บ"

"เห็นบมิด เห็นขวาน เห็นดอก เห็นคา"

(บ้านไร่ชายดง : 27, 100, 158)

ซ้ำคำหลัง

"เอาแกงก็ได้ จัตุน้ำพริกก็ได้ ต้มยาก็ได้"

"ผิวพูดเรื่อย ๆ นางก็ฟังอยู่เรื่อย ๆ"

"เสือคามก็มา ครูก็มา"

(บ้านไร่ชายดง : 34, 131, 167)

ซ้ำสองคำติดกัน

"อันคำ อันคำ เรียกอยู่นั้นแล้ว"

"หนานแก้วเอนหลังฟังเสว ทั้ง ทั้งอีกแล้ว"

"ไอ้ทรู งู งู"

(บ้านไร่ชายดง : 101, 174, 126)

ซ้ำคำเดียวหลายครั้ง

"ได้ชิครุ ได้ ได้"

"นางอินคำก็จิบ จันตีก็จิบ จิบแล้วก็ไปนอน

"ได้ที่ได้ทางชุ่มเงียบแล้วรอ รอ รอ"

(บ้านไร่ชายดง : 169, 139, 53)

ซ้ำความ

"ข้าจะตายไหมพ่อ ข้าจะตายไหม"

"ลุงอ้ายอือคำไปแล้ว อือคำไปแล้ว"

(บ้านไร่ชายดง : 58, 114)

ซ้ำคำโดยสลับที่คำ ผู้เขียนได้นำคำที่เขียนเหมือนกันและความหมายเหมือนกันมาเรียงที่สลับกัน ทำให้ข้อความนั้นสะดุดตาน่าอ่าน

"กัมแล้วเงย เงยแล้วกัม"

"มุดเข้ามุดออก มุดออกมุดเข้า"

"บางแห่งมีน้ำขาดห้วง ห้วงน้ำขาดตอนกลายเป็นแอ่งน้ำนิ่ง"

(บ้านไร่ชายดง : 97, 163, 120)

การใช้ซ้ำคำซ้อน ผู้เขียนได้นำคำที่มีความหมายเพื่อนำความหมายตลอดจนทำให้ภาษามีความไพเราะสละสลวยและอ่อนหวานยิ่งขึ้น คำซ้อนมี

2 ลักษณะคือ

คำซ้อนเพื่อเสียง ได้แก่ การนำคำที่มีเสียงใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทางนองเดียวกันซ้อนเข้าคู่กัน โดยมุ่งเพื่อความไพเราะด้านเสียงเป็นสำคัญ ดังนั้น คำที่มาซ้อนกันจึงอาจจะเป็นคำที่ไม่มีความหมายเลยก็ได้ เช่น คำว่า ทุลักทุเล เจียบเจียบ เจียบฉ่ำ ประเดี้ยวประด้าว น้ำหมึกน้ำหมาย โยกโย้ไอ้เอ๋

คำซ้อนเพื่อความหมาย การใช้คำซ้อนประเภทนี้เพื่อมุ่งความหมายเป็นสำคัญ เช่น คำว่า คัดพัน ร่มรื่น ขดงอ ผิดพ้องหมองใจ บุกเบิก คาคาเดา เพียบย่ำ ลูกลาน เนื้อตัว

1.2.2 การเล่นคำโดยการเล่นเสียง ผู้เขียนได้เลือกใช้คำที่มีสัมผัสในลักษณะคล้ายกันตลอดโดยมีการรับส่งสัมผัส ความไพเราะในด้านสัมผัสนี้ ทำให้นวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้มากขึ้น เช่น

"คลังควาเลือกคั่งคั่งทำให้นางหน้ามืด"

"พรุพรายกระจายกว้าง"

"ข้าวกล้าจะปลูก ผักพืชจะฝัง"

(บ้านไร่ชายดง : 105, 33, 16)

2. การใช้สำนวนโวหาร

จากการศึกษานวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดง เกี่ยวกับกลวิธีการใช้สำนวนโวหารพบว่าผู้เขียนมีกลวิธีการใช้สำนวนโวหาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การใช้โวหารเปรียบเทียบ ผู้เขียนได้นำโวหารเปรียบเทียบมาใช้เพื่อจะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน การเปรียบเทียบมี 2 แบบ คือ

2.1.1 อุปมาอุปไมย ได้แก่การนำสิ่งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกันว่าสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำเชื่อมว่า เหมือน คล้าย ราว บาน ยังกะ

ส่วนอุปมาที่ผู้เขียนยกมาเปรียบเทียบกับส่วนอุปไมยนั้นนำมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คำอุปมาที่มาจากกริยาอาการ พฤติกรรม และลักษณะของมนุษย์ได้แก่

"ยังโย่งหยกตั้งท่าเหมือนคนต๋อยมว"

"นกกันร่อยร่วงเหมือนคนขากเสลด"

"น้ำค้างชะใบไม้เป็นทางคล้ายคราบน้ำตาแม่ม่าย"

"นกปกร่องบก ๆ คล้ายคนพันไม้"

(บ้านไร่ชายดง : 33, 51, 132, 79)

คำอุปมาที่มาจากกริยาอาการ พฤติกรรมและลักษณะของสัตว์

ได้แก่

"ชนยังกะลิง"

"สารรูปราวเย็ดตายซาก"

"ตัวเองต่ำต้อยเหมือนหนอนในอาจรม"

(บ้านไร่ชายดง : 31, 114, 101)

คำอุปมาที่มาจากสิ่งของ

"มือนั้นแข็งราวหิน"

"แกนกรอฝ้ายรูปร่างคล้ายล้อรถ"

"ลมหัวรุ่งพัดแรงเหมือนมีดกรีดผิว"

(บ้านไร่ชายดง : 50, 65, 142)

คำอุปมาที่มาจากธรรมชาติ

"ขี้มและขานเหมือนน้ำขี้มทราย"

(บ้านไร่ชายดง : 162)

คำอุปมาที่มาจากความเชื่อ

"ท่าเสียงเอืออาเหมือนผิ้อา"

"นางหวัดเหมือนผีเข้า"

(บ้านไร่ชายดง : 49, 98)

1.1.2 อุปลักษณ์ ผู้เขียนได้อาลักษณะเด่นของสิ่งหนึ่งมา
เปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งโดยเปรียบว่าสิ่งนั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบโดยตรง
มีการใช้คำเชื่อว่าเป็น เท่า คือ โดยมีการเปรียบเทียบดังนี้

เปรียบเทียบมนุษย์กับมนุษย์

"หน้าเกลี้ยงหน้าใสเป็นสาวลิบเจ็ด"

"ใจผ่องเหลือเท่าขี้เล็บ"

(บ้านไร่ชายดง : 36, 107)

เปรียบเทียบมนุษย์กับพืช

"หน้าเหลืองเป็นกล้วยสุก"

(บ้านไร่ชายดง : 62)

เปรียบเทียบมนุษย์กับสัตว์

"หน้าแดงเรื่อ ๆ เป็นไก่แม่ไข"

"ต้องอยู่รูเป็นหมาป่า"

"มีลูกเป็นไยง"

(บ้านไร่ชายดง : 139, 48, 36)

เปรียบเทียบมนุษย์กับเครื่องใช้

"ดินเท่าซ้อนจนดินเท่าผาหม้อ"

(บ้านไร่ชายดง : 94)

อื่น ๆ

"หน่อไม้หน่อไร่กองเป็นภูเขา"

"ไม้ไผ่แตกปล้องลั่นเปรียะเป็นประทัดเตือนยี่"

(บ้านไร่ชายดง : 43, 156)

2.2 บุคลาธิษฐาน ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีการเขียนโดยนำสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์
สามารถมีอากับกริยาเหมือนมนุษย์ กลวิธีการเขียนเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ได้ชัดเจน และ
ทำให้บทประพันธ์น่าอ่านยิ่งขึ้น บุคลาธิษฐานในนวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงมีดังต่อไปนี้

"หมูไม้หล่นใบลงผล้อย ๆ มีบ้างตื่นจากความหนาวมาแตกยอดผลิใบ"

"เขาเถาว์ล้วยต่างถักเถามุงใบจนใบไม้ที่มันเกาะอึดอัด"

"กบเขียดไม่หนาใจกลับเรียกร้องให้ฝนตกอิงมี"

(บ้านไร่ชายดง : 142, 18, 16)

2.3 อติพจน์ หรือ การกล่าวเกินจริง ผู้เขียนได้ใช้โวหารกล่าวเกินจริง
เพื่อให้ถ้อยคำน่าฟัง สะดุดใจ มีความลึกซึ้ง สามารถเน้นอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่าน
ดังข้อความต่อไปนี้

"นางอ้นคำเจ็บปวดจนจะเสียชีวิต"

"หนังจบไปแล้ว แต่พวกเขายังเป็นสุขไม่รู้จบ"

"กินเต๋อ กินจนข้าจะเลี้ยวได้แล้วนะพ่อ"

(บ้านไร่ชายดง : 99, 67, 21)

2.4 การใช้คำพังเพยในท้องถิ่น นวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงมีการนำคำพังเพยและวรรณกรรมพื้นบ้าน มาสอดแทรกในนวนิยายเพื่อให้ได้อารมณ์ ตามสภาพของท้องถิ่น เช่น

"ลัวะเยี้ยะไฮ้อย่าหือตายคา ไตเยี้ยะนอย่าหือตายแล้ง"

"คำโบราณว่าลืมหอกกว้างดูทางไกล"

(บ้านไร่ชายดง : 19, 24)

เรื่องเขี้ยวเสือไฟ

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้จากการศึกษานวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ พบว่าผู้เขียนได้มีการเลือกคำมาใช้ดังต่อไปนี้

1.1.1 ภาษาปาก เนื่องจากตัวละครในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ เป็นชาวบ้านในชนบทภาคเหนือ ดังนั้น จึงมีการนำคำภาษาปากมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และเหมาะสมกับบุคลิกของตัวละคร คำภาษาปากที่ มาลา คำจันทร์ นำมาใช้ในนิพนธ์ทั้งในบทสนทนา และคำบรรยายการนำคำภาษาปากมาใช้ในสนทนาช่วยให้เกิดความสมจริงและเหมาะสมกับตัวละคร ส่วนการที่นำมาใช้ในการบรรยายก็เพื่อให้สอดคล้องและกลมกลืนไปกับบรรยากาศของเรื่อง คำภาษาปากที่นำมาใช้ได้แก่คำว่า เขี้ยว เสลด เทอะ ชีวะ โน่นละมั่ง ตะกอน เอาผ้า เอาใจแล้วกัน หรือใช้สรพนามว่า เอ็ง ข้า กู มึง สู้ อีพ่อ อีแม่ บางครั้งมีการตัดทอนคำให้สั้นลงหรือกร่อนเสียง เช่น ตะเข้า ตะกอน ตะคิน เทอะ จัว ละยัง หือ

"ตะเข้าตอนเฝ้า"

"ตะก่อนทางรถไม่มี"

"มันเพิ่งลากหมบ้านเราไปตะคืน"

(เขียวเสือไฟ : 31, 30, 34)

ตะเข้า ตะก่อน ตะคืน มาจากคำว่า ตอนเข้า แต่ก่อน

ตอนกลางคืน

1.1.2 คำภาษาถิ่น ผู้เขียนนำคำภาษาถิ่นภาคเหนือมาใช้ในนวนิยาย เรื่องเขียวเสือไฟเพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับท้องที่ในเรื่อง ตัวละคร และเพื่อความ สมจริง คำภาษาถิ่นที่ผู้เขียนนำมาใช้นั้น ผู้เขียนใช้กลวิธีอธิบายกำกับคำภาษาถิ่นด้วย ทำให้ผู้อ่าน ที่ไม่มีความรู้ภาษาถิ่นภาคเหนือสามารถเข้าใจได้ และยังได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่นอีกด้วย เช่น ข้อความต่อไปนี้

"คำคงลัดเลาะลงนาข้าวไปยกตุ้มเหี่ยน ตุ้มเหี่ยนเป็นเครื่องมือดักเหี่ยน หรือปลาไหล รูปร่างคล้ายอีจู้"

(เขียวเสือไฟ : 15)

การนำคำภาษาถิ่นมาใช้ในนวนิยายนั้นนอกจากจะเพื่อสร้าง บรรยากาศเหมาะสมกับท้องที่ในเรื่องตัวละครและเพื่อความสมจริงแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่ ภาษาถิ่นมิให้ถูกกลืนไปทีละน้อยเนื่องจากในปัจจุบันภาษาถิ่นมีสภาพเป็นเพียงภาษาพูดเสียเป็น ส่วนใหญ่ และความรู้สึกบางอย่างของคนในท้องถิ่นก็แสดงออกไม่ได้เต็มที่ด้วยภาษากลาง เช่น คำแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ง่อมหา คิดถึงมันนัก ครางให้ ขี้ให้ แรงม่อย ใครรู้ เป็นต้น

1.1.3 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือความหมาย ตรงข้ามมาเคียงคู่กัน ผู้เขียนสามารถใช้ถ้อยคำซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามนำมาคู่กันได้อย่าง

กลมกลืน ทำให้นวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟมีความน่าสนใจมากขึ้น คำดังกล่าว เช่น ได้ - เสีย
 จางลง - เข้มข้น เข้าไป - ออกมา ใน - นอก ใหญ่ - เล็ก ยาก - ง่าย ความมืดดำ -
 ความขาว พงทึบ - ลานว่าง เหมือนกัน - ต่างกัน ข้างหลัง - ข้างหน้า คี - ร้าย
 ตึง - ตก ล้มเอน - ตั้งขึ้น เชื่องช้า - เร็วฉับ กลับ - ต้น

"เลือกพรานไม่จางลงหรือพอเลือกพรานในตัวข้ายังเข้มข้น"

"ไม่ค่อย ภูไม้เข้าไป มันไม่ออกมา"

"หญิงกับชายเป็นคนเหมือนกันแต่มันก็มีที่ต่างกัน"

"ข่มตรึง ไธ่ทางตั้งจนทางตก"

(เขี้ยวเสือไฟ : 41, 44, 126, 150)

1.1.4 ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ ผู้เขียน
 ได้เลือกสรรคำมาใช้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกทางด้านภาพ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม
 ต่าง ๆ ของตัวละคร ดังต่อไปนี้

คำแสดงภาพ ได้แก่คำที่ให้ความหมายและความเข้าใจ
 ในด้านรูปร่าง ภาพของสิ่งที่กล่าวถึงได้รวดเร็วและชัดเจนขึ้น คำแสดงภาพได้แก่คำว่า
 เขี้ยวโทองเพง เคราหรือมเหรีม ห้อยลูกระเกะระกะ น่องเหวอะแบนหวะ ฟุ้งกระชูด บักเต้
 ตั้งเต้ ได้เคี้ยะ หยุ่มหยมิ เกลื่อนกลาด

"พนปรายหลังคาหยุ่มหยมิ"

"แม่หม่อมไกรก ท้องแพบบาง แต่แม่หย่อนห้อย"

"ลูกตกโตงเตงเต็มก้านจนกิ่งค้อม"

"คนหม่อมบางตัวเล็กแอบหยิบ เนื้ออย่างแบ่งกันกับหมา"

(เขี้ยวเสือไฟ : 23, 51, 45)

คำแสดงอาการ ได้แก่การเลือกสรรคำมาใช้ในการบรรยายเพื่อให้
ผู้อ่านเข้าใจในด้านกริยาอาการ อิริยาบถต่าง ๆ ของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจนทำให้ผู้อ่าน
เห็นจริงเห็นจังตามผู้แต่งไปด้วยและทำให้เรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น คำแสดงอาการได้แก่ นั่งเจ้า
นั่งซิมกะทือ วิ่งตื้อ ส่ายทางคูกคิก กระโดดผาง ครางงัดงาด สิ้นเทา ร้องไห้อกลั่น ฮึด ๆ ฮึด ๆ
แหกปากร้อง ชกโครม ง้างเท้าเตะ โผนเข้าจับ สะดุ้งเฮือก ไต่หนีปรี๊ด เหวี่ยงตัวขึ้นปรวด ๆ
ลากขาหลังกระเผลก ๆ ลูบหัวร่อย ๆ คึดขยับ

คำแสดงความรู้สึก คือคำที่ผู้เขียนได้เลือกสรรมาใช้เพื่อสื่อ
ความหมายและความเข้าใจ ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละคร คำแสดงความรู้สึกมีทั้ง
ลักษณะของคำวิเศษณ์และการเปรียบเทียบ เช่น

คำแสดงความรู้สึกที่เป็นคำวิเศษณ์ได้แก่ คันทากยิบ ๆ
ใจหวิวพล่น สิ้นหวังใจอยู่จะวาบจะหวิว เบาใจ ขวยอาย ปวดร้าวแล่นตึงมาถึงกลางอก

คำแสดงความรู้สึกที่มีการเปรียบเทียบ

"ปวดคิกแต่ปลายตีนเหมือนโดนแมงป่องข้างนัยรุ่มรุ่มต่อพร้อมกัน"

"หนักอกหนักใจเหมือนมีก้อนหินห้อยถ่วงใจ"

"ใจขำมันไหม้เป็นไฟไปหมด"

นอกจากจะใช้คำวิเศษณ์และคำเปรียบเทียบเพื่อถ่ายทอด
ความรู้สึกแล้ว ผู้เขียนยังได้ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติและคำอุทานมาใช้ในการบรรยายเพื่อให้ผู้อ่าน
เกิดความรู้สึกว่าได้ยินเสียง ได้กลิ่น ได้สัมผัส เห็นภาพมีสีสันและแสง และบางครั้งมีความรู้สึก
ว่าได้สัมผัสด้วย

คำที่สื่อความรู้สึกทางด้านเสียง

ผู้เขียนได้นำคำซึ่งเลียนเสียงธรรมชาติมาถ่ายทอดทำให้
ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าได้ยินเสียงต่าง ๆ เช่น

เสียงสัตว์ เสียงเห่าโส่งฮ้าง เบ็ดเริ่มร้องเก็บบ้าง
 ผงกหัวขู่ ๆ เสียงนกกะบ้าร้องตุก ๆ ๆ ๆ
 ไก่แจ้ขันแอ๊กแอ๊ นกบี๊ดร้องปี้ ปี้ ๆ ๆ ๆ
 นกยูงมันร้องไจ้จ้งโห่ง แม่หมูร้องอูด ๆ

เสียงน้ำ น้ำค้างหยดจากหลังคาใบไม้เปาะแปะ
 กระโถดลงลาเหมืองจ๋อมแจ่ม
 น้ำป่าไหลคึก ๆ
 น้ำเลาะกันห้วยดังจุ๋งจุ๋ง

เสียงที่เกิดจากการพฤติกรรมของมนุษย์

"ย่าพากกรอบแกรบ"
 "เอาไม้ทิ่มดินกุก ๆ"
 "เขกหัวมันคังไปก"
 "เดินกระแทกสั่นเท้าตึง ๆ"
 "เสียงคุยกันจ๋มจ๋ม"

คำที่สื่อความรู้สึกทางด้านแสง สี

"ตะเกียงกระป๋องส่องแสงสว่างวอมแวม"
 "ปิ่นยาวกระบอกแวววับ"
 "นวลขาวอาบใสนอกชาน"
 "ปลายปีกขับแดดเป็นมันเลื่อม"

คำที่สื่อความรู้สึกทางด้านสี

"ปากมันเรื่อง ๆ"

"สีแดงซ้ำ ๆ"

คำที่สื่อความรู้สึกด้านกลิ่น

"กลิ่นสาบโชยจน"

"กลิ่นเค็มเหม็นจนกลิ่นเปรี้ยว"

คำที่สื่อความรู้สึกทางด้านกายสัมผัส

"น้ำห้วยเย็นเฉียบ"

"หนาวเย็นจนสะท้านอยู่เยือก ๆ"

"ร้อนห่อไปทั่ว"

คำที่สื่อความรู้สึกด้านรสชาติ

"น้ำเปรี้ยวอมฝาด"

"รสฝาดปนเปรี้ยว"

นอกจากคำดังกล่าวแล้วผู้เขียนยังได้นำคำพยางค์มาใช้เพื่อแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละครให้ตัวละครใช้เวลาโกรธ ยั่วให้โกรธ หรือตั้งใจดูถูกดูหมิ่นดังข้อความต่อไปนี้ เช่น เมื่อคำคงบอกแก้วเหื่อนว่าสุนัขตนกัดสมศักดิ์ แก้วเหื่อนตกใจอุทานว่า "ฉิบหายแล้วมึง"

ตอนที่แก้วเอื้อมนำปลาไหลไปให้พ่อเลี้ยงคาเพลงและพบกับ
สมศักดิ์ สมศักดิ์บอกแก้วเอื้อมว่าต้องการข้าวเสื่อไฟที่แก้วเอื้อมสวมอยู่ แก้วเอื้อมก็พูดถูกหูหมื่น
สมศักดิ์ว่า

"คนอย่างมึง บุดมึงไม่ถึงข้าวเสื่อไฟหรอกสมศักดิ์" ซึ่งสมศักดิ์ได้ตอบว่าด้วยความ
ไม่พอใจว่า "มึงคอยดู คนอย่างกูจะเอื้อมแก้วเอื้อม กูอยากได้อะไรก็ต้องเอาให้ได้"

ส่วนตอนที่คำคงทำสมศักดิ์ต่อๆ ผู้เขียนได้ใช้คำพยาย
แสดงอารมณ์และความรู้สึกของสมศักดิ์และคำคงว่า

"คำคงมึงขี้โกง มึงพาพวกมาด้วย มึงหน้าด้าน"

"ไอ้พวกนี้มาดูละกัน กูไม่ใช่หมาหมู่รุมมึง"

"ไอ้... ไอ้ชาติหมา"

(ข้าวเสื่อไฟ : 172)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ

ในนวนิยายเรื่องข้าวเสื่อไฟ ผู้เขียนการเล่นคำและการเลือกเสียง
ของคำทำให้ภาษามีลักษณะเป็นร้อยกรอง มีความไพเราะสละสลวยน่าอ่านยิ่งขึ้น ซึ่งมีกลวิธีใน
การเล่นคำและเลือกเสียงของคำดังต่อไปนี้

1.2.1 การใช้คำซ้ำและคำซ้อน หมายถึงการนำคำหรือวลีหรือ
ข้อความที่มีตัวสะกดและความหมายเหมือนกันทุกประการมาเรียงกันไว้ติดกันหรือมีคำอื่นมาคั่น
คำที่นำมาซ้ำกันนี้เพื่อต้องการเน้นน้ำหนักของคำให้หนักแน่นจริงจัง ซ้ำเพื่อย้ำซึ่งคำดังกล่าวนี้ทำให้
ผู้อ่านได้รับความรู้สึกซาบซึ้งไปกับเนื้อเรื่องและทำให้นวนิยายเรื่องนี้น่าอ่านกว่าการให้คำโดด ๆ
การใช้คำซ้ำมีลักษณะดังต่อไปนี้

ข้าศัพน์หรือพยางค์หน้า เช่น

"อยากอ่านหนังสือ..อยากเรียน อยากรู้ อยากเห็น

"ได้เขียน ได้ปลา ได้กับ ได้กัณฑ์ใด"

"ด้วยแรงใจ ด้วยแรงยา ด้วยแรงกระตุ้นจากการออกกำลังไม่ยอมอยู่นิ่ง จากสามเก้าห้าเก้า
เป็นเจ็ดเก้าสิบเก้า

(เขียวเสือไฟ : 25, 27, 83)

ข้าสองคำติดกัน เพื่อย้ำ

"พ่อ พ่อลืมไปแก้วเหือน"

"เอาสะ เอาสะ ทุนะตัดบท"

"เสียตาย เสียตายแต่ข้าพี่เอ็งเสีย

"เสือ เสือใหญ่ใจนใส่หลังมัน"

(เขียวเสือไฟ : 5, 61, 76, 152)

ข้าศัพน์หลัง

"เขาอ่อน มืออ่อน ดินอ่อน แพบไม่มีแรงยืน"

"ชกชัวะ เอาชัวะ"

(เขียวเสือไฟ : 55, 173)

ข้าศัพน์หน้าและศัพน์หลัง

"ฆ่าเอาเนื้อฆ่าได้ ฆ่าบ้องกันตัวฆ่าได้ ฆ่ากาจัดภัยพี่น้องชาวบ้านฆ่าได้

ฆ่าเอาหนังเอาเขาฆ่าไม่ได้"

(เขียวเสือไฟ : 77, 100)

ซ้ำโดยสลับที่คำ ผู้เขียนได้นำคำที่เขียนเหมือนกันและมี
ความหมายอย่างเดียวกันมาเรียงที่สลับกัน ทำให้ข้อความนั้นสะดุดตาน่าอ่าน เช่น

"ขึ้นแล้วลง ลงแล้วขึ้น"

"ระว่างคำคง คำคงระว่าง"

(เขียวเสือไฟ : 102, 151)

ซ้ำความ ได้แก่การนำข้อความเดียวกันมากล่าวซ้ำ เพื่อทำ
ให้เกิดความหนักแน่นจริงจัง

"มันว่าไถ่ต่างเข้าลากเอาคนบ้านมันไปกิน ไถ่ต่างกินคนแล้ว ไถ่ต่างกินคนแล้ว"

"ชักผ้าคลุมหัวปิดตา ปิดใจ ใจเย็น ๆ ใจเย็น ๆ ใจเย็น ๆ"

"หัวใจเสือไฟจะอยู่กับเธอตลอดไป หัวใจเสือไฟ หัวใจเสือไฟ"

"มันเปลี่ยนไปแล้วแก้วเหือน ป่าเปลี่ยนไป ใจคนเปลี่ยนไป"

(เขียวเสือไฟ : 75, 110, 176)

ซ้ำคำเดียวหลายครั้งไม่เจาะจงตำแหน่ง

"ตัวต่อมันก็มอง แมงป่องฟ้างมันก็มอง มองได้มองดี"

"ยิ่งเจ็บมันยิ่งทากิเฆาก ยิ่งทิวมันยิ่งบ้าคลั่ง"

"พญาไม้เต็มโอบมีเต็มป่า สามโอบ ห้าโอบ สิบโอบ ก็ยังเหลือ"

(เขียวเสือไฟ : 96, 145, 170)

การใช้คำซ้อน การนำคำซ้อนมาใช้ในการถ่วงดุลของเสียง
ทำให้ความหมายของคำเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้ภาษามีความไพเราะอ่อนหวานอันเป็นการ
สร้างบรรยากาศและอารมณ์ โดยมีทั้งคำซ้อนเพื่อเสียงและซ้อนเพื่อความหมาย

คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนประเภทนี้ทำให้ถ้อยคำเกิดความรู้สึกไพเราะ เนื่องจากการกระทบและการถ่วงดุลของเสียง เช่น เกะกะรุงรัง กะปลกกะเปลี้ย ระวังกระบังใจ กลางป่าง่าไม้ ยาเริงเกรงไว้ ก่อร่างสร้างตน อีโหละโหละเขละ รักกันเพ่งกัน กระตังกิงกอง ล่ายเสียดเบียดสี ล้มลุกคลุกคลาน รุ่งรัง ลนลาน ไชเซ โอนเอน คำซ้อนเพื่อเสียงนี้ผู้เขียนใช้เป็นคำนาม กริยา และวิเศษณ์ ดังข้อความต่อไปนี้

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำนาม

"เสียงเอะอะล้งเล้งของพ่อเลี้ยง"

"เต่าแก่อยู่นานเล่ห์เหลี่ยมมันยิ่งขับขับ"

(เขียวเสือไฟ : 135, 143)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำกริยา

"ลูกคอนกระดกโอนเอนท่าจะทำจะพลัดตก"

"นางเงอะงะทำอะไรไม่ถูก"

"ไอ้หางตั้งลูกได้ลากไล่ไชไช"

(เขียวเสือไฟ : 88, 56, 159)

คำซ้อนเพื่อเสียงที่เป็นคำวิเศษณ์

"หน้าไม้ดูเกะกะยามดูรุงรัง"

"เด็กหญิงเลื่อนมือปลศหน้าไม้ลนลาน"

"ลูกตกโดงเตงเต็มก้าน"

(เขียวเสือไฟ : 80, 92, 64)

คำซ้อนเพื่อความหมาย คำซ้อนประเภทนี้เป็นการซ้อนคำเพื่อเน้นความให้ชัดเจนขึ้น เช่น คำว่า เจียบเขียบ ผัดเปลี่ยน หัวกล้า หม่นมัว แน่นหนา เก่าหมอง เล้าขาน ดุปราม โยกไหว ผีกหัด คาถาอาคม สงบสงัด วิบัติภัย เดือดร้อน รุปร่าง พิน้อง ปวดร้าว เจียบสังัด คนเฒ่าคนแก่

"เจียบเขียบ เจียบไปหมดเหมือนอยู่คนเดียว"

"โครงบนของตัวบ้านคูแน่นหนามันคง"

"อ๊แก่วเื่อนอีกคนนับวันจะหัวกล้าอีกใหญ่ไปทุกที"

(เขี้ยวเสือไฟ : 62, 43, 35)

1.2.2 การเล่นคำโดยการเล่นเสียง ผู้เขียนมีกลวิธีทำให้ภาษาไพเราะ คมคายยิ่งขึ้นด้วยการใช้สัมผัสทั้งสระและพยัญชนะ เมื่ออ่านแล้วจะเกิดความรู้สึกการเรียบเรียงคำให้เสียงสัมผัสกัน ดังกล่าวนี้นี้ ปรากฏอยู่ทั่วไปในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ และถือเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของ มาลา คำจันทร์ ดังตัวอย่าง

"เพ็ดก่อดอกไต่บานเป็นจวนเบน

"ปลาห้วยและปูหินฟุ้งหนีบุตรบราด

"มะม่วงชูคอกมะกอกออกช่อ

(เขี้ยวเสือไฟ : 46, 151, 114)

2. การใช้สัพพจน์โวหาร ได้แก่กลวิธีในการเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียงเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกมา การใช้สัพพจน์โวหารในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ มีดังนี้

2.1 การใช้เปรียบเทียบโวหารเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโดยการเลือกสรรถ้อยคำบรรยายสิ่งที่ยากให้เข้าใจง่าย ทำสิ่งที่สัมผัสไม่ได้ให้สัมผัสได้ หรือทำให้ข้อความนั้น

ชวนคิด ชวนทำ กันใจ ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามเห็นภาพไปกับคำบรรยายของผู้เขียน
ซึ่งมีกลวิธีดังนี้

2.1.1 อุปมาอุปไมย เป็นโวหารที่กล่าวเปรียบเทียบ โดยการ
นำสิ่งของสองสิ่งที่แตกต่างกัน แต่มีความหมายคล้ายคลึงกันทางรูปลักษณมาเปรียบเทียบ เพื่อ
ชักโยงความคิดของผู้อ่าน ผู้เขียน ใช้คำเชื่อมว่า เหมือน ปาน คล้าย ดุจ ราว
เนื่องจากนวนิยายเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึง
ชีวิตในชนบท ดังนั้นจึงได้นิยม เอาธรรมชาติมาอุปมา เช่น อุปมาเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติ
ดังข้อความต่อไปนี้

"แมดกล้าเหมือนจะเผาแผ่นดินเป็นไฟ

"เท้าขี้กิ้งก่องของหมาพรานสี่ตัวบ้านป่าจะถล่มทลายพินาศ

"ขลุ่ยหม่นคลุกเหมือนแมวกับหนูสู้กัน

"ตัวมียลายเหมือนหนังปลาตากแห้ง

(เขี้ยวเสือไฟ : 77, 160, 112)

บางครั้งคำอุปมาจะเกิดจากพฤติกรรมของคน สิ่งของ และ
คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อ คำอุปมาที่เกิดจากพฤติกรรมของคน

"ไฟก็เหมือนคร้านจะลุก

"น้ำเลาะกันห้วยดังจิ้งจิ้งเหมือนคนหัวร่อต่อกระซิก

"เสียงเยือกเสียงเย็นเหมือนคนร้องไห้

(เขี้ยวเสือไฟ : 82, 74, 95)

คำอุปมาที่เกิดจากสิ่งของ

"ตัวกลมเหมือนลูกบอล

(เขี้ยวเสือไฟ : 165)

คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อ

"น้ำไหลและผาเหมือนผีนางห้วยทองตื่นตามน้ำ"

"ลมส่ายใบไม้เสียดสีกันบาง ๆ เบาลเหมือนผีนางไม้สะบัดผ้า"

"หมากอุ้มน้ำฝนหนักเพียบมอง ๆ ก็เหมือนมือคอยากปล่อยผมกระเซอะกระเซิง"

(เขี้ยวเสือไฟ : 105, 158, 62)

คำอุปมาที่เกิดจากสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาเช่น

"แดงดุจเลือด"

"มีคางขาวเหมือนรอยเกลื่อน"

"แจ่มกระจ่างเหมือนมองเงาในกระจก"

"ยกมาเหมือนทัพผ่านทัพไทยก็ไม่ว้าว"

(เขี้ยวเสือไฟ : 121, 175, 72, 45)

2.1.2 อุปลักษณ์ เป็นโวหารที่กล่าวเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยผู้เขียนใช้คำเชื่อมว่า เป็น เท่า คือ คำอุปลักษณ์ที่ยกมานั้นมีลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

คำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์เช่น

"ผึกเขี้ยวยื่นยาวเท่าแขน"

"เถาวัลย์เท่าโคนขา"

"หน้าผากมีเด่นขาวเท่าห่อมหัวแม่มือ"

(เขี้ยวเสือไฟ : 21, 121, 83, 45)

คำอุปลักษณณ์ที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น

"เสือใหญ่เท่าม้า"

"คนกลายร่างเป็นเสือ"

(เขี้ยวเสือไฟ : 45, 72)

คำอุปลักษณณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งของ

"กบตัวเท่าหมวก"

"หักเขี้ยวยักษ์ลูกเท่ากระบุง"

"ขนวิฑูของมันเป็นวงอย่างกาไล"

(เขี้ยวเสือไฟ : 45, 96, 127)

คำอุปลักษณณ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติ

"ห้าวกล้าว่าความเป็นเปลวไฟร้อน"

"อาคมกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของป่าไม้ใบแล้ว"

"แข็งที่อกกลายเป็นหิน"

(เขี้ยวเสือไฟ : 34, 25, 12)

2.2 บุคลาธิษฐาน คือการใช้สำนวนโวหารในลักษณะที่สมมติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต

แสดงอาการกับกริยาและความรู้สึกนึกคิดเหมือนมนุษย์ เช่น

"ผ่านช่องหนาวหลับพักยาวนาน ต้นไม้ก็ตื่นมาแตกใบ"

"แดดแหวกหมอก"

"กลับมาถึงก็บ้าย ๆ ไปไม่หลับ"

ลมลอดลูกห้างเข้ามาที่มุ้งแฉ่งหลัง"

(เขียวเสือไฟ : 120, 84, 31, 109)

2.3 อติพจน์ คือการกล่าวเกินจริง ทั้งนี้เพื่อให้ถ้อยคำน่าฟัง สะดุดใจมีความลึกซึ้ง สามารถเน้นอารมณ์และความรู้สึกของผู้อ่านได้ดีกว่าการใช้โวหารธรรมดา

บรรยายความรู้สึกของนางบัวจันว่า "จิตใจนางไม่อยู่กับเนื้อกับตัว จนนั่งนี้ มันวับ ๆ หว้า ๆ เหมือนพร้อมจะหล่นหายทุกเมื่อ" หรือข้อความต่อไปนี้

"ฉีตเสียแต่ต้นก็เดินได้ทั่วโลกแล้ว"

"มังคละอึ้งอึ้งมองเห็นเงาตาในใจหลานชายชัคเจน"

"ระวัง เกอะ ใ้สมศักดิ์จะเอาตีนเหยียบหม้ายหน้ามึงสักวัน"

"บอกจนปากจะฉีกถึงหู"

(เขียวเสือไฟ : 101, 131, 14)

สำนวนโวหารดังกล่าวเป็นการกล่าวเกินจริงเพื่อเน้นทาง
คำอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าจะคำนึงถึงข้อเท็จจริง

เรื่องทบทวน

1. การใช้คำ

1.1 การสรรคำใช้ ในด้านการเลือกคำมาใช้ในนวนิยายเรื่องทบทวน
ผู้เขียนใช้คำทุกระดับตั้งแต่คำที่ถือว่าเป็นคำสูง เช่น คาราศาสตร์ และคำโบราณ คำระดับ
ธรรมดาที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันตลอดจนคำระดับต่ำ เช่น คำหยาบ โดยสามารถนำคำเหล่านั้น
มาประกอบกันสร้างภาพและเสนอแนวคิดตามที่ผู้เขียนต้องการได้อย่างเหมาะสมดังนี้

1.1.1 ใช้คำราชาศัพท์ เรื่องจากนวนิยายเรื่องหุบเขาकिनคนเป็น นวนิยายที่ย้อนยุคสมัยโดยเป็นเหตุการณ์ในสมัยขอมโบราณ จึงมีการใช้คำราชาศัพท์กับตัวละคร ผู้สังเกตดีเพื่อให้เกิดความสมจริงและเหมาะสมกับฐานะของตัวละคร เช่น คำว่า บันพระองค์ อ่อนปัสสาวะ สรุเสียง เป็นต้น

1.1.2 ใช้คำง่าย ๆ ผู้เขียนได้เลือกคำธรรมดาสามัญที่เข้าใจง่าย ไม่ต้องแปลศัพท์แต่เป็นคำที่กระชับ เช่น คำว่า พ่อ แม่ ลูก บ้าน เพื่อน

"ปล่อยเพื่อนเราเดี๋ยวนี้"

"แม่ครับ คิดถึงแม่"

(หุบเขาकिनคน : 18, 66)

1.1.3 การใช้คำภาษาปาก เนื่องจากตัวเอกในนวนิยายเรื่อง หุบเขาकिनคนเป็น เรื่องของเด็กชายห้าคนที่ เป็นเพื่อนสนิทกันพลัดหลงเข้าไปอยู่ในมิติของเวลาในอดีต ดังนั้นบทสนทนาของเด็กชายทั้ง 5 คน จึงเป็นภาษาที่ใช้ในหมู่เพื่อนสนิท ซึ่งทำให้บทสนทนา มีความสมจริง คำภาษาปากที่นำมาใช้ได้แก่ กู มึง เรา นาย มั่วซั่ว ง่วงซิบ ทัง แม่่ง ทนาซิบ ยัยว ย้งไง ะ ไว้ย

"แม่กูดำเปิงเลงานนี้"

"ใครวะ ใครเอาเข็มแทงกู"

"จะมากไปแล้วไว้ย"

"มันจะตายไหมวะ"

"ไอ้ส่วย ไอ้แม่่ง...กูรักมึงซิบหายเลย"

(หุบเขาकिनคน : 59, 25, 72)

1.1.4 การใช้คำหยาบ คำหยาบเป็นคำบริภาษที่ไม่สุภาพ แต่ผู้เขียน ก็ได้นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับอารมณ์ของตัวละคร และสอดคล้องกับเหตุการณ์ คำหยาบ ดังกล่าวจึงช่วยเสริมให้ผู้อ่านเห็นบทบาทและอารมณ์ของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คำหยาบที่

ปรากฏในนวนิยายของ มาลา ศาจันทร์ เช่น เลือก ไอ้ท่า ไอ้ควายเง้ ไอ้แม่ง ชิบหาย
ทวนแตก

"ทวนคองทวนแตก"

"คนแม่งมึงนะซีกระชู้ กระโคศโหยง ๆ นั้นหรือคน"

"ไอ้ชู้ แม่ง ไม่กลัวตายหรือใจวะ"

"พิธีพิธีชิบหาย ราคาตูดิบ"

(หุบเขากินคน : 33, 288, 189)

1.1.5 คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดภาพพจน์ ผู้เขียนได้
เลือกสรรคำมาใช้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพและเกิดรสในการอ่าน โดยการใช้คำที่เป็นสื่อสร้าง
ความเข้าใจทางด้านภาพ อารมณ์ ความรู้สึก ดังต่อไปนี้

คำแสดงภาพ ผู้เขียนได้นำคำวิเศษณ์มาประกอบหรือขยายคำ
เพื่อสื่อความหมายและความเข้าใจทางด้านรูปร่าง และภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเห็นภาพ
และรูปร่างของสิ่งที่พรรณาได้อย่างรวดเร็วชัดเจนขึ้น เช่นคำว่า คราหรือมเหรีมีใต้คาง
เลือดเกรอะกรัง ร่างพอมแก่กรัง ผมเผ้าเกล้ามวยคุดยั้งเหยิง ขนมันเลื่อม เลือดฟุ้งกระจุจ
กวงเกวอรัมเก่า ๆ หลวมไพรกเพรทหลัง โก่งงุ้มคล้ายคนแก่ นิ้วพอม ๆ สีสันฉูดฉาดสะดุดตา
คำตัวค่อนข้างอวบ เอวหนา กล้ามอกนูนแน่นกันย้อย

นอกจากนี้ยังมีการเลือกคำมาใช้แสดงภาพที่มีสีสัน และแสง
เช่น คำว่า แดงฉาน เขียวคล้ำ ดำปลอด ฉูดฉาดสะดุดตา ดำเกรียม ขาวซีด แดงสด
สว่างโหล่ง ประกายวูบวาบ เปล่งประกายเจิดจ้า

"ดวงตาสุกเขี้ยวเขี้ยวจัดจนเข้มนั้นเจิดจ้า"

"คมขาวปลาบเป็นประกายวูบวับต้องแสงไฟ"

"มือข้างนั้นยังก่องสกาสดแสงเรื่อ ๆ เรือรองออกรอบขอบ ผ่านมือสว่างสุก"

(หุบเขากินคน : 25, 49, 57)

คำแสดงอาการ ได้การเลือกสรรคำมาใช้ในการบรรยาย
 กริยาอาการอิริบทต่าง ๆ ของตัวละครและสิ่งที่กล่าวถึง เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร
 และเพื่อให้ผู้อ่านเห็นจริงจังกตามผู้เขียนไปด้วย เช่น บ่นอุบอิบ จดยิก ๆ โผนเข้าหา พุดกึก
 กระทบกระเทือน อืดอาด สั่นคก ๆ กระโจนผาง สั่นสะทกไปทั้งตัว สะดุ้งพรวด เคี้ยวหับ ๆ
 กวักมือเรียบพอย ๆ ส่งเสียงไวกเหวก กัมจูด ๆ สูดลมพุดพิด เร่งเท้าเร็วจี้

"ทพอ้วนตะกรุมตะกรามกินแต่บุชูลับเคี้ยวข้า ๆ พลงสอคล้ายสายตา"

"นายกองธงกระโดดตลังกาขวิด สามสี่ตลบ"

(พบเขากินคน : 123, 54)

คำแสดงความรู้สึก คือคำที่ให้ความหมายและความเข้าใจ
 ทางอารมณ์ ความรู้สึก ได้แก่คำว่า เตือดบุด ๆ เสียวร๊าด หนาวเยือกจับขั้วหัวใจ ร้อนรุ่ม
 หนาวสะท้านจนขนลุกกรูเกรียว งุนงง ลังเลขัดแย้ง ตื่นเต้นแกมกังวล

คำแสดงความรู้สึกนี้บางครั้งผู้เขียนได้เลือกคำมา
 เปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

"บวตปลาบแลบเหมือนหน้าท้องโคนกริด"

"ร้อนรุ่มเหมือนไฟ้อง"

"ใจชุ่มเหมือนอาบน้ำมาใหม่ ๆ"

(พบเขากินคน : 156, 23, 178)

ผู้เขียนได้นำคำที่เกิดจากอารมณ์ต่าง ๆ หรือเป็นคำที่เลียน
 เสียงธรรมชาติมาเป็นสื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่า ได้ยินเสียงหรือได้กลิ่นไปด้วย เช่น

คำที่สื่อความรู้สึกทางด้านเสียง

เสียงที่เกิดจากมนุษย์	"หลับใ้ ๆ" "เคี้ยวปากจ๊อบแจ็บ" "เรอเอ๊ก" "ท่องน้ำจ๋อมแจ่ม" "พลิกหนังสือพล๊อบแพล็บ"
เสียงที่เกิดจากสัตว์	"ตีปีกพิบปั๊" "ชะนีกู่โหยเสียงผัว ๆ ๆ ๆ" "กบเขี่ยคร้องอ้อบแอ็บ"
เสียงลม	"ลมกรรโชกแรงจนยอดไม้ไหวซำซู่" "ลมหวีดหวิว"
เสียงไฟ	"ไฟประทุเพี้ยะพะ"
เสียงฟ้า	"ฟ้าร้องครืน ๆ"

คำที่สื่อความรู้สึกด้านกลิ่น เหม็นคลุ้ง เหม็นฉุน เหม็นเอียน

กลิ่นอับ ๆ หอมเย็น

"กลิ่นกายานเขาไหม้ให้ความรู้สึกกลับ"

"กลิ่นเหม็นเหมือนหนังไหม้รุนแรง"

"กลิ่นเหม็นเอียนรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ"

คำที่สื่อความรู้สึกเหมือนกับได้สัมผัส ชื้นเย็น หนาว ๆ

เยือกเย็น ร้อนฉ่ำ

"หนาว ๆ ทำยทอยอยู่ระวาบ"

"หนาวสะท้านจนกระดูกเกรียว"

"เหล็กเผาไฟร้อนฉ่ำ"

บางตอนผู้เขียนได้นำคำอุทานมาใช้เพื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร ทำให้เกิดความสมจริงเหมือนกับตัวละครเป็นมนุษย์ โดยกล่าวคำอุทานเมื่อมีอารมณ์ต่าง ๆ คำอุทานที่นำมาใช้ได้แก่ หือ ไชโย แม่เจ้าไว้ย ว่าโงะ อ้าว อี้

"ไชโย นายกองธงกระโดดดีลังกาวิบ ๆ สามสี่ตลบ"

"หือ รู้เรื่องหุ่นด้วยหรือเรา"

"ว่าไงนะ สามเสียงอุทานขึ้นแทนเป็นคำเดียวกัน ต่างปรี่เข้าไปมุงล้อม"

"แม่เจ้าไว้ย ยังกะสีกรามเกียร์ดี"

"อ๊อ...ทั้งสองแสดงอาการชนลุกชนพอง"

(หุบเขากินคน : 123, 156, 14, 11)

1.1.6 ใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือความหมายตรงกันข้าม มาเคียงคู่กัน เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น และกลวิธีนี้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ตลอดจนเป็นการแสดงความสามารถในการใช้คำอีกอย่างหนึ่งของผู้เขียน คำที่มีความหมายขัดแย้งกันที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องหุบเขากินคนมีดังตัวอย่างต่อไปนี้ ใจ - ฉลาด เยอะ - น้อย จืด - คมเข้ม ป่าอุดม - ป่าเสื่อมสภาพ เย็น - ร้อน ถอย - เดินหน้า อดีต - อนาคต ผู้เค่า - เด็กหัดเดินเตาะแตะ เบา - หนัก สบาย - หดเย็น ความเย็น - ความร้อน เหม่พูน - ลดลง ยุ่งยาก - สะดวก คล่องแคล่ว - อืดอ้าย

"พวกเราถอยเข้าสู่คิมากกว่าเดินหน้าเข้าหาอนาคต"

"ทำไมความสามารถของพวกเราเพิ่มพูนขึ้นทำไมไม่ลดลง"

"ทำไมต้องจับเป็นให้ยุ่งยากฆ่าทั้งคนที่ไม่สะดวกกว่าหรือ ?"

(หุบเขากินคน : 79, 81, 111)

1.2 การเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ ผู้เขียนได้มีการเล่นคำและเลือกเสียงของคำดังต่อไปนี้

1.2.1 ใช้คำซ้ำและคำซ้ำวนผู้เขียนได้นำคำหรือวลีที่มีตัวสะกดและความหมายเหมือนกันทุกประการ มากล่าวซ้ำเพื่อเป็นการเน้นย้ำหนักข้อความ ทำให้เกิดความหนักแน่นจริงจัง ซึ่งกลวิธีนี้จะทำให้ผู้อ่านได้อารมณ์ของเรื่องมากกว่าการกล่าวคำใด ๆ การใช้คำซ้ำลักษณะดังต่อไปนี้

ซ้ำความ

"นางมีฝ่ามือแดงนางผาดฝ่ามือแดงใส่ข้า"

"ดูเหมือนมันกลัว ดูเหมือนมันจะเจ็บด้วย"

"หุบเขากินคน หุบเขากินคน คืออะไรก็ไม่รู้"

(หุบเขากินคน : 63, 47)

ใช้คำซ้อน ผู้เขียนได้นำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือเหมือนกันมาเคียงคู่กันทำให้ภาษามีความไพเราะสละสลวย เนื่องจากคำซ้อนส่วนมากจะมีการวางคู่ของเสียงอยู่แล้ว การใช้คำซ้อนช่วยสร้างบรรยากาศและอารมณ์ คำซ้อนในนวนิยายเรื่อง หุบเขากินคนมีทั้งซ้อนเพื่อเสียงและซ้อนเพื่อความหมาย

ซ้อนเพื่อเสียง เป็นการนำคำที่มีเสียงใกล้เคียงกันหรือเป็นไปในทางตรงกันข้ามมาซ้อนเข้าคู่กัน โดยมุ่งความไพเราะทางด้านเสียง เช่น คำว่า มอมแมม มากมาย ไกล่เกลี่ย แกรกกราก จวัดเจวียน ชับซ้อน พร้นพริง

"ชุกชนหน้าเปื้อนมอมแมม"

"ปลายธงสะบัดแกว่งจวัดเจวียนน่าดูนัก"

"อชฌาไกล่เกลี่ย"

"บัดรินทร์เกาหัวแกรกกราก"

(หุบเขากินคน : 54, 15, 79)

ซ้อนเพื่อความหมาย คำซ้อนเพื่อความหมายนี้เป็นการซ้อนเพื่อเน้นความให้ชัดเจนขึ้น เช่น คำว่า หน้าเนื้อตัว ชัดเจน ชัดข่อง ส่าพัน

"หน้าตาและเนื้อตัวของเพ็ญศรีใหม่สะอาดและขมื่น"

"จิตใจและคลองตัวสูงในกีฬาทุกประเภท"

"ทางโรงเรียนไม่ขัดข้องหากพ่อแม่หนูอ่านจะให้ลูกออกจากโรงเรียน"

"เปิดจากฆ่าฟันกันเหี้ยมโหด"

(พบเขากินคน : 46, 32, 87)

1.2.2 การเล่นคำโดยการเล่นเสียง ผู้เขียนได้เล่นคำและเลือกเสียงของคำโดยนำคำที่มีสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะมาใช้ทำให้ถ้อยคำมีความไพเราะสละสลวยน่าอ่าน ดังข้อความต่อไปนี้

"ฟ้าสวยเดือนใสหมู่ไม้ใบรงไธสง"

"มีดคลุ้มข่มอับ"

"เริ่มแตกค่อมเป็นไตเต่งบ้างตุ้มตึง"

"มีดเค้นป่าคมวับกระชับมือ"

"จ้องจะจับไปล้างดับไต"

(พบเขากินคน : 55, 88, 36)

หรือตอนที่พระนางกลุประภาวดีสวดอ้อนวอนขอให้พระวิษณุช่วยเหลืออชฌา ผู้เขียนได้ใช้คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะและสัมผัสสระต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ

"ข้าน้อยนี้ประจวบควานชาตินางสนับคำต้อย อัมลูกน้อยในท้องจน้องหนักหัวนมคัดเคร่งเต่งเต้า
หวังว่าได้แล้วโลมลูบเลี้ยงหน่อเนื้อในอกพระองค์เอ๋ย หน้าตาดกด้วยลูกในรกมาตายจาก
มาตายพราจากแม่แต่ยังไม่พ้นท้อง นางเอ๋ย แม่สนับเอ๋ย แม่ลูกน้อยจะตายตก นางยังเฝ้า
ลูบลูบเลี้ยงจนเกลี้ยงเฝ้า นางยังเฝ้าตามดูประจวบลูกยังมีชีวิต พระองค์เอ๋ย ผู้คน
มาขนย้ายซากลูกไปลักทิ้ง นางยังวิ่งไปคาบกลับ ต่อเมื่อซากกลับศพสลายแล้วนางยังหาเศษผ้า
มาชุกແພບออกต่างคือลูกน้อย พระองค์เอ๋ย ข้าน้อยนี้คือนางสนับแม่นแล้ว"

(พบเขากินคน : 134)

2. การใช้สำนวนโวหาร

2.1 การใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบ เป็นการใช้โวหารเพื่อให้มีประสิทธิผลต่อความเข้าใจ และต่อความรู้สึก ผู้เขียนมีกลวิธีใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบ ดังนี้

2.1.1 อุปมาอุปไมย หรือการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการกล่าวเพื่อชักจูงความคิดของผู้อ่าน ผู้เขียนใช้คำเชื่อว่า ดุจ ประดุจ ดัง ยังกะราว คล้าย เหมือน การอุปมาอุปไมยนี้ ผู้เขียนจะนำมาใช้ในลักษณะชี้แจง อธิบายพูดพาดพิงหรือเสริมให้งามขึ้น เช่น

"แผ่นฟ้าแผ่นดินดูเย็นนิ่งเหมือนถูกแช่แข็ง"

"ดวงหน้าของบัณฑิตดูผวาเหมือนหน้าเด็กน้อยพลัดหลงพ่อแม่ในงานวัด"

"ต้องทัณฑ์ขว้ายราว ไฟรกลวร้อนกาย"

"มันอาจเหมือนสามเหลี่ยมเบอร์มิวด้า"

ส่วนอุปมาหรือส่วนที่ยกมาเปรียบเทียบบนนั้นเกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ ดังนี้ คำอุปมาที่มาจากกริยาและลักษณะของสัตว์

"บิดขคไปมาราวงูโดนกลกหนัง"

"ควาจัดเหมือนน้องคืบ"

"ทอดตัวกองเผละราวหมูขนคืบคิก่อนส่งโรงฆ่า"

"มีเสียงดุจคล้ายถีบเท้ากระทิงโขกพื้นตอนยันตัวลุก"

"ริมฝีปากคล้ำดำเหมือนปลิงควายสองตัวประกบ"

(หุบเขากินคน : 131, 221, 212)

คำอุปมาที่มาจากลักษณะหรือพฤติกรรมหรือความรู้สึก

ของมนุษย์

"เจ็บปลายแปลบเหมือนโดนบีบหัวใจ"

"แรงกระแทกของน้ำตกกราวก้องเหล็กถล่มหัว"

"แขนของบดินทร์พาดผ่านหัวของวิชชุเหมือนพิภพป้องกัน"

(พบเขากินคน : 193, 235, 55)

คำอุปมาที่มาจากธรรมชาติต่าง ๆ

"โค้งโค้งราววงเดือน"

"ลูกสะทูลกราวแผ่นดินถล่ม"

"แดงราวดวงอาทิตย์แรกขึ้น"

(พบเขากินคน : 236, 78, 69)

คำอุปมาที่เกิดจากความเชื่อเรื่องภูตผี

"ทวิวิ ๑ หวิด ๑ เหมือนผีกรีดไทย"

"กู่เสียงแหลมเหมือนเสียงผีร้ายกู่ไทยจากนรกขุมลึกสุด"

"เสียงไทยให้อังอลเหมือนภูตผีถูกกักขังไม่ยอมให้ไปผุดไปเกิด"

"น้ำเกลี้ยงคนากลัวราวเปรตไขหลุดจากอเวจี"

(พบเขากินคน : 53, 66, 79, 64)

คำอุปมาที่เกิดจากวรรณกรรมต่าง ๆ

เรื่องพระเวทสันดร "ยามพองบวมเหมือนยามชุก"
 นวนิยายจีน "ท่าโลดโผนเหมือนกลายเป็นหลวงจีนเส้าหลิน"
 ภาพยนตร์ "คล้ายรหัสลับของอินเดียนแดงในหน้าควายบอย"

(พบเขากินคน : 21, 32, 68)

2.1.2 อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าสิ่งหนึ่งเป็น
 อีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบโดยตรง ผู้เขียนจะใช้คำว่า เป็น เท่า ในการเปรียบเทียบ
 คำอุปลักษณ์ที่มาจากลักษณะ พฤติกรรม ความรู้สึก ของมนุษย์

"โลกก็เป็นผู้เฒ่าแต่วิทยาศาสตร์ยังเป็นเด็กหัดเดินเตาะเตาะ"

"แผลใหญ่กินลามเกือบเท่าฝ่ามือ"

"เขาเองกลายเป็นตัวตลกเป็นคนเป็นไม่เข้าท่า"

(พบเขากินคน : 80, 166, 16)

คำอุปลักษณ์ที่มาจากสัตว์

"ดาวเด่นสองดวงที่ในเมืองกลับกลายเป็นหิ่งห้อยจ้อยจัวท่ามกลางสวนกว้าง"

"กลุ่มโชดหินระเกะระกะก่อนเท่าช้างเท่าวัว"

"ตัวเท่าควายเลือกจ้างเท่าแมวลอค"

(พบเขากินคน : 245, 147, 12)

คำอุปลักขณ์ที่มาจากวัตถุ สิ่งของ

"ปรงป่าไผ่หัวพันดินเท่ากระพ้อมใส่ข้าว"

"หัวโตเท่าเข้าทุเรียน"

"ผาดพันเป็นจักรผัน"

(หุบเขากินคน : 25, 182)

คำอุปลักขณ์ที่มาจากยานพาหนะ

"พญาเจือกหงอนแดงตัวเท่ารถไฟ"

(หุบเขากินคน : 62)

2.2 บุคลาธิษฐาน ผู้เขียนสมมติให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกริยาอาการเหมือนอย่างมนุษย์ ดังนี้

"เถาว์ลัยนอนทอดพัน"

"ลมเริ่มพัดอ่อนแล้วกรรไกรแรงขึ้น แรงขึ้นจนหมู่ไม้ครางอื้อ"

"ต้นไม้เหมือนสะท้านหนาว"

"ป่ายังคงหลับ หลับไหล ไม่มีอะไรเกิดขึ้น"

(หุบเขากินคน : 30, 50, 59)

2.3 อติพจน์ หรือการกล่าวเกินจริง เป็นโวหารที่มีผลทำให้กระทบอารมณ์ของผู้อ่านในนวนิยายเรื่องหุบเขากินคนมีปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

"ใจหล่นไปกองอยู่ที่ตาตุ่ม"

"วิชชุทำคอยึดคอหัดทำจะจมหายลงไปในภูเขาตัวเลข"

(หุบเขากินคน : 280, 124)

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ

วรรณกรรมเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้น จากประสบการณ์ ความนึกคิด โดยถ่ายทอดเป็น
ตัวอักษร เพื่อแสดงเรื่องราวต่าง ๆ และเนื่องจากผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ดังนั้น
ความนึกคิดที่แสดงออกจึงมีส่วนสัมพันธ์กับสภาพสังคม ความเชื่อและค่านิยม ในสังคมนั้น ๆ เราจึง
มักจะเห็นร่องรอยของอิทธิพลสังคมในวรรณกรรมเสมอ ซึ่งผู้รู้ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ
มีความเห็นตรงกันในข้อที่ว่า วรรณกรรมมีความสำคัญเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพ
ทางสังคมให้เรามองเห็นความเป็นไปของสังคมแต่ละแห่งเกือบทุกแง่ทุกมุม นอกจากนี้
นักวรรณกรรมได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมว่า ถ้าเราไม่รู้จักรวรรณกรรม เราไม่อาจรู้จัก
ลักษณะของสังคมได้ ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมได้ชี้ให้เห็นส่วนกว้างและส่วนลึกของสังคม ชี้ให้เห็นถึง
ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ และในขณะที่เดียวกันก็สามารถดึงแก่นแท้ของสังคมออกมาให้เห็นได้ เจตนา
นาควัระ (2514 : 14 - 16) ได้กล่าวอ้างถึงคำกล่าวของ แมทธิว อาร์โนล ไว้ว่า บทบาท
ของวรรณกรรมมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมมากจนอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิเคราะห์
วรรณกรรม เท่ากับการวิเคราะห์ชีวิตของมนุษย์

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เวลเลคและวอเรน (Wellek and
Harren : 1970 - 374) กล่าวถึงวิธีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมนั้น เป็นการ
ศึกษาผลงานวรรณกรรมในฐานะที่เป็นเอกสารทางสังคม โดยคิดถึงสภาพความเป็นจริงของสังคม
ตรีศิลป์ บุญขจร (2523 : 6 - 10) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมสรุป
ได้ว่ามี 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่
เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทางเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์
ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่
วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์
ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรม หมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจน
ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน

ลักษณะที่สอง สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นลัทธิกำหนดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของนักเขียน

ลักษณะที่สาม วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในด้านอิทธิพลภายนอก เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรมและอิทธิพลภายใน คือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยม รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด

จากกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมและสังคมมีความสัมพันธ์กันและมีอิทธิพลแก่กัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับ สภาพสังคมชนบทภาคเหนือ ในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อและค่านิยม

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของภาคเหนือมีลักษณะที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ

อย่างเห็นได้ชัด คือ เต็มไปด้วยภูเขา บริเวณภูเขาประกอบด้วยภูเขาสูง ๆ สลับกับหุบเขาซึ่งเป็นที่ราบ ที่เขาเหล่านี้จะต่อเนื่องมาจากแนวเทือกเขาสูงในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพมา ยอดเขาที่สูงที่สุด คือ ดอยอินทนนท์ หรือดอยอ่างกา บริเวณที่สูงภาคเหนือนี้เป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธาร หลายสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง และแม่น้ำสาละวิน ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปฤดูร้อนร้อนมาก ฤดูหนาวก็หนาวกว่าเขตอนัน เพราะอยู่ห่างไกลจากอิทธิพลของทะเล มหาสมุทร ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขาสลับซับซ้อน นักภูมิศาสตร์ได้จัดว่าภูมิอากาศบริเวณภาคเหนือเป็นแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูหรือแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน

ภาคเหนือที่ราบระหว่างภูเขาเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยดินตะกอน ประกอบกับมีภูมิอากาศค่อนข้างเย็น มีความชื้นเพียงพอไม่ถึงกับแห้งแล้ง สามารถปลูกพืชได้หลายชนิดทั้งพืชเมืองร้อน และพืชเมืองหนาว ที่ราบเหล่านี้จึงมีประชากรอยู่หนาแน่น ซึ่ง สนิท สมัยการ

(2521 : 5 - 6) ระบุว่าคนภาคเหนือส่วนใหญ่ก็คือ คนไทยแต่เป็นคนไทยเชื้อสายหนึ่ง

(Sub - Thairace) ที่เรียกว่า "ไทยยวน" หรือ "ไทยลานนา" หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไป

ในปัจจุบันนี้ว่า "คนเมือง" นอกจากคนเมืองดังกล่าวแล้วยังมีชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ตาม

แนวชายแดน กรมประชาสงเคราะห์ (2529 : 21) ได้สำรวจประชากรชาวเขาในปี 2528 21 จังหวัด 90 อำเภอ 2,909 หมู่บ้าน มีจำนวน 460,328 คน ชาวเขาเหล่านี้มีสภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างไปจากประชาชน ไทยพื้นราบ

ในจำนวนชาวเขาทั้งหมด บรรพต วีระสัย (2517 : 217) กล่าวว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยมีประชาชนประมาณ 130,000 คน หรือประมาณ 45% ของชาวเขาทั้งหมด กะเหรี่ยงในประเทศไทยล้วนอพยพมาจากพม่าทั้งสิ้น การอพยพนี้เริ่มต้นเมื่อประมาณ 200 ปีที่แล้ว กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มคือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงขเว และกะเหรี่ยงตองสุ

กะเหรี่ยงเผ่าสะกอยังแบ่งออกเป็น 2 พวกคือ

1. ยางเบียงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ มักอยู่ตามป่า หรือที่ราบ
2. ยางคอยหรือยางแปหรือยางกะเลอ พวกนี้เรียกตนเองว่า "บกา - เกอะ -

ตอ ส่วนมากตั้งบ้านเรือนในป่าลึกหรือเนินเขา

กะเหรี่ยง ถูกจัดอยู่ในตระกูลทิเบต - พม่า (Tibeto Burman) คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2518 : 1) กล่าวว่า กะเหรี่ยงเดิมอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของทิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณานิคมอยู่ในประเทศจีนเมื่อ 733 ปี ก่อนพุทธกาลหรือประมาณ 3,238 ปี ล่วงมาแล้ว ชาวจีน เรียกว่า ขนชาติโจว ภายหลังถูกกษัตริย์ในราชวงศ์จิ้นรุกรานเมื่อ

พ.ศ. 207 จึงแตกพ่ายหนีลงมาอยู่ตามลำแม่น้ำแยงซี เกิดปะทะกับชนชาติไทย จึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลำน้ำโขงกับแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่า กะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ตอนใต้ก่อน

ชนชาติไทยจะเคลื่อนย้ายลงมาสู่แหลมสุวรรณภูมิ แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย ดังปรากฏข้อความอยู่ใน

ตำนานพระธาตุและพงศาวดารเมืองเหนือว่า "นอกจากนี้พวกลี้ะยังมีพวกยางหรือกะเหรี่ยงอยู่

ตามป่ารอบ ๆ เมือง" กะเหรี่ยงมีรัฐของตนเองต่างหากถึง 2 รัฐ คือ รัฐกะยา ซึ่งเป็นดินแดน

ของกะเหรี่ยงแดง กับรัฐกอดูเล อันเป็นถิ่นที่อยู่ของกะเหรี่ยงขาว นอกจากนี้ยังกระจัดกระจาย

อยู่ตามป่าตามเนินเขาในรัฐฉาน (รัฐไทยใหญ่) กับตอนกลางและตอนใต้ของรัฐใหญ่ของพม่า

พวกกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในสมัยเมื่อ
พระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ทำสงครามกับพวกมอญ พวกมอญพ่ายแพ้ถูกกองทัพพม่าไล่ติดตาม
ฆ่าฟันอย่างชนิดจะล้างผลาญชนชาติมอญให้สิ้นสูญไปจากโลก ในเวลานั้นพวกกะเหรี่ยงเป็นมิตร
กับมอญ ได้ให้ที่พักอาศัยหลบภัยแก่พวกมอญ เมื่อพม่ายกกองทัพติดตามมา พวกกะเหรี่ยงเกรงภัย
จึงพากันอพยพหลบหนีเข้ามาสู่ประเทศไทย

นวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ พ่อเผ่ากาชาซึ่งเป็นกะเหรี่ยงได้เล่าเรื่องราว
ของบรรพบุรุษว่า เมื่อก่อน "ปาเกะยอ" อยู่ในประเทศพม่าและมีเมืองของตนเอง คือ
"กอสู่เล" ต่อมาจึงหนีพวกพม่าเข้ามาอยู่ในเมืองไทย

กอสู่เล บ้านเมืองของเรา...ปาเกะยอกำเนิดในดินแดนแห่งเขาสูงอันไกลโพ้น ต่อมา
เริ่มรวมกลุ่มอยู่กันกระจัดกระจายในแผ่นดินพม่า ปาเกะยอมีความเป็นตัวของตัวเอง
มีแบบแผน มีภาษา มีความเป็นอยู่ที่ไม่เหมือนพม่าจึงไม่ใช่พม่า...ต่อมาปาเกะยอตั้งมั่น
เป็นปึกแผ่นที่กอสู่เล เคยรบรบขับเคี่ยว เคยผูกมิตรเป็นไมตรีกับพม่ามาช้านานล่วงเลย
ถึงสมัยสงครามอังกฤษ อูองซานผู้นำพม่า ร่วมมือกับผู้นำอีกห้าเผ่า ทำการเรียกร้อง
เอกราชโดยมีเงื่อนไขว่า เมื่อขับไล่คนขาวออกพ้นแผ่นดิน คนส่วนใหญ่ทั้งหกเผ่าจะเป็น
อิสระไม่ขึ้นแก่กัน แต่พม่ากลับหักหลังพวกพ้องโดยการรวบแผ่นดินไว้พวกเดียว
ปาเกะยอที่รักอิสระ จึงต้องถอยร่นมาอยู่แผ่นดินนี้...

"พี่น้องเราที่แผ่นดินโพ้นยังมีอยู่ไหม"

"มี พี่น้องเราที่อยู่สู้เพื่อแย่งบ้านเมืองคืนยังมีอยู่ พี่น้องเรายังสู้จนทุกวันนี้"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 36)

จากการศึกษาพบว่า นวนิยายของมาลา คำจันทร์ สะท้อนความเป็นอยู่ของคนใน
ชนบทภาคเหนือทั้งที่เป็นคนไทยและชาวเขาไว้ดังต่อไปนี้

1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ชนบทในภาคเหนือมีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง ลำธาร ทุ่งนา ท้องฟ้าแจ่มใสกว้างใหญ่ ต้นไม้ ภูเขา สภาพภูมิอากาศ ที่ค่อนข้างหนาวเย็นกว่าภาคอื่น ๆ ในฤดูหนาวจะมีหมอกปกคลุม มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในชนบทภาคเหนือ โดยนำมาสร้างเป็นฉากที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตัวละคร เช่น

เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนลักษณะภูมิประเทศว่าเต็มไปด้วยภูเขา ตอนกลางคืนอากาศหนาวเย็น ชาวบ้านต้องก่อกองไฟและต้มน้ำร้อนกินเพื่อบรรเทาความหนาวเย็น ดังตัวอย่าง

จากยอดสูงสุดของดอยถ้ำ มองลงไปเห็นแต่หมู่บ้านคำเงียบสงบ ลมฮือฮาสนั่นไทรยดไม้อยู่รอบด้าน รอบตัว คือ ทิวดอยมีดหะมีนขวางกันเงียบเขียบ เงียบจนจวนวังเวง รวากับหลงพลัดมาอยู่ในซีกโลกที่ร้างและไร้ผู้คน หมอเขียไม้แห่เข้าไปในกองไฟเพื่อติดบุหรี่ ขณะที่พระรินชาจากหม้อต้ม ก้นคำปี่ บนหัว คือ ดวงดาว...ดาวมากมายแข่งกันอยู่ระยิบระยับ ในความรู้สึกของผู้แปลกถิ่นดาวที่นี้สนุก คอยใกล้กับผู้คนมากนัก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 125)

เรื่องลูกป่า มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิอากาศและความงามของธรรมชาติต่าง ๆ ตอนใกล้รุ่งในหมู่บ้านชนบทนดอยว่ามีหมอกกลบ แม้ไม่ใช่ฤดูหนาวและชาวบ้านก่อไฟเพื่อหุงหาอาหาร มีเสียงกระเดื่องตำข้าวและเสียงนกร้องในตอนเช้า

เช้า ๆ มีด ๆ สายลมพัดหวิวหวิวไชยเลื่อนผ้า หมอกคลุมมัวอ้อยอิ่งอยู่ข้าง แม้ไม่ใช่ฤดูหนาวแต่หมอกก็ลงแล้ว เมื่อหัวรุ่งก่อนตะวันจะลืมหาดูโลก เสียงไม้ขีดดังแจ่มและเปลวไฟแลบเสียดเป็นสีสนั่นมันติดไฟเร็ว ชั่วครู่เดียวควันดำก็ลอยคลุ้ง และดวงไฟขยายใหญ่ขึ้น กระเดื่องตำข้าวเร่งส่งเสียงจากที่นั่นที่นั่น กองไฟใหญ่ ๆ ถูกก่อกระจัดกระจาย เข้ามืดแสงไฟพร่างกลุ่มหมอกดูไหวพริบและงามลึกลับ บนฟ้านั้นดาวสีเงินนับร้อยนับพันพร่างฟ้า นกน้อยร้องจิบจิบประจ้อประจ้อ บ้างก็กางปีกสลัดขนออกพริบ

(ลูกป่า : 68)

ในเรื่องเขี้ยวเสือไฟ ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าชนบทในภาคเหนือแต่ก่อน
แวดล้อมไปด้วยไม้สัก แต่ในปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์ต่าง ๆ จึงลดน้อยตามไปด้วย

แดดใกล้เที่ยงส่องลอดลงมาเห็นเงาหัวทศสัน ป่าโปร่งโล่งบาง บางแห่งยังเห็น
ตอสักผุ ๆ ไม้ล้มทับถมเถาที่คลุมทับ คนเล่าคนแก่บ่นเบคเก่าสืบล่ากันว่า แต่ก่อนนานมา
ไม้สักมีมาก เป็นป่าที่บดตันติดลามเป็นอันเดียวกับหุบป่าตึง ลามเลยไปถึงเขตพม่าพันธุ์
คนรุ่นพ่อรุ่นแม่ก็ยังทันได้เห็นป่าที่บดหนา ป่าคางแน่น สักยี่สิบสามสิบปีผ่านมา โรงเลื่อย
ทำทางเข้ามาตัดลากไม้สักไปหมด ป่าใหญ่เลยถูกตัดทอนกระท่อนกระแท่น แต่นั้นมาสัตว์
เสพร้าง ป่าไม้ก็หนีไกลออกไปทุกที

(เขี้ยวเสือไฟ : 89)

1.2 ภาษา

ชาวเหนือมีภาษาท้องถิ่นของตนเองเรียกว่า "คำเมือง" และมีภาษาเขียน
ดั้งเดิมของตนด้วยเป็นอักษรไทยยวน แต่ปัจจุบันไม่มีผู้ใดใช้อักษรไทยยวนแล้วเพราะใช้
อักษรไทยปัจจุบันกันหมด ในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย ได้มีการกล่าวถึง "คนเมือง" และ
"อักษรไทยยวน" ในบทสนทนาระหว่างย่ากับมงคลซึ่งเป็นตัวละครในชนบทภาคเหนือว่า

"ลิเกมันจะรู้อะไร มันอ่านคำวไม่เป็น ย่าเล่าจากคำวที่ปู่มิ่งร่างไว้ละ"

มงคลนึกไปถึงสมุดข่อยหรือปืพหนังสือที่พับซ้อน ๆ กองสุมอยู่บนหัวนอนย่า

"ย่าอ่านได้หรือตัวหนังสือพม่า"

"ใครบอก นั่นละตัวเมือง ภาษาของเราคนเมือง"

"ที่ผมเรียน ครูก็บอกตัวไทย ภาษาของเราคนไทย"

"ไม่ใช่ เราไม่ใช่คนไทย เราเป็นคนเมือง"

"ถ้าเราเป็นคนเมือง ทำไมครูไม่ให้เรียนตัวเมืองล่ะ"

"กูจะไปรู้เอะ"

(เด็กบ้านคอย : 38)

อีกตอนหนึ่งได้กล่าวถึงลักษณะของอักขระไทยยวนผ่านพฤติกรรมมงคลว่า

มงคลไม่ยอมปล่อยผ่าน ตัวเมืองของย้ามงคลก็พอจะอ่านคำวไปราบ่าวน้อยได้บ้างแล้ว
ย้าว่าอ่านจาบาลีตันให้ย้าฟังอีกเรื่องก็คล่อง แรก ๆ ที่สนใจก็เพราะรูปเล่มของสมุดข่อย
มันแปลก กล่าวคือ มันเป็นผืนเดียวติดกันตลอดพับทบไปทบมาซ้อนกันเหลือหน้ากว้างคืบยาว
ศอกเศษ ๆ ปกสมุดปูวาดลวดลายโบราณสวยงาม บางเล่มก็ลายใบผักกูดเป็นเถาต่อกัน
บางเล่มก็เป็นลายใบฝ้าย อักขระที่จารึกก็น่าเลียนแบบ มันเป็นตัวกลม ๆ บ่อมน ๆ
ที่เรียกว่า ตัวเมือง บางเล่มก็เล่นทางตัวตันกัน แรงจูงใจขึ้นต่อมาก็คือ ความอยากรู้
รสสัมผัสและท่วงท้านองคล่องจองของคำว ย้ารับเป็นครูให้เริ่มแต่หัดเขียน กะ ะะ คะ
สะ ะะ แล้วแจกไม้คือ ผสมสระ ถ้าย้าหลง ๆ ลืม ๆ ก็มีครูใหญ่ คือ พ่อ เป็นคน
ช่วยเหลือ

(เด็กบ้านดอย : 102)

ในเรื่องบ้านไร่ชาวดง มีการกล่าวถึงหนังสือเมืองในบทสนทนาของอินทร

กับหนานแก้วว่า

"พ่อเก่งจัง"

"พ่อบวชเรียนมาแล้วเลยอ่านได้"

"ข้าอยากเก่งอย่างพ่อจัง พ่อสอนข้าหนา"

"หนังสือเมือง เดียวนี้ไม่มีใครเรียนกันแล้ว อ่านเขียนหนังสือไทยเป็นพื้น"

หนังสือเมืองหนานแก้ว หมายถึง ตัวหนังสือบ่อมน ๆ กลม ๆ ไม่คล้ายตัวกอไก่ ขอไข่
ที่ใช้กันทั่วไป เป็นอักขระเก่าแก่ที่ใช้แพร่หลายสมัยเมื่อการเรียนยังอยู่ในวัดครั้งที่แก
นั่งผ้าเหลือง ก็ใช้ตัวหนังสือนี้เป็นหลัก ส่วนหนังสือไทยแทบไม่มีที่ใช้ แกจึงคล่องแต่ตัว
หนังสือเมืองเท่านั้น

(บ้านไร่ชาวดง : 26)

1.3 สภาพที่อยู่อาศัย

ชาวชนบทภาคเหนือมักจะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ซึ่งลักษณะของหมู่บ้านมีสองแบบ แบบแรก คือ การตั้งครอบครัวอยู่รวมกันเป็นกระจุก (Cluster) ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2515 : 195) กล่าวว่า การตั้งหมู่บ้านแบบนี้คล้าย ๆ ไอเอซิสล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา หมู่บ้านแบบนี้มีอยู่ทั่วไปในภาคเหนือ แบบที่สอง สภาพของหมู่บ้านอยู่กันเป็นหมู่บ้านยาว ๆ โดยยึดเส้นทางคมนาคมเป็นหลัก เช่น ถนน ลำน้ำ หรือแนวที่ราบระหว่างภูเขา

จากการศึกษานวนิยายของ มาลา คำจันทร์ พบว่า ผู้เขียนสะท้อนสภาพหมู่บ้านตามลักษณะการตั้งหมู่บ้านข้างต้น ซึ่งส่วนมากจะเป็นการตั้งหมู่บ้านแบบรวมกันเป็นกระจุก เช่น เรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ นกแอ่นฟ้า วิถีคนกล้า เขี้ยวเสือไฟ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการตั้งหมู่บ้านรวมกันเป็นกระจุก

ยอดดอยสูงสุดนี้ เรียกว่า ดอยดำ จากมุมที่แทนหินตั้งอยู่สามารถมองเห็นภูมิภาพได้เกือบรอบด้าน ต่ำไถลงไป คือ หมู่บ้านในหุบเขา ชุกตัวอยู่เป็นหย่อม ๆ กระจัดกระจาย

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 43)

หมู่บ้านลาฮูไปอยู่ห่างไกลทางเหนือระยะทางครึ่งวัน ตัวบ้านแต่ละหลังอยู่ไม่ห่างกัน กระจัดกระจาย หากแต่ปลูกเบียด ๆ ภายในรั้วล้อมมิดชิด ตัวรั้วในลักษณะห้อมค้ายเป็นพากไม้ไผ่ตีทางตั้งเบียด ๆ กันจนสุดแนว

(วิถีคนกล้า : 166)

ตัวอย่างการตั้งบ้านโดยยึดลำน้ำเป็นหลัก

สองทนานพาครอบครัวมาจับจองบุกเบิกที่ทำกิน ณ หุบเขาแห่งนี้ ทนานมาอยู่ด้านขวาของห้วย ทนานแก้วอยู่ด้านซ้าย ห้วยน้อยสายนี้ไหลลงบรรจบห้วยใหญ่อีกสายซึ่งอยู่ต่ำลงไป

(บ้านไร่ชายดง : 10 - 11)

บ้านเรือนของชาวชนบทภาคเหนือ นั้น ตัวเรือนที่ปลูกมีสองชนิด คือ เรือนที่ปลูกด้วยไม้เนื้อแข็งล้วนแบบถาวร และเรือนที่ปลูกด้วยเครื่องไม้เนื้ออ่อนชั่วคราวตามแต่ฐานะของเจ้าของ พวกที่มีฐานะยากจน มักจะปลูกบ้านด้วยไม้ไผ่ เส้าใช้ไม้เนื้อแข็งแต่รอด ตง โครงเรือน มักจะใช้ไม้ไผ่ พื้นทำจากไม้ไผ่เรียกว่า "ฟาก" ผาอาจจะใช้ฟากตีตั้งขึ้นก็ได้ โดยใช้ขนากอีกทีให้แข็งแรง ส่วนหลังคามุงด้วยตองตึง (ตองพลวง) หรือใบคาที่เอามาร้อยเป็นแผ่น ๆ เรียกว่า "คาไฟ" แต่เรือนชนิดนี้ไม่ถาวรอย่างมากก็มีอายุเพียงสิบปีเศษเท่านั้น หลังคาต้องซ่อมกันทุกปี เรียกว่า "หยดเอียน" หรือ "ชวนเอียน" เรือนประเภทนี้ จุลทัศน์ พยาธรานนท์ (2528 : 161) เรียกว่า "ตูป" หรือ "กระท่อมชนิดเรือนเครื่องผูก" เนื่องจากวัสดุที่ใช้สร้างได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย ใบจาก หน้าคา ใบตาล หน้าคุดกันขึ้นเป็นรูปทรงเรือน องค์ประกอบเรือนแต่ละส่วนล้วนต่อให้ติดและยึดกันไว้ได้ด้วยอาศัยเส้นตอก เส้นหวายผูกมัดร้อยรั้งซึ่งกันและกัน

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ส่วนมากมีฐานะยากจนจึงต้องปลูกเรือนแบบ "ตูป" หรือ "กระท่อมชนิดเรือนเครื่องผูก" ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพิงชั่วคราวปลูกสร้างลวก ๆ อยู่ริมฝั่งห้วย หลังคาเพิงสะสมด้วยใบตองพอกันแดดและกันน้ำค้างแต่ไม่มีทางจะกันฝนได้ จันดีกับอีแอ... จึงเร่งมือไผตองหามเข้าหามค่า ใบตองตึงมีอยู่ดม เลือกเก็บแต่ใบแก่ ๆ ใหญ่ ๆ มาเย็บเข้ากับไม้ไผ่ผ่าซีก เด็กหญิงทั้งสองแบ่งกันไผตองหรือเย็บใบตองสำหรับจะมุงหลังคา

(นกแอ่นฟ้า : 175)

เครื่องมุงหรือสิ่งที่นำมาปิดส่วนบนของเรือนหรือหลังคาเรือน เพื่อกันแดด กันฝน เครื่องมุงหลักคาเรือนเครื่องผูกทั่วไปในชนบทภาคเหนือนิยมใช้ใบตองตึง เมื่อนำมาใช้ทำเป็นเครื่องมุงต้องนำมาเย็บร้อยทำเป็นตับใช้ไม้ไผ่ซีกยาว ๆ ขนาดเล็กกว่านิ้วก้อยเล็กน้อย สอดทำเป็นโครงตั้งจะเห็นได้จากเรื่อง นกแอ่นฟ้า เขี้ยวเสือไฟ บ้านไร่ชายดง ดังตัวอย่าง มัดหน้าคาผูกกัน ซีกไผ่เหลากลม เรียกว่า ตูกักัน หยิบหน้าคาสีห้ำกักันมาพันคร่อมตูกักัน แล้วร้อยรัดด้วยเชือกบอเส้นเล็ก ๆ... ไผคาได้สักครึ่งไม้หนานแก้วก็เงยหน้าขึ้น

(บ้านไร่ชายดง : 79)

การปลูกเรือนของชาวชนบทภาคเหนือ นั้น สนวน ไชติสุขรัตน์ (2512 : 207) กล่าวว่า จะไม่ทำเลยทีเดียว แต่จะพยายามเก็บเงินซื้อไม้หรือไปตัดไม้มาเลื่อยไว้ เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้จนกว่าจะครบ เมื่อเห็นว่าเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมแล้ว จึงลงมือ "ปักเสาเรือน" ก่อน อันเป็นการเริ่มต้นของการปลูกเรือน พฤติกรรมของหนานแก้วในเรื่อง นกแอ่นฟ้า และเรื่อง บ้านไร่ชาวดง สอดคล้องกับข้อความที่กล่าวมาข้างต้น คือ เมื่อหนานแก้ว คิดจะปลูกบ้านจึงได้สะสมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสร้างบ้านไว้ให้พร้อมกันเช่นกัน ดังจะเห็นได้จาก บทสนทนาระหว่างนางอ้นคำกับหนานแก้วดังต่อไปนี้

"ตุลึงทนายว่า วาสนาสู่ไม่ถึงเรือนไม้กระดานพรอก"

"เชื้ออะไรกับตุลึง สูดยดูลี ออกแล้วข้าจะเข้าป่าตัดไม้ยัง เหลือแต่โครงประตูหน้าต่าง กับเสาไม้สี่ห้าต้นเท่านั้น"

(นกแอ่นฟ้า : 42)

"สุจะลงมือปลูกเรือนเมื่อไหร่หรือหนานแก้ว"

"รอได้เล่าได้กระดานพอก่อน คงไม่นานพรอกสุ เดือนแปด เดือนเก้าก่อนฝนลงคงทัน"

(บ้านไร่ชาวดง : 135)

บ้านในชนบทภาคเหนือ มักจะยกพื้นสูง สนวน ไชติสุขรัตน์ (2512 : 210) กล่าวว่า คงจะเนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. อาศัยใช้ที่ดินบ้านเป็นที่เก็บของต่าง ๆ เช่น ฟืน เกวียน และบางที่ก็ใช้เป็นที่พักงานอุตสาหกรรมภายในครอบครัว เช่น ทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน บัณฑิต จักสาน ทอผ้า ฯลฯ
2. ใช้เป็นที่พักผ่อนในยามที่อากาศร้อนอบอ้าว และเป็นที่นั่งเล่นของเด็ก ๆ หรือผูกขี้ข้า (จูงจ่า) ไว้ให้เด็กเล่น
3. หากเป็นที่ลุ่มก็ทำให้พ้นจากน้ำ หากเป็นบ้านตามป่าก็ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายรบกวน หรือเป็นที่ไว้สัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ สุกร ฯลฯ

4. ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ทำให้สะอาดและโล่งโปร่ง

5. ผู้ที่เดินผ่านไปมา ย่อมไม่สามารถจะมองเห็นสภาพของบนเรือนได้
ก่อนที่จะขึ้นเรือน ตรงบันได จะมีหมอน้ำสำหรับล้างเท้า เมื่อขึ้นไปบน

ตัวบ้านมักจะมีร้านน้ำ โดยจะแยกน้ำกินและน้ำใช้ไว้คนละแห่ง น้ำกินจะใส่ในหม้อตั้งไว้บนร้านน้ำ
ซึ่งสูงประมาณ 1 เมตร มีกระบวยสำหรับตัก ส่วนน้ำใช้เรียกว่า "หมอน้ำชำระ" มักจะอยู่บน
ชานเรือนหรือที่ติดกับครัวไฟ ไว้ใช้สำหรับล้างถ้วยชามและประกอบอาหาร

ส่วนต่าง ๆ ในตัวบ้านแสดงหน้าที่ใช้สอยของแต่ละส่วนอย่างชัดเจน เช่น
ด้านหน้าของเรือน จะแบ่งออกเป็นสองตอน ตอนในใช้เป็นห้องนอนมีฝาปิด ตอนนอกใช้สำหรับ
เป็นที่รับแขกหรือรับประทานอาหาร เรียกว่า "เต็น" ด้านนอกมาอีกก็มีชานกลางแจ้ง ซึ่งใช้เป็นที่
สำหรับตากสิ่งของ เช่น ตากผูก เสื้อผ้า ฯลฯ ด้านหลังมีห้องครัวที่เรียกว่า "ครัวไฟ" หรือ
"เรือนไฟ" ด้านหลังนี้มักจะมีชานและบันได เพื่อสะดวกในการตักน้ำและล้างถ้วยชาม

ที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่อง เด็กบ้านคอย ไร่ค่อม นกแอ่นฟ้า บ้านไร่
ชายดง เขี้ยวเสือไฟ จะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพที่อยู่อาศัยของชาวชนบทภาคเหนือ

เรื่องเด็กบ้านคอยมีการกล่าวว่า เรือนของมวงคลยกพื้นสูงก่อนจะขึ้นบ้าน
ตรงบันไดมีหมอน้ำสำหรับล้างเท้า มีชานนอก ห้องนอน และครัวไฟ

เรื่องไร่ค่อมกล่าวถึง ที่อยู่อาศัยของลุงตุ่นว่า ก่อนขึ้นเรือนมีหมอน้ำสำหรับ
ล้างเท้า บนเรือนมีร้านน้ำ มีครัวไฟและใต้ถุนบ้านเป็นที่เลี้ยงสัตว์

ลุงตุ่นพลิกตัวเมื่อฟ้าแจ้ง... แกเฝ้าเฝ้าไปจ้วงกระบวยดื่มอีก ๆ ที่หมอน้ำ... ครัวไฟ
เงียบกริบ ขี้เถ้าเย็นชืดค้ำคาเตาอยู่อย่างนั้น... ควายลองเขากันไกรกรากไถ่ถุน
กลิ้งขี้ควายเหม็นขึ้น แต่จุมูกที่รมกลิ่นมานานเหมือนไม่รับรู้

(ไร่ค่อม : 34, 102)

สำหรับที่อยู่อาศัยของชาวเขา ศูนย์วิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่

(2526 : 80) อธิบายว่า บ้านกะเหรี่ยงมักจะสร้างอยู่แถบลาดไหล่เขาหรือใบหุบเขาใกล้

แหล่งน้ำ เป็นแบบยกพื้น ฝาหลังคาสูง มีชายคาคลุมไปหมด เพื่อกันฝนลม ไม่มีหน้าต่าง ทำให้ภายในห้องมืด ในตัวบ้านเป็นห้องเดี่ยวแบบเอนกประสงค์ กล่าวคือ เป็นห้องรับแขก ห้องครัว ห้องอาหาร และห้องประกอบพิธีกรรม กลางห้องมีเตาไฟซึ่งสร้างบนกระเบื้องดิน พื้นจากประตูห้องออกมาข้างนอกจะเป็นชานบ้าน ด้านในคือ ด้านที่อยู่ภายในชายคาบ้าน ซึ่งจะเป็นระดับพื้นเดียวกันกับห้อง ข้างในเป็นที่พักแรมของแขกเยี่ยม ซึ่งเป็นคนต่างเผ่า ถัดออกมาจะเป็นนอกชานส่วนนอก ซึ่งจะลดระดับจากชานในประมาณ 1 คืบ บันไดลงจากบ้านจะมี 2 แห่ง โดยอยู่ที่ชานนอกและชานในใต้ถุนบ้าน เป็นคอกเลี้ยงสัตว์ มีคอกหมู เล้าไก่ ที่ควายนอนและที่เก็บฟืน บางบ้านมียุ้งข้าว ซึ่งสร้างต่างหากจากตัวบ้าน

นวนิยายเรื่อง "หมู่บ้านอาบจันทร์" และเรื่อง "ลูกป่า" ซึ่งเป็นเรื่องของชาวกระเหรี่ยง ผู้เขียนได้สะท้อนสภาพบ้านอยู่ลาดไหล่เขา ใกล้แหล่งน้ำ เป็นแบบยกพื้น หลังคาบ้านทำจากฟางข้าว หญ้าคา และใบตองเย็บติด ภายในบ้านเป็นห้องสี่เหลี่ยมมีคอกกลางห้องมีเตาไฟ เป็นห้องเดี่ยวและอยู่บนกันทั้งคนและสัตว์เลี้ยง ผู้เขียนได้บรรยายสภาพบ้านที่ไม่มีหน้าต่างจึงทำให้มืดทึบ เมื่อก่อไฟในบ้านทำให้มีควันไฟอบอวนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพที่อยู่อาศัยนี้ตรงกับลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ควันไฟลอยกรุ่นสยายไม่เคยขาดในห้องมืดอับ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 49)

นอกจากนี้เรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ หมอและพระได้สนทนากันถึงสภาพบ้านเรือนว่า ไม่มีการแบ่งเป็นสัดส่วน และปล่อยให้สัตว์เลี้ยง ซึ่งได้แก่ สุนัขมานอนบนบ้านได้

"ที่เป็นสัดส่วนไม่ค่อยมีหรอก คนพวกนี้อยู่บน ๆ กันไปหมด บนกันทั้งข้าวของเครื่องใช้บนกันทั้งคนและหมา"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 123)

สภาพที่อยู่อาศัยดังกล่าวตรงกับที่ศูนย์วิจัยชาวเขา (2526 : 80)

ได้กล่าวถึง สภาพที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยงว่า บ้านกะเหรี่ยงโดยทั่วไปแล้วจะสกปรกและ
 รกรุงรังเพราะ ไม่ได้จัดเก็บและทำความสะอาดบ่อย ๆ จะมีบ้างก็คือ การกวาดบ้านหรือ
 เศษอาหารภายหลังการได้กินอาหารสำเร็จไปแล้ว นอกจากนี้แล้วยังปล่อยให้สัตว์เลี้ยงซึ่งได้แก่
 สุนัข มานอนบนบ้าน ดังนั้นภายในบ้านนอกจากจากจะมีหมัดแล้ว ก็ยังมีตัวเลือด หนู ชุกชุมมาก
 ถ้าเป็นฤดูฝนแล้วก็มีตะขาบมาอาศัยอยู่บนบ้านเป็นครั้งคราวด้วย อีกประการหนึ่ง บ้านกะเหรี่ยง
 ไม่นิยมใช้ผ้าเช็ดเท้าก่อนที่ขึ้นบ้าน ดังนั้น ใครก็ตามเมื่อขึ้นมานบนบ้าน โดยเฉพาะในฤดูฝนแล้วก็มัก
 จะนำโคลนหรือความสกปรกต่าง ๆ ติดขึ้นมานบนบ้านด้วย จึงทำให้บ้านยิ่งจะเพิ่มความสกปรก
 มากขึ้น

ชาวเขามีหลายเผ่าด้วยกัน คือ กะเหรี่ยง ละว้า (ลัวะ) ข่า ผีตองเหลือง
 แม้ว เย้า มูเซอ ลีซอ อีเก้อ เป็นต้น สภาพของหมู่บ้านชาวเขาพวกนี้มักจะตั้งอยู่โดดเดี่ยวเป็น
 เผ่า ๆ แต่ละเผ่าจะเลือกพื้นที่ตั้งหมู่บ้านไม่เหมือนกัน ส่วนมากชาวเขาที่นิยมปลูกฝิ่น เช่น แม้ว
 เย้า มูเซอ ลีซอ และอีเก้อ ชอบปลูกบ้านอยู่ในระดับสูง เพราะฝิ่นนอกจากจะขึ้นงอกงามในที่ดิน
 บางประเภทแล้ว ยังต้องการความเย็นและความชุ่มชื้นของอากาศที่มีมากในระดับความสูงตั้งแต่
 1,000 เมตรขึ้นไปด้วย ส่วนชาวเขาที่ไม่นิยมปลูกฝิ่น เช่น กะเหรี่ยง และละว้า นิยมตั้งหมู่บ้าน
 อยู่ไม่สูงนัก มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนสภาพบ้านของชาวเขาเผ่าแม้วในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้าน
 อาบจันทร์ โดยให้เปละโพและเพื่อน ๆ เดินทางไปล่าสัตว์ ย่านหมู่บ้านแม้วจึงแวะพักก่อน
 บ้านของชาวเขาเผ่าแม้วในนวนิยายมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง โดยเป็นบ้านแบบ
 ครอบดินที่ใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ภายในหมู่บ้านมีการปลูกฝิ่นและโค่นต้นไม้

บ้านเข้แม้วปลูกติดดินไม่ยกพื้น เหมือนบ้านป่าเกะฮอย-รอบ ๆ บ้านแม้วทวรมงเงาได้ยาก
 ด้วยว่าพวกมันมักจะกางต้นไม้ต้นไร่ลงหมดเพื่อปลูกฝิ่น คงคอยลูกโคที่แม้วยึดครองมัก
 หัวล้านโล่งไต้เหลือแต่หญ้าคา เพียงแต่ว่าวันนี้ยังไม่มีดอกฝิ่นบานที่บ้านแม้ว

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 63)

ขนาดของหมู่บ้านชาวเขามีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่
กระจุกกระจาย มีมากกว่าหมู่บ้านขนาดใหญ่ บางหมู่บ้านมีเพียง 2 - 3 หลังคาเรือนเท่านั้น
แต่บางหมู่บ้านมีถึง 120 หลังคาเรือน เช่น หมู่บ้านลีซอดอยช้าง จังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตาม
ถึงแม้หมู่บ้านชาวเขาจะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ แต่ก็มี การแบ่งกลุ่มหลังคาเรือนเป็นหย่อม ๆ
ซึ่งปลูกสร้างขึ้นบนสันเขา ไหล่เขา หรือที่ราบระหว่างหุบเขาคนละแห่ง ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน
และทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านก็เป็นไปตามความนิยมของแต่ละเผ่า โดยทั่วไปหมู่บ้านชาวเขาที่มีขนาด
30 หลังคาเรือน เรื่องลูกป่า มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงหมู่บ้านของยาฮีซึ่งเป็นชาวเขา
ว่า ในหมู่บ้านมี ยี่สิบกว่าเรือน ซึ่งเป็นการจำลองขนาดของหมู่บ้านตามสภาพความเป็นจริง

"บ้านแกเงียบจัง"

"บ้านข้าคนน้อย มีทั้งหมดยี่สิบกว่าหลังเท่านั้นแหละมันเลยเงียบ"

(ลูกป่า : 102)

1.4 อาหาร

ชาวชนบทในภาคเหนือนิยมรับประทานข้าวเหนียวหนึ่ง ซึ่งเป็นอาหารหลัก
คำประเพณี (Cultural Superfood) ข้าวเหนียวหนึ่งภาษาเหนือเรียกสั้น ๆ ว่า "ข้าวหนึ่ง"
ก่อนจะหนึ่งจะต้องเอาข้าวสารลงแช่น้ำเรียกว่า "หม่าข้าว" โดยหม่าข้าวไว้ประมาณ 1 คืน
จึงเข้าจึงหนึ่งด้วยไฟและหม้อนึ่ง เมื่อสุกก็นำไปใส่ไว้ในกล่องข้าวหนึ่งซึ่งเรียกว่า "แอบข้าว"
เก็บไว้รับประทานทั้งวัน เมื่อจะรับประทานจะตักกับข้าวใส่ถ้วยชามวางบนขันโตก หรือ "สะโตก"
ขันโตกนี้คล้ายกับตะลุ่มของภาคกลางทำด้วยไม้สัก เป็นรูปวงกลม มีขาสูงไม่เกิน 1 ศอก
คือให้พอดีกับเวลานึ่งรับประทานอาหารได้โดยสะดวก ขนาดกว้างเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ
24 นิ้ว นิยมทาสีแดงหรือทาด้วยชาด มีฝาสานด้วยไม้ไผ่ครอบกันแมลงวันตอม เวลาจะ
รับประทานก็ปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อน ๆ แล้วจิ้มกับข้าวรับประทาน เวลารับประทานมักจะให้พ่อแม่
หรือผู้อาวุโสในครอบครัวรับประทานก่อน จากนั้นลูก ๆ หรือผู้อ่อนอาวุโสจึงรับประทาน นับเป็น
การให้ความเคารพยกย่องผู้เป็นหัวหน้าหรือผู้อาวุโสในครอบครัว มาลา คำจันทร์ ได้นำมา
สะท้อนในเรื่องนกแอ่นฟ้าว่า

"แกงผักขี้เสียง ใส่กบตั้งรอรออยู่ในวงข้าว สามพี่น้องนั่งล้อมวงรอรออยู่แล้ว หิวแสนหิวแต่กับ
ไม่มีใครกล้าลงมือกินก่อนพ่อแม่ เพราะถือว่าข้าวทุกเม็ดที่ได้กินพ่อแม่เป็นคนหา
พอสองผิวเมียบั้นข้าวจิ้มน้ำแกง คำแรก เด็ก ๆ ก็ตะกรามกินสุดปากสุดคอ"

(นกแอ่นฟ้า : 130)

ตัวอย่างข้างต้น อินทร จันดี หล้า นั่งล้อมวงรอบอาหาร แต่ไม่มีใครกล้ากิน
ทั้ง ๆ ที่ทุกคนก็หิวไทย ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมการกินอาหารของคนในชนบทภาคเหนือข้างต้นที่
กล่าวว่าเวลารับประทานอาหาร มักจะให้พ่อแม่หรือผู้อาวุโสในครอบครัวกินก่อน

ในเรื่องนกแอ่นฟ้า ไอ้ค่อม เด็กบ้านคอย เขี้ยวเสือไฟ และบ้านไร่ชาวดง
ซึ่งเป็นเรื่องราวในชนบทภาคเหนือ ตัวละครบริโภควัฒนธรรมเขี้ยวจิ้มน้ำแกงเป็นอาหารหลัก นอกจากนี้
ยังมีการกล่าวถึงการ "หม่ำข้าว" ว่า

"แม่เต้าตะล่อมข้าวสารในกระดังงะ ๆ ลงหม้อข้ามหม่า เพื่อแช่ค้างคืนไว้
ก่อนจะนั่งปรุงนี้"

(ไอ้ค่อม : 75)

"นางอินคำลูกไปตักข้าวจากกะพ้อม เพื่อหม่ำข้าว นางใจหายวูบเมื่อกะลาขูดกะพ้อม
โงง ๆ"

(นกแอ่นฟ้า : 106)

สำหรับการรับประทานอาหารโดยใช้ขันโตกในปัจจุบันได้เสื่อมความนิยมลง
ไปมาก เนื่องจากมีราคาแพง การเลี้ยงขันโตกมักจะใช้ในการเลี้ยงต้อนรับแขกที่มาจากต่างถิ่น
ในเทศกาลหรือในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ที่เรียกกันว่า ขันโตกดินเนอร์ เมื่อรับประทานอาหาร
เสร็จแล้ว ผู้ใหญ่ทั้งหญิงชายมักจะสูบบุหรี่ บุหรี่ที่นิยมสูบเป็นบุหรี่ยวนโค ยาวประมาณ 7 - 8 นิ้ว
ใช้ใบตองที่รีดจนเหลืองห่อยาสูบพื้นเมือง ใส่ขี้เถ้าที่ทำจากไม้ข่อยบดละเอียด เรียกว่า บุหรี่ขี้เถ้า

และเวลาสูบบุหรี่ขี้ไต้ ก็จะมีเมียงไปด้วย ในเรื่องบ้านไร่ชายดง นางอินคำติดบุหรี่ขี้ไต้ ซึ่งนางได้บรรยายสาเหตุของการติดบุหรี่ขี้ไต้ว่า

นางสูบมานาน เริ่มตั้งแต่อายุเก้าขวบสิบขวบโน้นแล้ว เริ่มแรกก็พวกผู้ใหญ่ใช้ไปต่อบุหรี่จากครัวไฟ...เมื่อต่อบุหรี่แล้ว ต้องเดินดูมาด้วยเพื่อไม่ให้มันดับ ต่อบ่อย ๆ ควันเข้าปากบ่อย ๆ เลยเกิดความเคยชิน

(บ้านไร่ชายดง : 70)

นอกจากนางอินคำ ยังมีทนนะ บัวจัน นางแสงมา ลุงคุ่น ทนนานแก้วและทนนานมาที่สูบบุหรี่ขี้ไต้ ส่วนตัวละครที่อมเมียง ได้แก่ นางอินคำ นางแสงเอ๋ย ทนนานแก้ว ทนนานมา การอมเมียงนี้ สุเทพ สุนทรเกสัช (2513 : 19 - 20) กล่าวว่าในภาคเหนือของประเทศไทย การกินเมียงได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งในเมืองและชนบท

สำหรับชนเผ่าในนวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า ตัวละครที่เป็นผู้หญิง เช่น หนะคะ ทะเด หนะมี และหนะแอ ทุกตัวจะกินหมาก ซึ่งตรงกับที่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2518 : 12) กล่าวว่าผู้หญิงกะเหรี่ยงพื้นเมืองมีรอยเปื้อนคราบหมาก เพราะกินหมากกันเป็นประจำ ดังตัวอย่าง

"หนะแอ ผลอพูดค่านั้นหนะบ้านน้ำหมากลงช่อง

(วิถีคนกล้า : 10)

"หนะจางงหน้าบั้งเคี้ยวหมากปากเปราะ

(วิถีคนกล้า : 49)

สำหรับอาหารชาวเขา ศูนย์วิจัยชาวเขา กระทรวงมหาดไทย (2526 : 238) กล่าวถึงอาหารในชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงบนภูเขาว่า มีข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวที่บริโภคส่วนมากเป็นข้าวเจ้า ซึ่งปลูกเองเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน กะเหรี่ยงจะกินข้าว

ข้อมมือเป็นส่วนใหญ่ โดยการตำด้วยครกกระเดื่องและตำพอสำหรับบริโภคแต่ละวัน เพื่อป้องกันการขึ้นราของข้าวสาร เนื่องจากความชื้นบนภูเขา ส่วนมากจะตำข้าวตอนเช้ามีด เมื่อตำเสร็จก็เอามาหุงกินในตอนเช้าวันนั้น

นวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า ลูกป่า และหมู่บ้านอาบจันทร์ มีการบรรยายจากของหมู่บ้านชาวเขาในตอนเช้าว่า มีเสียงเกิดจากการตำข้าว ดังตัวอย่าง

"เสียงข้าวข้อมมือปลุกหมู่บ้านให้ตื่นแต่เช้ามีด"

(วิถีคนกล้า : 36)

"ยาคิตื่นเช้าเป็นพิเศษในวันนั้น ตื่นก่อนเสียงกระเดื่องตำข้าว
จะดังเสียอีก ยังเข้านอนอยู่มาก หมู่บ้านมืดมิด"

(ลูกป่า : 67)

กะเหรี่ยงมีกับข้าวง่าย ๆ ประเภทพริก เกลือ ผัก และเนื้อบ้างเป็นครั้งคราวพวกผักต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับฤดูกาลเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็เพราะอาหารทุกชนิดนั้นส่วนมากจะหาได้จากการผลิตเองในไร่นา และจากลำห้วย ป่าเขา ที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน พริกเป็นอาหารที่จำเป็นที่สุดในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับเกลือ พริกที่กะเหรี่ยงใช้บริโภคเป็นพริกขนาดเล็กคือเป็นพริกขี้หนูชนิดหนึ่งมีรสเผ็ดร้อนมาก ทุกครัวเรือนจะปลูกพริกนี้ปะปนพืชอื่น ๆ อยู่ในไร่ข้าว นอกจากนี้ก็มักจะทำสวนพริกขนาดเล็กอยู่ข้าง ๆ บ้านเพื่อได้พริกในปริมาณที่เพียงพอที่จะบริโภคในครอบครัว กะเหรี่ยงใช้พริกมากในการประกอบอาหารเพราะอาหารของชาวกะเหรี่ยงนั้นเป็นอาหารเผ็ดน้ำพริกจึงเป็นอาหารยืนพื้น นอกจากนี้ยังใช้พริกใส่แกงทุกครั้งไม่ว่าส่วนประกอบอื่น ๆ ของแกงนั้นจะเป็นพืชผักหรือเนื้อสัตว์ชนิดใด ๆ ก็ตาม พืชผักต่าง ๆ เป็นอาหารที่ได้มาจากการปลูกไว้ในไร่ข้าว ซึ่งเป็นการทำในช่วงฤดูฝน ฉะนั้นในไร่ข้าวนั้นนอกจากจะปลูกข้าวแล้วยังปลูกพืชอื่น ๆ อีกมากมายหลายชนิดขึ้นอยู่ปะปนกันกระจายไปทั่วไร่ นับตั้งแต่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ผักกาด ถั่วต่าง ๆ พักต่าง ๆ เผือก มัน ฯลฯ ไปจนถึงผักปรุงรสอีกหลายชนิด เช่น ผักชี เป็นต้น

การรับประทานอาหาร ชาวกะเหรี่ยงจะนำข้าวที่หุงสุกร้อน ๆ มาเทลง
บนภาชนะไม้ เกลี่ยให้ข้าวกระจายเต็มภาชนะ แล้วแหวกข้าวให้เป็นช่องว่างตรงกลางสำหรับวาง
ขนมแกล้งแล้วจะนั่งล้อมวงรอบภาชนะด้วยมือและเบิบบัวจากภาชนะกับแกล้งหรือน้ำพริกเลย
ไม่มีจานข้าวสำหรับแยกใส่ข้าว ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์

หม่อแปะชอบยกส้อมออกมา สำหรับข้าวเรียกว่า เชอะบิ ในเชอะบิมีข้าวสวยหุงและ ๗
จับเป็นก้อนจุกอยู่เต็มกลางข้าวแหวะเป็นที่ว่างสำหรับวางกับ วันนี้มีมูสะไต่ถ้วยหนึ่ง
มูสะไต่คือน้ำพริก เป็นอาหารหลักของคนที่นี่ นุโพคนเฒ่ามาแต่เล็ก ๆ แล้ว...ขอเพียง
มีพริกหรือเกลืออย่างใดอย่างหนึ่งมันก็พาข้าวกลืนได้คล่องคอ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 13)

มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายสภาพความเป็นอยู่ของหม่อเงพอ ซึ่งมีฐานะ
ยากจนมากไม่มีแม้กระทั่งน้ำพริก พริก หรือเกลือ ซึ่งเป็นอาหารหลักของชาวกะเหรี่ยง
ดังข้อความต่อไปนี้

แม่เรียกกินข้าว นื่อง ๆ เฮโลเข้าหา...แม่และน้อง ๆ ตะกรามกินอย่างหิวโหย
เงพอเช็ดมือกับสะโพกแล้วนั่งลงในภาชนะไม่มีน้ำพริก ไม่มีแม้พริกหรือเกลือ ที่มีคือข้าวหุง
และ ๗ บนกับหัวเผือกหัวมันและลูกเต๋อย"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 60)

อาหารของชาวเขา บราควในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านอาบจันทร์ วิถีคนกล้า
และลูกป่า ดังนี้

หุงข้าวโพดบนลูกเต๋อย ข้าว กลอย มูสะไต่(น้ำพริก) ขุยไผ่ พริก เกลือ น้ำต้มเมี่ยง
ที่คลอ หัวมันหมกไฟ ตัวตุ่นเผา พริกป่น ถั่วหมักถั่วเน่า ต้นข้าวโพด กะพี้สน ลูกก่อเต๋อย

ลูกก๋อแป้น รังคิณะนี้ เก้ง ฟาน จักจั่น แมงป่อม คางคก ข้าวห่อใบตองออกสีแดงเขละ ๗
เห็ดจี่

ในเรื่อง นกแอ่นฟ้า ไก่ค่อม เด็กบ้านคอย เขี้ยวเสือไฟ และบ้านไร่ชายดง
ได้กล่าวถึง อาหารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเภทกับข้าว

ฮ้าแห้ง (ปลาร้าแห้ง) น้ำพริกตาแดง กะปิกุ้ง น้ำปู ปลาจ่อม แกงแค แกงไก่ใส่
หยวกกล้วย ยำผักกุ่มคอง ลาบ แกงฮังเล แกงอ่อมควาย แกงใส่ผักขี้เสียง ปลาแห้ง
ปลาล้ม น้ำพริกเผาร้า ลาบหมูสด ๆ ฮ้าแห้ง หอมบ้อม แคบหมู จิ้มส้ม ข้าวเหนียวจิ้ม
น้ำแกง แกงหน่อไม้คอง น้ำพริก ปลาช่อนหมกใบขมิ้น คั่วแคฮอด ลาบพาสสด แกงอ่อมพาน
หมูส้ม น้ำปู น้ำท้อ แก้วต้ม

ประเภทอาหารว่าง

ข้ามเม่าคลุก มักรู้ แมงซี (แมงกูดจี่) คั่ว ยำน้ำล่า ข้าวเต๋อ ข้าวหวาน ลูกเหียง
ข้าวโพด ข้าวโพ่ ลูกมู ข้างคางคินจี่กับเกลือ มันกั่ว น้ำแข็งเต็ก

1.5 พืชที่มีในท้องถิ่น

ในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีการนำพืชที่มีในท้องถิ่นมาสะท้อนใน
นวนิยาย โดยนำมาบรรยายธรรมชาติ นามเป็นฉากบรรยายสภาพท้องถิ่นของภาคเหนือ และ
นำมาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีความเป็นอยู่ของตัวละคร เป็นส่วนหนึ่งของที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม
และอาหาร เช่น

หญ้าเจ้าชู้ คนเมืองเรียกหญ้าก่อนชูก้านสะพรั่งเต็มพื้นที่ แมงวายหรือสาบเลื้อขึ้นเป็นหย่อม ๆ
รอให้นาวจืดกว่านี้สักหน่อย แล้วแมงวายจะบานโพลนสีขาวเศร้า ๆ เวลาหมอกลงอ้อยอิ่ง
แมงวายจะสลัวเลือนรางอยู่เต็มสนาม

(เด็กบ้านคอย : 21)

ผักอีเอ็มต้นใหญ่ยืนนานมาแต่เมื่อไรมันจำไม่ได้ บางทีอาจจะก่อนมันเกิดเสียอีก ใบมันฝอย ๆ ใบมันเล็ก ๆ เหมือนเกล็ดหอยเอาต้มกินก็ได้ หนึ่งกับน้ำพริกก็ได้ ใส่แกงแคก็อร่อย"

(ไอ้ค่อม : 122)

มาลา คำจันทร์ ได้นำพืชที่มีในหมู่บ้านชาวเขา มาสอดใส่ในนวนิยายทำให้ นวนิยายเกิดความจริง เนื่องจากพืชต่าง ๆ เหล่านั้น สามารถพบได้ในหมู่บ้านชาวเขาทาง ภาคเหนือ ยกเว้น "ฝิ่น" ซึ่งลดน้อยลงมากภายหลังจากการพัฒนาชาวเขาบนพื้นที่สูงใน ประเทศไทย

ข้าวไร่ดอกงามขึ้น กอข้าวไม่ใหญ่แต่เมื่อขึ้นเบียด ๆ กันเลยลงตาไปหมด ขอบไร่ชายไร่ มีผักทอง ข้าวโพด พริกตลอดจนเต้าและพืชผักอื่น ๆ บางส่วนเกิดจากมือคนบางพวก นกหนูคาบเมล็ดมาตก ข้าวกล้าและพืชผักเขียวงามเป็นที่วางใจได้ แต่งานใหญ่อีกอย่าง ยังไม่ได้เริ่ม งานนั้น คือการลงไร่ฝิ่น"

(วิถีคนกล้า : 78)

พืชที่มีในท้องถิ่นซึ่งปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้

<u>ชื่อท้องถิ่น</u>	<u>ชื่อทางราชการ</u>	<u>ชื่อท้องถิ่น</u>	<u>ชื่อทางราชการ</u>
มะกั้ม	มะกอกกั้ม	ผักควบ	สันตะวาใบโปร่ง
ต้นเขอะแบวเต้าเตอะ	ผักกาดก้านขาว	ผักบุษบา	ผักบอด
ดอกขอมพอ	ดอกหางนกยูง	ผักไหม	ผักขม
กาสะลอง	ปีป	ผักเผ็ด	ผักคราด
หอมบ้อม	ผักชี	ถั่วปี	ถั่วพุงหมู
ดอกป้าบ	ดอกบัวสาย	มะปิ่น	มะตูม
อีเอ็ม	มะรุม	ท้าวาน	คารอก

<u>ชื่อท้องถิ่น</u>	<u>ชื่อทางราชการ</u>	<u>ชื่อท้องถิ่น</u>	<u>ชื่อทางราชการ</u>
ผักเขียว	ผักทอง	แมงวาย	สาบเสือ
มะแก้วน	ตะขบ	ตึง	ยางพลวง
หนามเล็บแมว	แก้วมือไว	คอกบานใบ	ดอกคริสต์มาส
ทองห่อข้าวยาบ	ชายผ้าสีดา	หญ้าสะแลบ	กกกลม
เอื้องตึกโต	ข้างกระ	เกงเคง	กระเจียนแดง
มะขัก, ส้มป่อยเทศ	มะค่าดีควาย	มะกอกฟาน	มะกอกพราน

1.6 เครื่องมือ

เครื่องมือของชาวชนบทภาคเหนือ ซึ่งปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีสี่ประเภทคือ เครื่องใช้ภายในครัวเรือน เครื่องใช้สำหรับตัดสัตว์ เครื่องใช้ในการกลสิกรรม และเครื่องมืออุตสาหกรรมในบ้าน นวนิยายทุกเรื่องของ มาลา คำจันทร์ จะกล่าวถึงเครื่องมือของชาวชนบทภาคเหนือไว้ด้วย ดังนี้

1.6.1 เครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ กะพ้อม ครุ กะปะไฟ สลุงน้ำหยาด เสื่อ กะลา กระบุง ขันโตก น้ำเต้าแห้ง เสวียน กระทุ กระต๋องตำข้าว ครกมอง กระตัง เตابุง หม้อดิน หม้อหนึ่ง หวด กระบวย หม้อข้าวหม่า กระบอกน้ำ ตุ่ม กระบอกไม้ขาง กระเบะ ขะเป (สำหรับข้าว) ทีบหาวย อุ่น้ำปลา ครกมอง หม้อต้มเหล้า ตะเกียงกระป๋อง เป็นต้น นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้มีการกล่าวถึงเครื่องมือในครัวเรือนของชาวชนบทภาคเหนือ โดยนำมาสอดแทรกในวิถีการดำเนินชีวิตของตัวละคร เช่น ในนวนิยายเรื่อง ไร่ค่อม นางแสงคำมาอยู่ปรนนิบัติแม่ซึ่งเจ็บป่วย ตอนเช้านางได้เข้าไปในครัวไฟ เพื่อประกอบอาหาร เครื่องใช้ในครัวมี หม้อดิน ก้อนเส้า หม้อข้าวหม่า ข้าวหวด ไห หม้อหนึ่ง ดังรายละเอียดว่า

แสงคำตากเสื้อขึ้นพื้นแขวะ ๆ แล้วหักกิ่งไม้สับทับทนามาว ๆ ตีนฟ้ายก ตั้งหม้อดินก้นดำน ก้อนเส้า...หม้อข้าวหม่าแช่ข้าวค้างคืนเย็นเจียบ น้ำข้าวหม่าตกได้ถุ่นแฉ่ ๆ วกข้าวใส่ ข้าวหวดแล้วราดน้ำชะข้าวกรอกข้าวลงไหแล้วนำไปตั้งบนหม้อหนึ่ง

(ไร่ค่อม : 102)

นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ยังได้อธิบายเครื่องใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ ซึ่งเป็นของพื้นเมืองในภาคเหนือ อันได้แก่ ข้าห่าง เต่าปุง สลุง ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำคงและแก้วเป็นริบตี้นเต้เข้าเพื่อจะไปตัดใบตองมามุงโรงต้มข้าวหมูและได้หำบ "ข้าห่าง" ไปเพื่อใส่ใบตอง ผู้เขียนได้อธิบายลักษณะของข้าห่างว่าเป็นเครื่องสานชนิดหนึ่งที่มีรูปร่างคล้ายกระบุงว่า

ข้าห่างหำบมาคนละคู่ สานตาห่าง ๆ รูปทรงคล้ายกระบุงขัดสานหยาบ ๆ เอาความคงทนมากกว่าประณีต สานห้วยเส้นตอกถักคาคด้วยห้วย"

(เขียวเสือไฟ : 79 - 80)

สำหรับ "เต่าปุง" เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนของตัวละคร เรื่องไอ้ค่อม มาลา คำจันทร์ ได้อธิบายว่า คือเต่าพื้นบ้านชนิดหนึ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เต่าปุง คือ เต่าพื้นบ้านที่ขุดเจาะดินทะลุถึงกันสามรูรูหนึ่งลาดเอียงเฉียง ๆ สำหรับใส่พื้นรูสองเจาะตรง ๆ แนวตั้ง สำหรับวางกันหม้า รูสามสุดท้ายสำหรับระบายควัน

(ไอ้ค่อม : 87)

ในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย สลุงเป็นมรดกที่แม่ของมงคลได้รับมาจากตายาย สลุงเป็นภาชนะชนิดหนึ่งของภาคเหนือ ใช้สำหรับใส่ของ รูปร่างกลม มีการสลักลวดลายสิบสองราศีแต่ในภาคเหนือจะสลักเป็นรูปช้าง ไม่ใช่หมูเหมือนในภาคกลาง

สลุงคือขันขนาดใหญ่ ทรงกลม สลักลวดลายคูนูนออกมาเป็นรูปสิบสองราศี ตั้งแต่ ใจ เป้า ยี่เฒ่า... ฯลฯ คือ ขวด ฉลุ ขาล เกาะ... ฯลฯ ราศีที่สิบสองของคนเมืองกับคนใต้ไม่เหมือนกันลวดลายที่สลักตัวทำย ไม่ใช่หมูแต่เป็นช้าง

(เด็กบ้านคอย : 50)

เครื่องใช้ในครัวเรือนของชาวเขาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง
วิถีคนกล้า หมู่บ้านอาบจันทร์ ลูกป่า อันได้แก่ กระตึ่งตำข้าว กระบะไฟ กระบอกไม้ไผ่ มีด
ไม้สนเกียะ กระชู และกล้องยาสูบ เครื่องใช้ดังกล่าวนี้ มีปรากฏจริงในหมู่บ้านชาวเขา
เผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2518 :
182) ได้อธิบายเกี่ยวกับเครื่องใช้ ของชาวกระเหรี่ยงดังนี้

กระตึ่งตำข้าว เป็นไม้ท่อนยาว มีแกนวางอยู่บนไม้ง่าม 2 อัน ไม้ที่ตำมีเสาชานาบ
สองข้างเป็นเครื่องบังคับทิศทางของปลายกระตึ่ง ปลายกระตึ่ง
ที่เหยียบมีความยาว ประมาณ $1/3$ ของปลายที่ใช้ตำ มักจะตั้งไว้
ใต้ถุนบ้าน มีไม้ปักเอียงทางปลายกระตึ่งที่เหยียบเพื่อใช้จับทรงตัว
เวลาตำ และมีเชือกห้อยจากเพดาน (พื้นบ้าน) เพื่อจับด้วยนวนิยาย
ของ มาลา คำจันทร์ กล่าวถึงครกกระตึ่งว่าเป็นส่วนหนึ่งใน
วิถีชีวิตของตัวละครชาวเขา โดยจะมีเสียงกระตึ่งตำข้าวใน
ตอนเช้าทุกวัน

กระบอกไม้ไผ่ ใช้กระบอกไม้ไผ่ ยาวหนึ่งปล้อง สำหรับใส่น้ำ ปอกผิว
มีเชือกเหนียว คล้องสำหรับเปื้อะพาดหัว ปากตัดเฉียง 45 องศา
ประมาณ $1/4$ ของความกว้างของกระบอก เชือกทำจากเยื่อไม้
ปอกตัวเองตามขนาดที่ต้องการใช้นวนิยายของ มาลา คำจันทร์
ได้ให้ตัวละครใช้กระบอกไม้ไผ่ไปตักน้ำหรือใช้กระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำดื่ม
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

"นุโผเดินไปล่าเสียงกระบอกน้ำลงกระชูด่างแล้วร้อง
ขึ้นหลัง...ก่อน ยังล่าเสียงน้ำได้ที่ละห้ากระบอก แต่
วันนี้ฆ่าเอามาเกือบสิบ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 138)

ไม้สนเกียะ

ใช้แทนตะเกียง เรื่องลูกป่า มาลา คำจันทร์ ได้ให้หม่อเงพอ ดิบุ
พะกะทอ และคือเง ป็นเขาไปหาสนเกียะและได้อธิบายไม้สนเกียะดังนี้
"สนเกียะมีลักษณะแตกต่างจากไม้อื่นตรงที่ว่า เนื้อของมันอ่อนนุ่มมาก
จึงเป็นเชื้อไฟได้อย่างดีแม้ยังสด ๆ

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 42)

กระชู

เครื่องสานทรงกลม ก้นสอบ เล็ก ยาว คางี้ ใช้สำหรับขนของที่ต้องการ
แบกหาม เช่น ฟืน กระบองน้ำ อาหาร นวนิยายของ มาลา คำจันทร์
ได้ให้ตัวละครใช้กระชูใส่สิ่งของต่าง ๆ เช่น ชะเอม ไม้ไผ่ และ
อธิบายว่ากระชูจะมีปลายคางเวลาแบก กระชูจะอยู่บนหลังแต่
สายคาดกระชูจะนำมาอยู่บริเวณหน้าผากคนแบก "หม่อเงพอรังสาย
กระชูคาดหน้าผาก เดินตามแม่ขึ้นเขามาคุ้ม ๆ"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 56)

กล้องยาสูบ

ถือกันว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของกะเหรี่ยงที่จะขาดเสียไม่ได้
และนิยมใช้กันไม่ว่าชายหนุ่ม, หญิงสาว และแม้กระทั่งคนแก่
ตลอดจนไปกระทั่งเด็ก ๆ ด้วยกล้องยาสูบนี้ทั้งชนิดแบบธรรมดา ๆ
ที่ทำขึ้นง่าย ๆ คือทำจากรากเหง้าของต้นไผ่ หรือต้นไม้บางชนิดและ
ชนิดที่ทำจากเขาควายเป็นประดับให้สวยงาม

ตัวละครชาวเขาในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ นิยมสูบยาสูบ
กันมาก เช่น หมอผี พ่อของยาขี ในเรื่องลูกป่า ผู้เฒ่าชายหญิงในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ หนะแอ
ทะมี จ่ออุ ปู่เถน ในเรื่องวิถีคนกล้า

"ปากผู้เฒ่าคาบกล้องยาควันกุ่ม ๆ ทั้งชายหญิง"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 15)

"กล้องยาถูกจุดสูบอีก ผู้เป็นพ่อนั่งเอน ๆ ฟังต่อไม้"

(ลูกป่า : 146)

"จ่ออุพักมือเพื่อจุดกล้องยายาวงอสูบ"

(วิถีคนกล้า : 74)

1.6.2 เครื่องใช้สำหรับดักสัตว์ เครื่องใช้สำหรับดักสัตว์ที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ได้แก่ ต้มเหียน พ้าดำ แซะ ไช เบ็ดถ่วง จีบ ยอ ข้อง แร้วดักหนู ฯลฯ ซึ่งเป็นเครื่องใช้สำหรับดักสัตว์ของชาวชนบท มาลา คำจันทร์ ได้อธิบายลักษณะของเครื่องมือดักสัตว์ชนิดต่าง ๆ ว่า "ต้มเหียน" เป็นเครื่องมือดักปลาไหล "พ้าดำ" "แร้ว" เป็นเครื่องมือสำหรับดักหนู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"ต้มเหียนเป็นเครื่องมือดักเหียนหรือปลาไหล รูปร่างคล้ายอีจู้"

(เขี้ยวเสือไฟ : 15)

เครื่องมือจัดการหนูทุกเรียกว่า พ้าดำ ง่าย ๆ เช่นกัน ตอกกล้องไม้แคบแต่ยาววันผาสองด้าน ด้านหน้าเป็นทางหนูเข้า ด้านบนเป็นที่สวมท่อนไม้หนัก ๆ ท่อนไม้มีเชือกโยงไปสัมพันธ์กับลิ้นกระดก วางเหยื่อล่อไว้ที่ลิ้นนี้ หนูเข้ามากินลิ้นกระดกพลิกตัว ท่อนไม้หนักจะหล่นมาทับหัวหนูให้แหลกเลย

(บ้านไร่ชายดง : 55)

หนานแก้วทำแร้วดักหนูเกือบยี่สิบ... เพียงแต่เหลาใบไม้แผ่น ๆ สองซีกประกบกัน รัศติดันโค้งแล้วมีเชือกโยงปลายปลายคันมาสอดลูกขักระหว่างแผ่นไม้อีกที ลูกขัดทำหน้าที่ย่างไม้แผ่นให้แยกจากกันเมื่อหนูวิ่งมาชนลูกขั เชือกดีดตัวขึ้น ไม้แบนจะหนีบเอาหนูคาไว้

(บ้านไร่ชายดง : 54)

1.6.3 เครื่องใช้ในการกลีกรรรม นวนิยายของ มาลา คำจันทร์

เด็กกล่าวถึงเครื่องใช้ประเภทนี้ คือ คันไถ จอบ ขวาน เลื่อยกะลา กุบ จอบ กาวีข้าว และเกราะควายถึงแม้เกราะควายจะมีได้เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการกลีกรรรมโดยตรง แต่เป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยให้เห็นบรรยากาศของท้องทุ่งท้องนา

"เกราะควาย" ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525 : 6) อธิบายว่า เป็นเครื่องใส่คอควายสำหรับบอกสัญญาณว่าควายของตนไปทางไหน ขณะที่เจ้าของนำควายไปเลี้ยง วัสดุที่ใช้ทำได้แก่ ไม้กระบอกมะพร้าว เชือก

"คันไถ" เครื่องมือกลีกรรรมใช้ในการทำนา ชาวนามักใช้เครื่องมือนี้ในการไถกลับดินก่อนทำให้ร่วนซุย นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า และบ้านไร่ชายดงตัวละครเป็นชาวนา และมีการใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชาวนาในชนบทภาคเหนือ

1.6.4 เครื่องใช้ในอุตสาหกรรมในบ้าน เครื่องใช้ประเภทนี้

มาลา คำจันทร์ได้กล่าวไว้ในนวนิยายเรื่อง บ้านไร่ชายดง เขี้ยวเสือไฟ และเด็กบ้านดอย คือ "พื้ม" "กู่ทูก" "กงปั่นฝ้าย" เครื่องใช้ดังกล่าวมีในชนบทภาคเหนือ ซึ่งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525 : 6) ได้อธิบายว่า พื้มเป็นส่วนประกอบของการทอผ้า วัสดุที่ใช้ทำได้แก่ ไม้ไผ่ เชือกค้าย ในนวนิยาย เรื่องเขี้ยวเสือไฟ นางบัวจัน สอนให้แก้วเหียนทอผ้าเพราะถือว่าเป็นงานที่ผู้หญิงควรจะทำเป็น แต่แก้วเหียนไม่ชอบจึงทอผ้าไม่เป็นระเบียบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แก้วเหียนวางมิด บัดเศษบัดขุยออกจากหน้าตักแล้วลุกขึ้นมองเส้นฝ้ายแผ่ผืนคาพื้ม มองซีพื้ม มองกระสวยพุ่งฝ้ายเกะกะกิดขวาง ประตักประตืดไม่รู้วางมื่อวางตีนอย่างไรถูก มื่อซ้ายจับกระสวย มื่อขวาจับหวีพื้มจะยกขึ้น"

(เขี้ยวเสือไฟ : 68)

1.7 อาชีพ

คนในชนบทภาคเหนือมีอาชีพที่ผูกพันอยู่กับพื้นดินเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับคนในชนบทภาคต่าง ๆ ซึ่ง สนิท สัมครการ (2521 : 7) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วราษฎรในชนบทภาคเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การทำนา การทำสวนผลไม้ และปลูกพืชเพื่อขาย การทำนาในภาคเหนือนี้ทั้งการทำนาดำและนาหว่าน ข้าวที่ปลูก ส่วนมากเป็นข้าวเหนียว ซึ่งชาวเหนือใช้บริโภคเป็นอาหารหลัก ตัวละครในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เป็นชาวชนบทภาคเหนือและมีอาชีพหลักคือ ทำไร่ ทำนา มีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องทุบเขากินคน ซึ่งไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชนบทภาคเหนือ อาชีพของตัวละครสอดคล้องกับคำกล่าวของ สนิท สัมครการ ข้างต้นว่า ชาวชนบทภาคเหนือมักจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม

มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนชีวิตของชาวนา ชาวไร่ ในชนบทภาคเหนือที่มีฐานะยากจนสองประเภทคือ ประเภทแรก มีที่ดินในการทำเกษตรกรรมน้อย ประเภทที่สอง ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าหรือทำไร่นาแบบแบ่งผลผลิต การปลูกข้าวจึงมุ่งปลูกไว้เป็นอาหารสำหรับครอบครัว ซึ่งบางครั้งได้ผลผลิตน้อยไม่พบบริโภค เนื่องจากเกษตรกรรมต้องอาศัย ดิน น้ำ และอากาศเป็นสำคัญ ฉะนั้นเมื่อฝนตกผิดฤดู หรืออากาศแห้งแล้ง ไม่มีฝน จึงมีผลกระทบต่อผลผลิต กล่าวได้ว่าคนในชนบทภาคเหนือ รวมทั้งชาวเขาที่กระจัดกระจายอยู่บนภูเขาสูงและตามที่ราบนั้นมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติมีอิทธิพลต่ออาชีพของตัวละครได้แก่ เรื่องเด็กบ้านดอย เมื่อชาวนาหว่านกล้าแล้วฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้กล้าตาย ชาวนาจึงไม่ได้ปลูกข้าว

ผวยังไม่จ้างฟ้าตกลงมา มันตกบ้างแต่กระปริงกะปรอยเต็มทีข้าวกล้านั้นเห็นจะหมดหวังกันเสียแล้ว เงามแห่งความทุกข์ยากเริ่มแผ่ปีกออกคลุมบ้านดอย ไม่มีการเก็บเกี่ยว มันหมายถึงไม่มีข้าวกินกันทั้งปีทีเดียว

(เด็กบ้านดอย : 107)

เรื่องนกแอ่นฟ้า หนานแก้วเกี่ยวข้าวแล้ว วางพ่อนข้าวพาดคองวางไว้ในนา
ถึงเวลากลางคืนเกิดฝนตกลงมาทำให้ข้าวเสียหาย ผลผลิตที่ได้จึงลดลง ดังรายละเอียดว่า

รุ่งเช้าทุกคนตื่นเช้า สองคนฉวีเมียคอนจอบคนละเล่มออกไปไถนาที่นอกทุ่ง ฝนยัง
โปรยปราย...พ่อนข้าวนอนแช่น้ำจนวมอ้ม...นาเจ้าอื่นที่ยังไถไถไม่เก็บเกี่ยวต้นข้าว
ก็สุราบจมอยู่ไถน้ำ ต้นข้าวไม่ถูกตัดจะคุดน้ำขึ้นไปเลี้ยงลำต้นทำให้ข้าวหลุดคอรวงเสียหาย
ส่วนเจ้าที่เกี่ยวแล้วแต่ยังไม่ไถบน พ่อนข้าวแช่น้ำนาน ๆ ข้าวจะงอกได้ ดังนั้นคนทนาจึง
ขมิบมันออกมาขนข้าวให้พ้นน้ำ วันนั้นจึงไม่มีการเก็บเกี่ยว ไม่มีเสียงหัวเราะเฮฮาให้ได้ยิน
เหมือนทุกวัน

(นกแอ่นฟ้า : 138)

ปัญหาในการปลูกข้าวนอกเหนือจากธรรมชาติแล้ว ยังเกิดจากแมลงศัตรูพืช
อีก เช่น บุ๊กด นก หมู หนอน มากิน พระยาอนุমানราชธน (2531 : 94) กล่าวว่า บุ๊กดข้าว
คือปูนา เป็นสัตว์เวรสัตว์กรรมของชาวนา เพราะกัดแล้วก็ไม่กินแต่จะกัดเล่น มาลา คำจันทร์
ได้สะท้อนปัญหาบุ๊กดข้าวในนวนิยายเรื่องไอ้ค่อม เรื่องนกแอ่นฟ้า และได้ให้ตัวละครแก้ปัญหาด้วย
การจับปูมาเป็นอาหาร เช่น เคียวเป็นน้ำปู เอามาคาน้ำพริก หรือแกงคั่ว ดังตัวอย่าง

ตะวันร้อนแรงกล้า สาย ๆ ไกลเที่ยงน้ำในนาจะร้อน ปูจะขึ้นจากน้ำมาแอบซุ่มตามกอหญ้า
บนคันนา ไอ้ค่อมจะหิ้วข้อมไปใหญ่ออกไปนอกทุ่ง ปูเป็นหมื่นเป็นแสนเต็มทุ่งจะถูกจับ มันถูก
จับทุกปี แต่ปูไม่เคยหมด

"ปูแม่หนึ่งออกลูกเป็นร้อย มันแพร่เร็วนักถ้าเราไม่จับมาท้าน้ำปู มันจะกัดกินข้าวกล้า
เสียหายหมด"

"นอกจากทำน้ำบู เราเอาบูทำอะไรได้อีกละยาย"

"ได้สิ ตาหน้าพริกก็ได้ แกงคั่วบูใส่ดอกจิ้งก็ได้อ"

(ไอ้ค่อม : 110)

นอกเหนือจากการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักแล้ว ทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในชนบทภาคเหนือ ได้ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้แก่ สานกระบุง สานเข้ สานไซ จักตอก ควั่นเชือกบอ ถักยอ ทอผ้า เย็บนมม ตีเกี้ยวฝ้าย มวนตองบุหรี เผาถ่าน การจักสานนั้น ธรรมชาติในชนบทได้อำนวยวัสดุในการทำได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย และตามริมห้วยหนองบึงก็มี กก ซึ่งเหล่านี้เป็นวัสดุธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์ได้ใช้จนถึงปัจจุบัน มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนภาพการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนของชาวชนบทภาคเหนือว่า

พ่อเผ่าโขยกเขยกไปได้ริมไม้ จัดการสานเข้ สานไซของแกไปตามเรื่อง พ่อเผ่ามีฝีมือในทางนี้...ว่างการว่างงาน พ่อเผ่าก็สานนั้นสานนี้ไม่มีหยุด รายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ จากฝีมือแกเอาไว้ออหมากเหมี้ยงพลูยาสู้ปากสู้คอ เอาให้หลาน ๆ มั่ง เอาทำบุญตั้ง

(นกแอ่นฟ้า : 57)

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ซึ่งได้แก่เครื่องจักสานนั้น ปัจจุบันศิลปะหัตถกรรมประเภทนี้ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจากมีสินค้า "พลาสติก" เข้ามาแทนเครื่องจักสาน มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนไว้ในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านดอยว่า

ตะกร้าผ่าซี่ของพ่อถูกตีตลาดย่านแม่ เพราะสินค้าพลาสติกสู้ตลาด เข้ามายึดครองแทน

(เด็กบ้านดอย : 135)

นอกจากนี้ยังมีการหาของป่ามาขาย นับเป็นการทำมาหากินอย่างหนึ่งของชาวบ้านในชนบทภาคเหนือ เพราะของดี ๆ ในป่ามีทั้งพืชและสัตว์ นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนในนวนิยายว่ามีการหาของป่ามาขาย ไม่ว่าจะเป็นพืชซึ่งได้แก่ หน่อไม้ มะกอก เปลือกต้นก่อ หวาย หรือสัตว์ต่าง ๆ เช่น ฟาน หมูป่า เป็นต้น ดังตัวอย่าง

หนานแก้วกับหนานมาผาเด็ก ๆ ตามกันเป็นทางข้ามเนินตะวันตก เลยไปอีกไกลเป็นป่าไผ่ไล่ หน่อไล่หาวเล็ก ๆ ขนาดด้านมืด คนนิยมกิน มันจะเพาะขึ้นเป็นบางที่บางแห่ง ไม่ขึ้นประปรายทั่วไปเช่นไผ่อื่น ๆ สองหนานคิดกันว่าจะขุดหน่อไม้ขายให้ลุงอ้าย

(บ้านไร่ชายดง : 39)

สำหรับอาชีพของชาวเขานั้น ขจิตกัย บุรุษพันธ์ (2528 : 83)

กล่าวว่าอาชีพหลักของชาวกะเหรี่ยงคือ การทำไร่เพาะปลูกข้าว ข้าวโพด พริก ฯลฯ โดยปลูกข้าวเป็นพืชหลัก การปลูกข้าวของชาวกะเหรี่ยงมีสองประเภทคือ กระเหรี่ยงที่อาศัยอยู่บนภูเขาจะ ปลูกข้าวไร่ ส่วนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามที่ราบระหว่างหุบเขาจะปลูกข้าวในนาแบบขั้นบันได ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะภูมิประเทศตามธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการกลีกรรรมของชาวเขา มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายว่า หมู่บ้านของยาซิมักจะปลูกข้าวเป็นพืชหลัก ซึ่งปลูกข้าวไร่บนภูเขา และปลูกข้าวในนาแบบขั้นบันได สอดคล้องกับคำกล่าวของขจิตกัย บุรุษพันธ์ ดังตัวอย่าง

"ข้าวไร่บนภูเขาเริ่มเก็บเกี่ยวกันแล้ว แต่ข้าวนาบนพื้นราบเพิ่งแทงรวงไผ่พ้นกาบหุ้ม"

(ลูกป่า : 104).

นาในหุบเขาเป็นนาขั้นบันได เนื่อนาสูง ๆ ต่ำ ๆ ไม่เท่ากันเหมือนนาพื้นราบ...

นาในหุบเขาเนื้อดินไม่ได้เป็นดินเหนียวเหมือนนาพื้นราบ หากแต่เป็นดินปนทราย เสียโดยมาก

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 90)

สถาบันวิจัยชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงบนภูเขานั้น ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไรก็ต้องปลูกข้าวไว้กินเอง ทุกคนต้องทำไร่ข้าว นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงจะมีลักษณะดังกล่าวคือ ทุกครอบครัวในเรื่องจะปลูกข้าวไว้กินเอง เช่น ครอบครัวของนุโพและครอบครัวของหม่อเงพอ ครอบครัวนุโพมีฐานะดี ส่วนครอบครัวของหม่อเงพอยากจนมาก แต่ทั้งสองครอบครัวก็ปลูกข้าวไว้กินเอง และทำไร่ด้วย

นอกจากนี้งานหัตถกรรมภายในครัวเรือน เช่น การทอผ้า และปักลวดลายบนผ้าซึ่งมีปรากฏในนวนิยายเรื่องลูกป่า วิถีคนกล้า และหมู่บ้านอาบจันทร์ โดยแม่ของยาชี ทะแอะ และนางหน่อที่คา เมื่อว่างจากการทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ก็จะทำการทอผ้า หรือปักลวดลายบนผ้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่ของยาชีนั่งทอผ้าตุก ๆ อยู่ข้างฝา แม่ทอได้สวยและไว ไม่แพ้ใคร

"แม่จะทอผ้าห่มให้แก หนาวแล้ว เมื่อกลับไปพื้นราบแกจะได้มีผ้าห่มหลาย ๆ ผืน"

"เอาลายข้าวฟ่างนะแม่"

"ลายข้าวฟ่างมันช้าคงไม่ทัน อีกสองสามวันบ้านเราก็จะลงมือเกี่ยวข้าวกันแล้ว แม่คงได้ทอแต่กลางคืนเท่านั้น"

(ลูกป่า : 104)

"นางทะแอะเย็บปักถักร้อยอยู่เป็นปกติ จอมมองงานฝีมือในเมื่อผู้เป็นแม่อย่างทิ้ง ๆ ฝั้วพันคว่างเปล่าเพียงสอยเข็มลงไปก็เกิดความงามขึ้น"

(วิถีคนกล้า : 67)

นอกจากชาวเขาจะมีอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนแล้ว บางครั้งยังหาของป่ามาขายเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ อีกทางหนึ่ง บางครั้งก็แลกเปลี่ยนเป็น

สิ่งของ ในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ของป่าที่ชาวเขานำมาขายได้แก่ เปลือกแกง ลูกก่อ ไม้ไผ่ เปลือกชะเอม เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ หม่อมเจพอกับแม่ไปตากเปลือกแกงในป่า เมื่อ นำมาแลกข้าวของชาวพื้นราบเนื่องจากข้าวที่ปลูกไม่พอกิน มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายว่า

"หม่อมเจพอกับแม่และน้องอีกสองคนเข้าป่าไปเมื่อสามวันก่อนเปลือกแกงอยู่ในป่า ข้าวสาร อยู่ดินเขา ตากเปลือกแกงแล้วเอามาตากแห้ง สองแม่ลูกแบกกระชูลงมาแลก ข้าวได้กระชูละหลักร้อย"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 56)

เรื่องลูกป่า ยาชักกับพ่อ เข้าป่าตากเปลือกชะเอมและตัดไม้ไปขาย คงรายละเอียดต่อไปนี้

ยาชักกับพ่อหาเปลือกชะเอมได้เงินหรือยกว่า ชะเอมต้นใหญ่ที่ใช้การได้ก็หมดป่า สองพ่อลูกหันไปตัดไม้และผ่าซีก... ไม่เฉพาะยาชักกับพ่อเท่านั้น คนอื่น ๆ ก็ตัดด้วย

(ลูกป่า : 157)

1.8 วรรณกรรม

ชาวไทยภาคเหนือ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากลานนาไทย มีมรดกทางวัฒนธรรม ที่ตั้งามส่วนหนึ่งสืบทอดกันมาในลักษณะของคติชาวบ้าน เช่น คำอุส่าว - อุบ่าว คำคม ปริศนา คำทาย ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกวรรณกรรมลานนาไทย ได้แก่ โคลง กาพย์ คำว และ ~~และ~~ เป็นต้น คำประพันธ์เหล่านี้แต่เดิมคงมีบ่อเกิดมาจากถ้อยคำที่ สัมผัสคล้องจองกันสั้น ๆ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดกันโดยทางมุขปาฐะ ต่อมาภายหลังจึงมีกวีและ นักเขียนคิดสร้างหลักเกณฑ์ คำประพันธ์ขึ้นมา และได้นำมาแต่งเป็นวรรณกรรมขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้แก่ วรรณกรรมประเภทต่อไปนี้

1.8.1 วรรณกรรมประเภทคำขอ มีลักษณะเป็นนิทานประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องที่ มาลา คำจันทร์ นำมากล่าวถึงในนวนิยาย ได้แก่ คำขอเรื่องหงส์หิน คำขอเรื่องเจ้าสุวัตรบัวคำ คำขอพระอภัย คำขอนางอุทธรา คำขอฮ้านางจิม และคำขอ สืบของพระยาพรหมไวยหาร อันเป็นวรรณกรรมคำขอที่รู้จักกันดีในภาคเหนือ นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงพระยาพรหมไวยหารและวรรณกรรมคำขอว่า

"พอเล่าว่าพระยาพรหมเป็นกวีที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งของเมืองเหนือ ท่านเขียนคำไว้มากมายทั้งปะทัดทำเล่นคำขอพระอภัยและอื่น ๆ"

(เด็กบ้านดอย : 51)

ในเรื่องเด็กบ้านดอย มงคลมานอนบ้านย่า ย่าจึงเล่านิทานให้ฟัง มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายว่า

ย่านอนฟังพาบนพูก ลมพัดมาเบา ๆ หอมกลิ่นดอกไม้มาอ่อน ๆ วิธีเล่านิทานของย่าไม่เหมือนคนอื่น กล่าวคือ ย่าจะท่องออกมาเป็นคำในตอนที่มันประทับใจย่า และมันก็ซึมแทรกเข้าสู่ระบบการจดจำของเด็กน้อย โดยไม่มีใครคอยถือไม้เรียวบังคับ

ไว้องวิก

แม่หญิงใจหาญ

ดาบปีศาจพราน

หีบศพขาดัน

อันนี้มาจากคำขอของเจ้าสุวัตรนางบัวคำ ตอนที่พรานป่าล่าเจ้าสุวัตร แล้วจูงนางไป

"เข้าดงป่าไม้

ใบหล่นสอยสอย

ง่อมหาจอยวอย

คนอีกของข้า"

จากคำเจ้าหงส์หิน ตอนที่เจ้ากุมารน้อยออกตามหาว่าที่ถูกยักษ์

ลักไป

"เจ้าลับตาไป	น้องบั่นหน้า
ตายหรือยังบู่	
เป็นเพื่อนกัน	เดินคั่นบ่น
แหมแฝกหูกาคม	
ยามที่ท้าวล้ม	ศกวงเปอะตัม
น้องหมายจกม	หอบลูกตัวตัม
ยามน้องตกจม	หวังฟังมอัม
กรรมมารุมเตือนพ้อง"	

จากคำขอพระอภัย ศรีสุวรรณคร่ำครวญถึงพระอภัยที่ถูก

นางผีเสื้อลักพาตัวไป

คำเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ทำไมครูไม่เอามาสอนบ้างนะ

มันเข้าใจยากกว่า

"สมญาโลกอุดรพิสดาร อันลึกไอลหาร
พิสุทธภิเชกสุกใส
อีกธรรมตันทางครรไล นามขนานขานไช
ปฏิบัติปรีดีเป็นสอง... ฯลฯ เป็นไหน ๆ

(เด็กบ้านดอย : 36)

1.8.2 วรรณกรรมประเภทบทขอ เป็นบทขอที่ช่างขอใช้ขับได้ตอบกันหรือ
ขับเป็นเรื่องราว มักจะเป็นบทสั้น ๆ ไม่ค่อยมีการบันทึกไว้ มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงบทขอ

ละลายยางเหนียวโดยให้จันดีทำงานไปและขับขอไปด้วย อันเป็นการสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทภาคเหนือแบบหนึ่ง ที่ทำงานโดยไม่เคร่งเครียดนักระหว่างการทำงานไปก็ขับขอไป ซึ่งทำให้การทำงานเป็นไปอย่างเพลิดเพลินไม่น่าเบื่อหน่าย

ดวงดาวอยู่ฟ้าจกเลือกเอาแก่นไผ่ ๆ ปลาเหยียนน้อยละเหยียนน้อยอยู่ในไซ จกเลือกเอาตัวละเดกล่า ๆ นายเป็นลูกไผ่เมียไผ่มาเปิงใจตัวข้า บ่หลังจุพอร้างที่...เมาลมมันคือขอละม้ายเชียงแสน ซึ่งเธอได้ยินมาจากข้างขอในงานบวชลูกหลานเมื่อปีที่แล้วปากขับขอไป มือก็ขาดผกไป

(นกแอ่นฟ้า : 100)

1.8.3 วรรณกรรมประเภทนิทาน มาลา คำจันทร์ ได้มีการนำนิทานพื้นบ้านในภาคเหนือ มาสอดแทรกไว้ในนวนิยาย โดยมีนิทานเกี่ยวกับสถานที่ นิทานเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ดังต่อไปนี้

1.8.3.1 นิทานเกี่ยวกับสถานที่ ได้แก่ เรื่อง "ดอยงัม"

ในเรื่อง เด็กบ้านดอยย่าเล่าให้มงคลฟังว่า มีถ้ำหลวงอยู่ถ้ำหนึ่งสมัยทอดมาอยู่ใหม่ ๆ ย่าจะได้ยินเสียงฆ้อง เสียงกลอง ดังเองทุกคืน บ้านใครจัดงานก็จะไปยืมถ้วยชามจากถ้ำในถ้ำ ต่อมาชาวบ้านยืมแล้วไม่คืน ฆ้องโธจึงเอาหินมาปิดถ้ำ เรื่องย่าเล่าให้มงคลฟังนี้ตรงกับนิทานเกี่ยวกับสถานที่แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่ง ไพธ เลิศพิริยกุล (2516 : 113) กล่าวไว้ในคติชาวบ้านล้านนาไทยว่า

ดอยงัม เป็นชื่อของภูเขาลูกหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอสันกำแพงในบริเวณดอยงัมนี้ มีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง ภายในถ้ำนี้ไม่มีใครสามารถที่จะเข้าไปได้ เพราะว่าปัจจุบันนี้ได้มีก้อนหินขนาดใหญ่กลิ้งลงมาปิดปากถ้ำเสียแล้ว

มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า สมัยก่อน ถ้ำดอยงัมนี้มีสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งคือ ได้มีผีเผ่าทรัพย์สมบัติอยู่ และทรัพย์สมบัติเหล่านี้ ถ้าใครต้องการจะยืมไปใช้ในพิธีต่าง ๆ ก็จะมาขอเอาไป ต่อมามีคนในโลกมากไปขอยืมของใช้แล้วไม่ส่งกลับคืน ดังนั้น

ที่เฝ้าอยู่ก็เลยเอาก้อนหินมาปิดปากถ้าไว้เสียโดยไม่ทำให้ใครมายืมอีก ผีที่เฝ้าปากถ้ำนั้น ถ้าวันไหน
เกิดคิดถึงเรื่องของใช้ที่ถูกยืมแล้วไม่ส่งคืนนั้นขึ้นมาก็จะเคียดแค้นเอาเท้ากระแทบแผ่นดินจน
สั่นไหว

1.8.3.2 นิทานเกี่ยวกับภูตผี ปีศาจ ได้แก่เรื่อง ผีปกครองโหล่งจำแลง
ผีป่าบอง ผีป่าตะวอดตอละวาด ผีเสื้อห้อย ผีโพง และเสือเย็น เป็นต้น ซึ่งนิทานเหล่านี้เป็นที่
แพร่หลายและรู้จักกันในชนบทภาคเหนือ มาลา คำจันทร์ ได้นำมาสอดแทรกในนวนิยาย
ได้อย่างเหมาะสม เช่น ตอนที่นางอินคำต้องอยู่ในป่า ความน่าสยองกลัวบรรยากาศและธรรมชาติ
ต่าง ๆ ทำให้นางเกิดความกลัว และนึกถึงผีเสื้อห้อย ตามนิทานที่เคยได้ยินมา ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

"เหมือนเสียงคนร้องไห้ ร้องไห้ไทย...ไห้ไทยอยู่แว่ว ๆ เหมือนดังมาจากกันห้วย
เหมือนมันเดินเข้ามาแล้ววน ๆ เวียน ๆ อยู่รอบบ้าน นางนึกไปถึงผีเสื้อห้อยที่เคย
ได้ยินสมัยเด็ก ๆ ครั้งนั้นบ้านเมืองยังเป็นป่าคามมีแต่เสือหมีเล่ากันว่าฝนตกผีเสื้อห้อย
ไม่มีที่อยู่อ มันจะร้องไห้ขอชุกหัวนอนกับคน"

(บ้านไร่ชายดง : 47)

มาลา สอดแทรกนิทานเรื่องเต้าน้อยของคำ ลงในนวนิยาย
เรื่องเด็กบ้านดอย โดยให้ยายของมงคล เล่าให้มงคลฟัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ย่าเล่าเรื่องเต้าน้อยของคำว่า...มีเศรษฐีคนหนึ่งมีเมียสอง วันหนึ่งพายเรือออกหาปลา
ได้ปลาแล้วก็ให้เมียหลวงหิ้วเรือตัวหนึ่ง ให้เมียน้อยพายเรือตัวหนึ่งนางเมียน้อยมันเป็น
ผีเสื้อจึงลักกินปลาหมด นางขอเปลี่ยนที่นั่งกับเมียหลวง พอจะกลับบ้านผัวก็ขอดูปลาตะข่อง
ทางเรือไม่มีปลา นางเมียน้อยว่าเมียหลวงเป็นผีเสื้อผัวจึงตีด้วยไม้พายตกลำตายไป
นางกลายเป็นเต้าน้อยของคำ เมียน้อยนับแต่นั้นก็ไขกลับนางอุธาลูกเมียหลวงให้ได้รับ
ความทุกข์ยากต่าง ๆ แต่เต้าน้อยของคำก็มาช่วยบดเป่าทุกครั้ง นางเมียน้อยจึงให้คน
ทอดแหเอาเต้าน้อยขึ้นมาฆ่า ฆ่าอย่างไรก็ไม่ตาย ไหรบอกว่าต้องให้นางอุธาส่งเอง...

"ย่า นางอุธลาเอาแม่ตัวเองต้มน้ำร้อนตายไปนางไม่ตกนรกหรือ"

"นางถูกแม่เลี้ยงบังคับ"

"ย่าเล่าไปเรื่อย ผมคุลีเกไม่เห็นเหมือนที่ย่าเล่า"

"ลิเกมันจะรู้อะไร"

(เด็กบ้านคอย : 55)

1.9 การละเล่น

เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจการเล่นของเด็กในแต่ละภาคจะแตกต่างกัน นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ การกล่าวถึงการละเล่นของเด็กในชนบทภาคเหนือดังต่อไปนี้ ชนกว้าง อุ่มลี ชี้นัด ว่าว ขว้างโหว่ เป่าหนัง สี่ดา ไข่เต่า เตย วัวชน หม้อข้าวหม้อแกง ปาเบ๊ย อียาย หมากหลุม ข่อนหา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องเด็กบ้านคอย มีการกล่าวถึงการเล่นสี่ดา ซึ่งเป็นการเล่นถึงการพนันชนิดหนึ่ง มาลา คำจันทร์ ให้นิยามละเอียดอย่างชัดเจนเมื่ออธิบายการเล่นสี่ดาจบ ก็กล่าวถึงการละเล่นของเด็กอีกอย่างคือ อียาย ซึ่งมีวิธีการเล่นดังต่อไปนี้

สี่ดาคงเอาชื่อมาจากตารางสี่เหลี่ยมขนาดฝ่ามือสี่ช่องติดกัน มีหมายเลข 1.2.3.4. กากับแต่ละช่องใครทอยเข้าช่องไหนเจ้ามือก็จะจ่ายลูกก่งเท่าตัวเลขส่วนมากเจ้ามือจะกินหมด มงคลจึงไม่ยอมเล่นวันแต่จะเป็นเจ้ามือ ไอ้กลจึงเสนอเปลี่ยนเป็นเล่นอียาย โดยเอาลูกก่งวางขาย คือเรียงรายเป็นแนวยาวเปลี่ยนกันทอยไปให้โดนเป้า ใครโดนก็ลูกก็ได้เท่านั้น

(เด็กบ้านคอย : 28) —

การละเล่น ปาเบ๊ย ปรากฏอยู่ในเรื่องเขี้ยวเสือไฟ ซึ่ง มาลา คำจันทร์ ได้ให้ ทัด เกลี้ยง บุญชู ทองอิน เล่นกันอยู่ก่อนแล้วคำคงไปขอเล่น ผู้เขียนได้บรรยายว่า

ไข่เต่ากับเตยคือชื่อของการเล่น ไข่เต่าเล่นกันโดยสมมติให้คนหนึ่งเป็นเต่า คลานสี่ขา
งุ่มง่ามระแวงระวังก้อนกรวดที่สมมติเป็นไข่ คนอื่น ๆ จะคอยหลอกล่อจนชิงไข่ ถ้าใคร
ถูกเต่าเตคนนั้นจะต้องเป็นเต่าตัวต่อไป ถ้าไข่ถูกขโมยหมดเต่าจะต้องพุน้ำลงกับพื้น
คนอื่นเอาไข่ไปซ่อน จากนั้นเต่าจะออกหาไข่ ถ้าเจอก้อนกรวดของใครก่อนคนนั้นต้อง
เป็นเต่าตัวต่อไป

การเล่นเตยยังสนุกสนานมาก เด็ก ๆ จะขีดเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างราวหกเมตร
ยาวแปดเมตร (ความยาวไม่แน่นอนแล้วแต่จำนวนผู้เล่น) ขีดเส้นแบ่งครึ่งตามยาวหนึ่งเส้น
ขีดขวางแบ่งเป็นห้องสามหรือสี่เส้นผู้เล่นแบ่งเป็นสองฝ่ายเท่า ๆ กัน ฝ่ายบุกจะออกไปยืน
นอกบ้านก่อน เมื่อฝ่ายรับพร้อมคือยืนประจำตำแหน่งที่จุดตัดเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายบุกจะเริ่ม
บุกหาวิธีหลอกล่อทะลุไปออกด้านสุดท้ายให้ได้ ถ้าใครคนหนึ่งเผลอฝ่ายบุกฝ่าไปออกหลังบ้าน
แล้วฝ่ามาออกหน้าบ้านได้โดยที่พรรคพวกตัวเองไม่โดนพัน ฝ่ายบุกจะชนะ ได้ขี้นหลังผู้แพ้
หนึ่งรอบ แต่ถ้าใครคนหนึ่งโดนพัน ต้องเปลี่ยนให้ฝ่ายรับออกเป็นฝ่ายรุกบ้าง

(เด็กบ้านดอย : 33 - 34)

1.10 ปัญหาสังคมของชนบทภาคเหนือ

มาลา คำจันทร์ มิได้มุ่งเสนอแต่ความบันเทิงเท่านั้น นวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ ยังได้สะท้อนปัญหาสังคมด้วย ปัญหาสังคมที่สะท้อนไว้ มีดังต่อไปนี้

1.10.1 ปัญหาเศรษฐกิจ

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนให้เห็นสภาพทาง
เศรษฐกิจของคนในชนบทภาคเหนือที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำอันเนื่องมาจากสาเหตุหลาย
ประการคือ

1.10.1.1 ปัญหาจากธรรมชาติ ชาวชนบทส่วนใหญ่ใน
ภาคเหนือประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่มีวิธีการผลิตที่ล้าหลัง ขาดความรู้
ทางด้านวิชาการ โดยลักษณะการทำกสิกรรมยังคงใช้วิธีการแบบเดิมที่ต้องอาศัยธรรมชาติเป็น

สำคัญถ้าธรรมชาติอันยผลผลิตที่ได้ก็มีปริมาณมากเพียงพอกับ การบริโภค แต่ถ้าฝนแล้งหรือฝนตก
ผิดปกติผลผลิตที่ได้ก็น้อยและคุณภาพต่ำ ซึ่งจะส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ต้องมีหนี้สิน
มလာ คำจันทร์ ได้กล่าวถึงความทุกข์ของชาวนาที่ประสบกับความยากจน อันเนื่องมาจาก
ธรรมชาติไว้ในเรื่อง เด็กบ้านดอย นกแอ่นฟ้า

เรื่องเด็กบ้านดอย ชาวนาชาวไร่ประสบปัญหา
ความแห้งแล้งขนาดหนัก ทำให้ข้าวกล้าตายหมดชาวนาต้องมีหนี้สินมากมาย บางครอบครัว
จึงจำต้องไปแลกเป็นข้าวบางครอบครัวต้องให้ลูกไปขอทาน

เรื่องนกแอ่นฟ้า ครอบครัวของหนานมาและ
ชาวนาอีกหลายครอบครัวเกี่ยวข้าวเพื่อรอการนวด แต่เกิดฝนผิดปกติตกลงมา ทำให้ข้าวที่เก็บเกี่ยว
ไปแล้วเสียหาย ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ชาวนาจึงมีรายได้น้อยลง อันเป็นผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
ดังตัวอย่าง

กลิ่นข้าวใหม่ปีนี้ไม่ค่อยหอมด้วยว่าเป็นข้าวแช่น้ำ กว่าจะเก็บขึ้นยุ้งได้ก็ต้องตากไว้
สามแดดสี่แดด กระนั้นเมื่อจะไถลงมาสี ข้าวส่วนที่ไม่แห้งดีก็ยังจับกันเป็นก้อนกลม
มีเส้นใยสีขาวของเชื้อราหุ้มห่อต้องหมั่นไถหมั่นตากอยู่เรื่อยมันจึงเพลาลง...
ข้าวปีนี้ราคาตกด้วยว่าเป็นข้าวอมความชื้น ใครต่อใครเคยหวังจะได้เงินก้อนใหญ่
จึงแต่ก่อนยอม

(นกแอ่นฟ้า : 148)

1.10.1.2 ชาวนาไม่มีที่นาเป็นของตนเอง ชาวนชนบทส่วนใหญ่

คืออาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักในการดำรงชีพแต่ชาวนาสวนมากยากจนไม่มีที่นาเป็นของตนเอง
ถ้าทำเป็นแบบแบ่งผลผลิตคนละครึ่งกับเจ้าของนาหรือเป็นการเช่านาผู้อื่นทำ การต้องแบ่งผลผลิต
และเช่านาผู้อื่น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำและมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น มလာ คำจันทร์
ได้สะท้อนปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอันเนื่องมาจากไม่มีที่นาเป็นของตนเองในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า
ผ่านไร่ชาดง และเขี้ยวเสือไฟ ดังตัวอย่าง

เรื่องนกแอ่นฟ้า หนานแก้วและหนานมี เป็น
 ชาวนาในชนบทภาคเหนือที่มีฐานะยากจนไม่มีที่นาเป็นของตนเอง หนานแก้วทำนาแบบแบ่งผลผลิต
 ส่วนหนานมีเช่านาคนอื่น ทั้งสองครอบครัวทำงานอย่างแข็งขันแต่ผลผลิตที่ได้กลับไม่เพียงพอ
 เนื่องจากไม่มีที่นาเป็นของตนเอง ดังนั้นทั้งสองครอบครัวจึงอพยพเข้าป่า ถางป่าทำไร่เพื่อ
 ให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอสำหรับการบริโภคในครอบครัว ซึ่งหนานแก้วได้ระบายความทุกข์เกี่ยวกับการ
 ไม่มีที่นาทำกินว่า

มันทุกข์ ทำไร่นานมันทุกข์มันยาก คนปลูกข้าวที่สุขสบายก็มีแต่คนที่มันนาของตัวเองเท่านั้น
 หนีไปสักหน่อยเถอะลูกเอ๋ย อีกหน่อยเรามันก็สบาย

(บ้านไร่ชายดง : 74)

1.10.1.3 ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้
 เศรษฐกิจของชาวนาตกต่ำ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นว่าชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินต้อง
 เสียกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่นายทุน เพราะไปกู้ยืมเงินนายทุนมาแล้วไม่มีเงินไปใช้คืน จึงถูกนายทุน
 ยึดที่ดินไป บางครั้งนายทุนใช้เล่ห์เหลี่ยมความรู้ทางกฎหมายคดโกงจนสามารถยึดครองที่ดินของ
 ชาวนามาเป็นกรรมสิทธิ์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังข้อความต่อไปนี้

ปลดเปลื้องเริ่มยึดนาลูกหนี้ที่กู้เงินแก่ มีใบที่ลูกหนี้กราบไหว้วิงวอนขอผ่อนผันทานอีกสักปี
 แกก็ไม่ยอม...หนึ่งในจำนวนผู้ถูกยึดที่นามีลุงปิ่นรวมอยู่ด้วย ลุงปิ่นมีที่นาอยู่หกไร่
 แกต้องการเงินสี่พันบาทยัดเจ้านาย ในตอนที่คำมีลูกชายแกต้องเกณฑ์ทหาร แกเคยต่อรอง
 ขอเขียนเป็นสัญญาวางนาสามไร่ แต่ปลดเปลื้องบอกว่าจะรับได้ก็แต่โฉนดหรือ น.ส.3
 เท่านั้น นาหกไร่ต่อสี่พันมันดูกระไรอยู่ลุงปิ่นเอาเงินมาหกพันห้าได้หกปีเข้ามาแล้ว มันเลย
 กลายเป็นททหมื่นห้า

(เด็กบ้านดอย : 148)

1.10.1.4 การกตราคาของพ่อค้าคนกลาง เป็นสาเหตุหนึ่ง

ที่กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของครอบครัวชนบท มาลา คำจันทร์ สะท้อนออกมาให้เห็นสภาพเศรษฐกิจของคนในชนบทภาคเหนือที่ต้องขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง เมื่อถูกพ่อค้าคนกลางกตราคาขายได้ก็จะน้อยลง แต่ชาวไร่ก็จำเป็นต้องขาย ปัญหาการกตราคาของพ่อค้าคนกลางมีปรากฏในนวนิยายเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ตอนที่เปละไฟกับนางหน่อเปะขอตัดกะหล่ำมาขาย ก็ถูกพ่อค้าคนกลางกตราคาดังบทสนทนาต่อไปนี้

"ข้าว่าจะตัดสักสามแปลง ใจข้าไม่อยากขายให้คนพันราบเลยมันเอาเปรียบเรา"

"ถ้าไม่ขายคนพันราบแล้วจะขายให้ใคร"

มันเอาเปรียบเรามากเกินไป ข้ารู้ละ วิทยุบอกว่ากะหล่ำในเมืองกิไลละสี่บาท แต่มันซื้อเราเพียงสี่สิบสตางค์

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 14)

1.10.1.5 การทำบุญเกินฐานะ เป็นลักษณะของคนในชนบท

อย่างหนึ่งที่รู้จักใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ มีการกัณฑ์เยี่ยมลิมา นำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับประเพณีระดม เศรษฐีธร (2514 : 36) กล่าวว่าคนจนเป็นจำนวนมากใช้จ่ายเงินจำนวนไม่น้อยเพื่อการทำบุญโดยไม่กลัวความยากจน เพราะถึงอย่างไรก็จนอยู่แล้วครอบครัวชนบทในตำบลสันปองอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้จ่ายเงินเพื่อทำบุญถึงร้อยละ 55 ของรายได้ประจำปี ในครอบครัว มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนสภาพสังคมชนบทภาคเหนือว่า แม้จะยากจนอย่างไรก็ต้องหาเงิน มาทำบุญ โดยหวังผลตอบแทนในชาติหน้า เช่น ประเพณีการทำบุญเดือนสิบสอง การทำบุญทานสลากภัต การทำบุญข้าวใหม่เดือนห้า ซึ่งทั้งหมดเป็นประเพณีการทำบุญของชาวเหนือ ชาวชนบทที่ไม่มีเงินทำบุญก็จะขายข้าวที่ยังไม่สุก ยังไม่ได้เกี่ยวไบก่อนเรียกว่า "ขายข้าวเขียว" เป็นการเอาเงินมาก่อน แล้วคิดเป็นข้าวใช้เมื่อข้าวสุกแล้ว แม้การทำนาจะได้ผลผลิตน้อยแทบจะไม่พอกินตลอดปี แต่ชาวบ้านก็ยินดีที่จะขายข้าวก่อน เพื่อเอาเงินมาทำบุญ

ค่านิยมประเพณีสะท้อนในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า โดยให้หนานแก้วขายข้าวเขียวให้ลุงทาเอาเงินไปซื้อของทาบุง ดูรายละเอียดว่า

หมายกำหนดการกินสลากหรือทาบุงสลากกัดได้มาถึง หนานแก้วไม่มีเงินจึงร้อนกร้อนใจนึกแกล้งไปบอกขายข้าวเขียวกับลุงทาเจ้าของนาหนานแก้วเอาเงินมาทำสืบบาทเท่ากับข้าวห้าถัง แก่ซื้อถังน้ำสังกะสีใบหนึ่ง หมกระป๋อง ปลากระป๋อง และของจุ๊กจิก อันเป็นเครื่องไทยทานของเหล่านี้ดี ๆ ทั้งนั้น อินทรไม่เคยได้กิน ไอ้หล้าก็ไม่เคยได้กิน ถึงวันกินสลากหนานแก้วยกถังสังกะสีกับเครื่องไทยทานไปวัด เงินทำสืบบาทซื้อเครื่องเคราทาบุงแทบไม่พอ แกล้งควักเงินที่เก็บออมเหมียดไว้ก็ยกสืบบาทสมทบลงไป เงินหมดบ้านแต่ทุกคนก็อึ้งเอมว่าได้บุญ

(นกแอ่นฟ้า : 68)

จะเห็นได้ว่าในด้านสภาพปัญหาเศรษฐกิจของชาวชนบทนี้ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนถึงสาเหตุในมุมกว้างคือ นอกจากจะมองที่สาเหตุแวดล้อม เช่น ปัญหาจากธรรมชาติ ไม่มีที่นาทำกิน การกดราคาดินแล้ว ยังชี้ให้เห็นสาเหตุที่เกิดจากชาวไร่ชาวนาเองด้วย

1.10.2 ปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ กาจกร อึ้งโพธิ์

(2522 : 378) กล่าวว่า เมื่อปี 2517 ได้มีการถ่ายภาพดาวเทียมทางอากาศในภาพได้แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียง 37% ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้ที่เหลืออยู่เนี่ยจะถูกทำลายต่อไปอีกตามทฤษฎีทางวิชาการ ประเทศที่มีเกษตรกรรมเป็นหลัก ควรจะมีป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด ถ้าต่ำกว่านี้จะเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้น

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม่ว่า สาเหตุของความแห้งแล้งในชนบทภาคเหนือ นั้น ส่วนหนึ่งของปัญหามาจากมนุษย์ทำลายทรัพยากรป่าไม้จนขาดความสมดุล มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนปัญหานี้ในเรื่องวิถึคนกล้า เด็กบ้านคอย โดยในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย มงคลได้บรรยายสภาพเดิมของ

หมู่บ้านที่มีความสงบสุข ธรรมชาติสมดุลอุดมไปด้วยอาหาร ป่าไม้ และฝนตกตามฤดูกาล แต่มนุษย์ได้อาศัยความเจริญเข้ามาตัดทอนผลประโยชน์และทำลายป่าไม้จนสัตว์ต่าง ๆ สัมตายเป็นที่เหลือนั้นจึงต้องหนีไปหาที่อยู่ใหม่ นอกจากนี้การตัดถนนเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ธรรมชาติและทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ซึ่งมีผลกระทบมาถึงจิตใจของคนอีกด้วย มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายว่า

"รถเกรดสามคันมุ่งกัดกินต้นไม้จนยอดเนินเปิดโล่ง เตือนกว่า ๆ มันทำลายล้างป่าได้ยิ่งว่าการถางป่าทำไร่ในเวลานานนับศตวรรษเสียอีก หินใต้ดินที่เป็นฐานให้ทุกชีวิตบนดอย ถูกขุดออกมากองกระจุกกระจาย กว่ามันจะก่อรูปเป็นหินอาจกินเวลานับล้าน ๆ ปี แต่กลับถูกทำลายอย่างง่ายดายในเวลาเดือนเศษ ความตาย ความแห้งแล้ง กำลังยื่นมือออกมาหาผู้คนที่นั่นแล้ว"

(เด็กบ้านดอย : 152)

นอกเหนือจากนี้ ชาวเขาได้ทำการเพาะปลูกแบบโค่นไม้และเผาป่า หรือทำไร่เลื่อนลอยเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า จากข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมของกรมป่าไม้ นางพนา สุวนิช (2529 : 18 - 19) ได้แสดงอัตราการบุกรุกเนื้อที่ป่าไม้ โดยเฉพาะของภาคเหนือในระหว่างปี 2525 - 2528 ว่าจากปี 2525 ภาคเหนือมีเนื้อที่ป่าอยู่ 54,847,500 ไร่ ลดลงเหลือ 52,578,750 ไร่ ในปี 2528 นั่นคือในระยะเวลา 3 ปี เนื้อที่ป่าภาคเหนือถูกทำลายลงไปถึง 200,000 กว่าไร่ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนว่าชาวเขาทำการทำลายทรัพยากรป่าไม้ด้วยการเผาป่าเพื่อเอาพื้นที่ทำไร่ ทำนา และปลูกฝิ่น ไว้ในวนิยายเรื่องวิถีคนกล้า และหมู่บ้านอาบจันทร์ ดังตัวอย่าง

บ้านแม่วาทรมเงาได้ยากด้วยว่าพวกมันมักจะถางต้นไม้ต้นไร่ลงหมดเพื่อปลูกฝิ่น
ดงดอยลูกใต้ที่แม่ยี่ตครองมักหัวล้านโล่งไต้งเหลือแต่หญ้าคา

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 63)

1.10.3 ปัญหาด้านสาธารณสุข

มาลา คำจันทร์ ได้ให้ตัวละครเผชิญกับความเจ็บป่วยเพื่อให้เห็นว่าชาวบ้านไม่ได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข เนื่องจากอยู่ห่างไกลความเจริญทำให้บริการด้านสาธารณสุขเข้าไปไม่ถึง เมื่อเจ็บป่วยทำให้ลำบากในการเดินทาง จึงส่งผลให้พวกเขารักษากันเองตามวิธีพื้นบ้านและพึ่งหมอเถื่อน ปัญหานี้ปรากฏในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า ไอ้ค่อม หมูบ้านอาบจันทร์ เช่น เรื่องนกแอ่นฟ้า ปู่ของอินทรโดนหนามตำที่เท้าและรักษาด้วยยากลางบ้าน เนื่องจากสถานพยาบาลอยู่ไกล จนในที่สุดก็เสียชีวิต เรื่องหมูบ้านอาบจันทร์ นางอินดาเจ็บหนักหนานแก้วพาส่งโรงพยาบาล นางอินดาเกือบจะเสียชีวิตกลางทางเนื่องจากโรงพยาบาลอยู่ห่างไกลและทางการคมนาคมไม่สะดวก มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายถึงระยะทางระหว่างบ้านมาโรงพยาบาลว่า

"ผ่านป่าเขา ผ่านบ้านคน จากแม่น้ำถึงปากทางตลาดอำเภอ ร่วมสามเฒ่ากิโลเมตร
จากอำเภอเข้าตัวเมืองอีกเกือบสี่สิบ ลุงอ้ายเจ้าของรถเรียกว่าค่ารถผ่านร้อย"

(บ้านไร่ชายดง : 109)

นอกจากจะเสนอปัญหาว่าโรงพยาบาลจะอยู่ไกลแล้ว

มาลา คำจันทร์ ยังได้สะท้อนว่าชาวบ้านในชนบทภาคเหนือได้ใช้การรักษาพยาบาลตามวิธีพื้นบ้านที่ไม่ถูกสุขลักษณะ โดยเครื่องใช้ในการปฐมพยาบาลไม่สะอาด จนทำให้อาการทรุดหนักลงอีก เช่น เมื่อปู่ของอินทรถูกหนามตำนางอินดาก็ปฐมพยาบาล ดังนี้

นางลูบนิ้วผ่าน ๆ แต่พอเคาะกลับสู่คางบอกความเจ็บปวด หนามตำลึกมาก
นางบอกพลางพยายามคู้ปลายเข็มเขียนาม พ่อเคาะอุทาน อะลา อะลา
นางจึงวางเข็มลง

"มันเข้าลึก พอเกลือไว้ก่อนเอะพ้อ เกลือมันดูหนาออกมา บ่งง่ายขึ้น"

"นางอันตาเคียวเกลือสองเม็ดก้มโปะก่อนฉีกผ้ามึงเก่า ๆ พันตีพ้อเล่า"

(นกแอ่นฟ้า : 56)

1.10.4 ปัญหาทางการศึกษา

ปัญหาการศึกษาของเด็กในชนบทภาคเหนือ มีปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ที่เคยเป็นครูในชนบทในพื้นที่ราบและเคยสอนเด็กชาวเขา จึงได้สะท้อนสภาพปัญหาทางการศึกษาไว้ในงานเขียน ดังต่อไปนี้

1.10.4.1 ชาวชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับความยากจนของผู้ปกครองนี้เอง ทำให้โอกาสทางการศึกษาของเด็กในชนบทมีน้อย นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาว่า เด็กในชนบทบางคนไม่มีโอกาสทางการศึกษา เพราะมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนผ่านตัวละครคือ "ยาชิ" ซึ่งเป็นลูกชาวกะเหรี่ยงที่ยากจน เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว พ่อของยาชิก็มุ่งมาะทำงานหนักเพื่อหาเงินเป็นค่าเล่าเรียนให้ยาชิ เพราะยาชิเรียนเก่งและมีความปรารถนาที่จะเป็นครูสอนพวกชาวเขา แต่แล้วพ่อของยาชิก็ประสบอุบัติเหตุตกห้วยหลังกระแทกกระเทือนมากจนทำงานหนักไม่ได้ตลอดชีวิต ยาชิจึงต้องลาออกจากโรงเรียนและหมดโอกาสในการศึกษาต่อ ดังตัวอย่าง

"ทำไมถึงลาออกครับ"

พ่อมันตกห้วยเสียหลังครับครู พ่อมันลุกไม่ได้ ยาชิต้องออกโรงเรียนไปหาไร่

"เสียคายนะ ยาชิเรียนหนังสือเก่ง"

"เรียนเก่งแต่ไม่มีคนส่งมัน ๆ ก็ไม่ได้เรียนแล้วครู"

(ลูกป่า : 155)

1.10.4.2 ปัญหาด้านความไม่เป็นธรรมในการให้ทุน

การศึกษา

มาลา คำจันทร์ สะท้อนให้เห็นว่า

ทุนการศึกษาที่มีให้กับเด็กในชนบทนั้น บางแห่งผู้พิจารณาทุนไม่ให้ความสำคัญยุติธรรมแก่ทุกคนที่
ขอรับทุน ทุนการศึกษาที่ให้นั้นส่วนมากจะระบุให้กับ "นักเรียนที่เรียนดีและยากจน" แต่บางครั้ง
นักเรียนที่ได้ทุนกลับเป็นลูกของคนที่มีอำนาจในสังคมชนบทแทนที่จะเป็นเด็กที่เรียนดีแต่ยากจน

มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนปัญหาความไม่เป็นธรรมในการให้ทุนการศึกษาไว้ในเรื่อง
เด็กบ้านคอย โดยให้มงคล ซึ่งมีฐานะยากจนแต่อยากเรียนต่อจึงไปสอบชิงทุน แต่ผลปรากฏว่า
ผู้ได้ทุนคือ ลูกของศึกษาธิการ ดังตัวอย่าง

"ครูว่าผมกับอ้วนมีสิทธิ์สอบชิงทุนเด็กยากจน"

"ถ้าได้ก็ดี กลัวแต่จะไปเจอลูกอำเภออย่างอ้ายใหญ่"

"ผมจะอ่านหนังสือมาก ๆ"

(เด็กบ้านคอย : 54)

"เป็นอะไรไปอายน้อย ไม่สบายหรือเปล่าหือ"

"ผมสอบชิงทุนไม่ได้ ครูใหญ่ว่าปีนี้ลูกศึกษาสอบด้วย"

"ไม่ต้องเสียใจลูก เรามันแพ้เขาเพราะเขามันลูกเจ้าลูกนายเรามันไพร่"

"แม่ คนอย่างเราต้องแพ้เจ้าแพ้นายตลอดไปหรือ"

(เด็กบ้านคอย : 59)

1.11 ประเพณี

ประเพณี หมายถึงความประเพณีของชุมชนหมู่หนึ่งที่ตั้งเป็นแบบแผนอย่าง
เดียวกัน และสืบต่อเนื่องกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติดอกนอกแบบถือว่าผิดจารีตประเพณี

ประเพณีเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายทำตามต่อกันมา คนรุ่นก่อนเคยทำอย่างไรคนต่อมาก็ทำอย่างนั้น ประเพณีเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ฝังแน่นมานานแล้วและถ่ายทอดกันได้ สำหรับประเพณีของไทย ภาคเหนือ นั้น บางอย่างก็เหมือนหรือคล้ายคลึงกับภาคอื่น ๆ สงวน ไชติสุขรัตน์ (2515 : 1) กล่าวว่า ในปีหนึ่ง ๆ ในภาคเหนือจะมีประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและศาสนา ดังนี้

1.11.1 เดือน 7 ของภาคเหนือซึ่งตรงกับเดือนเมษายน เดือนนี้จะมี ประเพณีการเล่นสงกรานต์ประเพณีดำหัว บอยบวชลูกแก้ว (บวชเณร) ขึ้นบ้านใหม่

1.11.2 เดือน 8 ตรงกับเดือนพฤษภาคม มี บอยเณร บอยหลวง ขึ้นพระธาตุ จุดบอไฟ (บั้งไฟ)

1.11.3 เดือน 9 ตรงกับเดือนมิถุนายน มี แสกนา หว่านกล้า

1.11.4 เดือน 10 ตรงกับเดือนกรกฎาคม เดือน 10 เพ็ญ เข้าพรรษา ทานขันข้าว อุทิศแด่ผู้ตายคารวะครูบาอาจารย์ ถวายผ้าอาบน้าฝน

1.11.5 เดือน 11 ตรงกับเดือนสิงหาคม แสกนา เอามื้อ (ลงแขก) สู้ขวัญควายหรือมัดมือควายบูชาแม่โพสพ

1.11.6 เดือน 12 ตรงกับเดือนกันยายน ผนตกหนัก น้ำมกท่วมใน เดือนนี้มีการทาสลาก หรือก๋วยสลากในวันขึ้น 8 - 15 ค่ำ ถึงเดือน 12 แรม 5 ค่ำ ในเดือนเพ็ญ 12 ค่ำ มีการทานอุทิศส่วนกุศลแด่คนตาย เพราะเชื่อว่ายมบาลปล่อยผีออกมารับ ของทาน

1.11.7 เดือนเกียง ตรงกับเดือนตุลาคม ทานบุญออกพรรษา การทาน สลากภัตต ทานกรฐิน จนถึงเดือนยี่เพ็ญ

1.11.8 เดือนยี่ ตรงกับเดือนพฤศจิกายน มีการทานกรฐินถึงวัน 15 ค่ำ ลอยกระทง ตามประเพณีทอดผ้าป่า เทศน์มหาชาติ

1.11.9 เดือน 3 ตรงกับธันวาคม มีประเพณีเทศน์มหาชาติ ทานทอด (ทอดผ้าป่า) สู้ขวัญข้าว

1.11.10 เดือน 4 ตรงกับเดือนเมษายน เดือนนี้มีการเก็บเกี่ยว
จะเสร็จแล้ว และเก็บข้าวเข้ายุ้งจนเสร็จฤดูกาลทำนา มีการทำบุญเรียกว่า ทานข้าวจี
ข้าวหลาม มีประเพณี ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน

1.11.11 เดือน 5 ตรงกับเดือนพฤษภาคม มีการทำบุญในวันมาฆบูชา
บอยหลวง หากมีศพระมักจะทำพิธีเผาในเดือนนี้

1.11.12 เดือน 6 ตรงกับเดือนมิถุนายน มีการทำบุญบอยน้อย
(บวชเณร - อุปสมบท) บอยข้าวสังข์ (ทำบุญอุทิศหาผู้ตาย) แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีการกล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ
ของชาวชนบทภาคเหนือ ดังต่อไปนี้

เรื่องเด็กบ้านดอย มีการกล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ เช่น
การทอนขันข้าวในวันเข้าพรรษา การคำหัวในวันสงกรานต์ งานบอยหลวงในการฉลองบันไดนาค
บวชลูกแก้วขึ้นบ้านใหม่ การแห่ครัวตาน การพ้อนเล็บ การพ้อนย่างเจ็ดบาท ประเพณีการ
ขอฝนด้วยการตีกลองดินบอกกล่าวพญาแถนและการแห่ข้าวแก้วขอฝน ประเพณีการลอยกระทง
และประเพณีการเอ๋อสาว

ประเพณีการคำหัวในวันสงกรานต์ เป็นประเพณีที่แสดงออกถึง
วัฒนธรรมของคนในภาคเหนือที่จะไปแสดงความเคารพนับถือและขอพรจากผู้ใหญ่ เพื่อความเป็น
สิริมงคล คำหัว หมายถึง การสระผม คนโบราณไว้ผมยาวเกล้ามวยจึงไม่นิยมสระผมบ่อย ๆ
บางคนไว้ผมยาวจนถึงบ่า ฉะนั้นในวันสงกรานต์จึงสระผมกันเป็นการใหญ่ เรียกว่า "คำหัว"
เรื่องเด็กบ้านดอย นางแสงมาพามงคลไปคำหัวตาและยายในวันสงกรานต์

สำหรับประเพณีการทำบุญบอยหลวง น.๗ ปากน้ำ (2525 :
34) ยธิบายว่า ในงานบอยหลวงนี้ จะมีการแห่แท่นเครื่องไทยทานจากหัววัดต่าง ๆ ในร่วมทำบุญ
ด้วยเรียกว่า "แห่ครัวตาน" ลางวัดก็จะจัดให้มีการประกวดประชาชนชบวนแห่ "ครัวตาน"
ด้วยชบวนแห่ครัวตานนี้ จะมีช่างพ้อนสาวรูปร่างสวยงามแต่งกายแบบพื้น เมืองพ้อนหน้าหน้าครัวตาน
เข้าวัดด้วย การพ้อนหน้าหน้าครัวตานนี้ถือกันว่ามีอันสิ่งมงคลเครื่องบรรเลงในการแห่แท่นตามแบบ
พื้นเมืองจะมี กลองยาว ห้อง แ่น กลองปะหลดปด ซึ่งเป็นกลองเล็กสำหรับขัดจังหวะเวลาตีจะมี

เสียงดังตึก ๆ นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีการกล่าวถึงงานปอยหลวงซึ่งสอดคล้องกับ
คำอธิบายของ น.พ. ปากน้ำว่า

เสียงกลองปะหลดปดคังหน้า ตามด้วยกลองหลวง ห้อง ฉาบ และเครื่องประโคนอื่น ๆ
สักครู่อยอดครวทากี่สั่นไหวตก ๆ ขึ้นมา มีช่างฟ้อนเล็บหน้า พวกนางนุ่งซิ่นต่อตีนใส่เสื้อ
แขนกระบอก เกล้านมญี่ปุ่นเห็นดอกเอื้องค่อย ๆ เยื้องย่างทอดแขนกรีดเล็บขึ้นมา
ครวทากของแต่ละวัดจัดแต่งด้วยรูปทรงหลากหลาย ล้วนแต่สวยงามทั้งสิ้น

(เด็กบ้านดอย : 45)

ประเพณีการเฒ่าสาวคือการไปเกี่ยวสาว เป็นประเพณีของ
ภาคเหนือที่ให้โอกาสหนุ่มสาวสามารถเลือกคู่ได้อย่างเสรี โดยมีพ่อแม่เป็นผู้ดูแล ตามปรกติชายหนุ่ม
นิยมไปเฒ่าสาวที่บ้านในตอนกลางคืนซึ่งเป็นเวลารว่างจากการงานประจำ มาลา คำจันทร์
ได้สะท้อนประเพณีการเฒ่าสาว โดยให้มงคล ใจยา แสง กล ไปเฒ่าสาวบัวจันทร์ และได้
โต้ตอบกันด้วยบทสนทนาเป็นคำว ซึ่งมีคามหมายเพื่อสื่อความในใจของตน ดังตัวอย่าง

"สาวเหยสาว วายมาบ่ต้อน หนีไปนอนมูมู่"

ไอ้แสงเอ๊ยหยวกเป็นทโสกรกพื้นบ้าน ใจความว่าสาวเอ๊ยพี่มาเกี่ยวหา ทำไมหนี

ไปนอนขดเสียเล่า ไม่ออกมาต้อนรับ

"บัวจันกินข้าวกับหยัง"

"กินข้าวกับน้ำปึก (พริก)" (ปึกเตื่อะคือกลับเสียเถอะ)

"นึกว่ากินข้าวกับแกงมะเขือ" ไอ้แสงยังคงติดต่อไป

ความหมายโดยนัยของคำว่าแกงมะเขือ คือนึกว่ายังเหลือเป็นไส้คอยู่

"มะเขือได้นะซี...แกงมะเขือได้ใส่หยวกด้วยนะ มงคลแอบยืมคนเดียวเห็นจะไม่มีหวัง
เสียแล้ว ไอ้แสงเอ๊ย สาวบัวจันท์ปฏิเสธอย่างไม่มีเยื่อใยว่าแกงมะเขือได้ (ได้หัวแล้ว

แถมไม่พอ ยังย้ำอีกว่าใส่หยวกด้วย หยวกคือสวกแปลว่าดู หมายความว่าแฟนของเธอ ดูด้วยนะ)

(เด็กบ้านดอย : 131)

นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า มีการกล่าวถึงประเพณีทานสลากภัต (การกินกล้วยสลาก) งานบอยและประเพณีเป็ง หรือประเพณีลอยกระทง ประเพณีนี้ชาวบ้าน ในภาคเหนือจะมีการตกแต่งบ้านด้วย

ประเพณีเป็ง ในวันยี่เป็งนี้ชาวชนบทภาคเหนือจะตกแต่ง บ้านเรือนด้วยธงสีต่าง ๆ ที่ประตูบ้านก็ประดับด้วยต้นกล้วย ต้นอ้อย ทางมะพร้าว ทำเป็นซุ้ม ประตูลอยสวยงามตามวัดหรือสถานที่สำคัญก็ตกแต่งด้วยดอกไม้และโคมไฟแบบต่าง ๆ เมื่อถึงคืน วันเพ็ญเดือนสิบสอง ก็จะจุดประทีปโคมไฟสว่างไสว ทุกวัดจะมีการทำบุญ ฟังเทศน์ บัณฑิตโคมลอย มีการทำกระทงน้อยใหญ่เป็นรูปต่าง ๆ เพื่อนำไปลอยในแม่น้ำ มาลา คำจันทร์ สะท้อน บรรยากาศและกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวชนบทภาคเหนือในเทศกาลยี่เป็งว่า มีการจุดประทีป บอกลไฟ ทำซุ้มประตู และมีการทำบุญ ดังตัวอย่าง

โกลัยเป็งเข้าทุกที่ หมู่บ้านเคยเขาชบกลับมีความเคลื่อนไหวคึกคักกระตือรือร้น เสียงประทัดแตกตามเคล้าเสียงหัวเราะยามค่ำคืนของเด็ก เดือนแจ่มแจ้งฟ้า บอกลไฟลูกเล็ก ๆ พุ่งพรวด ๆ ขึ้นฟ้าเป็นสายยาว พอถึงวันสิบสี่ค่ำศรัทธาชาวบ้าน ก็ไปตกแต่งช่องแก้วยังวัดพวกผู้ชายตัดไม้ผ่าซีกสานเป็นตาโปร่ง ๆ เพื่อกันทำเป็น เชาวงกต อันเป็นที่บำเพ็ญพรตของพระเวชสังคร พวกผู้หญิงเอาดอกตะล่อมกับ ดอกคำผู้จุมารอยเป็นมาลัยประดับที่ประตูวัดและประตูบ้านทุกบ้านก็จัดทำประตูป่า อันเป็นที่สักขีตรีย์เสด็จออกทรงพรต... ตกลงกลางคืนหญิงแม่เรือนก็จัดการต้มแกง หรือหนึ่งขนมเตรียมไปทำบุญตอนเช้า

(นกแอ่นฟ้า : 107 - 108)

2. ความเชื่อและค่านิยมของชาวชนบทภาคเหนือที่สะท้อนไว้ในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์

2.1 ความเชื่อ

นวนิยายเป็นสิ่งที่สะท้อนภาพของมนุษย์ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จึงมีปรากฏอยู่ในนวนิยาย สิ่งที่มีส่วนทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นส่วนตัวและสัมพันธ์กับสังคมคือ ความเชื่อ ค่านิยม ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกผู้ทุกนามไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใดชนชาติใด มีฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจเป็นเช่นไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว คนในชนบทมักจะมีชีวิตผูกพันกับความเชื่อในหลาย ๆ สิ่งอย่างแน่นแฟ้น สืบทอดกันมาโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นจริงหรือถูกต้องหรือไม่ เช่น เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ เชื่อโชคลาภ เชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ฯลฯ และจะถ่ายทอดความเชื่อนี้ให้ชนรุ่นหลังกระทำตาม นวนิยายของมาลา คำจันทร์ สะท้อนความเชื่อของชาวชนบทภาคเหนือ ไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความเชื่อและประเพณีการนับถือผี

เป็นความเชื่อของชาวชนบทภาคเหนืออย่างหนึ่ง ซึ่ง พระยาอนุমানราชธน (2531 : 2) กล่าวว่าไทยแต่เดิมนับถือผีถึงเดี๋ยวนี้ก็ยังนับถืออยู่ ผีนั้นแบ่งอย่างใหญ่สี่สองพวกคือ ผีดีและผีร้าย ผีดีนั้นตามปกติมีใจเป็นกลางไม่ได้มีให้ร้ายแก่ใครเว้นไว้จะทำให้โกรธ ถ้ามีความกลัวเกรงแสดงความเคารพนบนอบขอความคุ้มครอง หรือขออะไรจากท่านก็ถือกันว่าท่านก็ให้ ส่วนผีร้าย เป็นผีที่ให้โทษแก่มนุษย์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เรื่องเด็กบ้านดอยมีบทสนทนาระหว่างย่ากับมงคลได้กล่าวถึงผีว่า ผีดีและผีร้าย โดยอธิบายว่า ผีดีมีบรรพบุรุษและผีอารักษ์ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนในชนบทภาคเหนือ ดังบทสนทนาที่ว่า

"แล้วผีมันไม่หลอกเอาหรือย่า"

"ผีร้ายก็มี ผีดีก็มี"

"ผีดีมีอะไรบ้างย่า"

"อย่างผีปู่ย่า (ผีบรรพบุรุษ) เสือบ้าน เสือวัด (ผีอารักษ์)

(เด็กบ้านดอย : 44)

ความเชื่อและการนับถือผีของชาวชนบทภาคเหนือ ที่ปรากฏในนวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้

2.1.1.1 ผีนา หรือผีตาแฮก สังคมของชาวชนบทภาคเหนือ
เป็นสังคมเกษตรกรรมซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ โดยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต
ธรรมชาติอยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ชาวชนบทภาคเหนือจึงเชื่อว่าเหตุการณ์ทั้งร้ายและดีนั้น
เกิดขึ้นด้วยอิทธิฤทธิ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีสาร ดังนั้น ก่อนลงมือทำนาจะต้องทำพิธีเลี้ยงผีนา
เสียก่อนสำหรับอาหารที่นำไป เช่นผีนา มี ผยอ มยงค์ (2529 : 194) ได้กล่าวว่ามี ไก่ต้ม
เหล้าขาว แกลบ ข้าวต้มมัด ไข่ต้ม ข้าวดำ ข้าวแดง กล้วย น้ำอ้อย น้ำตาล ชาวนาจะยกคันทนา
ให้สูงขึ้นเป็นที่สถิตของผีนา เมื่อเลี้ยงผีนาเสร็จก็จะปักดาข้าวกล้าในนาแปลงที่ผีนายูก่อน
เป็นการเสี่ยงทายความมั่งคั่งของข้าวในนา มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ
และการนับถือผีนาของคนชนบทภาคเหนือ ดังเช่นที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้าโดยให้
ครอบครัวของอินทราทำพิธีเลี้ยงผีนาเพื่อบอกกล่าวให้ผีนาทราบด้วยความเคารพนับถือและเพื่อ
ให้ช่วยดูแลข้าวในนาด้วย ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกถึงความเชื่อนั้นสอดคล้องกับ
สภาพความเป็นจริงของคนในชนบทภาคเหนือ นอกจากนี้ยังได้มีการระบุถึงผีนา โดยให้ตัวละคร
คือหนานแก้วสนทนากับอินทราเกี่ยวกับผีนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หนานแก้วหาบข้าวเชื้อ ซึ่งแช่แล้ว ออกไปนอกทุ่ง อินทรคอนตะกร้าจุตดอกไม้รูปเทียน
และอื่น ๆ ตามไปติด ๆ หนานแก้วปลงหาบลงหัว นาแปลงหนึ่ง ซึ่งเกลี่ยหน้าดินราบเรียบ
แกปักเจวทิมุมคันทนาเห็นดอกค้าย เห็นดอกค้ำ ยกภาคลใส่เหล้าจอกหนึ่ง ข้าวปั้นหนึ่ง
กับไก่ชิ้นหนึ่งขึ้นจรดเพียงคิ้ว

"พ่อทำอะไร"

"เช่นผีนา"

"เช่นผีนา ?"

"เราจะหว่านข้าววันนี้แล้วอินทรา พ่อจะบอกผีนาให้เขาช่วยดูแลข้าวกล้า"

"ผีนาคจะแผ้วข้าวให้เราหรือพ่อ"

"ฮือ"

"มันอยู่ไหน"

"จู้ ๆ อย่าเรียกมันสิ ต้องเรียกเขา"

หนานแก้วจับคบออกกล่าวผีนาคก็เอากะแยะเล็ก ๆ
โกยข้าวเชื้อจากกระบุงมากำซัดเม็ดข้าวถูกเหวี่ยงไกลเป็นวงกว้าง

(นกแอ่นฟ้า : 20)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าชาว
ชนบทภาคเหนือเชื่อว่า ผีนาคหรือผีตาแฮกสามารถดูแลนาข้าวได้และทำให้ข้าวกล้าเจริญงอกงาม
ดังนั้น เมื่อจะหว่านข้าวจึงต้องทำพิธีบอกกล่าวผีนาคให้ทราบเสียก่อน

2.1.1.2 ผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายาย คือ ผีญาติผู้ใหญ่ที่เชื่อกัน
ว่ายังคงอยู่ในเรือนที่เคยอยู่เมื่อครั้งยังไม่ตาย เรียกกันว่าผีเรือน ผีปู่ย่าตายายหรือผีบรรพบุรุษ
ผีเหล่านี้จะคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานของตน ถ้าหากลูกหลานประพฤติไม่เหมาะสมก็จะโกรธ
บันดาลให้เจ็บป่วย ลูกหลานจะต้องทำการขอมาจึงจะหายโกรธ เมื่อถึงวันโกนวันพระ หรือวาระ
ที่ทำบุญข้าวสารในเดือนสิบ และบุญข้าวประดับดินในเดือนเก้า ลูกหลานจะต้องให้ทานอุทิศส่วนกุศล
ไปให้ ที่อยู่ของผีบรรพบุรุษจะอยู่ทางทิศใต้ (หัวนอน) เรียกว่า "หอ" ลักษณะของหอเป็นเรือน
เล็ก ๆ กว้างหนึ่งเมตร ยาวประมาณหนึ่งเมตรครึ่ง ในเรือนเป็นห้องวางเครื่องบูชาต่าง ๆ ใน
นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนภาพความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าตายาย
ไว้เช่นกันดังเช่น เรื่องนกแอ่นฟ้า หนานแก้วฆ่าไก่เพื่อเซ่นผีบรรพบุรุษเมื่อจะปลูกข้าว เป็นการ
บอกกล่าวและขอให้ข้าวในนางอกงาม ไก่ที่ฆ่าเท่ากับจำนวนของคนในบ้าน เมื่อเซ่นเสร็จก็จะ
นำไปทำอาหารเลี้ยงเพื่อนบ้านแล้วลงมือปลูกข้าวในวันนั้น ดังข้อความต่อไปนี้

ถึงวันที่หนานแก้วจะปลูก แก้วผ่าไก่หกตัวเท่ากับจำนวนคนในบ้าน เพื่อเลี้ยงผีปู่ย่า ไก่ถูกมัดติดหลักใต้ถุนบ้าน พ่อเผ่าผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวถือกรวยข้าวตอกดอกไม้ขึ้นไปทำพิธีที่ฝั่งผีครูหนึ่งแก็งเปิดช่องกระดานหน้าบ้านสั้มบอยลงมา หนานแก้วคอยอยู่แล้วก็เอาค้อนทุบหัวไก่คั้นบัก ๆ

"พ่อเลี้ยงผีปู่ย่าทุกปี ที่พ่อไ้เมืองคำข่าไม่เห็นเลี้ยง"...

"เช่นปี เช่นย่าเราถือมาอย่างนี้พ่อก็ถือตาม อย่าซักมากเลยนะ"

ไก่ที่เลี้ยงผีปู่ย่าจะถูกนำไปทำอาหารให้เพื่อนบ้าน

กินข้าวแล้วหนานแก้วกับพ่อเผ่าออกไปทุ่งเพื่อนบ้านมารออยู่แล้ว เมื่อพร้อมกันก็ลงมือทันที พ่อเผ่าถือกล้างนาก่อน กล้าแรกที่ปักค้ำมักเป็นผู้อาวุโสสูงสุดในบ้าน

(นกแอ่นฟ้า : 35)

นวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟสะท้อนความเชื่อว่าผีปู่ย่าสามารถบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ โดยให้นางบัวจันเชื่อว่า "ผีปู่ย่า" มาบอกว่าจะเกิดเรื่องกับครอบครัวของนาง ดังข้อความต่อไปนี้

"แม่ตายไปแล้วก็กลายเป็นผีปู่ย่าบรรพบุรุษฝ่ายบน ผีล่างผีบนบอกต้องกัน ไม่เอาเขี้ยวเสือไฟที่บ้าน จะจับหายเคือคร้อนไม่สิ้นสุด"

(เขี้ยวเสือไฟ : 53)

2.1.1.3 ผีกะ (ผีปอบ) ชาวบ้านมักเชื่อกันว่า ผีกะเป็นผีที่เข้าไปสิงอยู่ในตัวคนเราเรียกว่า "ผีปอบเข้า" เพื่อที่จะกินตับไตไส้พุงของคน ๆ นั้น สาเหตุที่จะทำให้นักเป็นปอบนั้นเชื่อกันว่ามี 2 ประการ คือ

ประการแรก เกิดจากการเรียนเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ เช่น เสน่ห์ยาแฝด อยู่ยงคงกระพันแล้วเวทมนตร์คาถานั้นแก่กล้าจนเกินไป หรือประพาศปฏิบัติผิดข้อห้ามของเวทมนตร์นั้น ๆ ผลที่สุดก็คือกลายเป็นผีปอบ

ประการที่สอง เกิดจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หากพ่อหรือแม่เป็นปอบ เมื่อตายไปแล้วผีปอบจะรีบออกจากร่าง ไปสิงสถิตบุคคลที่อยู่ใกล้และบุคคลนั้นจะกลายเป็นปอบทันที ถ้าผีปอบไปเข้าสิงร่างของใคร คนนั้นจะมีการชักกระตุกตื่นตระหนก ร่ายเสียงร้องโหยหวน ญาติพี่น้องต้องไปตามหมอผีมาทำพิธีขับไล่ผีปอบ โดยการใช้หว่ายวิเศษทางกระเบน มีดหมอ ว่านไฟเห็นหรือจิ้งจอกไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อผีปอบทนไม่ได้ก็จะออกจากร่างไป แต่ในบางรายถ้าผีปอบนั้นมีคาถาแก่กล้ากว่าหมอผี ผีปอบไม่ออกคนที่ถูกผีปอบเข้าสิงก็จะตาย

ชวาณาภาคเหนือมีความเชื่อเรื่องผีกะ (ผีปอบ) มานานแล้วคำว่าผีกะมีปรากฏอยู่ในมังรายศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญของอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 839 - 2101) ระบุว่า มีข้าทาสประเภทหนึ่งเป็นผีกะ หากใครซื้อไปก็คืนได้ การกล่าวหาบุคคลว่าเป็นผีกะนั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากในช่วงหลัง ปี พ.ศ. 2413 เพราะปรากฏว่าในระยะนั้นชาวต่างชาติหลายคนเข้ามาเยือนล้านนาได้บันทึกเหตุการณ์ไว้ทางองค์คล้าย ๆ กัน กรณีดังกล่าวมักลงเอยด้วยการขับไล่บุคคลที่ถูกกล่าวหาออกจากที่ดินและหมู่บ้าน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2527 : 114) ได้กล่าวว่าผู้มีอำนาจในสังคมทางภาคเหนือบางคนได้ใช้การกล่าวหาชาวบ้านว่าเป็นผีกะเพื่อเป็นเครื่องมือในการเข้าริบที่นาจากชาวนาหลายท้องถิ่น นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องผีกะของคนชนบทภาคเหนือไว้ในเรื่อง "เด็กบ้านคอย" โดยให้ชาวบ้านเชื่อกันว่า นางข้าย เป็นผีกะจนกระทั่งนางข้ายเกือบจะถูกเผาบ้านและถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

"บอกมามึงเป็นใคร"

"ปะ ไปแล้ว" บ้านวลไก่อ้อักอัก รากแตกพรวด พ่อเจ้าโคตหลบเกือบไม่ทัน
แกตบหน้าผัดังจาดจาด

"มึง มึงฝึกะอีซ้ายไ้มัย"

มะ...แม่น...แม่น....ปล่อยเถอะ ข้าจะไปแล้ว

"เอาหม้อแกงมา กูจะชูดหัวมัน" ฝีร้องให้สะอึกสะอื้นออกแรงดันโครม ๆ แต่แขนขา
ถูกยึดไว้แน่น ดิ้นเท่าไรก็ไม่หลุด ลุงบันหัวหม้อแกงคันทันดาป้อออกมา

"อีฉวลมัน...ฮือ ๆ มันตูกูกู กูเอากล้ามแขนมาแลกข้าวมันยุหมากัดกูฮือ..." ผู้คนบนหิมหาถึง
ความร้ายกาจของฝีกะย่ำซ้ายบางคนว่า พ่อหลวงน่าจะไล่มันออกจากหมู่บ้านไปแล้ว

นายแฝงถึงกับชักชวนพรรคพวกจะไปเผากะท่อมฝีกะ

(เด็กบ้านคอย : 32)

นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย ยังได้สะท้อน
ให้เห็นว่าผู้มีอำนาจในสังคมภาคเหนือบางคนใช้ความเชื่อในเรื่องฝีกะของคนในชนบทภาคเหนือมา
เป็นเครื่องมือที่จะบีบบังคับของชาวนาในราคาถูกโดยให้ยาของมกคลแล้วให้มกคลฟังว่า เจ้าน้อย
คุ่มลาพูนหลวงอยากได้นาของทวดแต่ทวดไม่ยอมขาย เจ้าน้อยกล่าวคำอาฆาตว่าแล้วจะเห็นดีกัน
ต่อมาทวดก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝีกะ ถูกขับไล่ เจ้าน้อยจึงมาขอซื้อที่นาทวดจำใจขายแล้วอพยพไปอยู่
ที่อื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อย่าเล่าความเป็นมาของบรรพบุรุษให้ฟังว่า ตอนเป็นสาวได้ตกเป็นข้าของเจ้าน้อย
คุ่มลาพูนหลวง ยารักกับปู่ชื่อนานใจ พ่อของปู่อยู่บ้านแป้นมีนามมากมาย ปู่ขอร้องทวด
ให้ได้ยาออกมา เจ้าน้อยจึงรู้จักกับทวด เจ้าน้อยโลภอยากได้นาของทวดแต่ทวด
ไม่ยอมขายเจ้าน้อยว่าแล้วจะเห็นดีกัน ตระกูลของทวดนับถือผีปู่ย่า พ่อของทวดชื่อ
หนานมาละมีวิชาแก่กล้า คนจึงเรียกมาละต๊ับเหล็ก ทวดชื่อหนานโลจนะ คนก็เรียกว่า
โลจนะต๊ับเหล็กเช่นกัน ย่าแต่งงานกับปู่ได้ไม่นานก็เกิดรำลึกว่าฝีกะเข้าสิงคนนั้นคนนี้
ออกชื่อต๊ับเหล็กไปทั่ว มีอยู่วันหนึ่งลูกแดงของเพื่อนบ้านตายลงแล้วหายไป คนออกตามหา
จนมาพบเด็กถูกแหะท้อง ต๊ับโตไล่ฟงหายไป เขาพบศพในสวนหลังบ้านทวด เขาร้องขอ

อาชญาบ้านเมืองจัดการ ทวดจึงถูกจับหนี เจ้าน้อยเลยยื่นมือเข้ามาขอซื้อนา ทวดจำใจขายแล้วอพยพมาตั้งแหล่งที่นี้

(เด็กบ้านดอย : 40)

2.1.1.4 ฝั่มบ้อง ฝั่มบ้องเป็นผีชนิดหนึ่งที่สามารถแปลงร่างให้เป็นน้ำได้ เรื่องเด็กบ้านดอนสะท้อนความเชื่อของคนในภาคเหนือ โดยให้พ่อของมงคลเล่าให้มงคลฟัง ดังข้อความต่อไปนี้

พ่อเล่านิทานเรื่องฝั่มบ้องดังนี้ นานแล้วมีคนหนุ่มสองคนเป็นเพื่อนกันทั้งสองไปเที่ยวสาวหมู่บ้านเดียวกัน เมื่อถึงทางแยกคนหนึ่งจะหาเหตุให้เพื่อนล่องหน้าไปก่อนทุกวัน เพื่อนนั้นสงสัย จึงวันหนึ่งเมื่อไหล่ไหล่แอบไปที่ทางแยกนั้น พบกะโหลกหัวความเลื่อมเป็นมันเคลือบชุกอยู่ในพุ่มไม้มันนิ่มสูกจึงไขโลกพริกขี้หนูไปทาไว้ ตกกลางคืนเพื่อนนั้นก็แะเข้าไปอีก ลึกครู่ก็มีเสียงคึก ๆ วังตามหลังกมา มันเหลียวไปดูก็เห็นน้ำสีดำตัวโตทะมึนควบไล่มา

"แล้วไงพ่อ"

พ่อสาวมีคาถาจึงเสกไขดิบให้มันลวกหนึ่ง สั่งว่าให้วิ่งกลับบ้าน ถ้าผีไล่จะทันก็ให้ทิ้งไข่ไปใบหนึ่ง ฝั่มจะเพลินกินไข่ รุ่งเช้าก็พบเพื่อนมันนอนตายท้องอืดอยู่ในห้อง

(เด็กบ้านดอย : 55 - 56)

นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้ายังได้กล่าวถึงฝั่มบ้องว่าสามารถแปลงร่างได้

ฝั่มบ้องชอบแปลงตัวเป็นน้ำ ล่อให้คนนี้แล้วพาไปไว้เมืองผี

(นกแอ่นฟ้า : 25)

2.1.1.6 ผีโพงผีลือ เชื่อกันว่าเป็นคนธรรมดาที่ได้รับ การถ่ายทอดความเป็นผีจากกรรมพันธุ์เวลาเป็นผีโพงจะไม่รู้สึกตัว กลางคืนจะมีแสงออกจากจอมูก ผีโพงจะหากินกบเขียดตามทุ่งนา วิธีปราบผีโพงทำได้โดยให้กลับบันไดบ้านของคนที่เป็นผีโพง เขาจะขึ้นบ้านไม่ได้ตลอดรุ่ง นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า สะท้อนเรื่อง ผีโพงว่าเหมือนผีกะลือ แต่เป็นผู้ชาย หากผู้ใดพบผีโพงเข้าผีโพงก็จะเสกกำนกล้วยพุ่งข้ามหลังคาบ้านของผู้นั้น ซึ่งเชื่อกันว่าจะทำให้คนที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้นพบแต่สิ่งวิบัติต่าง ๆ ได้

ผีลือมีไฟลูกเขี้ยวเรื่องที่จุมูก ถ้าใครพบกับมันก็มักป่วยไข้ตัวเหลืองผมม่วง ผีโพงมีไฟ ลูกโหลงที่จุมูกเหมือนผีลือ ต่างแต่ว่าเป็นผู้ชายใครพบมัน ๆ จะเสกกำนกล้วยพุ่งข้าม หลังคา แล้วคนบ้านนั้นก็จะวิบัติฉิบหายไปต่าง ๆ นานา

(นกแอ่นฟ้า : 25)

นอกจากนี้ในเรื่องเด็กบ้านคอยยังมีการกล่าวว่า ผีลือเป็นผู้หญิง ผีโพงเป็นผู้ชาย กลางวันเป็นคนธรรมดาแต่กลางคืนจะกลายเป็นผี ดังข้อความต่อไปนี้

แม่บอกว่าผีลือเป็นผู้หญิง ผีโพงเป็นผู้ชาย กลางวัน มันก็เป็นคนธรรมดา แม้ว่าตอนเป็น เด็กอยู่สันนี้ห่า คินหนึ่งฝนตกพรา ๆ แม่ลุกไปเยี่ยวก็เห็นไฟลูกวาบ ๆ เป็นดวงติด ๆ ดับ ๆ

"มันออกหากินเขียดไข่มัยแม่"

"ใช่ เวลาพบผีโพงเขาห้ามพูด ถ้ามันได้ยินมันจะเสกกำนกล้วยพุ่งข้ามหลังคา คนในบ้าน นั้นจะวิบัติฉิบหายหมด ทีนี้ถ้าแม่ใช้ให้เอากำนกล้วยไปทิ้ง มึงอย่าลืมสับให้เป็นท่อน ๆ นะ

(เด็กบ้านคอย : 56)

2.1.1.7 ผีหม่อง เป็นผีประเภทหนึ่งที่คนในชนบทภาคเหนือ
นับถือ ผีหม่องสามารถเข้าไปอยู่ในร่างกายคนทรงได้ นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้าสะท้อนความเชื่อ
เรื่องผีหม่อง โดยให้หนานแก้วรักษาอ่อนด้วยการไปขอคำแนะนำจากผีหม่อง ดังรายละเอียดว่า

"หนานมาจึงไปขอป่าเงินมาลงผีหม่อง ผีบอกว่ามันชื้ออ่อนกลับชาติมาเกิดให้เปลี่ยนชื่อ
เป็นอ่อนแล้วรับขวัญด้วยของมีค่า หมายถึงเอาสตางค์แดงตัวหนึ่งร้อยฝ้ายผูกข้อมือ
ให้มัน แต้นมันก็กระตือรือร้น"

(นกแอ่นฟ้า : 127)

สำหรับชาวเขาส่วนใหญ่แทบทุกเผ่า นับถือผี หรืออาจ
กล่าวได้ว่า ศาสนาของชาวเขาเป็นแบบลัทธิบูชาผี (Animism) ซึ่งเชื่อว่ามีวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์
อยู่ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ และยังเชื่อว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุ
ฟ้าผ่า ก็เกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติทั้งสิ้น วิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นั้น
ชาวเขาทั่ว ๆ ไปเรียกรวม ๆ กันว่า "ผี" ซึ่งชาวเขาจะเคารพยำเกรงและหวาดกลัว ฉะนั้น
จำเป็นจะต้องทำพิธีเช่นไหว้บวงสรวงกันอยู่เสมอ

ชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นชาวเขาที่ปรากฏในนวนิยายของ
มาลา คำจันทร์ มากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ก็มีความเชื่อในเรื่องผีเป็นอันมาก ชาวกะเหรี่ยงมี
ความเชื่อว่ามีผีอยู่ 2 ประเภท คือ ผีดีและผีร้าย ผีดี คือ ผีหลวงกับผีบรรพบุรุษ (ตะมาแคว)
ผีหลวงเป็นผีรักษาหมู่บ้าน ส่วนผีบรรพบุรุษนั้น ชาวเขาเชื่อกันว่า เมื่อบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา
ยาย เสียชีวิตไปแล้ว ดวงวิญญาณยังคงวนเวียนไปมาภายในบ้านเรือนและหมู่บ้านด้วยความ
เป็นห่วงใยบุตรหลานผู้สืบตระกูลจึงคอยมาปกป้องรักษา ส่วนผีร้ายได้แก่ ที่ทำคามเดือดร้อน
ให้กับผู้อื่น มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องผีของชาวกะเหรี่ยงไว้ในนวนิยายเรื่อง
หมู่บ้านอาบจันทร์และลูกป่า

อันใจอยู่ว่าผีหลวงยังคุ้มครองตน ผีหลวงมีชื่อเรียกว่า "เกือะเจ้อเกือะจำ เกะโล เกือะจำ" ผีหลวงคือ ผีผู้ปกป้องรักษาลูกหลานบาเกะยอ ถัดจากผีหลวงยังมี "ตะมาแคว" อันเป็นผีเจ้าบ้านบรรพบุรุษคอยคุ้มครองอยู่ ผีหลวงดูแลทั้งหมู่บ้าน ตะมาแคว ดูแลในเรื่อง สองผีนี้เป็นผีดี ผีอื่น ๆ ล้วนเป็นผีชั่วร้ายคอยรังควาญคน เช่น ผีห้วยน้ำ ผีจอมปลวก ผีป่า และผีร่อนเร่จรจัดทั้งหลาย

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 28)

จากเรื่อง ลูกป่าตอนที่ยาซึกูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย ยาซึกุเสธและอ้างถึงผีหลวงให้มาเป็นพยานดังข้อความว่า

"ผมไม่ได้ลักจริง ๆ ผีหลวงเป็นพยานด้วยเถอะ"

(ลูกป่า : 122)

การอ้างถึงผีหลวงให้มาเป็นพยานนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงที่มีความเคารพนับถือผี และนำมาอ้างเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

สำนักเลขานุการคณะกรรมการปฏิบัติการทางจิตวิทยา (2518 : 1) กล่าวว่า กะเหรี่ยงสะกอ มีการเลี้ยงผีเรือนหรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง ถ้าหากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นภายในครอบครัว จะให้หมอผีปกครองไต่ถามดูว่า ถูกผีที่ไหนทำร้าย เมื่อกระตุกไต่แจ้งตรงกับตำราว่าไปถูกผีประเภทไหน ก็จะตามไปเลี้ยงตรงนั้น นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีการกล่าวถึงการถามผีกระตุกไต่ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง ดังตอนที่ นุโผเจ็บหนัก พ่อของนุโผได้ไปหาหมอผีประจำหมู่บ้าน หมอผีได้ถามผีกระตุกไต่ ได้ความว่า นุโผถูกผีห้วยน้ำกระทำให้เจ็บป่วย

พ่อหมอยันตัวกระย่องกระแย่ง เอื้อมหยิบย่ำแดงเก่าคร่ำประจั่วตัว ลงมาจากหิ้ง

"เอาหละ ข้าจะถามผีกระดูกไก่อู"

แกหว่านไปรยกระดูกไก่อูคำเกรียมลงกับผ้าแดงเปื้อนน้ำหมาก แกมวดคิ้วอึ้งอยู่นาน
สีหน้าหนักอึ้ง

"นุโไฟเป็นอะไรพ่อเฒ่า"

"หนะที"

"หนะที หนะที เบละไฟพืมหา หนะทีคือ ผีห้วยน้ำซึ่งเป็นชั่วร้ายคอยรังควานคน"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 103 - 104)

2.1.2 ความเชื่อทางพุทธศาสนา

ศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจมนุษย์ เป็นที่พึ่งของมนุษย์และเป็นสิ่งทางแก่มนุษย์ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การแสดงออกของมนุษย์จึงมีเรื่องเกี่ยวกับศาสนาแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันเสมอ ซึ่งถือเป็นระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติกันต่อ ๆ มา เช่น ประเพณีการเกิด การบวช แต่งงาน ฯลฯ ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนา สิ่งเหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาทั้งนั้น และเนื่องจากนวนิยาย เป็นการสะท้อนภาพเหตุการณ์และสังคมของมนุษย์ ดังนั้นอิทธิพลของศาสนาจึงมีปรากฏอยู่ในนวนิยาย

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ชาวไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยในชนบทจะนับถือพุทธศาสนา สงวน ไชติสุขรัตน์ (2512 : 229) กล่าวว่า ประมาณ 90% ของพลเมืองทั้งหมดในภาคเหนือ ตามที่สำรวจในปี พ.ศ. 2502 นับถือพุทธศาสนาและการนับถือพุทธศาสนาของชาวเหนือมีพื้นฐานมาจากไสยศาสตร์ คือ ศาสนาพราหมณ์ แล้วจึงมารับพุทธศาสนา ดังนั้นจึงเกิดการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อทางพุทธศาสนาของชาวชนบทภาคเหนือที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังนี้

2.1.2.1 ความเชื่อเรื่องกรรม ชาวชนบทภาคเหนือเชื่อเรื่องกรรม ตามหลักธรรมในพุทธศาสนาที่กล่าวว่า "ทำกรรมใดไว้จะได้รับผลอย่างเดียวกัน ความเชื่อ

เรื่องกรรมนี้ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เรื่อง นกแอ่นฟ้า ตอนที่บูบองอินทรถูก
 ทนามตาจนอกเสบ ทนามแก้วจะพาไปโรงพยาบาล แต่บูบองอินทรไม่ยอมไป ปล่อยให้ไปเป็นไปตาม
 กรรมที่เคยทำไว้ ฝันไม่ได้เพราะเป็นการกระทำจากชาติปางก่อน

"ข้างมันเถอะจะอยู่จะ ไปก็แล้วแต่กรรม ถึงที่ตายนอนหลับอยู่ มันก็ตายได้"

(นกแอ่นฟ้า : 65)

นอกจากนี้นางอินคายังได้กล่าวคือพูดแสดงให้เห็น
 ความเชื่อเรื่องบุญกรรมว่า

"ชาติก่อนสู้กับข้าคงทำบุญน้อย ชาตินี้มันถึงทุกข์"

(นางแอ่นฟ้า : 54)

เรื่องไอ้ค่อม คุรบาได้สนทนากับลุงต๋น สะท้อน
 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมว่า ใครทำสิ่งใดไว้ย่อมได้รับผลอย่างนั้น ดังบทสนทนาต่อไปนี้

"มีทางใดบ้างจะพ้นมนรกบ้าง คุรบา"

ปู้ต๋นเอ๋ย พระพุทธเจ้าสอนไว้แต่สองพันกว่าปีแล้วว่า กัมมณาวัตถุติ โลโก...ว่า สัตว์โลก
 ล้วนเป็นไปตามกรรม ไฟทากรรมใดไว้ย่อมได้รับกรรมนั้น แก่ไขบ่ายเบี่ยงบ่ได้

(ไอ้ค่อม : 152)

นวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ สะท้อนความเชื่อของ
 ชาวนชนบทภาคเหนือเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องกรรม โดยกล่าวว่า นกเงือกเป็นนกใหญ่ที่มีศีล
 และจะมีคู่ครองเพียงตัวเดียว เวลาตัวเมียออกไป ตัวผู้จะขานน้ำลายผสมดินเอาอุดปากโพรงข้าง
 ตัวเมียและไข่ไว้ ส่วนตัวมันจะหาเหยื่อมาบ่อน ถ้านกเงือกตัวผู้ถูกล่าก็หมายถึง ลูกเมียในรัง

จะต้องตายด้วย ดังนั้นคนในชนบทภาคเหนือจึงไม่ผ่านนกเงือกเพราะจะต้องได้รับกรรมที่ก่อตั้ง
คำสาปแช่งว่า "ใครผ่านนกเงือกจะล้มตายฉิบหายไม่จาโรญคดี"

2.1.2.2 ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ขาดิ ภาพ ความเชื่อเรื่อง
นรกสวรรค์นี้ เนื่องมาจากหลักทางศาสนา คือ ต้องการให้คนเป็นคนดีละเว้นความชั่ว มีความ
ประสงค์จะชักจูงใจให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า เมื่อทำความชั่วก็จะตกนรก เมื่อทำความดีก็เกิดความ
ภาคภูมิใจในผลบุญที่ตนได้รับและจะได้ไปสวรรค์ นรกสวรรค์ เป็นความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในความรู้สึก
ของคนไทยมาช้านาน หลักฐานชิ้นแรกที่เป็นลายลักษณ์อักษร ชี้ให้เห็นความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ใน
วรรณคดีไทย คือ เรื่องไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไทยสมัยสุโขทัย
นับเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ให้ชาวพุทธเป็นอย่างมาก

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ที่นำมาศึกษา สะท้อน
ให้เห็นความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ของชาวชนบทภาคเหนือไว้ดังนี้

เรื่องนกแอ่นฟ้า เมืองอินทร์จุดบอกไฟแล้วบอกอินทร
ว่าตนจะได้ขึ้นสวรรค์ อินทรจึงขอร้องบ้าง แต่เมืองอินทร์ไม่ให้เข้ายังบอกว่าถ้าไม่ได้จุดจะตกนรก
อินทรเกิดความไม่สบายใจนึกถึงนรกตามภาพที่เคยเห็น จึงเกิดความโกรธเมืองอินทร์ที่ไม่ให้ตนจุด
เพราะอินทรเกรงว่าตนจะต้องตกนรก

อินทร ไม่สบายใจนัก นรกในความรับรู้ของเขาคือสถานที่ ๆ น่ากลัว เต็มไปด้วย
ความทุกข์ทรมาน ภาพวาดที่ผนังโบสถ์ก็บอกถึงอีกาปากเหล็กกำลังสาวไส้คน มีบ้างที่ถูกคัม
ในกะทะ มีไฟร้อนลุกแดงเผาไหม้ มีบ้างถูกเลื่อยตัดกลางตัวตบโดไล่ฟุ้งกระจายเกลื่อน
อินทรเกิดขี้ขี้หน้าเมืองอินทร์ขึ้นมา จึงลากแขนไ้หล้าเดินจากมาเสีย

(นกแอ่นฟ้า : 111)

นวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อม มีการกล่าวถึงนรกสวรรค์
โดยให้ลูกตุ่นนึกถึงความชั่วของตนและความดีของนางลา และคิดว่าเมื่อตนตายคงจะไม่พบนางลา
เพราะนางลาเป็นคนดีคงจะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนตนทานแต่ความชั่ว คงจะต้องตกนรกแน่ ๆ

"แม่เต้า ไม่นานหรอกข้าตามสุไป แต่ข้าคงหาสุพบ ถ้าสุขึ้นสวรรค์ ข้าคงมุดลงนรก"

(ไอ้ค่อม : 128)

เรื่องเด็กบ้านคอย ปรากฏความเชื่อนรกสวรรค์ของคนในชนบทภาคเหนือว่า

"ย่า ตายแล้วคนเราไปไหน"

"ถามทำไมหือ"

"บางคนว่าไปสวรรค์ บางคนว่าไปนรก"

"ใครทำดีก็ไปสวรรค์ ใครทำชั่วก็ไปนรก"

(เด็กบ้านคอย : 39)

จะเห็นได้ว่า คำตอบของย่า เปรียบเสมือนบัทสถาน
ของสังคม เป็นเกณฑ์วัดพฤติกรรมของคนในชุมชน เรื่องบ้านไร่ชาวดงมีการกล่าวถึงนรก
เช่นกันว่า

"พ่อ นรกละเป็นอย่างไร"

เป็นที่ร้อนไหม้ เป็นที่คนบาปตายแล้วต้องไปอยู่ บมีสุข บมีเย็น กินข้าวก็กลายเป็น
เกลบทราย กินน้ำก็กลายเป็นจวนพิษ มีหม้อน้ำร้อนไว้ต้มมัน มีกาปากเหล็กไว้ลากไส้มัน
มีทองแดงหลอมร้อน ๆ ไว้กรอกปากมัน

(บ้านไร่ชาวดง : 14)

คนบ่ดีตายไปจะตกนรก นรก อินทรมองเห็นกระทะใบใหญ่ มีเปรตผีต้มพล่าน มีอีกา
ปากเหล็กลากไส้คน มีตบัจฉ์หนามแหลมเกี่ยวเนื้อคน มีจำยมบาลเอาหอกทิ่มตูดคน
เด็กชายเกิดความไม่สบายใจขึ้นมา ด้วยว่าตัวเองสร้างบาปสร้างกรรมสาหัสตัวตัดชีวิต
มาเยอะเยะ

(บ้านไร่ชาวดง : 77)

ความเชื่อในเรื่องนรกสวรรค์ดังกล่าว เป็นแรงกระตุ้นให้คนทำบุญเพื่อที่จะให้ตนมีความสุข ความเจริญในชีวิตนี้และภายภาคหน้า ถือว่าการทำบุญเปรียบเสมือนการลงทุนชาติหน้า ดังบทสนทนาต่อไปนี้

"พ่อหลวงกับลุงทากับครุบาเจ้าวัดตกลงกันว่ากินสลาก เดือนสิบสองแรมนี้
คงหมดเงินนำคู่อีก"

"ข้างมันเดอะสุ บุญกินบุญทานมันไม่หายไปไหนหรอก ทำชาติไว้เพื่อชาติหน้า"

(นกแอ่นฟ้า : 54)

นอกจากนี้นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ยังสะท้อนความเชื่อเรื่องชาติ ภพ ของชาวชนบทภาคเหนือ เชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิด โดยให้หนานมาและนางแสงเอ๋ยเชื่อว่าลูกของตนชื่ออ่อนนั้น เป็นพ่อของหนานมากลับชาติมาเกิด

"หนานมาจึงไปขอขมาเงินมาลงผีหมอนึ่ง ผีบอกว่ามันชื่ออ่อนกลับชาติมาเกิด ให้เปลี่ยนชื่อเป็นอ่อน"

(นกแอ่นฟ้า : 126)

2.1.2.3 ความเชื่อเรื่องนิพพาน มาลา คำจันทร์ สะท้อนความเชื่อของชาวชนบทภาคเหนือ เรื่องนิพพานว่า เป็นความสุขสูงสุดไว้ในนวนิยายเรื่องบ้านไร่ชายดงว่า

นางอินคำกล่าวคำปรารภนา นิพพานัง พร สุขัง ผัวนาง ซึ่งบวชเรียนมาแล้วแปลเอาความว่า นิพพานเป็นสุขสูงสุด พี่ชายนางซึ่งเอาเพศเป็นพระ ก็กล่าวว่ารับรองว่าหนานแก้วแปลถูกต้อง นางแม่จะนึกไม่ออกนิพพานอยู่ที่ไหน แต่นางก็ปรารภว่าจะไปนิพพานด้วยเข้าใจว่ามันเป็นสุขกว่าอยู่เมืองคนมากนัก

(บ้านไร่ชายดง : 28)

2.1.2.4 ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ผลบุญ คนชนบทภาคเหนือมีความเชื่อว่าถ้าได้ถวายไม้ค้ำต้นโพจะได้บุญมาก มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อนี้ไว้ในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟว่า

ร่มไฟใหญ่กินขอบเขตกว้างขวาง โคนต้นโพพระกวาดแผ้วทุกวันเลยมีใบหล่นเพียงเล็กน้อย ไม้ค้ำต้นโพเป็นงามเล็ก ๆ มัดเป็นกระจุกใหญ่ห้อยอยู่รอบโคน ค้างคางเดินไปเดินมาอยู่บริเวณนั้น จับไม้ค้ำบางมัดที่ล้มเอนให้ตั้งขึ้น พ่อแม่ตลอดจนคนเฒ่าคนแก่บอกว่า ใครถวายไม้ค้ำโพก็เท่ากับสืบทอดอายุพระศาสนาได้อานิสงส์ได้บุญมากนัก

(เขี้ยวเสือไฟ : 17)

2.1.3 ความเชื่อเรื่องขี้ด

มณี พยอมยงค์ (2527 : 9 - 10) กล่าวถึง "ขี้ด" ว่า ตรงกับภาษาลาวว่า "ขวง" คือ สิ่งที่เป็นอัมภมฺคฺล สิ่งไม่ดีเป็นเสนียดจัญไร สิ่งชั่วร้ายน่าความทุกข์มาให้ ชาวไท้เรียกว่าสิ่งต้องห้าม คือ ไม่ควรทำ อีสานเรียกว่า "ชะลา" คือ สิ่งที่ไม่ควรทำหากทำจะถูกขี้ดหรือขวง ซึ่งจะเป็นทางไปสู่ความพินาศฉิบหาย ตัวอย่างของการกระทำที่เรียกว่า "ขี้ด" เช่น การถมสมุทร รานศรี ย้ายแม่รุทวาร เป็นต้น การถมสมุทร คือ การถมบ่อน้ำ รานศรีหมายถึง การตัดฟันบันไค่นต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้านประจำเมือง ย้ายแม่รุทวาร คือ การย้ายหนทางเดินซึ่งเป็นทางสาธารณะคนสัญจรไปมา การกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้จะเห็นว่าไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดังนั้นคนโบราณ จึงห้ามไว้ในลักษณะขี้ดว่าใครทำจะพบกับความพินาศทั้งมวล

มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องขี้ดของชาวชนบทภาคเหนือว่า เชื่อถือกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ

หนานแก้วกล่าวถึงขี้ดต่าง ๆ ขี้ด คือ อาเพศ คือ ลักษณะผิดปกติอันเกิดขึ้นเนื่องแต่การกระทำของคน แก้อ้างถึงสมัยสงครามซึ่งเกลียดหายาก มีพ่อค้ากลุ่มหนึ่งบรรทุกเกลือไปขาย

เมืองเชียงตุง ครั้นนั้นบ้านเมืองยังเป็นป่าทึบ เส้นทางระหว่างเมืองเชียงใหม่กับเชียงตุง
ล้นล้นผ่านป่าดิบดงคำ...มีอยู่วันหนึ่ง ในกลุ่มเอาหม้อดินไปจ้วงน้ำ เกิดการขีดฆ่าขึ้นมา
ทันที มีคนมาทั่วทิศ เสียงเลื้อยร้องอูมอูมอยู่รอบที่พัก พอสว่างดุงเดิม ไร่คนเอาหม้อดิน
จ้วงน้ำถูกเสือกัดตายไปแล้ว

"ทำไมล่ะพ่อ"

"มันขีด บัดี้ดี ไบราดว่าไว้"

(บ้านไร่ชายดง : 122)

นอกจากนี้ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องขีดของ
ชาวชนบทภาคเหนือไว้ในเรื่องนกแอ่นฟ้าและไ้ค้อม ดังนี้

"ทั้งแล้งทั้งร้อนไม่เคยพบเคยเห็นลุงคำ"

"คนบ้านแม่วากเขาพูดกันว่าปีนั้นขีด" ลุงคำหมายถึงอาแปะ

"เขาลือกันว่าไ้เบี้ยเล่นชู้กับพระคำฟ้าเหลือง มันขีดฝนเลยบ่ตก"

(นกแอ่นฟ้า : 160)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นว่า
การดำเนินชีวิตของชาวชนบทภาคเหนือ นั้น มีการปฏิบัติตามความเชื่อเรื่องขีด ซึ่งเป็นสิ่งควบคุม
พฤติกรรมของคนในสังคมให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2.1.4 ความเชื่อเรื่องขวัญ

ขวัญ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีความตาย นิยมกันว่ามียู่ประจำชีวิตของคน
ตั้งแต่เกิดมา ซึ่งเชื่อกันว่าถ้าขวัญอยู่กับคนก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง ถ้าคนตกใจ
หรือเสียขวัญ ขวัญก็ออกจากร่าง

ชาวเหนือเชื่อว่าขวัญที่อยู่ประจำตัวคนเรามีอยู่ 32 ขวัญด้วยกัน
ซึ่งประจำอยู่ตามอวัยวะต่าง ๆ พิธีเรียกขวัญจัดขึ้นหลายโอกาส เช่น เมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับ

อุบัติเหตุ ต้องพลัดพรากจากบ้านเมืองไป พรีขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน บวช แม้แต่หลังฤดูเก็บเกี่ยว ก็มีการทำขวัญวัวควาย อันเป็นการแสดงถึงความสำนึกบุญคุณของสัตว์ทั้ง 2 ชนิด มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องขวัญไว้ในนวนิยายของเขาไว้หลายเรื่อง เช่น จากเรื่องเขี้ยวเสือไฟ ตอนที่คำคงถูกสมศักดิ์ปลักลงหลุมความแล้วไม่สลาย บัวจันเชื่อว่า คำคงตกใจจนขวัญออกจาก ร่างกาย

"คำคงคงมันใจอ่อนอยู่แล้ว มันตกหลุมควาย ขวัญหัวมันหล่นหาย ผีหลุมควายเข้าแทรก"

(เขี้ยวเสือไฟ : 61)

นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องขวัญยังปรากฏในนวนิยายเรื่อง เด็กบ้านคอย ดังตอนที่มงคลเห็นศพลอยน้ำแล้วตกใจจนเป็นไข้ ซึ่งพ่อของมงคลเชื่อว่าขวัญหนีจากร่างกายจึงต้องทำการช้อนขวัญ ซึ่ง มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงพิธีการช้อนขวัญว่า

เมื่อวานนี้ลุงสมพ่อไ้อัยาเป็นคนไปช้อนเอาขวัญของมงคลที่ตกหายริมห้วยกลับคืนมา เชื่อกันว่าคนเรามีขวัญสามสิบสองขวัญ ถ้าตกใจมาก ๆ ขวัญจะหนีออกร่างทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ต่อเมื่อช้อนเอาขวัญกลับคืนกันแหละจะอยู่ดีมีสุข ลุงสมแยกแยะเอากล้วย ใบตำ และฝ้ายขวัญไปช้อนขวัญ จะได้คืนมาหรือเปล่านั้นไม่รู้ ย่าเป็นคนผูกแขนปากก็อ้างว่า มาเนือมา ขวัญสามสิบสองมาอยู่กับเนื้อกับตัว แล้วก็บังคับมงคลกินกล้วยไข่

(เด็กบ้านคอย : 74)

เรื่องนกแอ่นฟ้า อินทรเดินทางตามหลังอ่อน แล้วไล่เหยียบเงาหัวเพื่อนเล่น เมื่ออ่อนรู้ตัวจึงหันมาบอกมงคลว่า

"แกเหยียบเงาหัวข้า ขวัญของแกมันข่มขวัญข้า"

(นกแอ่นฟ้า : 46)

คำพูดดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องขวัญว่า การที่อินทร
เหยียบเงาหัวของอ่อน จะทำให้ขวัญของอ่อนตกใจ และถ้าขวัญออกจากร่างอ่อนก็จะมีสลาย

2.1.5 ความเชื่อเรื่องความฝัน

ความเชื่อเรื่องความฝันของคนไทยมีมานานแล้ว คือ เชื่อว่า
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในความฝันจะมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในชีวิตจริง ชาวชนบทภาคเหนือเชื่อ
เรื่องความฝันว่า เป็นเครื่องบอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ลักษณะความฝันเกิดขึ้นได้หลายประการ
คือ บุพนิมิต ได้แก่ ฝันเป็นนางบอกเหตุ เทพสังฆรณ์ เกิดจากเทวดาบอกหรือคลลใจ จิตอาวรณ์ คือ
จิตคำนึงถึงฝัน และประการสุดท้าย ธาตุโขง ธาตุพิการร่างกายไม่ปกติจึงฝัน ลักษณะความฝันที่
มาลา คำจันทร์ นำมาใช้บรรยายเป็นความฝันแบบ บุพนิมิต และเทพสังฆรณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง ไอ้ค่อม เป็นลักษณะความฝันตามความเชื่อของคนในชนบท
ภาคเหนือว่า เกิดจากอำนาจอกุศลคลลใจให้ฝัน เพื่อจะให้รู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยให้ลุงต๋น
ผู้ซึ่งติดสุรา เล่นการพนันและมีนิสัยโหดเหี้ยมก่อนจะเสียชีวิต ลุงต๋นก็ฝันเห็นสิ่งต่อไปนี้

ปรากฏใครก็ไม่รู้ตัวสูงใหญ่ค้ำมะเหมือด มันมีเขี้ยวออก มันมีกระบองอันโต มันขึ้นหน้าพ่อเผ่า
เกรี้ยวกราด แล้วหวดด้วยกระบองของมัน
"กลัวแล้ว ขี้กลัวแล้ว อย่าตีข้า" พ่อเผ่าตื่นพราดตะโกนสุดเสียง

(ไอ้ค่อม : 155 - 156)

ความฝันของลุงต๋นเป็นความฝันบอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในทางที่
ไม่ดี คือ ลุงต๋นเมื่อเสียชีวิตแล้ว อาจจะต้องไปถูกลงโทษในนรก

เรื่องบ้านไร่ชาฮังตง เป็นความฝันในลักษณะบุพนิมิต คือ นางอันคำ
เจ็บหนักแล้วฝันไปว่าแม่ที่ตายไปแล้วมารับ แต่นางไม่ยอมไป ซึ่งฝันเช่นนี้เป็นการสะท้อนความเชื่อ
เรื่องความฝันของชาวชนบทภาคเหนือว่า นางจะรอดชีวิตเพราะไม่ยอมไปกับคนตาย ซึ่งเป็น
ความฝันบอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในทางที่ไม่ดีแล้วเปลี่ยนไปในทางดี คือ จะเจ็บป่วยสาหัสแต่
จะหายป่วย

"ข้ากลัวหนานแก้ว ข้าฝันดี ฝันว่าแม่มารับข้า"

หนานแก้วใจหายวูบ คนเจ็บฝันเห็นคนตายมารับ คือ ลางบอกเหตุ แก่คาดฝันเอา
รายละเอียดของความฝันแล้วฝันใจลอบเมื่อย

"สู้ไม่ตายแล้วอันคำ แม่สุพาสูไปบ่ได้ สู้กลับมาหาข้าแล้ว สู้ตาย สู้จะหายวันหายคืน
เชื่อข้าเถอะ"

(บ้านไร่ชายคง : 104)

เรื่องเด็กบ้านดอย มงคลไม่สบายแล้วฝันว่า คนหนุ่มขาวหนุ่มขาว
เอาสิ่งหนึ่งมาใส่ปาก แม่ของมงคลก็เชื่อว่าเป็นความฝันแบบเทพสังหรณ์ คือ เทวดาคลำใจให้ฝัน
เป็นการบอกให้รู้ว่าเทวดามาช่วยรักษาพยาบาลมงคล ซึ่งเป็นความฝันที่บอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น
ในทางที่ดี คือ จะหายป่วย

"แม่เมื่อคืนผมฝันเห็นคนหนุ่มขาวหนุ่มขาวเอาอะไรก็ไม่รู้มายัดปาก"

"นั่นแหละแกนลงมาไผ่ลูกแล้ว"

(เด็กบ้านดอย : 79)

เขี้ยวเสือไฟ มีความฝันปรากฏอยู่หลายตอน เช่น ตอนที่ทุนจะ
ขาเสีย นางบัวจันก็ฝันเห็นเสือและไฟลุกท่วมบ้าน อันเป็นการบอกเหตุการณ์ว่าจะได้เขี้ยวเสือไฟ
แต่จะมีความเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้าน นางบัวจันจึงต้องการให้น้าเขี้ยวเสือไฟออกไปจากบ้าน
ตอนที่คำคงจะถูกสมศักดิ์ลักตอกหลุมควาย จนได้รับบาดเจ็บและเป็นไข้ นางบัวจันก็ฝันว่า
แรงลงเกาะหลังคาบ้าน ซึ่งเป็นการบอกให้รู้ว่าเกิดเหตุร้ายขึ้นภายในบ้าน ความฝันเรื่อง
เขี้ยวเสือไฟทั้งหมดเป็นการฝันบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าว่าจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้น

2.1.6 ความเชื่อทางไสยศาสตร์

คำว่า "ไสย" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 828)
ให้ความหมายว่า ลัทธิอันเนื่องมาจากด้วยเวทมนตร์คาถาซึ่งได้มาจากพราหมณ์ ไสยศาสตร์ หมายถึง
ตำราไสย

ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิที่ว่าด้วย เวทมนตร์คาถา ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์อยู่เหนือเหตุผล ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่มีผลช่วยสร้างความเชื่อมั่นทางใจแก่ผู้ปฏิบัติ ความเชื่อทางไสยศาสตร์นี้ เป็นความสามารถที่แฝงไว้ด้วยความกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งลึกลับ ความเชื่อทางไสยศาสตร์มีอิทธิตต่อพฤติกรรมของคนในชนบทภาคเหนือ ทั้งที่ปรากฏในวรรณกรรมและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน มีการทำคุณไสย ผังรูป ทำเสน่ห์ ฯลฯ ซึ่ง มาลา คำจันทร์ ได้นำมาสะท้อนในนวนิยาย เรื่องนกแอ่นฟ้า หมู่บ้านอาบจันทร์ เขี้ยวเสือไฟ บ้านไร่ชาวดง ไอ้ค่อม ซึ่งแบ่งประเภท ตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

2.1.6.1 ให้แล้วคลาด ได้แก่ ความเชื่อว่าไสยศาสตร์ที่เป็น คาถาอาคมสามารถป้องกันเพื่อให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ความเชื่อประเภทนี้มีปรากฏใน นวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า ตอนที่อินทกับปู่ไปหาเขียดในดอนกลางคืน แล้วปู่ให้แยกทางกันหา อินท ไม่อยากไปคนเดียวเพราะกลัวผี ปู่ก็บอกว่า

"ไปเถอะ จาคาถาหัวใจพระเจ้าไว้ ผีเผือกไหนก็ทำอะไรเจ้าไม่ได้"

(นกแอ่นฟ้า : 24)

คาถาอาคมที่ให้แล้วคลาดจากอันตราย ซึ่งปรากฏใน นวนิยาย ได้แก่ คาถาวิรูปักเขติ เป็นคาถาใช้ป้องกันงู คาถาหัวใจพระเจ้า ใช้สวดป้องกันผี มาลา คำจันทร์ ได้อธิบายความเชื่อคาถาวิรูปักเขติว่า

"คาถาวิรูปักเขติใช้ไหมอา"

"อ้อ จริง ๆ แล้วเรียบทสวดขันธปริต ขึ้นต้นว่าวิรูปักเขติ คนก็เลยเรียกว่า คาถาวิรูปักเขติ พญางูตระกูลวิรูปักษ์กับอื่น ๆ ถวายไว้กับพระพุทธเจ้า เป็นทสวดแผ่เมตตา นะเอ็ง พระพุทธเจ้าเอาออกสอนสาวก พระอัฐงค์ทั้งหลายก็เลยกลายเป็นคาถากันงูสืบมา

(เขี้ยวเสือไฟ : 121)

2.1.6.2 การใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อการรักษาโรค นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนภาพสังคมชนบทที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถาอันเป็นส่วนหนึ่งของไสยศาสตร์ สามารถนำมาใช้ในการรักษาโรคได้ เช่น การเจ็บท้องคลอดบุตรของสตรีในชนบทภาคเหนือที่มีความสำคัญและเป็นการเสี่ยงอันตรายอย่างมาก ผู้อาวุโสในครอบครัวจะเสกคาถาของคุลีมาล คือ "ยโตหัง ภคินี อริยาเย ชาติยา นาภิขานามิ สัจจะปาณัง ชีวิตา ไวโรเปตา เตน สัจจะเน สโตถิตเต โหตุ สโตถิต คัพภัสสะ" โดยเสกลงในคนโทหรือเป่าลงในน้ำสามครั้ง แล้วนำไปให้สตรีผู้ที่คลอดบุตรเต็ม ซึ่งเชื่อกันว่า จะทำให้ไม่เจ็บท้องมากและคลอดง่ายด้วย มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อนี้ไว้ในเรื่อง นกแอ่นฟ้า เขี้ยวเสือไฟ และบ้านไร่ชาวดง ดังเช่น ตอนที่นางอินคำจะคลอดบุตร ทานแก้วก็ทำนมนตร์แล้วว่าคาถาของคุลีมาล ซึ่งเป็นการสะท้อนความเชื่อของคนในชนบทภาคเหนือดังกล่าวว่า

นางอินคำปวดจนจะเสียนสติ ท้องหกเดือนช่องคลอด ยังไม่ขยาย และลมแบ่งยังไม่มี
ใบหน้านางบิดกระตุก มีเหงื่อไข่มหาน้ำ ทานแก้วเอาน้ำมาทำนมนตร์ว่า คาถา ยโตหัง
ภคินี...อันเป็นคาถาของคุลีมาลโปรด ทิ้งท้อง แล้วราดหัวเมีย

(บ้านไร่ชาวดง : 99)

ในเรื่องนกแอ่นฟ้า มีการใช้เวทมนตร์คาถาในการรักษาโรค คือ ปู่ของอินทรฤทธนามตา แผลอักเสบบวมแดง พ่อหมอซึ่งเป็นเพื่อนปู่อินทรมาเยี่ยมและช่วยรักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ โดยการเสกคาถาเป่า และทำนมนตร์ให้ดื่มแทนน้ำ สำหรับเรื่องเขี้ยวเสือไฟ ตอนที่คำคงตกหลุมควายจนเป็นไข้และเพื่อ ทูณะได้ใช้เวทมนตร์ คาถาแก้ไข ดังความว่า

"มัน มันกัวมือเรียกข้า มันอ้าปากกว้างตาลูกแดง ปลายเขามันลุกเป็นไฟ"
ทูณะกลืนใจภาวนาคาถาท้าวเวสสุวรรณอันเป็นเจ้าใหญ่ นายผี ลูบหลังมันลงสามครั้ง
แล้วตบหลังแรง ๆ คำคงสะดุ้งมีท่าทางงง ๆ

(เขี้ยวเสือไฟ : 56)

มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนชนบทภาคเหนือมีการรักษาพยาบาลด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ ซึ่งบางครั้งการรักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์นี้ก็เป็นการที่ทำให้อาการของคนป่วยทรุดหนักลงอีก เช่น ตอนที่อ่อนไม่สบายนางแสงเอ๋ยได้รับการรักษาด้วยการรคน้ำมันนตร์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในฤดูหนาว อากาศหนาวเย็นและยังเอาน้ำไปประพรมคนเจ็บอีก มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้ว่า คนที่ไม่ได้เจ็บป่วย เช่น อินทรและเมืองอินทร์ เมื่อน้ำมันนตร์กระเด็นมาถูกก็ยังรับกระเด็นหนี ดังข้อความว่า

พอถึงตอนหยุดก็เอาก้านมะยมจุ่มน้ำมันนตร์สลัดไปให้ต้องร่างคนเจ็บ หยคนน้ำกระเซ็นมาถูกอินทรกับเมืองอินทร์ ซึ่งนั่งอยู่ไม่ไกลเพื่อนัก อากาศหนาวอยู่แล้วพอถูกน้ำเด็กทั้งสองก็รับกระเด็นถอย

(นกแอ่นฟ้า : 127)

2.1.6.3 การใช้ไสยศาสตร์ประเภทกระทำ คือ ไสยศาสตร์ที่ใช้เวทมนตร์คาถาไปในทางรุกรานอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องมึนเป็นไป การใช้ไสยศาสตร์ประเภทนี้มีการกล่าวไว้ในนวนิยายเรื่อง ไร่ไค้ค่อม วิถีคนกล้า นกแอ่นฟ้า เขี้ยวเสือไฟ การใช้มนตร์เสกเป่าวัตถุเพื่อช่วยให้เพศตรงข้ามนิยมหลงรัก ได้แก่ การใช้น้ำมันพรายและการใช้คาถาณะจิ้งจิ้ง ดังบทสนทนาระหว่างแสงหล้ากับบัวซอนที่กล่าวถึงพระเอกลิเกเป็นการสะท้อนความเชื่อทางไสยศาสตร์ว่า

"เขาวามันมีเสน่ห์แรง มันใช้น้ำมันพรายด้วยนะ"

"มึงก็ระวังไว้เถอะ อย่าอยู่ใกล้เวทีนัก เคียวมันคิดน้ำมันพรายถูกมึง"

(ไร่ไค้ค่อม : 21)

เธอขำเลื่องทอดแวทหวานแก่คนถ่ายทันใดก็เหมือนถูกนะจิ้งจิ้งงงววย

(ไร่ไค้ค่อม : 28)

บทสนทนาดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้ความเชื่อของตน
ในชนบทภาคเหนือเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ว่าสามารถผูกใจให้เพศตรงข้ามหลงรักได้ด้วยการใช้น้ำมันพราย

นอกจากนี้จะมีการใช้น้ำมันพรายแล้ว ในเรื่อง
นกแอ่นฟ้า ตอนที่หนานแก้วออกไปหาที่ทำงาน เมื่อจะเข้าบ้านเจ้าของนา หนานแก้วก็ภาวนาคาถา
พญาเต่าเลื้อนและคาถาขุนแผนมหาລะລวย เพื่อต้องการให้เจ้าของนาเมตตา และให้เข้าที่ทำงาน
โดยมีความเชื่อว่าคาถาดังกล่าวจะสามารถช่วยได้ แต่เมื่อไม่สมปรารถนา หนานแก้วก็คิดว่าคาถา
อาคมคงจะเสื่อม ดังรายละเอียดว่า

เมื่อจะเข้าบ้านเจ้าของนา หนานแก้วภาวนาคาถาพญาเต่าเลื้อนกำกับด้วยขุนแผนมหา
ລะລวย ดูเหมือนว่าคาถาอาคมมันเสื่อมยุคไปเสียแล้ว จึงใช้ไม่ได้ผลสักแห่ง สุดท้ายก็
หน้าแห้ง กลับมา

(นกแอ่นฟ้า : 161)

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ยังมีการกล่าวถึง
เรื่องเหล้าแข่ง และการกินน้ำสาบาน ซึ่งชาวชนบทภาคเหนือมีความเชื่อว่าถ้ากินของสิ่งนี้แล้ว
ไม่ปฏิบัติตามสัญญา ก็มีความเชื่อกันว่าสิ่งที่กินเข้าไป จะเกิดเป็นพิษและมีอันตรายอาจทำให้
ถึงตายได้ความเชื่อดังกล่าวมีปรากฏในนวนิยายดังต่อไปนี้

"อาจจะให้เอ็งกินเหล้าแข่ง เอ็งก็รู้ค่าคง เหล้าแข่งกินถึงตาย ล่วงคลองท้อง จะเป็น
พิษอยู่ท้อง ผิดคำสาบานพิษผีในท้อง"

(เขี้ยวเสือไฟ : 107)

"สุพุดอย่างนั้นไม่ได้จ้อปา เมื่อปู่เถนขึ้นเป็นหัวหน้ามันบังคับทุกคน ให้ดื่มน้ำสาบาน ลูกดื่ม
ด้วยในตอนนั้น อาคมมันคลุมทุกคนอยู่ ไม่มีใครขัดขืนมันได้

(วิถีคนกล้า : 73)

2.1.7 ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

คนไทยมีการนับถือเครื่องรางของขลังมาแต่โบราณ จะเห็นได้จากวรรณคดีในสมัยต่าง ๆ มักมีการกล่าวถึงเรื่องเครื่องรางอยู่เสมอ เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผนมีการกล่าวถึง ผ้าประเจียด ตะกรุด เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชื่อว่าเครื่องรางต่าง ๆ สามารถเป็นกำลังใจแก่ผู้ใช้ได้ ดังนั้นความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง จึงเป็นความเชื่อที่ฝังลึกและยึดถือกันมาเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังในนวนิยายเรื่อง "เขี้ยวเสือไฟ" และ "เด็กบ้านคอย" โดยในนวนิยายเรื่องเขี้ยวเสือไฟ แก้วเอือน ทุนะ คำคง มังคละ เชื่อว่าเขี้ยวเสือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ได้ พ่อเลี้ยงคำหลงก็ต้องการเขี้ยวเสือไฟไปให้ลูกของตนด้วยแต่แก้วเอือนไม่ให้ ต่อมาแก้วเอือนก็พบว่า ความสามารถของเธอต่างหากที่ทำให้เธอรอดชีวิตมาได้ จึงมอบเขี้ยวเสือไฟให้กับพ่อเลี้ยงเป็นการแลกเปลี่ยนกับการรักษาพยาบาล เมื่อสมศักดิ์ได้เขี้ยวเสือไฟไป คำคงก็ทำให้สมศักดิ์ต่อสู้กับตนโดยไม่เกรงกลัวอำนาจของ เขี้ยวเสือไฟที่ห้อยคอสมศักดิ์ และคำคงก็สามารถชนะสมศักดิ์ด้วย ซึ่งผู้เขียนต้องการให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งมกมาย

ส่วนเรื่องเด็กบ้านคอย บทสนทนาระหว่างลุงพลุยกับมงคลได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังว่า "แสง" ซึ่งเป็นดวงแก้ว ถือว่าเป็นเครื่องรางของขลังที่ทำให้อยู่ยงคงกระพันดังคำกล่าวว่

"ลูกหินนี่ลุงเอาไว้มิงหมาหรือ"

"ไอ้เนี่ยเขาเรียกแสงนะไอ้หนู แสงแปลว่าดวงแก้ววิเศษ อันนี้เป็นแสงกล้วย ลุงได้จากเมืองกาญจนบุรี"

"อมแล้วเพาะได้ไหมลุง"

ลุงมอหน้าม่งคล้อยอย่างหมั่นไส้แกมเอ็นดู แก้ววันดีคืนดีเห็นมันลอยเป็นดวงออกจากต้นกล้วย วันหนึ่งมันลอยกลับมา แก้วจึงเอามัดพันต้นกล้วยล้มลง ต้องรีบตัดโคนด้วย ไม่งั้นมันจะหนีลงดิน แก้วดวงแก้วอันวิเศษไว้ส่องมียกขึ้นอธิษฐาน หัวอึดใจก็วางลง

"บั๊กจ๋อน ดูให้ต๊ะนะ"

แกจ๊ปลายมีตลงบนผิวกลมเกลี้ยงของลูกหิน ตอนแรกก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น พอแกกก็มีตลง
ลูกหินก็หมุนหนีไปรอบจาน

"สนุกดีเฮอะ"

แกตีหน้าบูเลี่ยน บูเลี่ยน "ไอนี้ดีทางแคล้วคลาด พกติดตัวไม่ต้องกลัวมีดกลัวปืน"

"แล้วแกมลงไปโดนอะไรมา"

ลูกลงสู่สะอึก พ่อมองหน้าม่งคลอย่างต่าหนี

(เด็กบ้านดอย : 62)

นอกจากเขี้ยวเสือไฟและแสง แล้ว มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงข้อห้ามว่า

ข้อห้ามเป็นของตัวอย่างหนึ่ง เกิดแต่หมูโตนตัวกล้า มันกัดเอาขนขั้วของมันไว้ในปาก
อมไว้ที่ละเส้น เอาน้ำลายเข้าซุบ เอาลิ้นเข้าसान มันถักจนขนขั้วของมันเป็นวงอย่าง
กาไล คนบ้านเราเชื่อกันว่า ใครมีข้อห้ามก็ข้ามดวงเขี้ยวงา หอก ดาบ ลูกปืน

(เขี้ยวเสือไฟ : 38)

2.1.8 ความเชื่อเรื่องโชคลาง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 708) ได้ให้

ความหมายของ "ลาง" ว่า เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นอันบอกผลร้ายหรือดี เช่น ลางดี
ลางร้าย แต่มักนิยมใช้ในทางร้าย เช่น เขาพูดเป็นลาง การถือลางถือเคล็ดเป็นความเชื่อของ
แต่ละคน และความเชื่อนี้มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา

นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนความเชื่อเรื่องลาง
ของชาวชนบทภาคเหนือไว้ในนวนิยายหลายเรื่อง เช่น หมู่บ้านอาบจันทร์ เด็กบ้านดอย
เขี้ยวเสือไฟ บ้านไร่ชายดง ซึ่งลางที่ปรากฏมีทั้งที่เกิดจากเครื่องใช้ ร่างกาย และสัตว์ และเป็น
ลางร้ายทั้งหมด คือ เป็นเครื่องบอกเหตุให้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้น ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

ลางที่เกิดจากสิ่งของเครื่องใช้

ถ้าเห็นดงอกบนก้อนเล้า เชื่อว่าเป็นลางบอกว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้น เนื่องจากปรกติก้อนเล้าจะแห้ง เพราะเป็นภาชนะสำหรับก่อกองอาหารแบบพื้นบ้านของภาคเหนือ สร้างโดยเอาดินเหนียวยัดในกะบะไม้ ผึ่งดินใหญ่หรืออิฐสามก้อน ถ้าเห็นดงอกบนก้อนเล้า คนพื้นบ้านจะถือว่าเป็นอุบาทว์ชนิดหนึ่ง

ลางที่เกิดทางร่างกายได้แก่

อาการเขม่นตามอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย อาการเขม่น คืออาการที่กล้ามเนื้อกระดูกเบา ๆ ขึ้นเอง การเขม่นนี้เกิดขึ้นกับอวัยวะหลายส่วน แต่ที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ คือ การเขม่นที่ตา ดังตัวอย่าง

ตาเขม่นอยู่ยิบ ๆ หนักอกหนักใจเหมือนเมื่อก่อนเห็นทักบอก...วันเมื่อลูกกับพี่ตามรอยไถ่ถางไปถึงหุบป่าวันนั้นหน้าตาก็กระตุกยิบ ๆ อย่างนี้...นึกอยู่ว่าจะเกิดเรื่องร้าย ไม่นึกว่าจะเป็นข่าผี

(เขี้ยวเสือไฟ : 53)

เมื่อมีคนเจ็บห้ามร้องไห้ เพราะถือว่าน้ำตาเป็นอาการที่แสดงออกถึงความเศร้าเมื่อมีน้ำตาเป็นลางร้ายจะทำให้คนป่วยอาการทรุดหนัก เช่น ตอนที่ไฟเจ็บหนักนางหน่อเบเชอผู้เป็นแม่ทั้งร้องไห้น้ำตาไหลพราก เปละไฟก็คุดนางให้หยุดเพราะเชื่อว่าน้ำตาเป็นลางร้ายจะทำให้ไฟตาย

ลางที่เกิดจากสัตว์

นกแสกร้องผ่านบ้านใคร บ้านนั้นจะมีคนตาย แร้งบินตามใคร เชื่อว่าคนนั้นจะต้องตาย และมีวิธีการแก้เคล็ดด้วยวิธีการถ่มน้ำลาย ดังตอนที่คำคงและแก้วเหียนจะไปบ้านมังคละแล้วมีแร้งบินตาม คำคงเห็นเข้าจึงบอกกับแก้วเหียนว่า

"แรง แก้วเหือน อีแรงมันตามเรา"

"ถ่มน้ำลายคาง เร็วรีบถ่ม"

สองคนขากน้ำลายดู ๆ แก้วเคล็ด เงามายังร่อนวงหยายฟ้าเงาคาเริ่มแผ่คลุมในใจ

แก่เฒ่าเล่าขานกันมา แรงบินตามใครคนต้องตาย

(เขี้ยวเสือไฟ : 142)

2.1.9 ความเชื่อเรื่องยากลางบ้าน

คนในชนบทภาคเหนืออยู่ห่างไกลโรงพยาบาล เมื่อเกิดการเจ็บป่วยก็จะรักษากันด้วยยากลางบ้าน

ยากลางบ้านปรากฏในนวนิยายเรื่องนกแอ่นฟ้า ไร่ค่อม ดังตัวอย่าง

ยางที่หัวดอกจำยอม เป็นยารักษาโรคลมพิษ

กะพลัน เป็นยารักษากระดูกหัก ทำให้ฟันยึดแน่น

มะกอกกินแก้เจ็บคอ

ว่านใบลานแก้พิษไข้

เหง้าของหญ้าถอดปล้องเอามาต้มใช้ดื่มแก้เจ็บหลังเจ็บเอว

เปลือกไม้ขี้เฒ่ารักษาโรคใจ

น้ำมันเลียงผาใช้ประสานกระดูก

น้ำที่เปลือกต้นขี้เฒ่าแก้โรคปากเปื่อย

2.1.10 ความเชื่อเกี่ยวกับคำสอน

ความเชื่อเกี่ยวกับคำสอนที่ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีดังต่อไปนี้ เชื่อว่าเป็นนกวัดเป็นนกล่อยเคราะห์ห้ามทำร้าย ก่อนกินพลูให้เด็ดหางพลูก่อน เพื่อทำลายสิ่งชั่วร้าย เล่นน้ำฝนจะถูกฟ้าผ่า ทางนกลอยเป็นของเจ้านายใช้ คนธรรมดาไม่นำ

มาใช้จะเกิดภัยวิบัติ คาวตกคือเทวดามาเกิดห้ามตก ที่บรรจจุคาถาอาคมจะเอาเสื้อผ้าผู้หญิงไปใส่ ไม่ได้ การเป็นพรานต้องมีสัจจะและห้ามปัสสาวะกลางน้ำ

2.2 คำนิยม

คำนิยม คือ สิ่งที่สังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ นำกระทำ นำยกย่อง หรือเห็นว่าถูกต้อง คำนิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและการจัดรูปความประพฤติของบุคคลในสังคม รวมถึงความยึดถือว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกต้องและปฏิบัติตนตามความยึดถือ นั้นจนเป็นนิสัย นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนคำนิยมต่าง ๆ ของชาวชนบทภาคเหนือ ดังนี้

2.2.1 คำนิยม เรื่องการทาบูน มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนคำนิยม เรื่องการทาบูนว่าเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดูพุทธศาสนา อันได้แก่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ชาวชนบทเชื่อว่าการทาบูนนั้นจะส่งผลให้อนาคต ดังนั้น การทาบูนจึงเป็นการทำเพื่อหวังผลตอบแทนและเชื่อกันว่าการทาบูนเท่าไรก็จะได้อานิสงส์ผลบุญมากขึ้นเท่านั้น จึงทุ่มเทพริทย์เงินทองทาบูนสุนทานเพื่อสร้างอานิสงส์ คำนิยมดังกล่าวปรากฏในนวนิยายเรื่อง นกแอ่นฟ้า เด็กบ้านดอย ไร่ค่อม ดังตัวอย่าง

"ข้าว่าจะถวายสักสามถึงก็พอ"

"บุญกนิบุญทานมันจะไปไหนเสีย ทาบูนวันนี้ก็เป็นของเราวันหน้า สู้ถวายไปเถอะสักห้าถึงจะได้ไม่น้อยหน้าใคร"

"เรื่องบุญเรื่องบาปข้าเองบวชมาแล้วข้ารู้ดี มือข้านี้แหละเคยจับพัดว่าศิลาปาหามฆ่าสัตว์แล้วมือข้าอีกเช่นกันที่คักจิบจับปลาเป็นร้อยเป็นพัน"

"แล้วข้าเล่าไม่ฆ่ากุ้งฆ่าปูเป็นหมื่นเป็นแสนหรือ ข้าถึงได้บอกว่าทาบูนมาก ๆ ทำชาตินี้ไว้ชาติหน้าเพื่อจะได้สบายกับเขามั่ง"

(นกแอ่นฟ้า : 148 - 149)

2.2.2 คำนิยมในการจัดงานพิธี คนในชนบทส่วนใหญ่นิยมการจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนวงจรของชีวิต เช่น การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น นวนิยายของมาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนในชนบทนิยมการจัดงานพิธี เช่น เมื่อมีคนตายในบ้าน ระหว่างตั้งศพญาติ เจ้าภาพจะต้องจัดการเลี้ยงดูแขกที่มาในงาน ถึงแม้ว่าเจ้าภาพจะไม่มีเงินก็ต้องไปยืมยืมคนอื่น คำนิยมนี้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง นกแอ่นฟ้า และเรื่องเด็กบ้านคอย ซึ่งเจ้าภาพต้องไปยืมเงินคนอื่นมาเพื่อใช้จ่ายในการทำศพ ดังตัวอย่าง

ย่าตายลงก็ตกเป็นภาระของพ่ออีก เพราะตามประเพณีพื้นบ้านเมื่อมีศพ เจ้าภาพจะต้องตั้งศพรอญาติพี่น้อง บะหมี่ยังไม่เคลื่อนจะต้องมีการเลี้ยงดูเพื่อนบ้านที่มาช่วยงาน พ่อกลืนไม่เข้า คายไม่ออก ศพตั้งอยู่สามวันหมดเหล้าไปสองสามหมื่น (สองสามร้อยขวด) หมูลีบทำกิไล ควายครึ่งตัวอย่างนี้จะไม่ให้จับขายได้อย่างไร

(เด็กบ้านคอย : 144)

2.2.3 คำนิยมในการแต่งกาย คนภาคเหนือเน้นนิยมการแต่งกายงามกันมาก โดยเฉพาะผู้หญิงแล้วถือว่าการแต่งตัวสวยงามมีความสำคัญมาก ดังมีคำภาษาท้องถิ่นบ่งชี้ไว้ชัดเจนว่า

ศุกบ่อได้กิน บ่มีไผตามไปส่องต้อง

ศุกบ่อได้เอ้ไคย่อง ชาวบ้านเป็นเคน

ซึ่งคำภาษาดังกล่าวแปลได้ความว่า การที่เราจะกินอะไรนั้นคนอื่นไม่รู้แต่ถ้าเราแต่งตัวไม่ดี คนอื่นเขารู้ได้ทันที ฉะนั้น จึงต้องแต่งตัวดีเอาไว้ นวนิยายของมาลา คำจันทร์ เรื่องบ้านไร่ชายดง นกแอ่นฟ้า เด็กบ้านคอย เขี้ยวเสือไฟ ได้สะท้อนค่านิยมในการแต่งกาย โดยให้ตัวละครแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่ในวันเทศกาลต่าง ๆ เช่น จันดีต้องการ

จะได้ผ้าขึ้นดอกแดงมาใส่ในวันยี่เป็ง มงคลใส่เสื้อใหม่ในงานบอยหลวง หรือนางบัวจันจะซื้อเสื้อใหม่ให้แก้ว เอ็นใส่ในวันขึ้นปีใหม่เพื่อเป็นสิริมงคล ดังตัวอย่าง

"แม่ซื้อเสื้อใหม่ให้มงคลตัวหนึ่งราคาสิบเอ็ดบาท เพราะว่าพรุ่งนี้ วัดจอมเว้จะมีงาน"

(เด็กบ้านดอย : 43)

"ปีใหม่ใกล้มาแล้ว ได้นั่งเครื่องใหม่เป็นสิริมงคล แม่จะซื้อเสื้อเมืองใต้พื้นอ่อนลายแดงให้มิ่ง"

(เขียวเสือไฟ : 164)

2.2.4 ค่านิยมในการประกวดเทพี มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนค่านิยมของผู้หญิงในชนบทที่ต้องการ จะหนีความกันดารแห้งแล้ง โดยจะใช้ความสวยเป็นบันไดไปสู่ความมีหน้าตาด้วยการประกวดเทพี ค่านิยมนี้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ไอ้ค่อม ดังความว่า

"กูไม่อยากอยู่ที่นี่ กูอยากไปที่ไหนสักแห่ง กูอยากหนีไปจากความกันดารแร้นแค้นบ้านเรา ได้ผ้าบ้านนี้ก็คักคานอยู่อย่างนี้ตลอดปี ตลอดชาติ กูจะประกวดเทพี กูอยากเป็นเทพี อยากเป็นคารา อีซอนมึงว่ากูงามมั๊ย"

"งาม มึงงาม"

"มึงว่ากูกับอีตีสันห้วยขี้ที่ได้เป็นนางสาวถิ่นไทยงามหลายปีก่อน ใครงามกว่ากัน"

"กูไม่รู้หรอก อีตีสันห้วยขี้กูบ่อเคยรู้จัก"

"กูเห็นรูปแล้ว กูเห็นรูปอีตีสันแล้ว กูเชื่อว่ากูงามกว่ามันแน่ ๆ ถ้ากูได้เป็นคารา ได้เป็นเทพี กูมีความสุขสบาย ไม่ต้องตากแดดหน้าตา บักกล้าคานอย่างทุกวันนี้"

(ไอ้ค่อม : 16)

2.2.5 ค่านิยมเล่นการพนัน การพนันเป็นสิ่งที่มีความนิยมแล้วในสังคมไทย โดยมีการพนันในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ประสาท หลักศิลา (2515 : 27) กล่าวว่า การพนัน จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เล่นหวังจะได้กำไรมากผิดธรรมดา เช่น แพงหวาย 1 บาท ก็หวังจะได้เงิน อย่างน้อย 30 บาท และการพนันทำให้ผู้เล่นเกิดความหวัง ซึ่งเป็นการหลีกหนีไปจากการที่ได้ มาจากงานประจำ นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ สะท้อนให้เห็นว่าชาวชนบทภาคเหนือมีการเล่น การพนัน เช่น มะก่องดี แะ ชนไก่ ดังตัวอย่างเช่น

มะก่องดีระบาดเข้าบ้านดอย ตื่นเข้ามาไม่ต้องทำอะไรก็ไล่ถามความผันกันได้แค่ด
สาย ๆ กินข้าววายแล้วก็เจียหูหาข่าวคราว จากนั้นอย่า จับกลุ่มแก้ปัญหากันถกเถียง
กันเป็นหมู่ ๆ

(เด็กบ้านดอย : 83)

หวายเถื่อนหรือใต้ดิน พันบ้านเรียกว่า แะ มีทั้งสองและสามตัว สามตัวมีรางวัล
เยอะหน่วย คือ ห้าร้อยบาทต่อหนึ่งบาท ส่วนสองตัวให้รางวัลห้าสิบบาทต่อหนึ่งบาท น้อยกว่า
อีกนั้นแหละเป็นเอเยนต์

(เด็กบ้านดอย : 84)

2.2.6 ค่านิยมความสนุกสนาน ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่ง
ความยิ้มแย้มแจ่มใส ดังที่ชาวต่างประเทศเรียกว่า "A LAND OF PLEASANT SMILE" ทั้งนี้
เพราะคนไทยมักจะทักทายด้วยการยิ้มให้เสมอ อันเป็นการแสดงถึงความเป็นคนรักสนุกและร่าเริง
การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนไทย จึงมักตั้งพื้นฐานอยู่บนความสนุกสนาน มาลา คำจันทร์
ได้สะท้อนค่านิยมความสนุกสนานของชาวชนบทภาคเหนือ เช่น มีการลงแขก อันเป็นการแสดงถึง
ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันฉันท์ญาติมิตรของชาวชนบท เพราะการลงแขก หมายถึง การไป
บอกกล่าวขอแรงเพื่อนบ้านให้มาช่วยกันทำงาน งานที่อาศัยลงแขกนั้นมักเป็นงานใหญ่ที่เหลือบ่า
กว่าแรง หรือไม่เช่นนั้นก็จะป็นงานชนิดที่จำเป็นต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว ดังตัวอย่าง

แถวแนวเพื่อนบ้านกระจ่ายกันเคลื่อนทุ่ง เกี้ยวเจ้านั้นเกี้ยวเจ้านี้ กินข้าวเสร็จพักพอข้าว
เรียงเม็ดก็ลงเคียวกันอีก คนทุ่งตะโกนข้ามทุ่งหยอกล้อกัน คำพูดสองแง่สองง่ามเรียก
เสียงหัวเราะอยู่ตลอด...หัวเราะกันเฮฮา กัน พวกผู้หญิงเร่งฝีเท้าชายผ้าถุงพัดกันพัด ๆ
แต่พวกผู้ชายมักจะไอเอ๋อกันเหล้ายากันอยู่

(นกแอ่นฟ้า : 131 - 132)

ในการทำบุญต่าง ๆ นอกจากจะทำบุญแล้ว ยังต้องสอดแทรกความ
สนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย เช่น ในงานบอยหลวง คำว่า "บอย" แปลว่า "งาน" บอยหลวง
แปลว่า งานใหญ่ คือ ทำอยู่หลายวัน มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนค่านิยมความสนุกสนานของชาว
ชนบทภาคเหนือว่า มีการจัดขบวนแห่และการละเล่นต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

"นั่น นั่น"

ไอ้ยาซี้มือให้ดูขบวนวัดป่า ไร่ซึ่งแทนที่จะมีช่างฟ้อนสวยงามเจ็ดบาท กลับเอาหญิงแม่เรือน
กับคนสมิงเดิม (ชายกลางคน) ฟ้อนคร่ำทวนเข้าวัดโงะ โละดอกขำขึ้นเข้าลงศอกมั่วไปหมด
ต้องกลองฉาบดังสนั่นหวั่นไหว ไม่มีจังหวะจะโคน

"จัวชน จัวชน ไปดูจัวชนกันเร็ว"

ถัดมาเป็นวัวสองตัวมีอยู่ข้างในไล่ชนกันฝุ่นฟุ้ง มันเหมือนวัวจริง ๆ

(เด็กบ้านดอย : 46 - 47)

นอกเหนือจากนี้ยังมีมหรสพในงานต่าง ๆ เช่น ลิเก ภาพยนตร์
ราวง มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนให้เห็นมหรสพต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงออกถึงค่านิยมความ
สนุกสนานของชาวชนบท ดังความว่า

เสียงระนาดจากโรงลิเกดังเร้าใจ ทุ้ม ๆ แต่งตัวฉูดฉาด เค้นอวดสาว ๆ เป็นหมู่ ๆ
เวทีราวงแขวนกระดาศสายรุ้ง บิดเป็นริ้ว ๆ หลากสี เสียงตุงแจ ตุง ๆ แฉ่ ในจังหวะ

คาลิปโซ ดั่งเจ้าอารมณ์ หนึ่งขยายาตะโกนโหวกเหวกโฆษณาสรรพคุณยาถ่ายตราตัวติด
ราวขึ้นเพลงไห้ครุ นางราในชุดสั้นเต๋ม่องเห็นงำมตุลบล้อราไวยกมือพนมยกเยื้อง
ไปตามจิงหะ

"ต่อไปเป็นรอยปรุมฤกษ์ราฟรี่ เชิญท่านชายหาความสำราญกับน้อง ๆ ของเรา
ได้ครับ"

หนุ่ม ๆ กรูกันขึ้นเวทีแย่งกันโค้งอ้อนงอนหน้าขาวทั้งหลายที่นั่งเสนาหน้าอยู่กันเวที

(เด็กบ้านคอย : 127)

มหรสพดังกล่าวนี้ในชนบทถือว่าเป็นสิ่งบันเทิงที่มีความสำคัญ
เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ และเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสทำความรู้จักกันด้วย

2.2.7 ค่านิยมสนใจเรื่องราวของผู้อื่น เป็นลักษณะและค่านิยมอย่างหนึ่งของ
ชนในชนบท อานนท์ อาภาภิรม (2525 : 21) กล่าวว่า คนไทยส่วนใหญ่มักจะสนใจต่อ
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์นั้นไม่เกี่ยวข้องกับตนเลย กล่าวคือ มักชอบสนใจ
ในเรื่องคนอื่น และมีความภูมิใจเป็นอย่างมาก หากรู้ว่าตนนั้นเป็นบุคคลแรกที่รู้ ค่านิยมดังกล่าว
ปรากฏในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ในเรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ ตอนที่โนจะไปเรียนหนังสือ
ที่แม่บ่อน มีเพื่อนบ้านมาอยู่ที่ลานบ้านโนไผ่มากมายซึ่งไม่ได้มาเพื่อส่งโนไผ่แต่มาเพราะอยากรู้
อยากเห็น เรื่องไอ้ค่อมตอนที่แสงหล้าหนีตามพรชัยไป ชาวบ้านก็มาคุยกับลุงต๋นด้วยความอยากรู้
เรื่องราวของแสงหล้า ดังตัวอย่าง

"พักนี้ลุงต๋นแทบไม่กล้าเยี่ยมหน้าออกไปไหน กระนั้นพี่น้องชาวบ้านที่เสือกู้สือครู้อันเป็น
ปรกติวิสัย ก็ยังอุตส่าห์มาเยี่ยมมาแคะได้ มาเค้นเอาความจริงจากปากแก่ให้ได้

(ไอ้ค่อม : 37)

2.2.8 ค่านิยมในการประพาดิตนให้สัมพันธ์กับเพศ นวนิยายของ มาลา
คำจันทร์ สะท้อนให้เห็นว่า สังคมชนบทภาคเหนือได้วางกรอบของผู้หญิงไว้ให้ประพาดิตตาม

ได้แก่ เมื่อเริ่มเป็นสาวจะต้องหัดปั่นฝ้ายทอผ้าหัตถาหน้าที่แม่บ้านเรือน เช่น พุงหาอาหาร
จัดบ้านเรือนให้เป็นระเบียบ ส่วนผู้ชายก็ต้องถือบทบาทอีกชุดหนึ่งที่แตกต่างไปจากผู้หญิง เช่น
เข้าป่าล่าสัตว์หรือหาของจากธรรมชาติมาเลี้ยงดูครอบครัว ถ้าใครไม่รับบทบาทตามเพศของตน
ที่ครอบครัวกำหนดไว้ เช่น ผู้หญิงไปรับบทบาทของชายหรือมีรักร่วมเพศก็จะไม่ได้รับการยอมรับจาก
สังคมในชนบท ดังความว่า

รืตบ้านคลองเมืองเราก็กินมาอย่างนี้ ชายต้องเป็นชาย หญิงต้องเป็นหญิง
รืตบ้านคลองเมืองขีตแบ่งไว้แล้ว หญิงไม่เป็นหญิงก็ไม่มีใครเอาเป็นเมีย ชายไม่เป็นชาย
ก็ไม่มีใครเอาเป็นผัว คำโบราณบ้านเราว่าผิดรืตคลองธรรมตามันไม่ปกติสุข นิ่งไม่อ่อน
นอนไม่เย็น

(เขียวเสือไฟ : 35)

2.2.9 ค่านิยมยกย่องผู้ชาย คนไทยนิยมให้ความสำคัญและยกย่องผู้ชาย
ส่วนผู้หญิงถือว่ามีความต่ำต้อยกว่า ไม่ทัดเทียมผู้ชายแม้กระทั่งของใช้ บางครั้งยังถือว่า
เครื่องใช้ต่าง ๆ ของผู้หญิงอาจนำความอัปมงคลให้เกิดขึ้น เช่น การพาดเสื้อผ้าในบ้านเรือน
ของผู้หญิงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านระวังมาก เพราะถือว่าใครลอดแล้วจะเสื่อมอาคมและเกิดอัปมงคล
การเดินทางบ้านผู้หญิงก็ต้องระวังว่าใครอยู่ใต้ถุนบ้าง ซึ่งเรื่องนี้ถ้ามองด้วยสายตาคนปัจจุบันแล้ว
จะเห็นว่าเป็นเรื่องของมารยาท แต่ชาวชนบทจะมองว่าเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์
มาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนค่านิยมยกย่องผู้ชายไว้ในนวนิยายเรื่อง เขียวเสือไฟ บ้านไร่ชายดง
ดังนี้

เรื่อง เขียวเสือไฟ นางบัวจันนั่งอยู่บนเรือน ทุนนะ เดินขึ้นบันไดมา
นางบัวจันรีบเปลี่ยนท่านั่ง เก็บปลายเท้าไม่ให้ชี้ไปทางทุนนะ
เรื่องบ้านไร่ชายดง ตอนที่นางอันคำจะลงบันได นางเห็น
หนานแก้วนั่งอยู่ที่บันไดข้างล่าง นางจึงเลี้ยว ไปลงบันไดหลังแทน ดังตัวอย่าง

เข้าไปเอามัดน้อยจะเดินลงกระไดหน้า แต่แล้วนางชะงัก ผัวนางลับมีดขลาก ๆ อยู่ต้น
กระได เดินลงไปเท่ากับเอาตีนขึ้นกรายหัวผัว ผ่าร่างผู้หญิงเป็นของต่ำ เป็นอับรึย้มคุดหัว
นางกลับไปลงกระไดหลัง

(บ้านไร่ชายดง : 30)

2.2.10 คำนิยมเรื่องความกตัญญู เป็นค่านิยมที่มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทย
เพราะหมายถึงการตอบแทน และรำลึกถึงบุญคุณของผู้ที่ทาประโยชน์ให้ สังคมไทยถือว่าผู้ที่สำนึกใน
บุญคุณของผู้มีพระคุณ เป็นผู้ที่ควรยกย่องสรรเสริญและการปฏิบัตินี้ยังคงยึดถือกันสืบมาจนกระทั่ง
ปัจจุบัน นวนิยายของมาลา คำจันทร์ ได้สะท้อนค่านิยมเรื่องความกตัญญูของชาวชนบทภาคเหนือ
ในนวนิยายเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ หมู่บ้านอาบจันทร์ เรื่องเขี้ยวเสือไฟ พ่อเลี้ยงคำแหงช่วยพา
นางบัวจันไปโรงพยาบาลและออกค่ารักษาพยาบาลให้ก่อนนางบัวจันจึงมีความกตัญญูต่อพ่อเลี้ยง
เมื่อมีโอกาสก็ตอบแทนบุญคุณ เช่น พ่อเลี้ยงอยากกินแกงเหียน เมื่อแก้วเหียนซึ่งเป็นบุตรสาว
หามาได้ นางก็ให้นำไปให้พ่อเลี้ยงทันที

"ดีแล้วแก้วเหียน เอ็งเอาไปให้พ่อเลี้ยงมันที มันสั่งแม่ว่าอยากกินแกงเหียน"

"แล้วเราห่านแม่ จะเอาอะไรกิน"

"เดี๋ยวค่าคงมันก็ได้มาอีก ไปเถอะ ไปเร็วมาเร็ว"

(เขี้ยวเสือไฟ : 20)

เรื่องหมู่บ้านอาบจันทร์ นุไฟและหม่อเงงพอเป็นเพื่อนกัน นุไฟช่วย
เหลือหม่อเงงพออยู่เสมอ เมื่อมีโอกาสหม่อเงงพอก็ตอบแทนบุญคุณ เช่น เอาร่างกายปกป้องจนได้รับ
บาดเจ็บแทนนุไฟ นอกจากนี้ นางหน่อที่ตายังได้สอนหม่อเงงพออีกว่า

"พ่อนุไฟดีกับเรามาก หม่อเงงพอย่าลืมหานะ อย่าละอย่าลืมบุญคุณ"

(หมู่บ้านอาบจันทร์ : 116)

2.2.11 ค่านิยมในบริโภคนิสัย ในภาคเหนือเชื่อกันว่าภายหลังการคลอดบุตร จะต้องมัดระวังเรื่องอาหารการกิน เพราะถ้าไม่ระวังแล้วจะเกิดการเจ็บป่วย ภาษาเหนือเรียกโรคซึ่งเกิดจากการกินอาหารโดยไม่ระวังว่า "โรคลมผัดเดือน" ดังนั้น คนคลอดบุตรใหม่ ๆ ต้องงดอาหารหลายชนิด ตามความเชื่อถือหรือประเพณีนิยม จะกินได้ก็อาหารประเภทข้าวเหนียวปิ้ง (จ้) กับเกลือ ข้าวแคบ เป็นต้น การงดอาหารหลังคลอดนี้เรียกว่า "กินกา" ผู้หญิงที่อยู่ในระยะนี้เรียกว่า "แม่กาเดือน" มาลา คำจันทร์ได้สะท้อนค่านิยมเรื่องบริโภคนิสัยสำหรับคนหลังคลอดไว้ในนวนิยายเรื่อง เขี้ยวเสือไฟ และบ้านไร่ชายคง เมื่อให้นางอันคำและนางบัวจันท์ทั้งคู่ทั้งสองถึงงดอาหารบางประเภทซึ่งเรียกว่า "กินกา" และหลังจากนั้นทั้งคู่ก็มีการหนักขึ้น ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็น "โรคลมผัดเดือน" เนื่องจากค่านิยมในการบริโภค ดังตัวอย่างเช่น

"ให้มันกินแต่ข้าวจ้กับเกลือละ แม่กาเดือนกินอย่างอื่นไม่ได้ ไม่อยู่คาบูกุเป็นลมผัดเดือนขึ้นมา กูไม่รู้ด้วยนะเออ"

"แม่กาเดือนกลัวลมผัดเดือนที่สุด ขี้ห้ามหรือ "กา" จึงถูกถือกันเคร่งครัด อาหารจำพวกเนื้อปลาและของมีเล็ดมีดาวอื่น ๆ ล้วนเป็นขี้ห้าม นอกจากข้าวจ้กับเกลือ ของกินที่ผ่อนผันให้กินได้ได้แก่พวกผักต้ม"

(บ้านไร่ชายคง : 106)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่านวนิยายของมาลา คำจันทร์ ได้มีการสะท้อนค่านิยมต่าง ๆ ของชาวชนบทภาคเหนือ ซึ่งค่านิยมดังกล่าวนี้ ยังคงยึดถือกันสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์นวนิยายของมาลา คำจันทร์ ได้วิเคราะห์จากนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ที่ตีพิมพ์เป็นรูปเล่มจำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ หมูบ้านอาบจันทร์ เด็กบ้านดอย ไอ้ค่อม ลูกป่า นกแอ่นฟ้า วิถีคนกล้า บ้านไร่ชายดง เขี้ยวเสือไฟ และหุบเขากินคน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์
2. เพื่อศึกษากลวิธีในการแต่งนวนิยายของ มาลา คำจันทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะทั้งด้านองค์ประกอบ และกลวิธีการแต่ง ที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ อย่างถ่องแท้ ตลอดจนทราบความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานวนิยายไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิประกอบกัน เสนอผลการศึกษาแบบพรรณาวิเคราะห์ มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 9 เรื่อง ตามรายชื่อที่ได้กล่าวไว้เป็นขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษาประวัติของ มาลา คำจันทร์ จากเอกสารและการสัมภาษณ์ มาลา คำจันทร์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษา

3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์นวนิยาย
4. ศึกษาหลักเกณฑ์การวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงสังคม
5. ศึกษาหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบ กลวิธีการแต่ง และความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือ
6. วิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ในหัวข้อต่อไปนี้
 - 6.1 โครงเรื่อง
 - 6.2 ตัวละคร
 - 6.3 ฉาก
 - 6.4 แก่นเรื่อง
7. ศึกษาวิธีการแตงนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 7.1 การวางโครงเรื่อง
 - 7.2 การสร้างตัวละคร
 - 7.3 การสร้างฉาก
 - 7.4 การใช้ภาษา
8. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของ มาลา คำจันทร์กับสภาพสังคมชนบทภาคเหนือในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ และค่านิยม
9. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 9 เรื่อง ตามจุดมุ่งหมาย และวิธีการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนี้ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของเรื่อง ซึ่งประกอบด้วย โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก แก่นเรื่อง โครงเรื่อง นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ ทุกเรื่องมีโครงเรื่องที่เรียบง่าย มีการเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง ได้อย่างเหมาะสม ส่วนมากจะเป็นนวนิยายที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือที่มีฐานะยากจน

ตัวละคร มาลา คำจันทร์ สร้างตัวละครแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์ทั่วไป ตัวละครเป็นมนุษย์ที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติ ตัวละครมนุษย์

ตัวละครส่วนมากจะเป็นตัวละครมนุษย์ทั่วไป และเป็นเยาวชนเพศชาย มีฐานะยากจน รongลงมาได้แก่ เยาวชนเพศหญิง มีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องวิถีคนกล้าที่ตัวละครสำคัญเป็นชายหนุ่ม

ตัวละครที่มีพฤติกรรมเหนือธรรมชาติและตัวละครมนุษย์มีในนวนิยายเรื่องทุบเขากินคนเท่านั้น

จาก ส่วนมากจะเป็นจากในชนบทภาคเหนือที่มีลักษณะสมจริง มีเพียงสองเรื่องเท่านั้นคือเรื่องวิถีคนกล้าและเรื่องทุบเขากินคน ที่เป็นจากสมมติจากจินตนาการของผู้แต่ง

แก่นเรื่อง เสนอแนวคิดในการดำเนินชีวิตทั่วไป รวมทั้งปัญหาในการดำรงชีวิตของชาวชนบทภาคเหนือ เช่นนี้ให้เห็นว่ามนุษย์ต้องมีการต่อสู้เพื่อมีชีวิตที่อยู่รอด ความทะเยอทะยาน ความโลภ และการมีภรรยาหลายคนเป็นสิ่งที่สร้างความทุกข์ ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลังเป็นสิ่งที่มลาย สำหรับปัญหาที่มีการเสนอปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการค้าย โอกาสทางการศึกษา ตลอดจนให้แนวคิดว่าการประเพณีวัฒนธรรมเดิมๆ ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

2. กลวิธีการแต่ง

2.1 กลวิธีการวางโครงเรื่อง นวนิยายของมาลา คำจันทร์ ส่วนใหญ่ไม่มีการผูกเรื่องอย่างสลับซับซ้อน ผู้เขียนหยิบยกปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือมากมายไว้เป็นมโนปัญหาขึ้นในเรื่อง แล้วให้ตัวละครคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้น เป็นไปอย่างสมจริงและมีเหตุผล ส่วนใหญ่จะเป็นการต่อสู้กับปัญหาด้วยความอดทน

2.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีในการสร้างตัวละครหลายวิธี คือ ผู้แต่งบรรยายเอง บรรยายลักษณะและนิสัยผ่านความรู้สึกของตัวละครตัวอื่น การใช้บทสนทนา และการเสนอตัวละครโดยให้ผู้อ่านสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละครส่วนมาก มาลา คำจันทร์ จะใช้กลวิธีการสร้างตัวละคร โดยใช้กลวิธีดังกล่าวปะปนกันทุกเรื่อง แต่จะใช้กลวิธีผู้แต่งบรรยายเองมากที่สุด

2.3 กลวิธีการสร้างจาก มาลา คำจันทร์ มีกลวิธีการสร้างจากโดยให้ความสำคัญแก่อย่างมาก จากมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง ช่วยสร้างบรรยากาศ ตลอดจนมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร

2.4 กลวิธีการใช้ภาษา

2.4.1 การใช้คำ มาลา คำจันทร์ มีผลงานที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ด้วยการรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำ ทาให้งานของ มาลา คำจันทร์ มีจุดเด่นน่าสนใจ การใช้คำของ มาลา คำจันทร์ มีดังนี้

2.4.1.1 การสรรคำใช้ ได้แก่ คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก คำพยางค์ที่มีความหมายขัดแย้งกันมาเคียงคู่กัน ใช้คำที่เป็นสื่อสร้างความเข้าใจ และการเปลี่ยนเสียงธรรมชาติ สำหรับการเล่นคำและการเลือกเสียงของคำ มีกลวิธีเล่นคำโดยการเปลี่ยนเสียง การซ้ำคำ การซ้อนคำ และการเสริมเป็นสร้อยคำ

2.4.2 การใช้สำนวนโวหาร มีการใช้โวหารเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย อุปลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน การใช้สัญลักษณ์ การใช้คำพังเพยท้องถิ่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายของมาลา คำจันทร์ กับสภาพสังคมในชนบทภาคเหนือในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อและค่านิยม พบว่านวนิยายของมาลา คำจันทร์ สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคเหนือในด้าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภาษา สภาพที่อยู่อาศัย อาหาร พืชที่มีในท้องถิ่น เครื่องใช้ อาชีพ วรรณกรรม การละเล่น บัณฑิตสังคม และประเพณี

ความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายได้แก่ ความเชื่อและประเพณีการนับถือผี ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องขี้ด ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องความฝัน ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องยา กลางบ้านและความเชื่อเกี่ยวกับคำสอน

ค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมในการทำบุญ ค่านิยมในการจัดงานพิธี ค่านิยมในการแต่งกาย ค่านิยมในการประกวดเทพี ค่านิยมเล่นการพนัน และค่านิยมความสนุกสนาน

อภิปรายผล

จากการศึกษานวนิยายของมาลา คำจันทร์ พบว่าเป็นนวนิยายที่สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคเหนือทั้งทางด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จัดเป็นนวนิยายแสดงสีสันและกลิ่นอายของท้องถิ่น

มาลา คำจันทร์ ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่โครงเรื่องมากนัก แต่จะเน้นฉากและตัวละคร โดยเฉพาะฉากและบรรยากาศได้สะท้อนชีวิตของชาวชนบทภาคเหนืออย่างเด่นชัด ภาพคนชนบทภาคเหนือในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ มีลักษณะที่เรียบง่าย และผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น คนในชนบทแม้จะมีฐานะยากจน มีปัญหาทางเศรษฐกิจ พวกเขาก็ต่อสู้เพื่อต้องการชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ขมขื่นกับชีวิตและมีความสุขตามอัตภาพ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับวรรณกรรม จากการศึกษาประวัติของมาลา คำจันทร์ พบว่า มาลา คำจันทร์ เป็นคนทางภาคเหนือ เดิมโตและผูกพันกับท้องถิ่นภาคเหนือมาโดยตลอด จึงส่งผลให้ มาลา คำจันทร์ นำประสบการณ์ที่เกิดจากการสั่งสม มาใช้เป็นวัตถุดิบในการเขียนนวนิยาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านสภาพความเป็นอยู่ วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนภูมิประเทศและธรรมชาติต่าง ๆ นอกจากนี้เกร็ดชีวิตบางตอน ของมาลา คำจันทร์ ก็พบในนวนิยาย เช่น มงคลในนวนิยายเรื่องเด็กบ้านคอย ขายมะก่องี้กึ่งเป็นการพนันชนิดหนึ่งของทางเหนือ ในชีวิตจริงของมาลา คำจันทร์ ก็เคยขายมะก่องี้กึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาการงานเขียนนวนิยายของมาลา คำจันทร์ ในด้านการใช้ภาษาโดยเฉพาะ ตั้งแต่แรกจนกระทั่งถึงนวนิยายเรื่องเจ้าจันทร์ผอม นีราศพระอาทิตย์แหว่ง ซึ่งได้รับรางวัล วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทยประจำปี 2534 เพื่อสังเกตพัฒนาการในการใช้ภาษาของมาลา คำจันทร์
2. ศึกษาบันทึกคดีที่สะท้อนภาพของชาวชนบทภาคเหนือของนักเขียนร่วมสมัยคนอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบกับผลงานของมาลา คำจันทร์ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้แล้ว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระแสร้ มัลยาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย, 2512.
- กาจกร อึ้งโพธิ์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2524.
- _____. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยา. ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง. ม.ป.ท., 2518. อัดสำเนา.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. ลักษณะสถาปัตยกรรมไทย. เอกสารการสอนวิชาชุดไทยศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523.
- เจือ สตะเวทิน. ศิลปะการประพันธ์. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- เจตนา นาควัชร. "วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี," วรรณไวทยาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- ชลธิรา ลัตยาศนา. เบิกฟ้าวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์, 2522.
- ดาเนี่ยล แมคกิลวารี. เมืองไทยที่ข้าพเจ้ารู้จัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุริยบรรณ, 2525.
- ดิเรก ฤกษ์หรรษา. การพัฒนาวชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. นวนิยายกับสังคมไทย (พ.ศ. 2475 - 2500). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2523.
- ตุ้ย ชุมสาย, มล. วรรณกรรมพื้นเมืองจิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ทองสุข เกตุโรจน์. การเขียนแบบสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.

- นางพาง สุขวนิช. "การแก้ไขปัญหาวาชนาบนเส้นทางสายใหม่," มติชน. 12 ตุลาคม 2529. หน้า 18 - 19.
- บรรจง บรรเจิดศิลป์. มติชนสุดสัปดาห์. 5(261) : 38 - 39 ; กันยายน 2528.
- บรรพต วีระสัย. สังคมวิทยา - มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. เชียงใหม่และภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ม.ป.ป.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์สุวรรณคดี. กรุงเทพฯ : บัณฑิตการพิมพ์, 2518.
- ประคอง นิธมานเหมินท์. ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. การดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาระหว่างปี 2499 - 2530. 2529. อุดรธานี.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. สถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัยเรื่องการใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าเย้า เผ่าลีซอ เผ่ากะเหรี่ยง. ม.ป.ท.
- ประทีป เหมือนนิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2519.
- ประสาธน์ หลักศิลา. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2515.
- ประเสริฐ วิทยารัฐ และคนอื่น ๆ. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.203 ทวิปของเรา ส.204 ประเทศของเรา 3. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2533.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่เจริญ, 2513.
- ไพโรจน์ เลิศพิริยกุล. คหิชาบ้านลานนาไทย. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2518.
- ไพรัตน์ รุ่งรัตน์ (นามแฝง). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 33(33) : 38 ; กุมภาพันธ์ 2530.
- _____. "ลักษณะสามแบบของงานวรรณกรรม," โลกหนังสือ. 1 : 26 - 27 ; ตุลาคม 2523.

- กัญญา จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," วารสารรามคำแหง. 2 : 54 - 72 ; กรกฎาคม 2528.
- มณี พยอมยงค์. "ความเชื่อของคนไทย," คติความเชื่อ. เอกสารสัมมนาเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ ศิลปกรรม และภาษา โครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 8 - 10 กันยายน 2526.
- _____. "ลักษณะขีดทั้งมวลจากเอกสารใบสาโบราณ," ในงานแฟงเมืองเชียงใหม่ อรุณรุ่งเนื่องในพิธีเปิดและฉลองประตูท่าแพ. เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2527.
- ระดม เศรษฐีธ. "คำนิยมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ," เศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.
- รณจวน อินทรกำแหง. การเลือกหนังสือและ สไลด์ทัศนวัสดุ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.
- วิจักษ์ ประกายแสน. สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. 27(44) : 32 เมษายน 2524.
- วิชัย อภัยสุวรรณ. ดอกไม้เมืองไทย. ชุดที่ 2. กรุงเทพฯ : ชมรมธรรมชาติศึกษา, 2520.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2504.
- วิภา กงกะนันท. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์, ม.ป.ป.
- วิรัช ชัยสูงเนิน. ดนตรีเนื่องต้นสำหรับครูประถม. พิษณุโลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.
- วีระ บารุงรักษ์. "ระบบค่านิยมแบบไทย," วัฒนธรรมไทย. 16(2) : 30 - 35; กุมภาพันธ์ 2520.
- เวณวัน ทองลา. สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์. 28(22) : 33 ; พฤศจิกายน 2524.
- ศูนย์วิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ บรรณวิทย์ 5 สภาพของชาวเขาในประเทศไทย, 2526.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เอกสารเผยแพร่ ม.ป.ท., 2525.

สงวน โชติสุรัตน์. ตำราพิชัยชนะและอภินิหาร. เชียงใหม่ : ประเทืองวิทยาจัดพิมพ์,
2519.

_____. ไทยยวน - คนเมือง กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2512.

_____. น้ำทิพย์เชียงใหม่ ล้ำทุน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2514.

_____. ประเพณีไทยภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2512.

สมชาย พุ่มสะอาด. เกร็ดน่ารู้ในวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2531.

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต. "ลักษณะคำนิยมของคนไทยคำต่าง ๆ," มิตรครู. 23 : 48 - 53 ;
กุมภาพันธ์ 2524.

สุนีย์ มกรพัทธ์. แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2525.

สุวรรณ เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี : การศึกษาเชิงวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ :
แพร่พิทยา, 2518.

สันติ สัมกรการ. "สังคมและวัฒนธรรมภาคเหนือ ประเทศไทย," เอกสารวิชาการของ
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ชุด : สะท้อนชีวิตในสังคม (เล่มที่ 1).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

สมพร มั่นตะสูตร. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

สองขวัญ (นามแฝง). ถนนหนังสือ. 1(6) : 87 - 92 ; ธันวาคม 2526.

สอาด บุญเกิด และคนอื่น ๆ. ข้อพรรณไม้ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : พ.จิระการพิมพ์,
2525.

สายทิพย์ นกุลกิจ. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2525.

ลีธธา พินิจกุล และนิตยา กาญจนวรรณ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย.
กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.

สุเทพ สุเทรเกสัช "เศรษฐกิจการทำเหมือง," ใน สังคมและวัฒนธรรมล้านนาไทย.
กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2513.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. วรรณคดีวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

สุภัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

อนุนาธาณ, พระยา. การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2515.

_____. งานนิพนธ์ชุดสมบูรณ์หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี เล่มที่ 7 ประเพณีเบ็ดเตล็ด. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, 2531.

อรสม สุทธิสาคร. บนเส้นทางชีวิตแสงหามาตา คำจันทร์. กรุงเทพฯ : สามัญชน, 2534.

อาจินต์ ปัญจพรรค์. "จากแกว่ลอคพามาเป็นนักเรียน," ถนนหนังสือ. 4(5) : 25 ; พฤศจิกายน 2529.

อาเนห์ อาภาภิรม. มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : บารุงนุกุลกิจ, 2515.

_____. สังคมวัฒนธรรม และประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : โอเคียนสไลร์, 2525.

อุดม หนูทอง. พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.

Wellek, Rene and Austin Warren. Theory of Literature. 9th ed. New York : Hawest Book, Brances & World, Inc., 1970.

ภาคผนวก

ชีวประวัติของมาลา คำจันทร์

กำเนิด

มาลา คำจันทร์ เป็นนามปากกาของ นายเจริญ มาลาโรจน์ เกิดเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 ที่บ้านเลขที่ 196 หมู่ 2 ตำบลเมืองพาน อำเภอกวน จังหวัดเชียงราย เป็นบุตรคนที่ 4 จากจำนวน 7 คน ของนายจันทร์และนางคำน้อย มาลาโรจน์

ชีวิตปฐมวัย

ชีวิตในวัยเด็ก มาลา คำจันทร์ สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เจ็บป่วยอยู่เสมอ สุขภาพฟันไม่ดี ฟันหลอจึงถูกเรียกว่า "แป๊ะเขี้ยวหิน" ซึ่งหมายถึงคนไม่มีฟันเมื่ออายุ 2 ขวบ มาลา คำจันทร์ บ่วยหนักด้วยโรคคอตีบ หมอต้องเจาะคอเพื่อช่วยระบบหายใจ และมาลา คำจันทร์ เป็นเด็กคนเดียว จากจำนวนเด็กร้อยละเก้าที่เป็นโรคคอตีบแล้วรอดชีวิตมาได้ จนแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ขณะนั้น ถึงกับขนานนามว่า "แก้วลอดฟ้า" อันมีความหมายว่า ทารกน้อยที่พญามัจจุราชปล่อยให้รอดชีวิต

การศึกษา

มาลา คำจันทร์ เริ่มเรียนที่โรงเรียนบ้านสันติวัน จนจบประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนศิริมาตย์เทวี เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูเชียงใหม่จนจบประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศาสตร์ (ป.กศ.) หลังจากนั้นก็รับราชการเป็นครูประจำโรงเรียนศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ลาออกจากราชการเมื่อปี 2525 เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาจารึก ภาษาไทย ที่ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

การทำงาน

เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) มาลา คำจันทร์ ได้รับราชการเป็นครูประจำบาล บรรจุครั้งแรกที่โรงเรียนสุวรรณราษฎร์ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วย้ายไปสอนโรงเรียนศรีอรุณ โรงเรียนวัดคูคำ รับราชการเป็นครู 11 ปี ปี 2525 จึงลาออกจากราชการต่อระดับปริญญาโท พ.ศ. 2530 สำเร็จการศึกษาได้เป็น อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สอนอยู่ 3 ปี จึงลาออกไปรับราชการเป็นอาจารย์ที่ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเวลาประมาณ 6 เดือนก็ลาออก ปัจจุบันเป็นนักเขียนอิสระ

ผลงานของ มาลา คำจันทร์

ผลงานของมาลา คำจันทร์ เรียงตามลำดับก่อนหลังของการจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นรูปเล่ม ดังนี้

1. ทางที่ต้องเดิน (รวมเรื่องสั้น 2523 เรื่องสั้นบางเรื่องถูกนำไปรวมอยู่ในชุด ลมเหนือและป่าทาว)
2. หมู่บ้านอาบจันทร์ (2523) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ต้นหมาก
3. เด็กบ้านดอย (2524) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ต้นหมาก
4. ไอ้ค่อม (2525) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ต้นหมาก
5. ลูกป่า (2525) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คาวรรณกรรม
6. นกแอ่นฟ้า (2526) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ทานตะวัน
7. วิถีคนกล้า (2527) จินตนิยายแนวมนุษยวิทยา พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คาวรรณกรรม
8. บ้านไร่ชาวดง (2528) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ทานตะวัน
9. ลมเหนือและป่าทาว (รวมเรื่องสั้น) 2529) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คาวรรณกรรม
10. ทำบุญสูง (เรื่องแปล 2531) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ต้นอ้อ

11. เขี้ยวเสือไฟ (2531) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์กำแพง
12. หุบเขากินคน (2532) พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ต้นอ้อ
13. เจ้าจันทน์ผอม นิราศพระธำมรงค์แว่น (2534) พิมพ์ครั้งแรกโดย

สำนักพิมพ์คนธรร

14. สิงหนาคะ (2534)
15. แพะขาวแพะดำ (2534)
16. แมวน้อยตกปลา (2534)

รางวัลจากงานเขียนหนังสือที่ มาลา คำจันทร์ ได้รับ

รางวัลช่อการะเกด จากนิตยสารโลกหนังสือ ชุดวันเวลาที่ผ่านเลยปี 2531
จากเรื่องสั้น "เจ้าที่"

รางวัลรองชนะเลิศเรื่องสั้นของสมาคมนักเขียน ปี 2523 จากเรื่องสั้น
"ใบไม้สีเหลือง"

รางวัลชนะเลิศประเภทเยาวชนจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ งานสัปดาห์
หนังสือ ประจำปี 2524 จากวรรณกรรมเยาวชน "หมู่บ้านอาบจันทร์"

รางวัลชนะเลิศประเภทเยาวชนจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ งานสัปดาห์
หนังสือประจำปี 2526 จากวรรณกรรมเยาวชน "ลูกป่า"

รางวัลดีเด่นในการผลิตผลงานเพื่อเยาวชนประจำปี 2525 จากสำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จากวรรณกรรมเยาวชน "ลูกป่า"

รางวัลชนะเลิศประเภทเยาวชนจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ งานสัปดาห์
หนังสือ ประจำปี 2531 จากวรรณกรรมเยาวชน "เขี้ยวเสือไฟ"

รางวัลชนะเลิศประเภทเยาวชนจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ งานสัปดาห์
หนังสือ ประจำปี 2532 จากวรรณกรรมเยาวชน "หุบเขากินคน"

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย
ประจำปี 2535

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวจันทนา	ชื่อสกุล อินทร์ตัน
เกิดวันที่ 3 พฤษภาคม	พุทธศักราช 2496
สถานที่เกิด	อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	303/18 หมู่บ้านท่าทราย อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร 10800
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2512	มศ.3 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย
พ.ศ. 2515	ป.กศ. วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
พ.ศ. 2521	กศ.บ. วิชาเอกภาษาไทย โทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
พ.ศ. 2536	กศ.ม. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การวิเคราะห์นโยบาย ของ มาลา คำจันทร์

บทคัดย่อ

ของ

จันทนา อินทร์คน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2536

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ รุ่งศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 9 เรื่อง ในด้านองค์ประกอบ กลวิธีในการแต่งและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสภาพสังคมชนบท ภาคเหนือ โดยเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า นวนิยายของ มาลา คำจันทร์ เป็นนวนิยายแสดงสีสันและกลิ่นอายของท้องถิ่น ผู้เขียนสะท้อนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สภาพธรรมชาติ วิถีชีวิต ตลอดจนปัญหาในการดำรงชีวิตของชาวนา ชาวเขาในชนบทภาคเหนือ

ด้านองค์ประกอบ ผู้เขียนให้ความสำคัญกับตัวละครและฉากมากกว่าส่วนอื่น โดยเฉพาะฉากและบรรยากาศสะท้อนลักษณะเฉพาะของวิถีชีวิตคนในชนบทภาคเหนืออย่างเด่นชัด ภาพของผู้คนดังกล่าวในนวนิยายของ มาลา คำจันทร์ มีลักษณะที่เรียบง่ายและผูกพันกับธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น คนในชนบทภาคเหนือ แม้จะมีฐานะยากจน มีปัญหาทางเศรษฐกิจ พวกเขาก็ต้อสู้เพื่อต้องการชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ขมขื่นกับชีวิตและมีความสุขตามอัตภาพ

ด้านการใช้ภาษา ผู้เขียนใช้ภาษาถิ่น ภาษาปาก ซึ่งเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง บรรยายภาพ และตัวละคร มีการเล่นคำและการเลือกพื้นเสียงของคำ งานเขียนมีความไพเราะ สละสลวย ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ

AN ANALYSIS OF MALA KHAMCHAN'S NOVELS

AN ABSTRACT

BY

CHANTANA INDHARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the

Master of Education degree in Thai

at Srinakharinwirot University

February 1993

This thesis focused on the analysis of 9 novels composed by Mala Khamchan in terms of their literary composition, writing strategies and the relationship between literature and socio - economic background of the rural people in the northern part of Thailand. The results were presented in analytical description.

It was shown that the author's novels reflected the culture, tradition, nature, way of life and problems encountered in the lives of farmers and hilltribe people in rural areas of the North.

The author emphasized more on the characters and the settings. The settings and their surroundings clearly reflected specific characteristics of the rural northerners' way of life. The characters in the novels were simple and firmly associated with the nature. Although these people were poor and had economic problems, they fought for their better lives.

The author used the dialect and spoken language suitable for text, circumstances and characters. Beautiful words were elaborately selected to make the writing style smooth and lovely so that readers would be imaginative.